

Riigikohtu 1936. a. otsused

TARTUS, 1939
„ÕIGUSE“ VÄLJANNE

Riigikohtu 1936. a. otsused

TARTUS, 1939

„ÕIGUSE“ VÄLJAANNE

Riigi Trükikoda.

A-939 B
Riigikohu

AR Fr. R. Krutzwaldi
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

40128

Riigikohtu üldkogu 1936. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d
Balti Eraseadus.		Kriminaalkohtupidamise seadus.		Notariaalseadus.	
536	} 1	614	} 2	309	} 1
1336		688 p. 4		4	
1357		777		3	
1358 märk. 2					
1364					
Kriminaal-seadustik.		Maksukaristuste seadustik.		Petseri- ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus. (RT 1927, 2)	
17 — 2 l.	} 4	180	} 5	66	} 1
59					
61 — 2 l.	} 5				
69 p. 3					

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1936. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	
A. Eesti Vabariigi seadused ja määrused.		Administr.-sissenõudm. seadus. (RT 1932; 2)		Maanteede seadus. (RT 1928, 48)		
Administratiiv-kohtukord. (RT 1919, 10; RT 1932, 17)		1 p. 2	} 25	4	} 24	
11 ¹	6			5		
11 ²	18		16			
42	12		19			
			22			
Administr.-menetluse seadus. (RT 1936, 4)		Riigi hangete seadus. (RT 1934, 57)		24		
49	} 28	78	} 28	Maareformi teostamise määrused.		
50					120	} 22
72						

IV

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d
Maksustamiskorralduse seadus. (RT 1932, 1)		Riigiteenijate laste-abi- raha seadus. (RT 1935, 31)		C. Vene seaduste kogu.	
78	} 11	1	} 23	II k. Linnaseadus.	
90		5		71	} 7
93		9		95	
109	Tempelmaksuseadus. (RT 1928, 45)		96		
117	} 10	3 p. 1 8		II k. Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seadus. (VSKK nr. 274—1917, art. 2010)	
121		Tempelmaksutariif. (RT 1928, 45)		6	20
Omavalitsuste ajut. järe- levalve seadus. (RT 1919, 78)		nr. 13 14 nr. 14 8 nr. 24 14		6 märk.	21
5	12	Tulumaksu seadus.		26	20
Pärandi- ja kingimaksu seadus. (RT 1935, 109)		11 p. 3 13		V k. Otsemaksude seadus.	
2	} 27	Veeühisuste seadus. (RT 1925, 195/196; RT 1935, 25)		449 II lisa	26
6		37 } 25		II järgu p. 10	
14		B. Balti eraseadus.		449 II lisa	26
15		80	14	III järgu p. 7	
Rahva tervishoiu korral- damise seadus. (RT 1928, 2)		3306 p. 3	} 25	449 II lisa	26
35	9	3408		III järgu p. 12	
Rahvaväelaste ja nende perekondade pensiooni sea- dus. (RT 1920, 26/27; RT 1928, 98)		3426		Ärimaksu seaduse käsita- mise instruksioon.	
34	} 16	VII k. Ehitusseadus.		20 p. 5	} 26
42		177 märk. 2 17		26	
XI k. 2. j. Tööstusliku töö seadus.		XI k. 2. j. Tööstusliku töö seadus.		90	} 19
				260	
				261	
				320	
				323	
				324	
				326	
				571	
				572	
				574	

Riigikohtu tsiviil-osakonna 1936. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	
Balti Eraseadus.		1822	}	Tsiviilkohtupidamise seadus.		
		1825		30		
		1831	}	161 ³ p. 2 ja 6	55	
7	}	2022		49	161 ¹¹	}
8		33	2623	38	187	
9	}	2630	}	257	36	
27		48		2631	45	410
70	30	2640	39	663	45	
79	}	2776	38	784	}	
80		48	2922	52		781
81	}	3004 m. 2	}	1054	35	
168		52		3016	39	1092
199	}	3121	}	1160	35	
200		54		3159	49	1180
277	}	3183	}	1400 lisa III	}	
286		30		3214		52
386	50	3215	}	1400 lisa	}	
759	39	3217		31		§ 12, 14
771	}	3243	}	1819	47	
772		46		3257	31	1826
810	}	3261	}	1854	}	
812		35, 39		3271		36
813	}	3483	}	1871	}	
855		39		3483		36
868	39, 51	3623	38	1878	}	
869	39	3629	}	1890		32, 35, 36, 43
939	35	3633		31	1899 lisa 11—	}
985	45	3767	50	—15, 18, 20,	}	
1089	}	3785	}	21		44
1094		32		3794	44	1899 lisa § 14,
1297	}	3855	}	§ 22, § 25 p. 1	}	
1298		32, 43		3957		35
1299	43	3949	}	1902	47	
1300	32	3964		31		
1305	}	Eestimaa Talurahva seadus.				
1306		32, 43			Abieluseadus.	
1307	43			23	33	
1310	32	58	}	29	42	
1336	50	208		41		
1364	}	Vene Seaduste Kogu X k. I j.				
1365		39				
1469	}					
1470		50				
1486	}					
1584		39				
1613	}					
1614		35				
1620	}					
1621		35				
1623	}					
1677		49	575	}	317	36
1731	}	576	51		332	39
1744		48	589			365
1819		593			316 pp. 2 ja 3	51

VI

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d
Tööstusliku Tööseadus. 393 29		Kaub. Kohtup. seadus. 438 459 } 37 527		Kooperatiivühisuste ja nende liitude seadus. 51 40	
Veksliseadus. 16 53 24 36, 53 27 36 33 47		Talumaade tükeldamise alammäära muutmise seadus.		Sundvõõrandamise seadus. 1 } 2 } 51 4 }	
Pärandusmaksuseadus. 2 lit. a } 3 } 46					

Riigikohtu kriminaal-osakonna 1936. a. otsustes käsiteldud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr-d
Ehitusseadus. 71 } 61 209 }		Kriminaalkohtupidamise seadus. 8 } 57 9 1. 2 } 531 58 593 57 718 71 806 58, 64 808 58 812 73 846 58 858 73 953 } 63 954 } 955 }		Maksukaristuste seadustik. 7 } 17 } 56 31 } 89 p. 2 59	
Jahiseadus. 2 p. 1 72		Kõlvatu võistluse vastu võitlemise seadus. 7 73		Maksukaristuste seadustiku maksmapanemise seadus. 11 56	
Kriminaalseadustik. 11 62 25 61 69 62 71 61 72 60 102 58 112 ¹ 2. j. p. 2 65 123 61 277 67 318 ¹ 73 361 61 380 p. 1 66 494 } 70 498 } 557 1. 1 p. 2 68 557 74 574 69 586 ¹ 72		Linnaseadus. 9 } 66 63 p. 7 m. 2 } 108 p. 3 } 109 }		Nuhtlusseadus. 1707 69	
				Rahukohtu nuhtlusseadus. 180 ² 69	
				Tallinna ehitusmäärus. 16 } 66 102 }	
				Tolliseadus. 253 1. 1 59	
				Uus nuhtlusseadus. 124 j. 2. p. 2 65	

Nr. 1.

30. jaanuaril 1936. a.

Riigikohtu esimehe poolt esitatud küsimus, kas kehtivad seadused võimaldavad võlanõudmise kinnistamist hüpoteegina kinnisvarale, mis kinnistusregistri järgi seisab võlgniku omandusvalduses?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik R. Gabriel, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Esitatud küsimus on üles kerkinud selle tõttu, et viimasel ajal on Eesti Maapank hakanud andma pikaajalisi laene isikutele, kes Petseri ja Narva-taguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse (RT 1927, 2) § 66 alusel on kantud kinnistusregistrisse nende pidamisel olevate kinnisvarade omandusvaldajatena, ja taotleb antud laenude kinnistamist pandiõigusena laenusaajale kuuluva omandusvalduse õiguse peale sellekohaste võlakohustuste alusel. Kohalik kinnistusjaoskonna ülem on vastavad sooviavaldused tagasi lükanud, ringkonnakohus aga on edasikaebamise kordadel neid rahuldada käskinud.

Asja ettekande ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et BES § 1336 ja 1357 juures oleva märkuse järgi võib hüpoteegi esemeks olla ainult kinnisvara (Immobil). Kuigi sama seaduse § 1357 järgi pandiõiguse objektiks võivad olla ka õigused ja § 536 määrab, et asjaõigused tuleb arvata kas vallas- või kinnisvara hulka, olenevalt sellest, kas nende esemeks on liikuvad või liikumata asjad, ei saa kinnisvara kohta käiv asjaõigus iseenesest, s.o. ilma tema esemeks oleva kinnisvarata, olla hüpoteegi objektiks juba sellepärast, et Not. seaduse § 309 järgi osad (otdelõi) kinnistusregistris avatakse kinnisvarade kui kehaliste asjade jaoks ja et sama seaduse § 310 järgi vastutab kinnisvara oma terves koosseisus kõigi tema osasse kantud koormiste eest, kuna pandiõiguse kinnistamine kinnisvara koosseisu kuuluvate üksikute esemete peale eraldi lubatud ei ole (BES § 1358 märkus 2 ja Not. sead. § 310 lõpposa). Järelikult ei või hüpoteegi objektiks olla ka kinnisvara kohta käivad üksikud õigused, seega ka mitte omandusvalduse

õigus, ilma kinnisvara eneseta. Kinnisvara ennast aga kui võõrast asja saaks omandusvaldaja BES § 1364 põhjal pantida ainult tingimisi, ja nimelt vaid juhuks, kui ta ise panditava kinnisvara omanikuks saab, kusjuures pandiõigus jõustuks alles selle tingimuse täitumisel.

Nendel kaalutlustel Riigikohtu üldkogu **otsustas**: seletada, et võlanõudmise kinnistamine hüpoteegina kinnisvarale, mis kinnistusregistri järgi seisab võlgniku omandusvalduses, on võimalik ainult tingimisi, nimelt vaid juhuks, kui pantija saab panditava kinnisvara omanikuks, kusjuures hüpoteek jõustub alles selle tingimuse täitumisel.

Nr. 2.

6. veebruaril 1936. a.

Arnold Steini kaebus Kohtukoja määruse peale 9. XII 1935. a. Arnold Steini süüdistuses KrS § 76 järgi.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Riigikohtule antud palves seletab Arnold Stein, et Tartu ringkonnakohus, määrusega 12. nov. 1935. a., jättis tagajärjeta tema palve uuendada tähtaeg erikaebuse andmiseks ringkonnakohtu otsuse järgi karistuse ebaõige täitmise peale. Tähendatud ringkonnakohtu määruse peale on tema andnud erikaebuse Kohtukojale, kes olevat selle läbi vaatamata jätnud. A. Stein palub tühistada Kohtukoja määruse 9. dets. 1935. a., leides, et see on ebaseaduslik, sest Kohtukojal ei olnud õigust erikaebust läbi vaatamata jätta.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohtu üldkogu leiab, et A. Steini palve väärrib rahuldamist.

KKS § 614 on ette nähtud, et erikaebusi võib esitada ka tähtaja mitteennistamise peale. Arvesse võttes tähendatud paragraafi sõnastust, kui ka selle mõtet, ei ole kaaluvat põhjust arvata, et ainult apellatsioon- ja kassatsioonkaebuste tähtaja mitteennistamise peale võib erikaebust anda. Tähendatud paragraaf tähtaja mitteennistamise suhtes ei tee vahet apellatsioon- ja kassatsioonkaebuste ning erikaebuste vahel. Kohtukoda, jättes läbi vaatamata Steini erikaebuse tähtaja mitteennistamise peale, on oluliselt rikkunud KKS § 614 ja võtnud kaebajalt tema e seadusega antud erikaebuse andmise õiguse.

Käsitades KKS § 250 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja määrus 9. dets. 1935 tühistada ja ette kirjutada Kohtukojale Arnold Steini kaebus sisulisele läbivaatamisele võtta.

Nr. 3.

11. juunil 1936. a.

Artur Arro kaebus ja Tallinna Ringkonnakohtu prokuröri protest järelevalve korras Tallinna Ringkonnakohtu määruse peale 5. detsembrist 1935. a. Martin Tompi süüd. KrS § 498 järgi.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Erakaebaja Artur Arro esitas Tallinna 2. jaoskonnakohtunikule kaebuse, milles palus vastutusele võtta Martin Tompi laimamise pärast KrS § 498 põhjal. 10. oktoobril 1935. a. oli asi esmakordselt arutamisel Tallinna 2. jaoskonnakohtuniku juures, kus mõlemad pooled olid ilmunud, kokkulepe nende vahel ei sobinud, ja erakaebaja toetas süüdistust. Kohtualuse kaitseja sellekohasel palvel jaoskonnakohtunik lükkas asjaarutamise edasi ja määras palutud tunnistajad väija kutsuda. Asja teiskordseks arutamiseks 29. oktoobril 1935. a. ei olnud erakaebaja Artur Arro ilmunud, ehkki tema kutse saanud, ja kohtualuse kaitseja palus asja lõpetada. Jaoskonnakohtunik, tähele pannes, et erakaebaja Artur Arro on ilma seadusliku põhjuseta ilmumata jäänud, määras KKS § 777 põhjal asja lõpetada. Tallinna ringkonnakohus määras 5. detsembril 1935. a. jätta tagajärjeta erakaebaja Artur Arro erikaebuse eel-tähendatud jaoskonnakohtuniku määruse peale.

Riigikohtule esitatud kaebustes valve korras paluvad Tallinna ringkonnakohtu prokurör ja erakaebaja Artur Arro ringkonnakohtu määruse (Arro — ka jaoskonnakohtuniku määruse) tühistada, leides, et kohus on ekslikult tõlgendanud KKS § 777 ja jaoskonnakohtunikul puudus seaduslik alus asja lõpetamiseks.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu määrus kuulub tühistamisele valve korras järgmistel kaalutlustel. KKS § 777 järgi lõpetab jaoskonnakohtunik erasüüdistusasjas jälitamise, kui süüdistaja jääb seaduslikke põhjusi esitamata kohtusse ilmumata määratud ajaks ega saada ka oma volinikku. Eelnimetatud paragraaf kuulub KKS 3. ossa, 1. peatükki, milline käsitab, nagu see nähtub selle peatüki pealkirjast, asjade algatamise korda jaoskonnakohtus. Sellest tuleb järeldada, et erasüüdistusasja algatamine jaoskonnakohtus vajab mitte ainult seaduskorralist kaebuse esitamist, vaid ka isiklikku ilmumist asja arutamisele kaebuse toetamiseks, kuna mitteilummine võrdub kaebusest loobumisega (vt. Riigikohtu krim. os. otsus 1928. a. nr. 78). § 777 ei või aga järeldada nõuet, et erasüüdistaja peaks vahetpidamata asjaarutamisel viibima, samuti juhtumitel, kus asja arutamine edasi lükatakse, iga kord jälle asjaarutamise jätkamisele ilmuma. Küllaldateks

§ 777 mõttes peab tunnistama, kui erasüüdistaja või selle volinik ilmus esmakordsele asja sisulisele arutamisele ja toetas esitatud kaebust, järgnev viibimine asja arutamisel ei ole oluline ega nõutav KKS § 777 järgi. Kuna käesolevast asjast nähtub, et erasüüdistaja Artur Arro ilmus käesoleva asja esmakordseks sisuliseks asja arutamiseks jaoskonnakohtusse 10. oktoobril 1935. a. ja seal toetas oma kaebust Martin Tompi vastu, puudus ka jaoskonnakohtuniku küllaldane alus 29. oktoobril 1935. a. asja KKS § 777 põhjal lõpetada. Ringkonnakohus, asudes eeltoodud küsimuses teisele seisukohale, on ebaõigelt tõlgendanud KKS § 777, mistõttu ka vastav kohtu määrus tühistamisele kuulub.

Neil kaalutlusil ja käsitades KS § 250 Riigikohus **määras**: Tallinna ringkonnakohtu määrus 5. detsembrist 1935. a. valve korras tühistada ja ringkonnakohtule ette panna toimida käesolevas asjas seaduslikus korras.

Nr. 4.

11. juunil 1936. a.

Johan Keerigi kaebus Kohtukoja korraldava kohtuistungil määruse peale 27. jaan. 1936. a. Johan Keerigi süüdi. KrS § 587 l. 1 järgi.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik K. Saarman, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kohtukoda määras 27. jaanuaril 1936. a. Johan Keerigi erikaebus Viljandi ringkonnakohtu määruse peale 8. novembrist 1935. a. jätta tagajärjeta, ja Kohtukoja määrus 9. detsembrist 1935. a. Viljandi ringkonnakohtu määruse 8. novembrist 1935. a. täitmise seismapaneku kohta ära muuta; KS § 249 p. 2 ja § 250 p. 2 alusel tühistada Viljandi ringkonnakohtu määrused 31. juulist ja 8. novembrist 1935. a. kohtuotsuse täitmise edasilükkamise kohta ja Viljandi ringkonnakohtule ette kirjutada Johan Keerigi kohta käesolevas asjas tehtud kohtuotsus täitmisele pöörata. Eelnimetatud ringkonnakohtu määrusega 8. novembrist 1935. a. on muu seas otsuse täitmine Johan Keerigi kohta edasi lükatud ainult tema isikliku karistuse osas, muus osas aga määras ringkonnakohus kohtuotsus täita.

Riigikohtule esitatud kaebuses valve korras palub Johan Keerig Kohtukoja määrus 27. jaanuarist 1936. a. ja Viljandi ringkonnakohtu määrus 8. novembrist 1935. a. tühistada, leides, et need määrused on vastuolus KrS §§ 16 — 2 l., 59, 61 — 1 ja 2 l., 64 — 2 l., 65 — 2 l. pp. 4 ja 5, ja 67 p. 4.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leiab, et Johan Keerigi kaebus valve korras tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel. Ees-

kätt tuleb tähendada, et Kohtukojal oli õigus tühistada niihästi oma määrus 9. detsembrist 1935. a. kui ka valve korras Viljandi ringkonnakohtu määrused 31. juulist ja 8. novembrist 1935. a. kohtuotsuse täitmise edasilükkamise puutuvates osades. Peab siinkohal ära märkima, et kohtu määrused kriminaalkohtupidamise korras ei astu kunagi jõusse sääraselt, nagu see omane kohtuotsustele. Johan Keerig oli Viljandi ringkonnakohtu määruse peale 8. novembrist 1935. a. esitanud erikaebuse Kohtukojale. Viimane on määrusega 27. jaanuarist 1936. a. seisukoha võtnud eelnimetatud ringkonnakohtu määruse suhtes, järelikult võis nüüd Keerig esineda küll valve korras kaebusega Kohtukoja määruse, mitte aga ringkonnakohtu määruse peale. Selle tõttu tuleb Keerigi kaebus osas, milles tema taotleb ringkonnakohtu määruse läbivaatamist ja tühistamist, jätta läbi vaatamata. Mis puutub Kohtukoja määrusse 27. jaanuarist 1936. a., siis ei leidu selles seaduste rikkumisi. Kohtukoda on õieti seisukohale asunud, et Keerigi suhtes on toimetuses, peale käesoleva asja, veel kolm asja, kuid käesolevas asjas on temale määratud raskem KrS § 587 — 1 l. p. 1 järgi mõeldav karistus (300-kroonine rahatrahv või maksujõuetusel 3-kuuline arest). Et ka teised toimetuses olevad asjad moodustavad KrS § 587 — 1 l. p. 1 ettenähtud süütegusid, siis ei ole käesoleval korral rakendatav KKS § 688 p. 4. Näiliselt on see seisukoht vastuolus Keerigi süüdistusajaga, mille puhul Viljandi 2. jsk. rahukohtuniku otsusega 23. oktoobrist 1930. a. on temale RNS § 155 ja 156 pp. 5, 6 ja 8 põhjal määratud karistusena kolm kuud aresti, kuid võttes arvesse, et see asi on veel otsustamata Viljandi ringkonnakohtus, ja et RNS § 155 ja 156 pp. 5, 6 ja 8 kuuluvad nüüd asendamisele KrS § 587 — 1 l., langeb ka see vastuolu ära. Ekslikud on Keerigi poolt kaebuses esitatud väited, nagu oleks tasuraha asendav lisakaristus oma iseloomult sama, kui rahatrahvi asendav lisakaristus, ja nagu poleks KrS § 61 — 2 l. tähendatud lisakaristuse juurdelisamine muud, kui karistuste liitmine. Kõik karistuste koostamisel või liitmisel juurdelisatud lisakaristused kuuluvad iseseisvalt täitmisele. Järelikult kuuluvad iseseisvalt täitmisele ka lisakaristust tarbe korral asendavad asekaristused. Sellepärast ei ole seaduspärane juhtumil, kui karistuste liitmisel või koostamisel tegemist mitme tasurahaga, neid ühendada, määrates nende asemele mingisuguse üld-lisakaristuse, samuti ei või toimetada ka tasurahade asemel, maksujõuetuse puhuks, määratavate arestikaristustega. Arestikaristus iga üksiku tasuraha puhul ei või KrS § 59 jõul ületada üht aastat, kuid see ei puuduta tasurahade puhul määratavate arestikaristuste kogumikku, sest need ei moodusta üldkaristust. Järelikult on oluline vahe ka rahatrahvi kui peakaristuse, asekaristuse ja lisakaristuse asekaristuse vahel. Samuti ei ole võimalik rakendada tasuraha suhtes KrS § 17 — 2 l., sest see norm käib otseselt ja ainult rahatrahvi kohta. Kõike kokku võttes Riigikohus leiab, et Kohtukoja määruses 27. jaanuarist 1936. a. ei leidu ülalnimetatud seaduste rikkumisi.

Neil kaalutlustel ja käsitades KS § 250 Riigikohus **määras:** Johan Keerigi kaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 5.

19. novembril 1936. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus järelevalve korras Kohtukoja määruse peale 2. III 1936. a. Grigori Suurmäe süüd. TS § 420 p. 9. 422ja t. järgi.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Kohtukoja määrusega 2. märtsist 1936. a. on tagajärjeta jäetud Maksudevalitsuse direktori kaebus Tartu ringkonnakohtu määruse peale 8. jaanuarist 1936. a., millega ringkonnakohus tunnistas, et otsus 18. detsembrist 1931. a. Grigori Suurmäele määratud asekaristuse — neljakuulise aresti osas on KrS § 69 p. 3 põhjal aegunud ega kuulu täitmisele.

Riigikohtule esitatud kaebuses järelevalve korras palub Maksudevalitsuse direktor Kohtukoja määruse tühistada, leides, et kohus on ekslikult tõlgendanud KrS § 69 p. 3 ja MKS § 180, ja väites, et peakaristus ja asekaristus aeguvad üheaegselt.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Maksudevalitsuse direktori kaebus valve korras tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel. Peakaristus kui ka asekaristus on iseseisvad karistused. Side nende vahel seisab vaid selles, et teatavatel seaduslikkudel eeldustel asekaristus astub peakaristuse asemele, kuid ilma et see asjaolu riivaks asekaristuse iseseisvust. Selles mõttes läheb asekaristus oluliselt lahku lisakaristusest, mis viimase saatus on täiel määral sõltuv peakaristusest. On aga asekaristus iseseisev karistus, siis tuleb tema suhtes ka kõik kriminaalõiguslikud üldnormid iseseisvalt rakendada, teiste seas ka aegumise eeskiri, mis ette nähtud KrS § 69 p. 3. Viimane sisaldab teatavasti karistuste täidesaatmise aegumise instituudi. KrS § 69 p. 3 räägib „otsuse täitmisele pööramise päevast“ kui selle liigi aegumise katkemise momendist, millisena tuleb võtta mitte päeva, kus kohus vastava määrusega tunnistas otsuse seadusjõusse astunuks ja otsustas selle täidesaatmisele asuda, vaid päev, mil otsuses tähendatud karistuse täitmine tegelikult algas. On aga otsuses ette nähtud mitu karistust, mis iseseisvalt täitmisele kuuluvad, nagu ka käesoleval juhtumil — peakaristus ja asekaristus —, siis aegub ka nende täidesaatmine iseseisvalt. Järelikult ei ole põhjendatud ka Maksudevalitsuse direktori väide, nagu käsitaks KrS § 69 p. 3 kohtuotsuse kui terviku aegumist, mitte aga üksikute otsuses tähendatud

karistuste täitmise aegumist. Eeltoodud seisukohad ei muutu ka juhtumitel, kus MKS § 180 arvestada tuleb. Kohtukoda on õigelt leidnud, et asekaristuse, 4-kuulise aresti, mis määratud otsusega 18. detsembrist 1931. a. (ja kinnitatud Kohtupalati seadusjõusse astunud kohtuotsusega 29. aprillist 1932. a.), täidesaatmine oli 9. novembriks 1935. a. aegunud.

Neil kaalutlustel ja käsitades KS § 250 Riigikohus **määras**: Maksudevalitsuse direktori kaebus valve korras Kohtukoja määruse peale 2. märtsist 1936. a. jätta tagajärjeta.

Nr. 6.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. jaanuaril 1936. a.

Kuressaare Linnavalitsuse revisjonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 22. maist 1935. a. Tallinna Linnavalitsuse kaebuse asjas Vladimir Antsoni ravimiskulude tasumisest keeldumise pärast.

Osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule 27. novembril 1933. a. antud kaebuses Tallinna linna volinik seletas, et kirjaga 9. III 1933. a. Kuressaare Linnavalitsus teatanud, et ta tasub Tallinna linnale Kuressaare linna maksujõuetu kodaniku Vladimir Antsoni ravikulud Kr. 121.50. Seni Kuressaare Linnavalitsus ei olevat oma lubadust täitnud. Selles avalduvat mainitud linnavalitsuse tegevuseta olek ja põhjendamata viivitus, mispärast palus ette kirjutada Kuressaare Linnavalitsusele tasuda Tallinna linnale Vladimir Antsoni ravikulud Kr. 121.50 ühes seaduslikkude %%-ga. Rahukogu jättis Tallinna linna kaebuse tagajärjeta, leides, et kuna esialgse lubaduse mittetäitmisel Kuressaare Linnavalitsuse poolt ei avaldu kehtivate seaduste või määruste rikkumist, ega ole tegemist ettekirjutatud kohustuse täitmata jätmisega, samuti ka põhjendamata viivitusega, siis kaebajal puudub õigus esineda kaebusega AKK § 11⁵ ettenähtud korras ja alusel.

Tallinna linna revisjonkaebuse põhjal Riigikohus otsusega 5. III 1935. a. tühistas rahukogu otsuse ja saatis asja uueks otsustamiseks. Oma otsuse põhistes Riigikohus seletas, et käesoleval korral on tegemist viivitusega Kuressaare Linnavalitsuse poolt. Ühtlasi Riigikohus seletas, et rahukogu pidi kaebust arutama ka selles väljendatud palvepunkti kohaselt, s. o. kas Kuressaare Linnavalitsus on kohustatud tasuma Tallinna linnale Vladimir Antsoni ravikulud. 22. mail 1935. a. Tallinna Ringkonnakohus arutas asja uuesti

ja otsustas ette kirjutada Kuressaare Linnavalitsusele tasuda Tallinna linnale Vladimir Antsoni ravikulud Kr. 121.50. Ringkonnakohus leidis, et kuna Kuressaare Linnavalitsus oli lubanud tasuda Antsoni ravikulud ja hiljemini ei ole seda küsimust ümber otsustanud, s. o. ei ole otsustanud kulude tasumisest keelduda ja sellest vastaspoolele teatanud, siis on tegemist viivitusega, mispärast tuleb ette kirjutada tasuda kulud lubaduse kohaselt; ja et niisugusel korral pole vaja selgitada, kas Kuressaare linn võis omal ajal tasumisest keelduda või mitte, kuna pealegi kaebus pole esitatud AKK § 11¹ ettenähtud korras.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses Kuressaare Linnaomavalitsuse volinik era-adv. Aleks. Jõeäär palub tühistada Tallinna Ringkonnakohtu otsuse ja asi anda uueks otsustamiseks teisele ringkonnakohtule, seletades: Asjaolu, et Kuressaare Linnavalitsus kirjaga 9. III 1933. a. eksikombel lubanud Antsoni ravikulud tasuda, ei loovat kohustust neid tasuda, kui seaduse järgi see kohustus ei lasu Kuressaare Linnavalitsusel. Ei olevat ka mingisugust otsust, mille ümberotsustamine vajalik oleks, vaid olevat tegemist kirjavahetusega. Kuna Kuressaare Linnavalitsus hiljemini keeldunud ravikulude tasumisest, leides, et ta ei ole seaduse järgi kohustatud seda tegema, siis ringkonnakohus pidanud sisuliselt otsustama küsimuse, kas Kuressaare Linnavalitsus seaduse järgi on kohustatud tasuma Antsoni ravikulud või mitte. Kui ringkonnakohus leidnud, et kaebus pole esitatud AKK § 11¹ ettenähtud korras, siis oleks tulnud kaebus läbi vaatamata jätta. Põhjendamata viivitust käesolevas asjas ei olevat, sest maksmisest keeldumine olevat põhjendatud. Sellest seisukohast oleks tulnud kaebus tagajärjeta jätta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Otsusega 5. märtsist 1935. a. Riigikohus tühistas Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse 20. detsembrist 1933. a. ja saatis asja Tallinna Ringkonnakohtule uueks otsustamiseks. Oma otsuse põhistes Riigikohus seletas, et rahukogu pidi kaebust arutama ka selles väljendatud palvepunkti kohaselt, s. o. kas Kuressaare Linnavalitsus on kohustatud tasuma Tallinna linnale Vladimir Antsoni ravikulud. Asja uuesti otsustamisel Tallinna Ringkonnakohus on leidnud, et kuna Kuressaare Linnavalitsus oli omal ajal lubanud tasuda Vladimir Antsoni ravikulud ja et ta pole hiljemini otsustanud ravikulude tasumisest keelduda ega sellest Tallinna Linnavalitsusele teatanud, siis on tegemist viivitusega, mispärast Kuressaare Linnavalitsusele tuleb ette kirjutada toimetada juba kord võetud seisukoha kohaselt, s. o. tasuda oma lubaduse kohaselt Vl. Antsoni ravikulud. Ühtlasi ringkonnakohus on leidnud, et niisugusel juhul ei tule selgitada, kas Kuressaare linn võis omal ajal kulude tasumisest keelduda või mitte, pealegi kuna kaebus ei ole esitatud AKK § 11¹ ettenähtud korras. Kuressaare Linnavalitsuse volinik tähendab õieti oma revisjonkaebuses, et omaaegne lubadus tasuda Vl. Antsoni ravikulud (pealegi antud lubadus eksikombel) ei loo Kuressaare Linnaomavalitsuse jaoks veel

kohustust tasuda neid kulusid, kui seaduse järgi Kuressaare linn pole kohustatud neid tasuma. Tallinna Ringkonnakohtus pole toimunud Riigikohtu otsuses antud juhtnööride kohaselt ning on jätnud kaalumata küsimuse, kas Kuressaare Linnavalitsus on kohustatud tasuma Tallinna linnale VI. Antsoni ravikulud, nähtavasti sellepärast, et Tallinna linna kaebus ei olnud sisse antud AKK § 11¹ ettenähtud korras. Kuid see asjaolu, et kaebus oli antud otseteed kohtule, mitte aga AKK § 11¹ ettenähtud korras, ei või käesoleval korral olla küttaldaseks põhjuseks küsimuse kaalumata jätmiseks, kas Kuressaare Linnaomavalitsus üldse on kohustatud tasuma Tallinna linnale VI. Antsoni ravikulud.

Ettetoodud põhjendustel AKK § 35 põhjal Riigikohtus **otsustas**: Tallinna Ringkonnakohtu otsus 22. maist 1935. a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Viljandi Ringkonnakohtule (t. nr. 13¹).

Nr. 7.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. jaanuaril 1936. a.

Tallinna Linnavalitsuse revisjonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 23. oktoobrist 1935. a. Anton-Alfred Rei kaebuse asjas ehitusprojekti kinnitamata jätmise pärast.

Osakonna esimees P. Puusep, ettekandja A. Palvadre ja Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna Linnavalitsuse otsusega 10. septembrist 1935. a. on kinnitamata jäetud Alfred Rei poolt esitatud projekt elumaja ehitamiseks Narva maanteel nr. 78 põhjendusel, et see projekt ei vasta Linnavalitsuse ja A/s. „Concordia“ vahel sõlmitud lepingu § 7-le, s.o. krundi täisehitamise % ületab 25% üldpinnast. Anton-Alfred Rei kaebusel on Tallinna Ringkonnakohtu otsusega 23. okt. 1935. a. Tallinna Linnavalitsuse otsus tühistatud ja asi Linnavalitsusele saadetud uueks otsustamiseks põhjendustel: 1) et Linnaseaduse § 96 põhjal on Linnavalitsuse ülesandeks ehitusprojektide kinnitamine ja selle ülesande täitmisel peab Linnavalitsus vaid valvama, kas kavatsetav ehitus vastab ehitusmääruste nõuetele, ning ei ole õigustatud puudutama ega lahendama eraõiguslikke küsimusi, mis on seotud ehitisaluse maatüki valdamise või kasutamisega; 2) et kaebaja võib veel Linnaseaduse § 71 korras linnavolikogult loa hankida temale kuuluva krundi täisehitamiseks üle 25% ja alles säärase loa mittehankimisel või mittesaamisel võib linn vahele astuda ja seda ka alles siis, kui kaebaja poolte vahelise lepingus ettenähtud tingimusi

rikkuma hakkab, ning siis on linn õigustatud oma huvisid kaitsema tsiviilkohtu korras. Kontrahendiks kaebajale kujuneb siis juba linn kui eraõiguslik õiguste subjekt ning loa saamine krundi täisehitamiseks üle 25% krundi pinnast oleneb siis juba linnavolikogust, aga mitte linnavalitsusest.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Tallinna Linnavalitsuse volinik tühistada Tallinna Ringkonnakohtu otsuse, seletades, et linnavalitsus ehitusprojektide kinnitamisel ei võta enda lahendada tsiviilõiguslikke vahekordi maade kohta, kui on tegemist kolmandate isikute, aga mitte linna enese ja projekti esitaja vahekorraga. Kui esitatud projektist on näha, et see on vastuolus linna tsiviilõigustega, siis olevat linnavalitsus õigustatud säärase projekti kinnitamata jätma. Olevat võimatu, et linnavalitsus kinnitab ehitusprojekti ja pärast seda, kui ehitust teostatakse, linn esitab tsiviilnõude sama ehitust lammutada. Linnaseaduse § 2 p. 3 järgi olevat linnaomavalitsuse ülesandeks linna vallas- ja kinnisvarade valitsemine, mis üldiselt võttes olevat ka avalikõigusliku iseloomuga, ja sellepärast olevat linnavalitsus *ex officio* kohustatud valvama, et ehitusprojektide kinnitamisel ei rikutaks linna tsiviilõigusi.

Asja arutanud ja prokuröri avamuse kuulanud, Riigikohus leiab: On õige, et linnavalitsus ehitusprojektide kinnitamisel Linnasead. § 96 põhjal ei või otsustada eraisikute õiguslike vahekordade üle ehitisaluse maatüki kohta, vaid tema otsustab üksnes kinnitamisele esitatud projektide üle ehitusmääruste seisukohalt. Kuid ehitusprojekti kinnitamise normaalseks tagajärjeks on ehitise püstitamisele asumine ja linnavalitsusel on Linnaseaduse § 96 põhjal ka järelevalve ehitise korraliku püstitamise üle vastavalt kinnitatud projektile. Linnaseaduse § 95 järgi kuulub linnavalitsuse ülesannetesse ühtlasi nõudmine ja kostmine linna varanduslikes asjus. Käesolevas asjas oli Alfred Rei poolt esitatud kinnitamisele ehitusprojekt maa-alale, mille täisehitamise tingimused olid ette nähtud linna poolt sõlmitud lepingus ja mis leping on kinnistusraamatutesse sisse kantud. Lepingu kehtivuse vastu ei ole vaidlust tõstetud, samuti on vastuvaidlematu, et ehitusprojekt selle lepingu tingimustele ei vasta. Ringkonnakohtu põhistes on küll tähendatud, et Alfred Rei võib pärast ehitusprojekti kinnitamist nõutada linnavolikogult Linnasead. § 71 korras lepingu tingimuste muutmist ja sellega kõrvaldada takistuse ehitise püstitamiseks ja juhul, kui tema seda mitte ei tee, siis võib linnavalitsus tsiviilkohtu korras takistada lepinguvastast ehitise püstitamist. Kuid säärase toimetamisviisi juures tekib ebanormaalne seisukord, kus linnavalitsus peab kinnitama ehitusprojekti ja selle projekti teostamisel peab samuti linnavalitsus nõudma tema poolt kinnitatud projekti järgi ehitise püstitamise seismapanekut, või püstitatud ehitise lammutamist. Riigikohus leiab, et kui on tegemist ehitise püstitamisega maaalale, mille täisehitamise kohta on linna enese poolt sõlmitud lepingud ja need kinnistusraamatutesse sisse kantud, siis on linnavalitsus ehitusprojekti kinnitamisel õigustatud

ka selle järele valvama, kas sellele maa-alale üldse lepingu-kohaselt võimalik on esitatud projekti järgi ehitist püstitada. Kui seda pole võimalik teha, siis võib linnavalitsus ehitusprojekti seni kinnitamata jätta, kuni projekti esitaja lepingus ettenähtud takistused kõrvaldab, taotelles linnavalikogu kaudu või tsiviilkohtu teel lepingu muutmist. Vastupidisel seisukohal kujuneb ehitusprojektide kinnitamine puht-teoreetiliseks, millele ehitise püstitamist üldse ei saa järgneda, või linnavalitsus peab lubama seda, mille teostamise tõkestamist peab tema ise samuti algatama.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tallinna Ringkonnakohtu otsus 23. oktoobrist 1935. a. tühistada ja Anton-Alfred Rei poolt Ringkonnakohtule antud kaebus tagajärjeta jätta (t. nr. 52¹).

Nr. 8.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. veebruaril 1936. a.

Surnud Mart Jänese pärandustombu vol. vande-adv. N. Rõuk'i kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 16. maist 1935. a. tempelmaksutrahvi asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Maksupeakomitee otsusega 16. V 1935. a. on surnud Mart Jänese pärandustombu voliniku kaebus tempelmaksutrahvi asjas tagajärjeta jäetud põhjendusel, et Tempeplmaksu tariifi nr. 14 p. A põhjal loetakse arveteks temeplmaksustamise suhtes ka saatekirjad, millega kaup või muud asjad müüjalt ostjale saadetakse ja milles peale kauba loendamise sisalduvad ka andmed kauba või asjade hinna kohta. Tartumaal Kavilda vallas asuva Ernst Jaanson talurahvakaupluse revideerimisel leitud ja maksuinspektori poolt tempelmaksu alla arvatud dokumendid on firma M. Jänese poolt E. Jaansonile välja antud ja sisaldavad peale kauba loendamise ja hulga ka kauba hinna, mistõttu nad on võrdsed arvetega ja kuuluvad kui arved tempelmaksustamisele.

Riigikohtule antud kaebuses palub surnud Mart Jänese pärandustombu volinik tühistada Maksupeakomitee otsuse, seletades: 1) et käesoleval juhul olevat tegemist kassatšeki ärakirjaga, mis tarvitusel suuremates ärides ja mis omab tähendust ainult äri sisemises administratsioonis. Tšeki ärakiri minevat letil lahtise kaubaga pakkijani, kes kontrollib pakkimisel kaupa tšeki ärakirja järgi ja asetab viimase pakinööri vahele, et hiljemini ilmuvale ostjale raha tasumise märkusega tšeki esitamisel paljude pakkide hulgast otsida ja

leida õiget pakki tšeki ja selle ärakirja võrdlemisel. Siit peale lõppevat tšeki ärakirja ülesanne; 2) et arved olevat nimelised ja neid antavat kui meelde-tuletusi maksmiseks või kui tõendusi maksmise üle. Kassatšeki ärakirjal ei olewat ühtegi neist ülesannetest ja tunnustest; 3) et kui kassatšeki ärakiri juhuslikult satub äris ostja kätte, ei saa see olla mingiks saatekirjaks. Tšeki ärakiri ei olewat ka üldse määratud allakirjutamiseks ja sellepärast ei võivat ka väita tema suhtes, et see alla kirjutamata on jäänud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Kaebaja seletab täiesti õieti, et kassatšeki ärakiri, mis tarvitusel suuremates ärides üksnes sisemises administratsioonis ja mille ülesandeks abiks olla kauba pakkimisel ja kauba väljaandmisel ostetud kauba kontrollimisel, ei ole arve ega saatekiri ning ei käi tempelmaksustamisele Tariifi nr. 14 alusel. Kuid kui seda kassatšeki ärakirja ei tarvitata mitte tema otsesteks ülesanneteks, vaid saadetakse koos kaubaga ostjale, ilma et kassatšeki järgi kauba eest oleks juba kassas ostuhind tasutud, siis osutub tema Tempelmaksu sead. § 3 p. 1 kohaselt arveks või saatekirjaks, mis kuulub tempelmaksustamisele Tariifi nr. 14 alusel, nagu seda Riigikohus juba ka varemini on seletanud (toim. nr. 270¹ — 1933. a.). Käesoleva asja toimetusse lisatud kassatšekkide ärakirjad on loetud just niisugusteks, mis on ostjale välja antud väljaspool nende sisemises administratsioonis liiklemise harilikku korda arvena või saatekirjana. Asjatoimetusest ei nähtu, et neis ärakirjades märgitud kaupade eest oleks raha kassas juba tasutud ning ühel neist on otseselt märgitud, et 44 kr. 19 s. on makstud ja 50 kr. on võlg.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas:** surnud Mart Jänese pärandustombu voliniku kaebus tagajärjeta jätta (t. nr. 34—II—1936).

Nr. 9.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. veebruaril 1936. a.

Dr. med. Mats Nõgese kaebus haridus- ja sotsiaalministri otsuse peale 17. okt. 1935. a. ning Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse peale, Viljandi linna haigemaja ordinaatori ametikohalt lahtiregistreerimise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigi-kohtunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Viljandi Linnavalitsus oli otsustanud 23. sept. 1935. a. vabastada dr. med. Mats Nõgese linna haiglate üldjuhataja kohuste täitmisest ja linna

sise- ja nakkushaigla ordinaatori kohalt, arvates 25. okt. 1935. a. Kaaskirjaga 24. sept. 1935. a. oli see otsus saadetud Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele teadmiseks palvega dr. Nõges lahti registreerida Viljandi linna haiglate üldjuhataja kohustetäitja kohalt. Vahekirjaga 3. oktoobrist 1935. a. teatas Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus Viljandi Linnavalitsusele: 1) et dr. M. Nõgese vabastamine haigemaja üldjuhataja kohuste täitja kohalt on toimunud seaduspäraselt ja ta tuleb Rahva tervishoiu korrald. sead. § 35 põhjal sellelt kohalt lahti registreerida; 2) et linna haigemaja ordinaatori ametikohalt tuleb dr. M. Nõges't kui avalikõiguslikus teenistuses seisvat isikut vabastada kriminaalkohtu otsusega vastavate süütegude puhul, mis ette nähtud Kriminaalseadustikus, või distsiplinaarkorras Distsiplinaarseadustikus ettenähtud süütegude puhul, või Tervishoiupersonaali kutsetegevuse seaduses ettenähtud asjaoludel ja korras.

Haridus- ja sotsiaalministri otsusega 17. oktoobrist 1935. a. on Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsus 3. oktoobrist muudetud ning viimasele ülesandeks tehtud dr. M. Nõges lahti registreerida ordinaatori ametikohalt arvates 25. okt. 1935. a. Ministri otsuse täitmiseks on Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus Viljandi Linnavalitsusele teatanud vahekirjaga 17. okt. 1935. a., et dr. M. Nõges on lahti registreeritud Viljandi linna haigemaja ordinaatori ametikohalt, arvates 25. oktoobrist 1935. a.

Riigikohtule antud kaebuses palub dr. med. Mats Nõgese volinik vann. adv. K. Baars tühistada haridus- ja sotsiaalministri otsus 17. okt. 1935. a. ja Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsus dr. Mats Nõgese lahtiregistreerimise kohta Viljandi linna haigemaja ordinaatori ametikohalt, seletades: 1) et Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsusega 3. oktoobrist jäeti M. Nõges ordinaatori kohalt lahti registreerimata, see otsus anti teada nii dr. Nõgesele kui ka Viljandi Linnavalitsusele ja kui Viljandi Linnavalitsus sellega nõus ei olnud, siis oleks tema võinud selle otsuse tühistamist nõuda adm. kohtu korras; 2) et teenistus linna haigemajas ordinaatorina on avalikõiguslik teenistus ja sellest teenistusest ei saa vabastada kuuajalise etteütlemisega ja ilma vabastamise põhjusi nimetamata, vaid sellelt ametikohalt vabastamine võib toimuda üksnes neil alustel ja selles korras, mis ette nähtud avalikus teenistuses seisvate isikute kohta; 3) et Rahva tervishoiu korrald. seaduse § 35 järgi on haigemaja ordinaatori vabastamiseks linnavalitsuse poolt tarvilik linnaarsti sellekohane ettepanek. Käesoleval juhul ei olevat linnaarst M. Nõgese vabastamiseks ettepanekut teinud, seega ei olevat linnavalitsusel olnud seaduslikku alust tema vabastamiseks ja Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusel ei olnud õigust dr. M. Nõgest ordinaatori ametist lahti registreerida.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 35 järgi toimub linna haigemaja ordinaatori ametisse määramine ja ametist vabastamine samas korras

kui tervishoiu alal omavalitsuse teenistuses oleva muu personaali ametisse määramine ja ametist vabastamine, nimelt Linnavalitsuse otsusega linnaarsti ettepanekul. Rahvatervishoiu seadus ei seo linnahaigemaja ordinaatori ametiga avalikõiguslikke ülesandeid ei linnaomavalitsuse ega riigivalitsuse nimel ja sellepärast on aluseta vahet teha haigemaja ordinaatori ja tervishoiu alal omavalitsuse teenistuses seisva muu personaali vahel, kelle teenistusse võtmine ja teenistusest vabastamine toimub § 35 põhjal. Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse ülesandeks on ordinaatori ametisse määramise või ametist vabastamise registreerimisel üksnes valvata selle järele, et ametisse määratud ordinaator vastaks § 35 ülesseatud nõuetele, s. o. oleks eriteadlane omal alal ja mitte vähema kui kolmeaastase arstipraktikaga. § 35 üldreeglit, et ordinaatori ametisse võtmine ja ametist vabastamine toimub linnaarsti ettepanekul ei saa mõista selles mõttes, et linnaarst üksi määrab ära, keda tuleb sellele kohale määrata ja keda tuleb sellelt kohalt vabastada ja et linnavalitsus peab igal juhul linnaarsti ettepaneku järgi käima. Niisugusel juhul toimuks ju sisuliselt ordinaatori ametisse määramine ja ametist vabastamine linnaarsti poolt, aga mitte linnavalitsuse poolt. Vastavalt § 35 nõuetele peab linnaarst ordinaatori ametikoha täitmisel ja ordinaatori ametist vabastamisel linnavalitsusele esitama oma seisukoha neis küsimustes, kuid linnavalitsus ei ole kohustatud ametisse määrama kandidaati, keda eelistab linnaarst sellele kohale, vaid võib ametisse määrata ka mõne teise kandidaadi, kes vastab seaduslikele nõuetele, ja samuti ei ole linnavalitsus veel kohustatud ordinaatorit ametist vabastama, kui sellekohase ettepaneku teeb linnaarst, või ordinaatorit ametist vabastamata jätma, kui linnaarst esitabki seisukoha, et tema arvates ordinaatori ametist vabastamine ei ole hädatarvilik. Nagu asja algotimetusest nähtub, on Viljandi Linnavalitsuse koosolekust 21. sept. 1935. a. dr. M. Nõgese teenistusest vabastamise küsimuse otsustamisel linnaarst osa võtnud, tema ei ole küll ettepanekut teinud dr. M. Nõgese ametist vabastamiseks, kuid tema on jätnud selle küsimuse linnavalitsuse otsustada. Nii on linnavalitsus enne küsimuse otsustamist linnaarsti seisukohaga tutvunud ja asja otsustanud oma võimupiiride ulatuses, nagu see ette nähtud Rahva tervishoiu korrald. sead. § 35 ja Linnasead. § 105. Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusel ei olnud seaduslikku alust otsusega 3. okt. 1935. a. Viljandi Linnavalitsuse otsusega ordinaatori kohalt vabastatud dr. M. Nõgest sellelt kohalt lahti registreerimata jätta ja haridus- ja sotsiaalminister oli õigustatud järelevalve korras temale alluva ametiasutise ebaseadusliku otsuse tühistama ja korralduse tegema dr. M. Nõgest kui võimkondse asutise poolt ametist vabastatu sellest ametist ka lahti registreerima.

Tähele pannes, et kaevatud otsused on seaduspärased, AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Rügikohus **otsustas**: Dr. med. Mats Nõgese kaebus tagajärjeta jätta (t. 149—II).

Nr. 10.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. jaanuaril/3. märtsil 1936. a.

The Shell Company of Estonia Ltd. kaebus majandusministri otsuse peale 9. sept. 1935. a. ülemäära tasutud raha maksniku teiste maksuvõlgade tasuks ülekandmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb jätta tagajärjeta. MKS § 121 ei ole küll üles seatud nõuet, et ülemäära tasutud maksusumma ülekandmist sama isiku teiste riigimaksu- või trahvivõlgade arvele võib teha ainult peale vastava palve esitamist maksumaksja poolt, kuid see ei tähenda iseendast, et kõik selle maksniku riigimaksu- ja trahvivõlad automaatselt loetakse kaetuks ülemäära tasutud maksusummast, kui viimast selleks jätkub, just sellest päevast arvates, millal selgus maksu ülemäära maksmine. Et see nii on, selgub MKS § 109 ja 117 reeglitest, mis käivad maksude tasumise ja viivitusprotsentide võtmise ja neist vabastamise ja nende vähendamise kohta ja ka veel sellest, et MKS § 121 ei ole üles seatud sellist nõuet, et maksmisele kuuluvad riigimaksu- ja trahvivõlad loetakse kaetuks ülemäära tasutud maksusummast just sellest päevast, millal selgus ülemäära maksu tasumine, vaid on ainult tähendatud, et ülemäära tasutud maksusumma kantakse üle maksniku teiste riigimaksu- ja trahvivõlgade arvele. Seega on rõhutatud ainult ülemäära tasutud maksu summa ülekandmise moment teiste riigimaksu- ja trahvivõlgade arvele, milleks määruse järgi tulu- ja lisaärimaksu arvepidamise, aruandmise ja laekunud summade liiklemise kohta (RT 1934, 7) § 23 alusel peab vastav otsus tehtama MKS § 123 korras. Et aga riigimaksu- ja trahvivõlad on mitmesugused ja nende olemasolu tuleb enne kindlaks teha, milleks kulub ilmahtlemata teatav aeg nende mitmekesisuse pärast ja maksude tasumise tähtpäevade kindlakstegemiseks ja et maksud kuuluvad tasumisele MKS § 109 ettenähtud korras ja sama paragrafi järgi maksuvõlgadelt nõutakse viivitusprotsente, milledest võib vabastada või neid vähendada ainult MKS § 117 ettenähtud korras maksniku palvel, siis puudub igasugune alus väitmiseks, et ülemäära tasutud maksusumma ilmsikstuleku päeval on automaatselt kaetud ka kõik maksniku teised riigimaksud ja trahvivõlad, vaatamata sellele, kas maksnik on avaldanud palve nende riigimaksu- ja trahvivõlgade katmist ülemäära makstud maksu arvel või ei ole ja kas on maksuasutised ise suutnud maksniku riigimaksu- ja trahvivõlgade olemasolu kindlaks teha ja ülemäära makstud summa nende riigimaksude ja võlgade arvele üle kanda vastava otsuse kohaselt. Seega puu-

dub igasugune alus maksniku vabastamiseks nende kaetavate riigimaksu- ja trahvivõlgade pealt MKS § 109 ettenähtud viivitusprotsentide tasumisest, millede vähendamist või milledest vabastamist maksnik ise ei ole palunud MKS § 117 alusel — enne kui maksnik ise ei ole palunud nende võlgade katmist ülemäära tasutud maksu summast MKS § 121 korras näidates riigimaksu- või trahvivõla, mille katmist tema palub, või enne kui maksuasutised ei ole suutnud ülekandmise otsust teha.

Et käesolevas asjas tulumaksuvõlalt viivitusprotsente arvestatud kuni maksniku poolt vastava palve selle võlaosa katmise avaldamise päevani, mitte aga hilisema aja eest, siis puudub alus majandusministri otsuse tühistamiseks.

Seepärast AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: The Shell Copany of Estonia Ltd kaebus tagajärjeta jätta (t. 158-II).

Nr. 11.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. märtsil 1936. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 21. detsembrist 1935. a. Roman Lellep'i 1935. a. tulumaksuvõla sissenõudmise seismapaneku küsimuses.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Roman Lellep esines 30. nov. 1935. a. Maksudevalitsuse direktori ees palvega seisma panna tema käest 1935. a. tulumaksu sissenõudmine, kuni asi on otsustatud Maksupeakomitee poolt. Resolutsiooniga 30. nov. 1935. a. MKS § 78 korras, Maksudevalitsuse direktor otsustas 70% maksust sisse nõuda ja 30% sissenõudmine seisma panna. Maksupeakomitee, arutanud 21. XII 1935. a. asja R. Lellepi kaebusel, otsustas Maksudevalitsuse direktori otsuse tühistada võla sissenõudmise mitteseismapaneku kohta ja saatis asja uueks otsustamiseks Maksudevalitsuse direktorile. Peakomitee põhistas oma otsuse järgmiselt: nagu nähtub maksuinspektori kirjast 17. dets. 1935. a. nr. B-65.497, on maksustamist toimetanud tulumaksukomisjoni koosseis olnud seaduslik, mistõttu vastuväited selles suhtes langevad ära. Täna esitatud maksukviitungite andmetest nähtub, et maksukohuslane on määratud maksust ära tasunud umbes poole. Võrreldes eelmise aasta andmetega, on kaebaja maksukoormis tõusnud hindamise teel saadud läbimüügi suurendamisega. See hinne võib Maksupeakomitees muutuda. Et maksustamine on

veel vaidluse staadiumis, arvesse võttes äratasutud maksu suurust, Maksupeakomitee leiab, et sisuliselt maksu sissenõudmise seismapanemiseks takistusi ei ole; et aga sissenõudmise seismapanemisel tulevad tarvitusele võtta maksuvõla kindlustamise abinõud, mis toiming ei kuulu Maksupeakomitee ülesannetesse, tuleb asjatoimetus tagasi saata Maksudevalitsuse direktorile uueks kaalumiseks ja otsustamiseks.

Riigikohtule antud kaebuses palub Maksudevalitsuse direktor tühistada Peakomitee otsuse, põhistades oma kaebust järgmiselt: MKS § 78 põhjal võib Maksudevalitsuse direktor kaebaja palvel põhjendatud juhtudel seisma panna maksustamisotsuse täitmise kuni kaebuse otsustamiseni Maksupeakomitee poolt, nõudes tarbe korral maksuvõla kindlustamist seaduses ettenähtud viisil. Sellest järgneb, et küsimuse otsustamisel on Maksudevalitsuse direktorile antud õigus: 1) otsustada, kas antud juhul seismapanek on põhjendatud ja 2) kas ja mil määral on tarvilik kindlustus. Käesoleva asja otsustamisel ta seadnud lähemaks sihiks võimalikult vältida vaidluse all oleva maksu arvel ülemääraste summade sissenõudmist, kindlustades ühtlasi päris kindlasti tasuda tulevat maksuvõla osa 70% ulatuses otsese laekumisega. Sama (78.) paragraafi põhjal võib eitava otsuse peale kaevata Maksupeakomiteele. Kuid käesoleval korral otsus vormiliselt ei olegi eitav ja seetõttu ei kuuluks üldse edasikaebamisele. Kui aga arvesse võtta, et otsus sisuliselt siiski on osaliselt eitav, ja et kaevata võib ka osaliselt eitava otsuse peale, siis puudus Maksupeakomiteel ikkagi seaduslik alus otsuse tühistamiseks. Nagu Riigikohus korduvalt on seletanud (Adm.-osak. toim. nr. 355-II-1933, nr. 366-II-1933, nr. 61-II-1934 ja teised) ja nagu see ilmneb ka MKS otsesest sisut, peab Maksupeakomitee otsustama kõiki küsimusi sisuliselt, s.t. otsustab ise täies ulatuses kõik tema otsustamisele tulevad küsimused. Maksuvõla sissenõudmise seismapaneku ja maksuvõla kindlustamise küsimused tuleb seega otsustada seoses üksteisega; nende kahe funktsiooni jaotamine Maksupeakomitee ja Maksudevalitsuse direktori vahel ei ole seaduses määratud ja ei ole ka muidu millegagi põhjendatud. Just vastupidi, esiteks see tooks ajalist kaotust palujale, sest kuni asja uuesti otsustamiseni võib maksuvõlg juba sisse nõutud saada, ja teiseks võiks see vastuolu tekitada kahe instantsi vahel, kui Maksupeakomitee otsustaks põhimõtteliselt sissenõudmise seismapanemise küsimuse ning kindlustamise küsimuse konkreetne lahendamine jääks Maksudevalitsuse direktori otsustada tema äranägemisel. Sellepärast Maksupeakomitee kaebuse otsustamisel pidi konkreetselt otsustama sissenõudmise seismapaneku küsimuse ja ühtlasi otsustama, kas kindlustusi tuleb nõuda ja missuguseid. Kas kindlustusi on tarvis nõuda või mitte, see on sisuline küsimus ja seda saab Maksupeakomitee niisama hästi otsustada kui Maksudevalitsuse direktor, sest kindlustusi tuleb nõuda seaduses ettenähtud viisil. Maksudevalitsuse ülesandeks jääks loomulikult seismapanekuks korralduste tegemine ja Maksupeakomitee poolt määratud kindlustuste vastuvõtmine. Lõpuks

peab veel tähendama, et ka kohtute praktika eelkindlustuste suhtes on samasugune.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Maksupeakomitee otsus käesolevas asjas tuleb tühistada. Maksudevalitsuse direktori arvamus, et käesoleval korral puudus Roman Lellepil õigus kaebusega esineda peakomitees tema, direktori otsuse vastu, sest otsus ei olewat olnud eitav, on ekslik, sest R. Lellep palus terve maksu sissenõudmise seisma panna, kuid Maksudevalitsuse direktor ei rahuldanud seda tema palvet, vaid otsustas 70% maksust sisse nõuda. Seega on palve otsustatud eitavalt. Seepärast oli Peakomitee õigustatud MKS § 78 põhjal R. Lellepi kaebusel asja otsustama. Mis puutub aga Maksudevalitsuse direktori väitesse, et Peakomitee oli kohustatud asja otsustama täies ulatuses, mitte aga direktorile tagasi saatma kindlustuste nõudmiseks, siis see väide on kaaluv ja tingib Peakomitee otsuse tühistamise. Peakomitee seisukoht, et kindlustusabinõude võtmine ei kuulu Peakomitee ülesannete hulka, on ekslik, sest MKS § 90 põhjal on Peakomitee kohustatud asja otsustama. MKS § 78 näeb ette, et direktori eitava otsuse peale palve puhul maksu sissenõudmise seismapaneku kohta võib kaevata Peakomiteele, seega on antud Peakomiteele õigus asja otsustada täies ulatuses ja sellepärast Peakomitee peab tarbe korral nõudma ka maksu kindlustamist seaduses ettenähtud viisil. Et MKS järgi Peakomitee kuigi kaebeinstantsi (MKS II peatükk § 18) ülesannete hulka kuulub kindlustuste nõudmine, nähtub MKS § 93 II lõikest, milles see kohustus on pandud Peakomitee enda peale juhtudel, kui Peakomitee lükkab MKS § 93 ettenähtud asjaoludel kaebuse otsustamise edasi.

Kõigil neil põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksupeakomitee otsus 21. detsembrist 1935. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata (t. 230-II).

Nr. 12.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. märtsil 1936. a.

Gustav Anisson'i kaebus siseministri otsuse peale 21. detsembrist 1935. a. kaebuse asjas Tallinna Linnavalitsuse tegevuse peale Riigikohtu 27. sept. 1935. a. otsuse mittetäitmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; prokuröri abi K. Luud.

Siseministrile antud kaebuses Gustav Anissoni volinik vann. adv. Hans Martna seletas järgmist: kaebusele ligilisatud Riigikohtu otsusest nähtuvat, et kohtuotsusega tühistatud Tallinna Linnavalitsuse otsus 4. I 1935. a. tema

volitaja poolt 19. XII 1934. a. esitatud krundi tükeldamise projekti kinnitamata jätmise pärast ja kohustatud Tallinna Linnavalitsust asja uuesti otsustama. Sealjuures nii ringkonnakohus kui ka Riigikohus oma otsuste motiivides konstateerinud, et Tallinna Linnavalitsus oli tunnistanud tema volitaja poolt esitatud tükeldamise projekti ehitusmääruse eeskirjadele vastavaks. Tallinna Linnavalitsus saanud Riigikohtu otsuse ärakirja kätte 14. oktoobril 1935. a. AKK § 42 põhjal Tallinna Linnavalitsus olnud kohustatud kohtuotsuse viibimata täitma. Seda aga linnavalitsus ei olevat teinud, vaid 8. nov. 1935. a., s.o. üle 3 nädala pärast Riigikohtu otsuse saamist, otsustanud, et kinnisvara tükeldamisel rajatavad krundid oma suuruse poolest ei vasta vahepeal muudetud ja 18. oktoobril 1935. a., s.o. 4 päeva pärast kohtuotsuse saamist kehtima hakanud ehitusmäärusele. Seega linnavalitsus jätnud arvesse võtmata kohtuotsuses ettetoodud seletuse, et tema volitaja poolt esitatud tükeldamisprojekt vastab ehitusmääruse nõuetele, mida linnavalitsus ka ise varemini tunnustanud oma otsusega ja mis otsust ta enam muuta ei saavat Kuber-mangu asut. sead. § 174 eeskirja kohaselt. Sellepärast palus AKK § 42 alusel järelevalve korras Tallinna Linnavalitsusele ette kirjutada viibimata täita Riigikohtu otsus 27. sept. 1935. a. ja kohustada selle täitmiseks kinnitama Gustav Anissoni poolt esitatud Tulbi ja Madara tän. nurgal asuva kinnisvara kinn. nr. 805 tükeldamise projekti ja välja andma tema volitajale tähendatud projekti kinnitatult. Selle kaebuse puhul siseministri eest ministri abi tegi 4. XII 1935. a. järgmise resolutsiooni: „Omav. ajut. järelevalve seaduse § 5 ja Adm.KK. § 42 põhjal kohustan Tallinna Linnavalitsust võtma täitmisele Riigikohtu otsus G. Anissonile palutud loa väljaandmise asjus ja täitmisest teatama Siseministeeriumile 15. detsembriks 1935. a.“ Selle peale Tallinna linnapea esines siseministrile täiendava seletusega, mille tagajärjel siseministri eest ministri abi tegi 21. detsembril 1935. a. järgmise resolutsiooni: „Riigikohtu otsuse täitmise asjas võtta teadmiseks Tallinna linnapea seletus 6. detsembrist 1935. a. nr. 15719. Et käesolevas kaebuses ettetoodud asjaolud ei riiva avalik-õiguslikke huvisid, vaid siin on tegemist kodaniku ja omavalitsusasutuste eraõigusliku vahekorraga, siis puudub Siseministeeriumil, kui järelevalve asutusel, seaduslik alus ja õigus segada ennast eraõiguslike vahekordade lahendamisesse (vaata Riigikohtu Adm. toim. 410^{II}-32 ja 529^I — 15. III 1932 — Riigikohtu Adm. osak. lahend. küsimusi 1932 J. Valge, lehek. 50).“ Riigikohtule antud kaebuses Gustav Anissoni volinik vann. adv. Hans Martna palub tühistada siseministri resolutsiooni 21. XII 1935. a. ja seletada siseministrile, et tema resolutsioon 4. detsembrist 1935. a. tuleb lugeda jõusolevaks ja tal tuleb teha korraldused selle täitmiseks, seletades: ei olevat õige siseministri seisukoht, et tema volitaja kaebuses ettetoodud asjaolud ei riiva avalik-õiguslikke huvisid, sest olevat tegemist Riigikohtu otsuse täitmata jätmisega. Kohtuotsuse täitmata jätmine olevat kriminaalsüütegu (KrS § 601), mida jälitavat avaliku süüdistuse korras. Sellest olevat selge, et prae-

gusel korral on tegemist avalik-õigusliku huviga. AKK § 42 järgi olevat kaebalune ametnik või asutis kohustatud otsust viibimata täide saatma ja selle järele käima, ning siseminister kui järelevalveametnik olevat kohustatud selle järele valvama, et otsus ka tõesti täidetaks (AKK § 42 ja TKS § 893). Pealegi asjaosalised ei olevat kaevanud siseministri 4. XII 1935. a. resolutsiooni peale, millega linnavalitsust kohustatud täitma Riigikohtu otsust ja täitmisest teatama. Seega tulevat see resolutsioon jõusolevaks lugeda, ning siseminister seda ise enam muuta ei saavat.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: sise-ministrile antud kaebuses Gustav Anissoni volinik vann. adv. Hans Martna on palunud AKK § 42 alusel järelevalve korras ette kirjutada Tallinna Linnavalitsusele viibimata täita Riigikohtu otsus 27. septembrist 1935. a. ja kohustada selle täitmiseks kinnitama Gustav Anissoni poolt 29. XII 1934. a. esitatud Tulbi ja Madara tän. nurgal asuva kinnisvara kinn. nr. 805 tükeldamise projekt ja välja andma tema volitajale tähendatud projekt kinnitatult. Otsusega 27. septembrist 1935. a. Riigikohus on jätnud tagajärjeta Tallinna Linnavalitsuse revisjonkaebuse Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 6. märtsist 1935. a., millega oli tühistatud Tallinna Linnavalitsuse otsus 4. jaanuarist 1935. a. Gustav Anissoni poolt esitatud krundi tükeldamise projekti kinnitamata jätmise asjas ja asi Tallinna Linnavalitsusele uueks otsustamiseks saadetud. Riigikohtu seaduse (RT 1919, 82/83) § 1 ja 19 ja Vene Senati seaduse § 155 järgi on Riigikohtu otsused lõplikud; neid võib muuta ainult Riigikohus ise Vene Senati seaduse § 155 ja 156 ettenähtud korras ja alustel. Et Riigikohus jättis tagajärjeta Tallinna Linnavalitsuse revisjonkaebuse, siis sellega astus seadusjõusse ka Tallinna Ringkonnakohtu otsus 6. märtsist 1935. a. AKK § 42 põhjal on seadusjõusse astunud kohtuotsus ametiasutistele kohuslik ning ametiasutis on kohustatud otsuse viibimata täide saatma ja tema järele käima; vastasel korral langeb ta seadusliku karistuse alla. Sellepärast Tallinna Linnavalitsus, saades kätte Riigikohtu otsuse 27. sept. 1935. a., oli kohustatud viivitamata täide saatma Tallinna Ringkonnakohtu otsuse 4. jaanuarist 1935. a. selles ja samuti ka Riigikohtu otsuses antud juhtnööride järgi. Oma otsuse põhistes Riigikohus ütles, et Tallinna Linnavalitsus on tunnistanud esitatud tükeldamisprojekti vastavate seaduste ja määruste nõuetele vastavaks, kuid vaatamata sellele on jätnud projekti kinnitamata ja on tükeldamisloa andmise tingimuseks üles seadnud nõudmise, et tükeldamispalve avaldaja tasuks enne linnavalitsuse otsuses tähendatud maksud ja annaks tagatise tänava sõidutee laiendamise kulude katmiseks. Edasi ütles Riigikohus, et RT 1932, 59 avaldatud Tallinna ehitusmääruse paragraafid, mille peale Tallinna Linnavalitsus tugines, ei õigusta linnavalitsust jätma kinnitamata Ehitusseaduse ja ehitusmääruse nõuetele vastavaid kruntide tükeldamise projekte ja siduma tükeldamisloa andmist tingimusega, et enne tasutaks maksud ja antaks tagatis, mis loendatud Tallinna Linnavalitsuse kaevatud

otsuses 4. I 1935. a. Neist Riigikohtu otsuse juhtnööridest ei saa teist järeldada kui ainult seda, et G. Anissoni poolt esitatud krundi tükeldamise projekt tuli kinnitada, olgugi et ringkonnakohus oma otsuses otseselt ei olnud projekti kinnitamist ette kirjutanud, sest projekti kinnitamata jätmise põhjused kohtuotsusega olid tunnistatud mittekaaluvateks. Seadusjõusse astunud kohtuotsuse täitmata jätmise põhjenduseks ei saa olla see asjaolu, et peale kohtuotsust, kuid enne asja uuesti otsustamist linnavalitsuse poolt on kehtima hakanud ehitusmääruse muudatus kruntide suuruse kohta. Asi oli alustatud ja kohtu poolt lõplikult otsustatud enne ehitusmääruse muudatuse kehtima hakkamist. Asja uuesti otsustamisel linnavalitsusel tuli arvestada kohtuotsuses antud juhtnööre ja kohtuotsuse tegemise ajal kehtivaid ehitusmääruse norme, mitte aga neid norme, mis hakkasid kehtima peale kohtuotsuse tegemist. Oma-valitsuse ajutise järelevalve seaduse § 5 juhatusel ja AKK § 42 põhjal siseminister on kohustatud selle järele valvama, et kohtuotsus tõesti täidetak. Kohtuotsuste täitmine toimub avalikõigusliikudes huvides, kuna kohtuotsuse täitmata jätmine on kriminaalsüütegu ja jälitatakse avaliku süüdistuse korras (KrS § 601). Kaebuses siseministrile Gustav Anissoni volinik on palunud siseministrit Tallinna Linnavalitsusele ette kirjutada täita viivitamata kohtuotsus, mitte aga Anissoni ja Tallinna linnaomavalitsuse eraõiguslikku vahekorda puutuva küsimuse lahendamist. Sellepärast ei saa õigeks pidada siseministri eest ministri abi otsust 21. detsembrist 1935. a.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** siseministri otsus 21. detsembrist 1935. a. tühistada ja asi siseministrile uueks otsustamiseks saata (t. nr. 234-II).

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. märtsil 1936. a.

Peeter Raud'i kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 21. okt. 1935. a. 1935. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees, P. Puusep, ettekandja riigi-kohtunik M. Klaassen; prokuröri abi K. Luud.

Maksupeakomiteele antud kaebuses Peeter Raud seletas, et ta deklareerinud oma 1934. a. tulu kr. 1 288.80 peale. Tulumaksukomisjon määranud aga tema tulu kr. 1 573.50 ning vastulause puhul vädendanud selle summa 18 kr. võrra. Tal olevat Kilingi-Nõmme alevis maja, millest 1934. a. saanud üüri kr. 330. Tulum. sead. § 11 põhjal tulevat maha arvata puumaja vanane-

mise eest 2% ja kõik muud korrashoiukulud. Ta esitanud tõendused, kuid neid polevat arvestatud. Sellepärast palus tühistada tulumaksukomisjoni otsuse, arvesse võtta kõik vastulauses tähendatud ja tõendatud kulud ja puhastulu kindlaks määrata kr. 1 288.80 peale. Otsusega 21. okt. 1935. a. Maksupea-komitee jättis Peeter Raua kaebuse tagajärjeta järgmistel kaalutlustel: asja-toimetuse andmetel kaebaja on 1934. a. majale teinud uue plekk-katuse, see on kapitaalremont, mispärast selle tööga ühenduses olevaid kulusid ei saa arvesse võtta. Maksukomisjon on kuludeks arvanud 25% maja brutotulust; see on küllaldane. Et kaebaja ei ole tõendanud oma kinnisvara soetamise väärtust ja selle tõttu kogu kinnisvara kulud arvatud keskmise kulunormi järgi, siis puudub alus amortisatsiooni arvestamiseks.

Riigikohtule antud kaebuses Peeter Raud palub tühistada Maksupea-komitee otsuse ja asja saata uueks otsustamiseks, seletades: 1) majale uue katuse ta teinud 1933. a. augustikuul ja see läinud maksma üle 600 kr. 1934. a. ta teinud mitmesugust remonti kr. 66.42 väärtuses; 2) maja ehitatud 1922. a. ja hinnatud ning kinnitatud tulekindlustusseltsi poolt kr. 10 000. See summa näitavatki maja väärtust. Üle 10 a. tulumaksukomisjon arvestanud seda ja arvanud sellest summast 2% amortisatsiooniks. Ainult 1935. a. asutud teisele seisukohale.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Tulu-maksu seaduse § 11 p. 3 põhjal kuuluvad tuludest kinnisvarast mahaarvamisele peale muu ka iga-aastased kinnisvara väärtuse kustutuse summad, ning sama paragraafi juurde lisatud tabeli järgi arvatakse puumaja iga-aastaseks kus-tutuseks (amortisatsiooniks) mitte enam kui 2% puumaja väärtusest. Maksu-peakomitee ei ole käesolevas asjas kinnisvara amortisatsiooni arvesse võtnud põhjusel, et maksukohuslane ei ole tõendanud oma kinnisvara soetamise väärtust. Sealjuures Maksupeakomitee on arvatavasti tuginenud Riigikohtu otsu-sele 14. maist 1935. a. (toim. nr. 286^{II} — 1935. a.). Tähendatud otsuses Riigikohus on küll seletanud, et selles asjas amortisatsiooni aluseks võib olla ainult maksukohuslase maja soetamise väärtus, s.o. maksus või algväärtus, sest ei nähtu, et majale oleks midagi juurde ehitatud, mitte aga tulekindlustuse hindamine, nagu Maksupeakomitee oli arvanud. Kuid mainitud asjas oli vaidluse all küsimus, kas amortisatsiooni aluseks tuleb võtta maja ostuhind (soetamise väärtus) või tulekindlustuse hindamine. Sellest ei tule aga järelda-da, et tulekindlustuse hindamist kunagi ei või kasutada amortisatsioonikulu arvutamisel. Kinnisvara soetamise täpse väärtuse tõendamine võib mõnikord osutada võimatuks otseste andmete puudumisel. Niisugusel korral tuleks amortisatsioonikulu arvutamisel kasutada teisi andmeid, mis tõendavad kin-nisvara maksust, nende seas ka tulekindlustuse hindamist. Käesolevas asjas kaebaja seletab, et maja olevat ehitatud 1922. a. ja hinnatud tulekindlustus-seltsi poolt 10 000 kr. peale, ning et juba üle 10 a. olevat amortisatsiooni aluseks võetud tulekindlustuse hindamine. Kui see nii on, siis ei ole põh-

just 1935. a. tulumaksu määramisel loobuda sellest alusest. Neil kaalutlustel ei või kaevatud Maksupeakomitee otsus jõusse jääda. Mis puutub kaebaja seletusse maja katuse kohta, siis Maksupeakomitee on esitatud tõendusi hinnanud ja on leidnud, et maja katuse remont on kapitaalremont, ning kapitaalremondi kulud ei kuulu tuludest mahaarvamisele. Riigikohtule esmakordselt esitatud tõendusi ei saa enam arvesse võtta.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** Maksupeakomitee otsus 21. oktoobrist 1935. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata (t. nr. 179-II).

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. märtsil/7. aprillil 1936. a.

Julius-Voldemar Raudsepa ja Ernestine Raudsepa kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 1. okt. 1935. a. tempelmaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; prokuröri abi K. Luud.

Julius-Voldemar Raudsepp ja Ernestine Raudsepp viseerisid notar Hugo Vihalemi juures 23. V 1929. a. nende vahel sõlmitud abielulepingu, mille väärtuse hindasid kr. 2000 peale. Selle lepingu pealt tasuti tempelmaksu 40 kr. Andmete kontrollimisel maksuinspektor leidis: 1) et lepinguosalisel on lepingus tähendatud vallasvara hinnanud väiksema summa peale, kui selle tegelik väärtus, nimelt, et kaupluses leidunud kaubad tuleb lepinguobjektidena arvestada kr. 5526,20 väärtuses, ja korteri sissesead kr. 1000 väärtuses, s.o. kokku kr. 6526,20 väärtuses, mitte aga kr. 2000 väärtuses, nagu seda lepinguosalisel on teinud; 2) et lepinguobjekti hulka ei ole arvatud, kuid tuleb arvata ka Raudseppade poolt nende abielu kestel omandatud ja nende mõlemate nimele kinnistatud kinnisvara, mille väärtus kr. 30000, sest kinnistusraamatutes puudub märge, et selle varanduse mõttelised osad moodustaksid abikaasade erivaranduse; 3) et seega Raudseppade vahel sõlmitud abieluvaranduse lahutamise lepingu väärtuseks tuleb arvata kr. 36526,20 (30000 + 5526,20 + 1000), millest oleks tulnud tasuda tempelmaksu tariif nr. 13 järgi 2%, s.o. kr. 730,53, mitte aga 40 kr.; 4) et seega on tempelmaksu tasutud vähem kr. 690,53. Eeltoodut arvesse võttes maksuinspektor otsustas nõuda: 1) tempelmaksu 690 kr 53 s. solidaarselt Voldemar ja Ernestine Raudseppadelt ja 2) tempeltrahvi 1826 kr. 31 s. kummaltki. Antud vastulauses Julius-

Voldemar ja Ernestine Raudsepp seletasid: 1) Peale korteri sisseseadu, mis kuulunud Ernestine Raudsepale ja mille väärtus olnud 1000 kr., arvatud lepingu koosseisu ka Tartus, Promenaadi tän. nr. 2 asuv poekaup, mis lepingu sõlmimise ajal olnud kohtupristavi poolt arestitud ja hinnatud kr. 5526,20 peale. Sellest kaubast kuulunud lepinguosalistele ainult väike osa, kuna suurem osa kuulunud kaubasaatjatele. Pealegi lasunud Promenaadi tän. nr. 2 asuva äri peal neil kohustusi kogusummas üle 11000 kr. See summa kuuluvat lepingu sõlmimisel olnud vara väärtusest tempelmaksu arvestamisel mahaarvamisele, sest selles summas kaup kuulunud kaubasaatjatele; 2) lepingu sõlmimisega ei olevat tekkinud lepinguosaliste kinnisvarade omandiõiguse suhtes mingisugust muutust, sest kinnisvarad olnud enne lepingu sõlmimist kinnistusraamatutes lepinguosaliste nimel ja jäänud selleks ka peale lepingu sõlmimist. Abieluleping sõlmitud avalikus ametiasutises ja kuulutatud kohtu poolt välja. Need asjaolud ei eeldavat ega tõendavat varanduse varjamise kavatsust. Nad talitanud heas usus ja arvamisel, et tempelmaksu maksmata jätmist ei või olla. Sellepärast äärmisel juhul võidavat neile määrata vana Tempelm. seaduse § 14 p. 4 ettenähtud korraldustrahvi minimaalsel kujul. Edasi, lepingu sõlmimise ajal koormanud nende kinnisvara, mis asuvat Tartus, Aia tän. nr. 16/18 kinn. nr. 46-b, Pikalaenu Panga kasuks üle 20000 kr. hüpoteegiline kohustus, mis summa olevat tulnud, maksuinspektori seisukoha kohaldamisel, tempelmaksu ja trahvi määramisel varanduse väärtusest maha arvata Pärandusmaksu seaduse mõiste kohaselt. Sellepärast palusid neid vabastada täiendava tempelmaksu ja trahvi maksmise kohustusest. Vastulause jäeti rahuldamata. Samuti jättis ka Maksupeakomitee, otsusega 1. okt. 1935. a., Raudseppade kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses Julius-Voldemar Raudsepp ja Ernestine Raudsepp paluvad tühistada Maksupeakomitee otsuse ja asja samale Peakomiteele uueks otsustamiseks saata, või määrata äärmisel korral neile ühekordselt tasuda ainult nõutav tempelmaksusumma, või kohaldada neile korraldustrahvi nõutava tempelmaksusumma suuruses, seletades: Lepingu sõlmimisel nad teinud notarile teatavaks nende omanduses oleva kinnisvara olemasolu, mis selguvat lepingu § 2-st, kus öeldud, et „kinnisvarad loetakse selle abielu poole omanduseks . . . kes ta omandanud“. Sellepärast ei olevat õige maksuinspektori poolt neile süüks pandud asjaolu, et nad ei olevat oma kinnisvarasid notarile üles andnud. Notar pidavat selle järele valvama, et tema poolt koostatavate tehingute pealt riigimaksud õieti tasutaks. Käesoleval korral notar olnud kohustatud neile ära seletama, et kinnisvara väärtus tuleb arvata ka lepingu väärtuse koosseisu. Tempelm. seaduse mõiste kohaselt määratavat lepinguosalistele tempeltrahvi ainult juhul, kui maksustamisest on kõrvale hiilitud või lohakuse pärast jäetud dokument maksustamata. Nad ei olevat tahtnud maksu tasumisest kõrvale hiilida, sellepärast neil ei olevat ka mingisugust süüd, vaid süü lasuvat notaril, mistõttu trahvi tulevat temalt sisse

nõuda, kuna neilt võidavat nõuda ainult maksmata jäänud tempelmaksu. Poes asuva kauba nad arvanud lepingu väärtuse koosseisu ainult osaliselt, sest võõrast kaupa olnud palju suuremas väärtuses, kui seda kohtupristav üles kirjutamisel hinnanud. Võõras kaup ei olevat kuulunud neile, sellepärast nad ei olevat ka seda üleskirjutatud väärtuses teadnud lepingu koosseisu arvata. Seda kõike notar olnud kohustatud neile ära seletama. Nende arvates siiski kuuluvat võlad varanduse väärtusest mahaarvamisele, sealhulgas ka kinnisvaral lasuv hüpoteegiline kohustus Pikalaenu Panga kasuks üle 20000 kr. Abielulepingute tempelmaksustamisel tulevat kohaldada kinkelepingute kohta käivaid norme, eriti tempeltariifi nr. 24, sest nii üks kui teine olevat tasuta oma loomuses. Lõpuks, nii maksuinspektor kui ka Maksupeakomitee läinud vaikides mööda nende palvest korraldustrahvi määramise kohta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Tartu-Valga Kinnistusjaoskonna teatise järgi 26. II 1935. a. nr. 3608 on käesolevas asjas kõne all olev kinnisvara kinnistatud Julius-Voldemar Raudsepa ja Ernestine Raudsepa nimele, s.o. mõlema abikaasa nimele, ilma märkuseta, et selle kinnisvara mõttelised osad moodustavad kummagi abikaasa erivaranduse. Seda arvesse võttes tuleb tähendatud kinnisvara BES § 80 põhjal lugeda abikaasade ühisvaraks ning abieluvaranduse lahutuse lepingu sõlmimisel see kinnisvara tuli arvata lepinguobjektide hulka. Kinnisvaral lasuvate võlgade mahaarvamist abieluvaranduse lahutuse lepingu sõlmimisel seadus (tempeltariif nr. 13) ei näe ette, nagu Maksupeakomitee õieti on seletanud. Ekslik on kaebajate arvamus, et abieluvaranduse lahutuse lepingu tempelmaksustamisel tulevat kohaldada kinkelepingute kohta käivaid norme ja eriti tempeltariifi nr. 24. Tempelmaksu seadus näeb ette eraldi mõlemate lepingute maksustamist. Sellepärast ei saa ühe maksustamisel kohaldada teise lepingu kohta maksmapandud norme ega määrusi. Samuti ei saa abieluvaranduse lahutuse lepingu tempelmaksustamisel arvesse võtta Pärandusmaksu seaduses ettenähtud mahaarvamisi, kuna Tempelmaksu seadus ja tariif nr. 13 ei näe seda ette. Mis puutub poekaubasse, siis tuleb see lugeda kaebajate omandiks. Kui osa kauba eest oli kaubasaatjatele veel tasumata, siis on tegemist äri-võlgadega. Võlgade mahaarvamist abieluvaranduse lahutuse lepingu tempelmaksustamisel, nagu eespool juba tähendatud, seadus ei näe ette (tempeltariif nr. 13). Põhjendamata on kaebajate arvamus, et tempeltrahv tulevat sisse nõuda mitte neilt, vaid notarilt. Asjatoimetuses leidub notari tõendus, et lepinguosalisel hinnanud lepingu sõlmimisel oma varanduse väärtuse kr. 2000 peale ja et tema sellekohase järelepärimise peale ta muid andmeid asja kohta ei ole saanud. Nõnda kaua kui see notari tõendus ei ole ümber lükatud, tuleb seõa arvestada. Ka lepingu tekstist ei saa järeldada, et notarile oli teatavaks tehtud kaebajate kinnisvara olemasolu ja poekauba tõeline väärtus. Lõpuks, mis puutub kaebajate taotlusse korraldustrahvi määramise

kohta, siis tepingu sõlmimise ajal kehtivusel olnud Tempelmaksu seadus ei võimalda korraldustrahvi määramist.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Julius-Voldemar Raudsepa ja Ernestine Raudsepa kaebus tagajärjeta jätta (t. nr. 156-II).

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. aprillil 1936. a.

Eestimaa Kinnituse A/S „EKA“ kaebus teedeministri otsuse peale 7. jaan. 1936. a., kaebaja ja Miili Oja vahel sõlmitud pensionimaksmise lõpetamise kokkuleppe kinnitamata jätmise pärast.

Osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses Eestimaa Kinnitus A/S „EKA“ volinik vann. adv. Gert Koch seletab järgmist: F. Dellingshausen, Huljast, kindlustanud oma põllutöölised tema volitaja juures õnnetusjuhtude vastu. Kindlustuslepingu kestel saanud tööline Miili Oja vigastada ning temale määratud 3. jsk. tööinspektori poolt 29. III 1935. a. kinnitatud kokkuleppe põhjal pensioni 59 kr. aastas 20% tööjõu kaotuse eest. Dr. Savary tunnistusest 25. X 1935. a. nähtuvat, et Miili Oja on oma tööjõu täielikult tagasi saanud. Sel puhul sõlmitud Miili Ojaga kokkulepe pensioni lõpetamise kohta, mis esitatud kinnitamiseks 3. jsk. tööinspektorile ühes Miili Oja avaldusega. Tööinspektor saatnud aga kokkuleppe tagasi kinnitamatult, seletades, et säärased kokkulepped TTS eeskirjade kohaselt ei kuuluvat kinnitamisele. Selle seisukohaga ühinenud ka vanem tööinspektor ja teedeminister. See seisukoht ei olevat aga õige, sest TTS § 571 põhjal olevat vigastatutel õigus kokku leppida ettevõtte valdajaga tasu suuruse ja maksmise viisi kohta, kusjuures see kokkulepe olevat kehtiv ainult siis, kui see kinnitatakse tööinspektori poolt. Nende kokkulepete hulka tulevat arvata mitte ainult esialgsed, vaid ka hilisemad kokkulepped, millega määratavat kindlaks tööjõu paranemine ja seega pensioni vähenemine, või tööjõu täielik tagasisaamine ja pensioni vähenemine nullini. Et algkokkulepe kuuluvat tööinspektori kinnitamisele, siis pidavat tema kinnitamisele kuuluma ka selle kokkuleppe osaline või täielik muutmine. Sellepärast palub tühistada teedeministri otsuse 7. I 1936. a. ja asja saata teedeministrile uueks otsustamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: TTS § 571 järgi on vigasaanud töölistel ja nende perekonnaliikmetel õigus ettevõtte valdajaga kokku leppida saadaoleva tasu suuruse ja maksmise viisi kohta. See

kokkulepe, mis peab olema sõlmitud kirjalikult, tõestatakse vastava tööinspektori poolt. Tõestatud kokkulepe tunnistatakse kohtus tehtud toiminguga ühevääriliseks. Sama seaduse § 572 ja 574 nähtub, et juhul, kui pooled vabatahtlikku kokkulepet ei saavuta, kuid kui see saavutatakse asja läbivaatamisel tööinspektori juures, siis see tööinspektori juures saavutatud kokkulepe tõestatakse samuti § 571 ettenähtud korras. Kokkulepete tõestamise mõte seisab selles, et kaitseda vigasaanuid või nende perekonnaliikmeid ebaseaduslike või ebasoodsate lepingute vastu. Seadus ei näe küll otseselt ette, et ka need kokkulepped vajaksid tööinspektori tõestamist, millega esialgset pensioni vähendatakse või suurendatakse (tööjõu kaotuse % vähenemise või suurenemise korral), või millega pensioni maksmine hoopis lõpetatakse (tööjõu täieliku tagasisaamise korral), kuid seaduse mõtte järgi vajavad need kokkulepped samuti tööinspektori tõestamist, sest vastasel korral nad ei oma säärast jõudu kui esialgne kokkulepe.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Teedeministri otsus 7. jaanuarist 1936. a. tühistada ja asi sotsiaalministrile uueks otsustamiseks saata (t. nr. 251-II).

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. aprillil/8. mail 1936. a.

Luise Ingelmann'i kaebus haridus- ja sotsiaalministri otsuse peale 15. nov. 1935. a. pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Vålbe; prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Luise Ingelmann tühistada haridus- ja sotsiaalministri otsuse 15. nov. 1935. a., millega on jäetud tagajärjeta tema palve, määrata temale pension Rahv. ja nende perekondade pensioni seaduse alusel, sel põhjusel, et tema on abiellunud. Luise Ingelmann põhistab oma kaebust järgmiselt: Vabadussõjas 28. XII 1919. a. surma saanud tema poeg Eduard Alt, sündinud 29. juunil 1903. a., hiljemini surnud tema isa ja kaebaja mees ja 1905. a. abiellunud tema uuesti, seega olevat poega kasvatanud tema ja tema teine mees ja nii oleks BES § 209 järgi poeg kohustatud neid toitma. Enne abiellumist tema ei ole tunnustatud pensioniõiguslikuks ja ta abiellunud enne poja surma, nii ei võivat ka tema kohta maksev olla Rahvav. ja nende perekondade Pen. sead. § 42, pealegi kui tema praegune mees on halvatud ja täiesti töövõimetu. Nüüd olevat ära langenud ka põhjus, mille alusel temale enne ära öeldud pensioni maksmisest — nimelt, et mehel olnud Narvas rätsepatöid, mida küll tegelikult teinud nende tütar.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et hariduse- ja sotsiaalministri otsus käesolevas asjas tuleb tühistada. Luise Ingelmann on abiellunud teiskordselt enne Vabadussõda, see on enne kui temal tekkis pensioni saamise õigus Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 1 alusel. Seepärast puudub igasugune alus väitmiseks, et tema on kaotanud eelmise seaduse § 1 antud õiguse pensioni saamiseks ainult seepärast, et tema on abielus juba enne Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse ilmunist, kuigi olemas teised selles seaduses toodud tingimused, mis teevad tema pensioniõiguslikuks. Selle seaduse § 42 näeb ju ette, et naisisikutele abiellumisel lõpetatakse pensioni maksmine selle seaduse järgi. Seega § 42 eeskirjad ei saa kuidagi riivata nende naisisikute õigusi, kes olid juba enne selle seaduse ilmunist abielus ja ei ole selle seaduse kehtivuse ajal üldse abiellunud, kuid selle seaduse § 1 alusel said pensioni saamise õiguse. Et see nii on, tõendavad Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 34 eeskirjad, mille järgi pensioni suurus oleneb perekonnaliikmete arvust. Järelikult on üheõiguslikud pensioni saamisel nii mees- kui naisisikud, sest näiteks toitja surma korral on õigustatud pensioni saama nii ema kui ka isa isiklike õiguste alusel, kuigi nad on abielus. Selles seaduses ei ole ette nähtud, et ainult isa õigustest oleks sõltuv tema abielunaise — ema pensioni saamise õigused.

Et aga kaebaja L. Ingelmann on abiellunud juba 1905. a., siis puudus alus sel põhjusel tema pensioni palve tagajärjeta jätmiseks, kui selleks ei olnud teisi Rahv. ja nende perekondade pensioni seaduses ettenähtud takistusi.

Seepärast AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Haridus- ja sotsiaalministri otsus 15. novembrist 1935. a. tühistada ja asi Sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata (t. 190-II).

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. mail 1936. a.

Tallinna Linnavalitsuse revisjonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 11. detsembrist 1935. a./15. jaanuarist 1936. a. Bedrich Urbani kaebuse asjas bensiinjaama püstitamiseks loa mitteandmise pärast.

Osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna Ringkonnakohtu otsusega $\frac{11. \text{dets. } 1935. \text{ a.}}{15. \text{jaan. } 1936. \text{ a.}}$ on Bedrich Urbani kaebusel tühistatud Tallinna Linnavalitsuse otsus 8. okt. 1935. a. kaebajale

Toompuiesteel nr. 34 bensiinjajaama püstitamiseks loa mitteandmise pärast ja asi saadetud linnavalitsusele uueks otsustamiseks põhjendustel, et Ehitusseaduse § 177 märkus teisega ei ole kehtima pandud mingit ehitamiskeeldu linnaplaanis avalikkude platside ja parkide ning tänavate alla võetud eraisikute maa-aladel ja et linnas asetsevate kinnisvarade omanikkudele ei või keelata ehitiste püstitamist, kuigi linnaplaani järgi need peavad minema avalikkude platside, parkide või tänavate alla, sest linnaplaani teostamiseks tuleb linnal linna vajaduseks tarvilikud maad eraisikutelt ära osta, või seaduses ettenähtud korras võõrandada. Nii olevat Ehitusseaduse § 177 mõistnud ka Vene Senat.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Tallinna linna volinik vann. adv. Johan Aronson tühistada Tallinna Ringkonnakohtu otsuse, seletades: 1) et 1924. aastal antud Ehitusseaduse § 177 laiendamise seadusega (RT 1924, 68), arvesse võttes selle seaduse ettepaneku motiive, olevat tahetud linnas sisse seada niinimetatud absoluutne „Bausperre“ seadus, mille sisu seisab selles, et keelu alla kuuluvaid maa-alasid ei tohi kunagi tarvitada hoonestamiseks, aga linnal ei ole ka teiselt poolt mingit kohustust keelu all olevat maa-ala võõrandada. Et aga tühjad maa-alad kinnisvaramaksu alla pannakse, siis olevat ainuke tagajärg see, et keelu all oleva maa-ala omanik kingib maa-ala sellele, kellel ei ole tarvis kinnisvaramaksu tasuda. Mõned linnaomavalitsused laskvat keelu all olevad maa-alad enesele kinkida ja siis juba linnaomavalitsus andvat loa oma maa-alale ehitada rendimaja eaga mõnikord kuni 50 ja 70 aastat, eeldusel, et linnaplaan 50—70 aasta jooksul ei muutu; 2) et kuigi Ehitusseaduse § 177 veneaegne tekst oluliselt ei taha lahku minna eestikeelsest § 177 muutmise seaduse märkus 2 tekstist, kuid seaduse norme tulevat tõlgendada nende motiivide abil.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Ehitusseaduse § 177 märkus 2 järgi (RT 1924, 68), on igasuguste ehitiste püstitamine kinnitatud linna ehitusplaani ülesvõetud maa-aladel lubatud ainult selle plaani järgi ja üksnes linnavolikogul on õigus lubada mitteolulisi kõrvalekaldumisi kinnitatud ehitusplaanist. Nõudes ehitiste püstitamist kinnitatud linna ehitusplaani järgi seadus ühtlasi ei nõua, et juba linna ehitusplaani kinnitamisel selle plaani järgi tänavate, avalikkude platside ja parkide alla arvatud maa-alad peaks linn omandama. Samuti ei nõua seadus otseselt, et linn peaks omandama maa-ala, mis on arvatud avaliku platsi alla ehitusplaani järgi, kuid avaliku platsi alla tegelikult ei ole veel võetud, kui selle maa-ala omanik tahab hoonestada seda maa-ala ehitusplaani vastaselt. Ehitusseaduse § 177 märkus 2 nõue, et igasuguste ehitiste püstitamine linnas on lubatud ainult linna kinnitatud ehitusplaani järgi, on absoluutne, käib nii linnale kui ka eraisikutele kuuluvate maa-alade kohta ja kohtul ei ole seaduslikku alust kohustada linnavalitsust lubama püstitada ehitisi, mis ei ole kokkukõlas linna kinnitatud ehitusplaaniga, sest säärase ehitiste püstitamine on seadusega otse-

selt keelatud. Oma otsustes nr. 48 — 1929. a. ja 25 — 1931. a. on Riigikohus juba seletanud, et ehitiste püstitamise loa andmisel on linnavalitsus seotud Ehitusseaduse § 177 märkus 2 põhjal linna kinnitatud ehitusplaaniga ja et vastupidised senati seletused on antud Ehitusseaduse § 177 endise redaktsiooni juures.

Ettetoodud põhjendustel AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Tallinna Ringkonnakohtu otsus 11. detsembrist 1935. a. 15. jaanuarist 1936. a. tühistada ja asi sama ringkonnakohtule uueks otsustamiseks saata teises kohtu koosseisus (t. nr. 132-I).

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. aprillil/26. mail 1936. a.

Tallinna Linnavalitsuse revisjonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 29. jaanuarist 1936. a. Heinrich Pender'i erakaebuse asjas kaebuse tagasisaatmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik M. Taevere; prokuröri abi A. Luiga.

29. I 1936 Tallinna Ringkonnakohus, arutanud Heinrich Benderi era-kaebust Tallinna Linnavalitsuse määruse peale 18. XII 1935 nr. 13 adm.-kaebuse tagasisaatmise asjas, leidis, et kaebaja H. Pender'ile on tõesti tagasi saadetud tema poolt ühiselt teiste kaebajatega Tallinna Linnavalitsusele esitatud kaebus, mis adresseeritud Tallinna Ringkonnakohtu nimele ning milles kaevatakse Tallinna Linnavalitsuse otsuse peale 27. septembrist 1935. See kaebus on tagasi saadetud kaebajale määruse juures 18. detsembrist 1935 nr. 13, mis on küll koostatud linnavalitsuse nimel, kuid alla kirjutatud vaid linnapea ja linnasekretäri poolt. Siinjuures leiab aga kohus, et olenemata sellest, kas kaebus on antud õigel ajal või mitte, — ei ole seniajani olemas veel linnavalitsuse määrust sellele kaebusele käiguandmise või tagasisaatmise kohta. On selge, et linnavalitsuse määruseks ei saa lugeda määrust, mis on koostatud vaid linnapea ja sekretäri poolt. AKK § 11¹, 11² ja 11⁴ selgest mõttest selgub, et määruse kaebuse tagasisaatmise kohta peab tegema see asutis, kelle peale kaevatakse. Käesoleval korral kaevati Tallinna Linnavalitsuse otsuse peale, millest järeldub, et kaebuse tagasisaatmist pidi otsustama ka linnavalitsus omal koosolekul, tehes vastava määruse, mitte aga linnapea ühes sekretäriaga. Sellepärast tuleb 17. detsembril 1935 esitatud kaebus tagasi saata Tallinna Linnavalitsusele seaduse nõuetele vastava määruse tegemiseks sellele kaebusele käiguandmise kohta, tühistades ühtlasi Tallinna linnapea ja

sekretäri poolt tehtud määrus 18. dets. 1935. Neil põhjusil ringkonnakohus määras: tühistada Tallinna linnapea ja sekretäri poolt 18. detsembril 1935 koostatud määrus nr. 13 ning 17. detsembril 1935 esitatud ja Tallinna Ringkonnakohtule adresseeritud kaebus saata Tallinna Linnavalitsusele sellele kaebusele käiguandmise küsimuse otsustamiseks.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Tallinna Linnavalitsuse volinik vänn. adv. J. Aronson tühistada eeltoodud ringkonnakohtu otsuse, sest linnavalitsuse otsusest 16. aprillist 1935 olevat selgesti näha, et asjaajamise lihtsustamiseks esinenud linnapea ettepanekuga Linnaseaduse § 98 põhjal volitada teda tegema tarvilise määruse linnavalitsuse nimel ja kinnitada esitatud määruse kava.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kaevatud Ringkonnakohtu määrus tuleb tühistada, sest nagu Tallinna Linnavalitsuse protokollist 16. apr. 1935 nähtub, on ringkonnakohtu poolt tühistatud määrus 18. dets. 1935 koostatud Tallinna Linnavalitsuse volitusel ja seega tuleb selle määruse peale vaadata kui kaevatud asutise määruse peale, kellele kaebus esitatud.

Kaebuste vastuvõtmine ja edasisaatmine jne. on tehniline toiming ja ka Riigikohus osalt analoogilises asjas on juba seletanud (R. o. 46—30), et säärase toimingu jaoks ei ole tarvet, näit. kui on kaebus antud linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogude otsuste peale, seks volikogu kokku kutsuda, mis tegelikult võimatuks võib osutada, vaid see kuulub volikogu täidesaatva organi ülesannete hulka, mispärast tuleb järeldada, et linnavalitsuse otsuste peale antavate kaebuste vastuvõtjaks, nende edasi- kui ka tagasisaatjaks seaduses ettenähtud korras ja viisil on linnapea linnasekretäriaga, kui ka linnavalitsus tarvilises koosseisus.

Ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tallinna Ringkonnakohtu otsus 29. jaanuarist 1936 tühistada ja asi Ringkonnakohtule uueks otsustamiseks saata (t. nr. 133-I).

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. mail 1936. a.

Paelavabriku a/s. „Rauaniit“ kaebus Kinnitusnõukogu osakonna otsuse peale 6. märtsist 1936, haigekassa maksude sissenõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Kinnitusnõukogu I osakonna otsusega 6. III 1936, mis teedeministri poolt kinnitatud 7. III 1936, on Paelavabriku a/s. „Rauaniit“ voliniku

kaebus I. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti 1935. a. 4. nov. otsusele haigekassa maksude sissenõudmise asjas F. Lerenmannilt ja J. Frank'ilt tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et kaebaja ise kinnitab, et F. Lerenmann ja J. Frank on a/s. „Rauaniit“ ettevõtte juhatajad ja seega tuleb neid lugeda palgatuks ettevõtte teenistusse, sest vaevalt võib oletada, et nad juhatusliikmete kohustuste kõrval vabatahtlikult ja eritasuta endi peale võtsid ettevõtte juhatajate kohustused. Pealegi on J. Frank juhatuseliikme kandidaat ja temale on tasu määratud ikkagi ettevõtte juhatamise eest. Need juhatuseliikmed, kes ei ole ettevõttes tegevad, saavad ka väikest palka, või üldse ei saavat tasu; 2) et TTS § 260 järgi kuuluvad selle seaduse III peatüki määruste alla kõik isikud, kes töötavad ettevõtte töö alal või seisavad ettevõtte teenistuses palgalepingu alusel, järelikult ka ettevõtte juhatajad.

Riigikohtule antud kaebuses palub Paelavabriku a/s. „Rauaniit“ volinik vann. adv. Elmar Sonin tühistada kinnitusnõukogu 1. osakonna otsus 6. III 1936, seletades: 1) et TTS § 260 järgi kuuluvad selle seaduse III peatüki määruste alla kõik isikud, kes palgalepingu põhjal ettevõttes töötavad. Lerenmann ja Frank olevat täitnud ettevõtte juhataja kohustusi TTS § 90 mõttes, olles vastutajateks seaduste rikkumiste eest. Tehnilised juhatajad ettevõttes olevat teised isikud. TTS § 90 mõttes võivad olla ettevõtte juhatajaiks juhatuseliikmed, ilma et nad ettevõtte palgalised teenijad oleksid olnud, kuna juhatuseliikmed üldiselt teotsevat volituslepingu põhjal. Lerenmanni ja Frankiga ei olevat teenistuslepingut sõlmitud ja tasu olevat nad saanud juhatuseliikmetena; 2) et Kinnitusnõukogu 2. osakonna 22. XII 1934 määruse § 1 märkuse (RT 1935, 3) kohaselt sarnastuvad selle määruse kohaldamisel käitise või ettevõtte ametnikud ja teenijad töölistele, kaasa arvatud ka käitise või ettevõtte juhataja. Sellest tulevat järeldada, et seni ei olnud võimalik kõiki isikuid viia kindlustusmääruste alla, kuigi seda on tehtud seaduse laiendava tõlgendamise teel; 3) et töökaitse inspeksioonile ja haigekassale esitati aruandeid Lerenmanni ja Franki allkirjadega ning oli alati võimalus kontrollida, miks nad ei kuulu isikute hulka, kes peavad haigekassa maksu tasuma. Vastavad asutised ise tunnustasid, neilt haigekassa makse mitte nõudes, et neil haigekassa makse tasuda ei tule. Tagantjärele makse nõuda olevat ebaõige; 4) et sotsiaalkindlustuse seaduse mõtteks olevat abistada väiksemapalgalisi töölisi ja teenijaid.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

TTS § 261 järgi sarnanevad TTS kolmanda peatüki määrustes ettenähtud juhtumitel ettevõtete teenijad töölistega ja Kinnitusnõukogu 2. osakonna 1934. a. 22. dets. määruse § 1 märkus (RT 1935, 3), mille järgi selle määruse käsitamisel „sarnastuvad käitise või ettevõtte ametnikud ja teenijad töölistele, kaasa arvatud käitise või ettevõtte juhataja“ ei sisalda mingisugust uut normi või laiendavat TTS § 260 tõlgendamist, vaid kordab § 261 mõtet. TTS § 260 ja 261 järgi kuuluvad haigekassas kindlustamisele TTS § 257

ettenähtud käitiste nii töölised kui ka teenijad või ametnikud, kui nad on aga palgatud mõnesuguse ameti või töö peale ettevõttes, mis ei ole juhuslikud. Aktsiaseltsi juhatuse liikmeid, kes seltsi peakoosoleku poolt valitud juhatusse, ei saa pidada TTS § 260 ja 261 mõttes seltsi ettevõtte palgatud töolisteks või teenijateks, sest nemad ei seisa seltsiga palgalepingulises vahekorras, mis asjaolu on mõõtuandev ettevõtte ja teenijate haigekassa alla arvamisel. Juhatuse liikmed võivad iseenesest olla ka juhatuse liikmetena ettevõtte juhatajateks, eriti TTS § 90 ettenähtud ettevõtte vastutavaks juhatajaks, ilma et nad astuksid sellejuures veel palgalepingulisse vahekorda seltsiga. Juhatuse liikmete tasu oleneb muidugi ka juhatuse liikme kohustuste määrast ja kui üksikute juhatuse liikmete kohustused on isesugused, siis ei pruugi ka nende tasu ühesugune olla. Nii ei saa veel üksipäinis sellest asjaolust, et keegi juhatuse liige on ettevõtte juhataja ja saab suuremat palka kui mõni teine juhatuse liige, järeldada, et see juhatuse liige seisab just palgalepingulises vahekorras seltsiga. Juhatuse liige, nagu juba eespool tähendatud, võib ettevõtte juhatajaks olla ka juhatuse liikmena, kui selleks ei tee takistusi seltsi põhikirja, või kui see ei ole põhikirja kohaselt teisiti otsustatud seltsi peakoosoleku või juhatuse poolt. Käesoleva asja algtoimetuses ei ole mingisuguseid andmeid, et järeldada, et aktsiaseltsi peakoosoleku poolt juhatusse valitud F. Lerenmann oleks tegelikult seisnud veel erilises palgalepingulises vahekorras aktsiaseltsiga, või et teda peaks selleks lugema seltsi põhikirja kohaselt. Juhatuse liikme kandidaat seni, kuni tema ei ole astunud juhatusse mõne väljalangenud juhatuse liikme asemele, või kuidas see vastava seltsi põhikirjas ette nähtud, ei oma juhatuse liikme õigusi ega kohustusi ja kui tema, olles alles juhatuse liikme kandidaadiks, täidab seltsi ettevõttes mõningaid kohustusi, mis ei kanna juhuslikku iseloomu ja saab selle eest tasu, siis tuleb teda TTS § 260 ja 261 põhjal lugeda harilikuks ettevõtte palgatud tööliseks või teenijaks, keda tuleb arvata ka haigekassa alla. Nii tuleb ka J. Franki ajal, millal tema on juhatuse liikme kandidaadina olnud ettevõtte juhatajaks ja selle eest palka saanud, lugeda seaduse järgi kuulunuks haigekassa alla, kuna aga ajal, millal tema asendas mõnda juhatuse liiget ja oli ettevõtte vastutavaks juhatajaks juhatuse liikme kohustes, tema haigekassa alla ei kuulunud. TTS § 320 ja 323 kohaselt maksab ettevõtte palgaliste töölise ja teenijate haigekassa liikmete maksud ja juurdemaksud haigekassale ettevõtte valdaja ja TTS § 324 järgi arvatakse liikmemaksud ettevõtte valdaja poolt palgast maha palgamaksmisel ja saadetakse ühe nädala jooksul haigekassasse, mis ajaks tasutakse haigekassale ka juurdemaksud ettevõtte poolt. TTS § 324 ja 266 põhjal nõutakse tähtajal õiendamata jäetud haigekassamaksud ja juurdemaksud ettevõtte valdajalt sisse tööinspeksiooni korraldusel ja õiendamata maksusid võib sisse nõuda viieaastasel tähtajal. TTS-s ei ole üldse ette nähtud, et tähtajal tasumata jäetud haigekassa maksusid või juurdemaksusid ei võiks teatavatel põhjustel hiljemini enam sisse nõuda, vaid näeb üldiselt ette kõikide tasumata jäänud maksude

tagantjärele sissenõudmise viieaastasel tähtjal. Nii ei saa kaebaja vastuväiteid tagantjärele maksude sissenõudmise kohta selle ebaõigluse pärast kaaluvateks pidada. Ettetoodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Kinnitusnõukogu I osakonna otsus 6. märtsist 1936 tühistada ja asi kinnitusnõukogu I osakonnale uueks otsustamiseks saata (t. nr. 335-II).

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. juunil 1936. a.

Tapa Linnaomavalitsuse revisjonkaebus Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 18. jaanuarist 1936. a. ostu-müügi ühingu „Lihaeksport“ kaebuse asjas ühingu kinnisvara hindamise küsimuses.

Osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Rakvere Ringkonnakohtu otsusega 18. I 1936 on ostu-müügi ühingu „Lihaeksport“ kaebusel tühistatud Tapa linnavolikogu otsus 25. VI 1936 ühingu kinnisvarade hindamise maksu asjas ja linnavolikogule kohuseks tehtud asja uuesti otsustada põhjendustel, et Tapa linnavolikogu on otsustanud maksustada ostu-müügi ühingu „Lihaeksport“ kinnisvarasid Linnamaksu seaduse § 6 märkuse 1 põhjal nende väärtuse järgi, kuid Vabariigi Valitsuse otsusega 11. III 1931 on kinnitatud ühistegeliste ekspordtapamajade saneerimise kava, mille järgi Tapal asuvas ekspordtapamajas on tegevus sigade tapmise ja ekspordi alal katkestatud, kusjuures teised teotsevad tapamajad tasuvad selle ettevõtte laenude protsendid, minimaalsed administratiivkulud ja amortisatsiooni sellel määral, kui võrra tapamaja seismisel varandused oma väärtusest kaotavad ning neid summasid tuleb kasutada laenude tasumiseks. See saneerimise kava, mis kinnitatud Vabariigi Valitsuse ja riigivanema otsustega, tõendavat, et Tapa ekspordtapamaja tegevus on seisma pandud alates juba 1931. aastast ega olevat põhjust maksustada neid kinnisvarasid, mis tööstuse ettevõtte iseloomu kaotanud, ühel alusel teiste tööstuse ettevõtetega ülesantud väärtuse järgi, vaid neid tulevat maksustada ühel alusel ehitistega, millel puudub tööstuse iseloom.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Tapa Linnaomavalitsus tühistada Rakvere Ringkonnakohtu otsus, seletades, et Vabariigi Valitsuse otsusega 4. III 1931 ei olevat ühingu „Lihaeksport“ tööstus likvideeritud, vaid üksnes selle tegevus osaliselt peatatud, mille juures olevat ette nähtud ka sellega ühenduses olevate kulude tasumine. Kinnisvara hindamise maksu aluseks

Tapa linnas olevat tööstuse ettevõtte väärtus ja sellepärast ei olevat tähtsust asjaolul, kui palju ettevõtte sisse toob.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Linnamaksude seaduse § 6 järgi on kinnisvarade maksustamisel hindamismaksu aluseks kas kinnisvarade puhas keskmine tulukus, või väärtus, mille juures selle aluse määramine oleneb linnavolikogult. § 6 märkuse järgi kuuluvad ehistamata maad, vabrikud, tehased ja muud tööstuslikud ja kaubanduslikud ettevõtted maksustamisele igal juhul väärtuse järgi. Linnamaksude seaduse § 28 põhjal on linnavolikogul õigus anda linnamaksude seaduse reeglite arendamiseks juhatuskirju kinnisvarade hindamise ja maksude võtmise kohta.

Asjatoimetusse lisatud väljavõttest Vabariigi Valitsuse otsusest 11. III 1931 nähtub, et Tapal asuvas eksporttapamajas on ajutiselt katkestatud tegevus sigade tapmise ja ekspordi alal, kusjuures teotsevad tapamajad tasuvad selle ettevõtte laenude %%, minimaalsed administratiivkulud ja amortisatsiooni sel määral, kui võrra tapamaja seismisel varandused oma väärtusest kaotavad. Asjatoimetusest ei nähtu, et ostu-müügi ühing „Lihaeksport“ ja tema Tapal asuv tööstuslik ettevõtte oleks määratud likvideerimisele, või et ühingu Tapal asuv vabrik oleks kaotanud tööstuse iseloomu. Vabariigi Valitsuse 11. III 1931 tehtud otsuse väljavõttest võib järeldada hoopis vastupidist, nimelt, et ühingu vabriku tööstuse iseloom hoitakse alal ka vabriku tegevuse ajutise katkestamise ajal ja ehitistele mingisugust teist iseloomu ega ülesannet ei anta, vaid nad püsivad vabriku ehitistena ühes sisseseaduga, kus oleks võimalus just endist tööd uuesti jätkata. Linnamaksude seadus ei näe ette, et vabrikud ja tööstuslikud ettevõtted, mis ajutiselt oma tegevuse katkestanud, kuid alles hoiavad oma endist iseloomu, peaksid kuuluma maksustamisele ühistel alustel ehitistega, millel tööstuse iseloom puudub. Et see oleks ette nähtud Tapa linnavolikogu juhatuskirjas, seda ringkonnakohtu otsuses ei ole ka märgitud. Ringkonnakohtu otsuse aluseks võetud väide, et ühingu tapamaja on kaotanud tööstuse ettevõtte iseloomu, ei ole toimetuses leiduvate andmete ja tõendistega küllaldaselt põhjendatud ja sellepärast ei saa ka põhjendatuks pidada ringkonnakohtu ettekirjutust maksustada ostu-müügi ühingu „Lihaeksport“ kinnisvaru mitte kui tööstuse ettevõtteid, vaid kui ehitisi, millel tööstuse iseloom puudub. Asjaolu, et ostu-müügi ühikul „Lihaeksport“ võib antud olukorras raskusi olla kinnisvaramaksu tasumisel selle määramisel kinnisvarade väärtuse alusel, ei või põhjustada maksustamise aluse muutmist või maksustamise ärajätmist, vaid see võib üksnes anda põhjust maksnikule Linnamaksude seaduse § 26 põhjal ja korras taotella linnavolikogus maksu tasumise edasilükkamist, või võlgnetava maksu täielikku või osalist ärajätmist, mille üle otsustamine oleneb täielikult linnavolikogust.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Rakvere Ringkonnakohtu otsus 18. jaanuarist 1936 tühistada ja asi samale Ringkonnakohtule uueks otsustamiseks saata teises kohtukoosseisus (t. nr. 143^I).

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. juunil 1936. a.

Helene Kärt'i revisjonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 18. detsembrist 1935 kaebuse asjas Tallinna linnavolikogu otsuse vastu 14. veebruarist 1934 kinnisvara- ja hindamismaksu määramise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Tallinna Ringkonnakohtu otsusega 18. dets. 1935 on Helene Kärt'i kaebus Tallinna linnavolikogu otsusele 14. II 1934 linna hindamismaksu ja kinnisvaramaksu määramise pärast kaebaja kinnisvaralt, mis asub Harju tän. nr. 32, kinnisvara väärtuse alusel tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et Tallinna linnavolikogu poolt kinnitatud Juhatuskiri kinnisvarade hindamise ja hindamismaksu võtmise korra kohta (RT 1932, 81 ja RT 1933, 99) näeb ette, et ehitised, mille pörandapinnast kasutatakse vähemalt 75% tööstuse või kaubanduse otstarbeks, muu osa aga eluruumideks, maksustatakse väärtuse järgi; 2) et ruumid, mida kaebaja loeb täielikult eluruumideks, on ruumid, mis olid M. Schvarzi ja V. Indermitte kasutada. Ehitise pörandapinnast kasutas Schvarz 60,71 r.-m. ja sellest pörandapinnast oli Schvarzil eluruumi all üks kolmandik, s. o. 20,24 r.-m. Kogu ehitise pörandapind on 253,94 r.-m. Ehitise pörandapind, kus asub V. Indermitte ruum, on 100,74 r.-m. Sellest oli Indermitte kasutada 48,23 r.-m., kusjuures ta kasutas seda pörandapinda nii elamiseks kui ka tööstuse otstarbeks, ilma et pörandapind oleks kindlates piirides jaotatud. Niisugust segatult kasutatavat ehitise pörandapinda ei saa lugeda täielikult ei elukorteriks ega äriruumiks ja igasuguste eraldatavate mõõtude puudusel tuleb Juhatuskirja mõtte kohaselt jagada see pörandapind pooleks ja lugeda, et Indermittel oli eluruumi all 24,12 r.-m. Ehitise pörandapinnast oli seega elukorterite all vähem kui 25% ja kinnisvara kuulus maksustamisele väärtuse järgi.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Helene Kärt tühistada Tallinna Ringkonnakohtu otsuse, seletades: 1) et kohtuliku ekspertiisiga olevat kindlaks tehtud, et korterid, kus asusid Schvarz ja Indermitte, tuleb oma ehitusviisi ja sellest tingitud normaalkasutamisevõimaluste järgi arvata eluruumideks; 2) et Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse § 6 märkus 1 järgi võivad väärtuse järgi maksustatud saada ainult tööstuse ja kaubanduse ettevõtted. Kaebaja maja ei olewat mingisuguse kaubandusliku ettevõtte kui niisuguse ühiku alla välja antud, vaid mitmele isikule eraldi niihästi elamiseks kui ka töötamiseks ja äritsemiseks; 3) et Juhatus-

kirja § 8 on vastuolus Linna sissetulekute jne. seaduse § 6; 4) et Juhatuskirja täpse mõtte järgi ei saa kaebaja kinnisvara maksustada väärtuse järgi, sest maja eluruumide all on üle 30% põrandapinnast.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse § 6 järgi oleneb linnavolikogust, kas hindamismaksu aluseks kinnisvaradelt võtta nende keskmist tulukust või väärtust tingimusel, et maksustamine peab toimuma ühetaoliselt maksustamise aluse suhtes. § 6 märkuse järgi maksustatakse igal tingimusel väärtuse järgi ehistamata maad, vabrikud ja tööstusning kaubandusettevõtted. Seadus ei näe küll otseselt ette niisuguste ehitiste maksustamise alust, mida kasutatakse osaliselt eluruumideks ja osaliselt tööstuse või kaubanduse otstarbeks, kuid § 28 järgi on linnavolikogul õigus seaduse sätete arendamiseks anda juhatuskirja kinnisvarade hindamise toimetamise ja maksuvõtmise korra kohta. Tallinna linnavolikogu poolt antud sellekohase juhatuskirja § 8 järgi maksustatakse ehitised, mille põrandapinnast vähemalt 75% kasutatakse tööstuse või kaubanduse otstarbeks, muu osa aga eluruumideks, väärtuse järgi, ning see juhatuskirja reegel, kui antud linnavolikogu pädevuse piirides ja seaduse mõtte kohaselt seaduse arendamiseks, on seaduspärane ja kuulub kohaldamisele. Ringkonnakohtu kaevatud otsuses on aluseks võetud ekspertiisi tulemused ja tunnistajate seletused ehitiste tegeliku kasutamise kohta, mille järgi kõnesolevate ehitiste põrandapinnast vähemalt 75% on tegelikult kasutatud tööstuse ja kaubanduse otstarbeks, ja sellepärast on ka kaevatud otsus täiesti seaduspärane. Ekspertide arvamusel selles osas, et vaidluse all olevad ruumid on ehitusviisi ja normaalkasutamiseviisi poolest eluruumid, ei ole tähtsust, sest tähtis on üksnes, kuidas neid ruume tegelikult kasutati.

Ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Helene Kärt'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta (t. nr. 162-I).

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. juunil 1936. a.

Lovise Mikler'i kaebus põllutööministri otsuse peale 2. märtsist 1936 maakoha „Kaasiku nr. A-146“ rendiõiguse sundmüügi loa mitteandmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohunik M. Klaassen; prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 3. III 1936 nr. 6/937 Riigimaadeamet teatas Lovise Mikler'ile, et tema palve end. Väana mõisast eraldatud maakoha „Kaasiku nr. A-146“

rendiõiguse sundmüügi loa andmiseks tema 200 kr. suuruse nõude katteks on Põllutööministri eest ministri abi k. t. otsusega 2. III 1936 rahuldamata jäetud nõudesumma väiksuse tõttu.

Riigikohtule antud kaebuses Lovise Mikler palub tühistada põllutööministri eest ministri abi k.t. otsuse ja asi saata põllutööministrile uueks otsustamiseks, seletades: Puuduvat seadus, mis põllutööministrile õiguse annaks keelduda rendiõiguse sundmüügiks loa andmisest võlasumma väiksuse tõttu. Kohtupristav küsivat luba ainult selleks, et veenduda, kas rendiõigus kuulub tõesti võlgnikule või mitte. Minister võivat keelduda ainult vormilistel põhjustel, kuid ta ei võivat anduda kohtupoolte võlavahekordade suuruse kaalutlemisele. Vastasel korral minister võivat põhjendamatu võlgnikud oma kaitse alla võtta ja nõudjalt võimaluse võtta võla sissenõudmiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Põllutööminister on käesoleval korral rendiõiguse sundmüügiks loa andmisest keeldunud nõudesumma väiksuse tõttu. Kaebaja tähendab õieti, et puudub seadus, mis põllutööministrile õiguse annaks keelduda rendiõiguse sundmüügiks loa andmisest nõudesumma väiksuse tõttu. Iga seadusjõusse astunud kohtuotsus kuulub täitmisele, olenemata sellest, kas nõudesumma on suur või väike. Põllutööminister otsuse tegemisel on arvatavasti tuginenud M. T. M. § 120, kuid ka see paragraaf ei õigusta põllutööministrit keelduma rendiõiguse sundmüügiks loa andmisest nõudesumma väiksuse tõttu. Tähen-datud paragraafist võiks ainult seda järeldada, et sundmüügiks loa andmisel põllutööminister on õigustatud üles seadma nõudmisi, mis tingitud Maa-seaduse ja Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse eeskirjadest.

Eeltoodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: põllutööministri otsus 2. märtsist 1936. a. tühistada ja asi põllutööministrile uueks otsustamiseks saata (t. nr. 174-I).

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. oktoobril 1936. a.

Peeter Soidla kaebus kaitsemistri otsuse peale 28. maist 1936 lasteabiraha maksmise küsimuses.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikoh-tunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Peipsi laevastiku divisjonis teeniv üleajateenija Peeter Soidla, et 1935. a. detsembrikuu tasude maksmisel pee-

tud temalt kinni 18 päeva abiraha vastsündinud lapse pealt 2 kr. 60 s., kusjuures Varustusvalitsuse rahaarve osakond seletanud, et vastsündinud lapse pealt hakatavat abiraha maksma vastava nõudmise esitamise päevast, mitte aga lapse sündimise päevast arvates. Selle seisukohaga ühinenud ka kaitseminister oma otsusega 28. maist 1936. a. See seisukoht olevat aga ekslik ja põhinevat Riigiteenijate lasteabiraha seaduse määruste ebaõigel tõlgendamisel. Tähendatud seaduse § 1 põhjal tekkivat riigiteenijal lasteabiraha saamise õigus vastsündinud lapse pealt lapse sündimise päevast ja selle abiraha saamise eeltingimuseks olevat avaldise esitamine seaduse § 5 korras, kusjuures seadus selle avaldise esitamist ei siduvat mingi eritähajaga. Sellepärast ei olevat seaduslik temalt lasteabiraha kinnipidamine 1935. a. detsembrikuu 18 päeva eest kr. 2.60 suuruses, mispärast palub tühistada kaitseministri otsuse 28. maist 1936. a. ja asi saata uueks otsustamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Riigiteenijate laste-abiraha seaduse (RT 1935, 31) § 1 järgi makstakse Riigiteenijate tasude seaduse alusel palgasaajaile nende ülalpidamisel olevatelt lastelt abiraha. Lasteabiraha saamiseks peab palgasaaja mainitud seaduse § 5 nõudel esitama kirjalikult sellekohase avaldise ametiasutisele, kelle teenistuses ta seisab. Missugusest momendist hakatakse palgasaajale lasteabiraha maksma, sellest räägib § 9; selles on öeldud, et lasteabiraha määratakse palgasaajale arvates teenistusse astumise päevast, kui palgasaaja tõestab oma õiguse abiraha saamiseks hiljemalt kolme kuu jooksul vastavalt käesolevale seadusele. Selle tähtaja möödumise korral — arvates nõudmise esitamise päevast, kui sellele järgneb abiraha saamise õiguse tõestamine hiljemalt kolme kuu jooksul. Hiljem, alates tõestatud nõudmise ettepanemisest. Selles paragraafis räägitakse küll ainult neist palgasaajaist, kes teenistusse astuvad ja kellel lapsed juba on, kuid ei mainita neid palgasaajaid, kellel teenistuses olles sünnivad lapsed. Kuid arvesse võttes esiteks seda, et ükski paragraaf tähendatud seadusest ei määra otseselt kindlaks, missugusest momendist tuleb hakata lasteabiraha maksma neile palgasaajaile, kellel teenistuses olles sünnivad lapsed, ja teiseks seda, et seaduseandja tahteks ei võinud olla asetada teenistuses olijaid halvemasse seisukorda kui esmakordselt alles teenistusse astujaid, tuleb otsusele jõuda, et § 9 eeskirjad on kohaldatavad nii teenistusse astujate kui ka teenistuses olijate kohta. Sellepärast, kui kaebaja Soidla tõestas oma õiguse lasteabiraha saamiseks hiljemalt kolme kuu jooksul, arvates lapse sündimisest, tuleb temale abiraha hakata maksma lapse sündimise päevast alates.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Kaitseministri otsus 28. maist 1936. a. tühistada ja asi kaitseministrile uueks otsustamiseks saata (t. nr. 445-II).

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. oktoobril 1936. a.

Viljandi Aj. Maavalitsuse revisjonkaebus Viljandi Ringkonnakohtu otsuse peale 30. aprillist 1936. a. Hans Rosi kaebuse asjas Viljandi Maavalitsuse otsuse vastu 2. märtsist 1934. a. Palitse-Tohvre-Süteoja tee korrashoiu kulude küsimuses.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigi-kohtunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Viljandi Ringkonnakohtu otsusega 30. IV 1936 on Hans Rosi kaebusel tühistatud Viljandi Maavalitsuse otsus 2. III 1934 Palitse-Tohvre-Süteoja tee korrashoiu kohustuse ja Tohvre veskisilla ehituskulude ärajagamise asjas ja asi Viljandi Ajutisele Maavalitsusele uueks otsustamiseks saadetud põhjendusel: 1) et Maanteede sead. § 16 ja 19 põhjal võib naturaalkohustuste alusel teostada ainult III kl. teedel asuvate sildade ja truupide ehitamist, mille avaused on alla 3 meetri. Muude truupide ja sildade ehitamine ja korrashoid peab toimuma maavalitsuse teedekapitali kulul. Tohvre silla avaus on üle 9 meetri ja Maanteede sead. § 16 ja 19 põhjal, mis paragraafid kuuluvad kohaldamisele analoogia põhjal, sest seaduses ei ole otseselt väljendatud, kelle kulul ehitatakse erakulul korraspeetavatel avalikkudel teedel sillad avausega üle 3 meetri, peab selle silla ehitamine toimuma maavalitsuse teedekapitali kulul; 2) et ka sisuliselt on ebaõige silla ehituskuludest kr. 900 panna 75% Hans Rosi peale, sest seda silda, nagu tunnistajad Georg Jaakson ja Jaak Soots tõendavad, kasutavad peale Rosi veel Puiatu, Suure-Kõpu ja osalt mõned Vastemõisa valla elanikud ja talud, mistõttu silla ehituskulud oleks tulnud jagada vastavalt teistega kaebaja talundi-veski puhaskasurublade alusel.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Viljandi Ajutine Maavalitsus tühistada Viljandi Ringkonnakohtu otsuse, seletades: 1) et Maanteede seaduse § 61 ja 62 p. 7 põhjal oli maavalitsusel õigus järelevalve korras teha Puiatu Vallavalitsusele korraldusi Palitse-Tohvre-Süteoja avaliku eratee korrashoiu ja Tohvre veskisilla ehituskulude jagamiseks, kuid Maanteede sead. § 22 järgi kuulub avalikkude erateede korrashoiu kohustuse jagamine teekohuslaste vahel vallavalitsuste võimkonda ja administratiivkohtu korras võib kaevata neis asjus üksnes vallavalitsuse otsuse peale, aga mitte järelevalve korras vallavalitsusele tehtud korralduse peale; 2) et Maanteede sead. § 16 ja 19 on eranditult kohaldatavad ainult klassiteedel asuvate sildade ja truupide ehitamise ja korrashoiu kohta. Erakulul korraspeetava avaliku eratee korrashoiu kohustus koormab ainult Maanteede sead. § 4 ja § 22 ettenähtud kinnisvara omanikke ja sildade ehitamist ning korrashoidu säärastel teedel ei saa teostada ei maavalitsuse teedekapitali ega ka valla naturaalkohustuste summade arvel. See nähtuvat ka Maanteede ja sildade jaoks riigimetsadest antavate metsa-

materjalide hinna määruise (RT 1934, 69) § 6, mille põhjal nende sildade ehitamiseks teede korrashoidjatele antakse riigimetsast metsamaterjali mitte taksihinnaga, nagu klassiteedel asuvate sildade tarvis, vaid kohaliku müügihinnaga harilikel metsamüügi tingimustel.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Nagu asja algoimetusest nähtub, on Palitse-Tohvre-Süteoja eratee Maanteede sead. § 5 põhjal loetud avalikuks erateeks Viljandi Maavalitsuse otsusega 6. II 1933. Sama otsusega on Suure-Kõpu, Puiatu ja Vastemõisa Vallavalitsustele kohuseks tehtud korraldada tee ehitamine ja parandamine Maanteede seaduse § 22 alusel, kui teekasutajad omavahel kokku ei lepi tee korrashoiu asjas. Viljandi Maavalitsuse otsus 6. II 1933 püsib jõus, teda ei ole muudetud kaebe korras ja ei ole seda teed avaliku eratee liigist kustutatud ka Maanteede sead. § 15 korras. Selle tee avalikuks erateeks kuulutamise kasuks on avaldanud oma arvamuse ühel häälel ka Vastemõisa vallavolikogu oma koosolekul 7. augustil 1931, põhjendusel, et see tee on „üldtarvilik niisasti Vastemõisa valla elanikkudele heinamaale käimiseks kui ka veskil käimiseks“ ja „ühendab Vastemõisa-Ivaski teega“ (Viljandi Maavalitsuse akt leht 16). Käesoleval juhul on tegemist üksnes selle tee korrashoiu kohustuse jaotuse küsimusega. Jaan Johanson ja teiste kaebuse asjas on Viljandi Ringkonnakohus leidnud, et Vastemõisa valla talundite pidajad ei kasuta üldse alaliselt seda teed, nagu nähtuvat Vastemõisa Vallavalitsuse koosoleku protokollist koosoleku üle 19. VI 1934, kuid ringkonnakohus on hoopis tähele panemata jätnud sama vallavolikogu ühehäälise otsuse 7. augustist 1931 ja asjaolu, et selle tee avalikuks teeks arvamisel maavalitsuse poolt on asjaosalisena esinenud ka Vastemõisa vallavolikogu ja Vastemõisa vallavolikogu ei ole hiljemini Maanteede sead. § 15 korras üldse esinenud ettepanekuga seda teed avalikkude teede hulgast kustutada. Riigikohtu otsuses 4. okt. 1932 Hans Rosi kaebuse asjas Viljandi Maavalitsuse otsuse peale 5. oktoobrist 1931 Tohvre-Süteoja tee avalikkude erateede võrgust kustutamise pärast on maavalitsuse otsuse tühistamise põhjusena ka otseselt näidatud asjaolu, et maavalitsus ei ole asja otsustamisel arvestanud Vastemõisa vallavolikogu seisukohti. Kuid vaidluse all oleva tee avalikuks teeks arvamisel on mõõtuandvad olnud Vastemõisa talundite huvid, siis ei saa selle tee korrashoiu kulude jaotamisel äkitselt tõestama hakata, et Vastemõisa valla talundid alaliselt seda teed üldse ei tarvita ja et nende poolt on selle tee kasutamine ainult juhuslik. Igatahes Vastemõisa Vallavalitsuse üldist laadi tõenduse ja tunnistaja Tõnis Ihloffi seletuse põhjal, „et tema arvates kaebajatel vaidluse all oleva tee kasutamiseks tarvidust ei ole“, ei saa veel antud asjaoludel tõestatuks pidada „et Vastemõisa valla talundid tegelikult seda teed ei kasuta“.

Viljandi Ajutine Maavalitsus seletab õieti oma kaebuste põhistes, et Maanteede sead. § 16, 19 ja 24 käivad üksnes klassiteede ja üldkulul korraspeetavate teede kohta, kuna avalikkude erateede korrashoiu korraldamise

suhtes on kohaldatavad ainult Maanteede sead. § 4 ja 22. § 22 kohaselt ei kuulu avalikud erateed korrashoiule ei maavalitsuse teedekapitali kulul ega valla üldkulul. Nende teede korrashoiukulud kantakse ja jaotatakse § 22 ettenähtud alustel: teedekohuslaste eneste kokkuleppel või selle mittesaavutamisel kohaliku vallavalitsuse otsusega. § 22 ei näe ette juhtu, kui avaliku eratee korrashoiu kohustus jaguneb mitme valla kodanikkude vahel. § 22 kõneleb üksnes kohalikust vallavalitsusest, s. o. juhust, kui teedekohuslased asuvad ühe vallaomavalitsuse piirides, kus ka avalik eratee on määratud § 5 põhjal selle valla volikogu poolt vallavalitsuse ettepanekul. On aga tegemist teega, mis läbib mitu valda ja kus teedekohuslased asuvad mitmes vallas, siis ei saa üks vallavalitsus jaotada kõikide teedekohuslaste vahel teedekohustust ega saa ka teedekohuslaste kohalikud vallavalitsused igatüksi eri alusel jaotada teede kohustust oma valla piirides asuvate teedekohuslaste vahel, vaid siin tuleb talitada analoogiliselt eratee avalikuks teeks määramise korrale, mis ette nähtud Maanteede sead. § 5. Nimelt, kui kokkulepet ei saavutata teedekohuslaste vahel või kohalikkude vallavalitsuste vahel, siis peab selle küsimuse otsustama maavalitsus, kui vastavad vallaomavalitsused asuvad kõik ühe maakonna piirides. Selles korras tehtud otsust ei saa lugeda ka järelevalve korras tehtud otsuseks või korralduseks vallavalitsustele, mille peale ei saa adm.-kohtu korras kaevata, vaid otsuseks asjas, mille lahendamine kuulub maavalitsuse võimkonda ja mille peale võivad asjasthuvitatud kaevata, kui nad leiavad, et nende huvid on selle otsusega seadusvastaselt rikutud. Seni kui see otsus seatud korras ei ole muudetud, on tema nii vallavalitsustele kui ka asjasaolistele kohuslik.

Tähele pannes, et Viljandi Ringkonnakohus asja otsustamisel on võõriti seletanud Maanteede sead. § 4, 16, 19, 22 ja 24 ega ole arvesse võtnud kõiki asjaolusid, mis olid mõõtuandvad vaidluse all oleva tee avalikuks erateeks kuulutamisel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Viljandi Ringkonna-kohtu otsus 30. aprillist 1936. a. tühistada ja asi samale ringkonnakohtule uueks otsustamiseks saata teises kohtukoosseisus. (t. nr. 277-I).

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. oktoobril 1936. a.

Halliste Veeühingu kaebus Keskkeekomisjoni otsuse peale 19. juunist 1936. a. viivitusprotsentide pärast.

Osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Pärnumaa vee komisjon oli 27. III 1936 otsustanud ühtlase korra loomiseks teatada kõigile Pärnumaa veeühingutele, et viivitusprotsentide arva-

mine võlguolevate osamaksude pealt tuleb lõpetada 1. aprillist 1936. a. Halliste Veeühingu juhatuse kaebus selle otsuse vastu on Keskveekomisjoni otsusega 19. VI 1936 tagajärjeta jäetud põhjendusel, et Veeühingute seaduses ei ole osamaksude viivitusse sattumise korral ette nähtud viivituse %% võtmine, mispärast Pärnumaa veekomisjoni otsus tuleb lugeda seaduspäraseks.

Riigikohtule antud kaebuses palub Halliste I Veeühingu juhatuse tühistada Keskveekomisjoni otsuse, seletades, et kuigi Veeühingute seaduse § 37 ja 40, kus nõutakse liikmete maksude tähtajalist tasumist ja vastasel korral on ette nähtud maksude sissenõudmine administratiivkorras, ei ole korraldatud viivitusprotsentide võtmise küsimust, tuleb selles küsimuses talitada BES § 3306, 3320 jt. kohaselt, kus ette nähtud võlglaste viivitusse sattumise tagajärjed. Võlavahekorrad veeühingu ja liikmete vahel olevat iseenesest tsiviilõiguslikud vahekorrad ja nende kohta olevat kohaldatav BES § 3320. Sisuliselt olevat see ka õige. Veeühingud olevat sunnitud tegema oma ettevõtete teostamiseks laenu kolmandate isikute juures ka korratute liikmete käest saadaolevate summade asendamiseks ja selle laenu eest tulevat maksta ka protsente. Keskveekomisjoni seisukoha püsima jäämisel tuleks korralikele liikmeile määrata täiendavaid makse selleks, et tasuda korratute liikmete osamaksu summadelt protsente.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Veeühingute sead. § 37 näeb ette liikmete kohustuste täitmise ühingu vastu tähtajaks ja kohustuse mittetäitmise korral võimaluse juhatusel lasta neid kohustusi täita kolmandate isikute läbi, kusjuures liikmetelt nõutakse sisse kulusumma. § 37 kohaldamisel ei kerki üldse üles protsentide nõudmise küsimus, vaid siin kuulub sissenõudmisele kulusumma. Sama seaduse § 40 näeb ette, et ühingu liige maksab kõik maksud ühingu kasuks peakoosoleku poolt määratud tähtajaks ja kui ta seda mitte ei tee, siis nõutakse maksud juhatuse korraldusel sisse administratiivkorras. BES § 3306 p. 3 põhjal loetakse võlgnik viivitusel olivaks, kui tema määratud tähtajaks ei ole oma võlga tasunud, ja BES § 3320 järgi on võlgnik kohustatud möödalastud aja eest tasuma protsendid. Kuigi Veeühingute seaduses ei ole otseselt ette nähtud viivitusprotsentide tasumist ja selle määra, tuleb BES § 3306 p. 3, 3320, 3408 ja 3426 põhjal maksude tähtajaks mitteõiendamise korral maksukohuslast lugeda tähtaja möödumisest viivitusel olivaks, mille tagajärjel juhatusel on ka õigus koos maksauga temalt sisse nõuda viivitusaja eest seaduslikud protsendid. Administratiivsissenõudmise seaduse § 1 p. 2 näeb samuti ette, et administratiivkorras nõutakse sisse maksud ja nende protsendid, mis vastavate seaduste järgi alluvad sissenõudmisele administratiivkorras. Ettetoodud kaalutlustel ei saa pidada seaduspäraseks keeldu veeühingute juhatustele, nõuda viivitusel olivatelt võlglastelt protsente, mispärast AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** Keskveekomisjoni otsus 19. juunist 1936. a. tühistada ja asi Keskveekomisjonile uueks otsustamiseks saata (t. nr. 283-I).

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16./30. oktoobril 1936. a.

August Rebase kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 29. aprillist 1936. a., 1934. ja 1935. a. põhiarimaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigi-kohtunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Maksupeakomitee, arutanud August Rebase kaebust 1934. ja 1935. a. eest II järgu äritunnistuse nõudmise asjas, otsustas August Rebase kaebuse jätta tagajärjeta. Peakomitee põhistas oma otsuse järgmiselt: Kaebaja peab Mõisaküla raudteejaama einelauda. Selle einelaua peale on Maksudevalitsuse poolt 17. VIII 1934 nr. 35 all antud luba kõigi alkoholiste jookide müügiks seesjoomiseks kui ka väljaviimiseks. Seega kuulub kaebaja valdusel olev einelaud trahteriärde hulka (Alkoholi müügi seaduse § 2 RT 1936, 16). 1934. maksuaastast on pandud maksuma OMS § 449 II lisa järgukava III p. 12 (RT 1934, 46), mille järgi III järgu kaubandusliku äritunnistusega võib pidada alkoholiste jookide väikemüügi ettevõtteid ainult väljaviimiseks. Et kaebaja peab trahteriäri ja temale on antud luba alkoholiste jookidega kauplemiseks seesjoomiseks kui ka väljaviimiseks, siis ei ole kaebajal õigust pidada seda einelauda III järgu kaubandusliku äritunnistusega. Kaebaja on saanud juba 1934. a. loa tema valdusel olevas einelauas kaubelda alkoholiste jookidega, seesjoomiseks ja väljaviimiseks. Seega tuleb maksuinspektori nõudmist 1934. ja 1935. aasta peale II järgu kaub. äritunnistuse lunastamise kohta pidada põhjendatuks. Ekslik on kaebaja arvamus, et tema valdusel oleva raudteejaama einelaua peale ei ole tema kohustatud II järgu kaub. äritunnistust lunastama, sest OMS § 449 lisa II järgukava II p. 10 järgi on ainult I klassi raudteejaamad kohustatud II järgu kaub. äritunnistuse lunastama, kuna tema einelaud kuulub II järgu raudteejaamade einelaudade hulka. Maksuinspektor tähendab õieti vastulause kohta tehtud otsuses, et ettevõtte äritunnistuse järgu määramisel tuleb arvesse võtta kõiki selle ettevõtte kohta seaduses ettenähtud piiravaid tingimusi. OMS käsitamise instruksiooni § 20 p. 5 järgi, kui ettevõtte kohta on olemas ükski tunnus, mis nõuab selle ettevõtte peale kõrgema järgu äritunnistuse lunastamist, tuleb selle ettevõtte peale ka lunastada kõrgemajärguline äritunnistus, vastavalt selle ettevõtte tunnustele. Peamiseks tunnuseks käesoleval juhul on, et kaebaja valdusel olev einelaud on trahteriäri seesjoomise ja väljaviimise õigusega, mida ei saa III järgu kaub. äritunnistusega pidada. Seepärast tuleb maksuinspektori nõudmist II järgu kaub. äritunnistuse lunastamiseks õigeks pidada.

Riigikohtule antud kaebuses palub August Rebane tühistada Maksupeakomitee otsus järgmistel põhjustel: II järgu kaub. äritunnistus on kohuslik OMS § 449 lisa II järgukava II p. 10 põhjal üksnes raudtee I klassi jaamade puhveteile, millisesse liiki aga ei kuulu Mõisaküla raudteejaama einelaud. On täiesti ekslik Maksupeakomitee põhistus, et OMS § 449 II lisa järgukava III p. 12 põhjal (RT 1934, 46) võivad III järgu kaubandusliku äritunnistusega pidada alkoholiste jookidega väikemüügi ettevõtteid ainult väljaviimiseks ja et kaebajale on luba antud alkoholiste jookide müümiseks nii seesjoomiseks kui ka väljaviimiseks, mistõttu tuleb lunastada II järgu kaub. äritunnistus. See põhistus on lausa ekslik ja vastavate seaduste ebaõige tõlgendamine. Ärimaksu osas Otsemaksude seaduse muutmise ja täiendamise dekreediga (RT 1934, 46) ei ole muudetud ega maksvuselt kõrvaldatud OMS § 449 lisa II järgukava III p. 7, mille järgi trahteriärid, välja arvatud I järgus (p. 9), II (p. 10) ja IV (5), on kohustatud lunastama III järgu kaubandusliku äritunnistuse. Selle seadusnormi täpse ja selge mõtte järgi olevatki tema oma einelaua tarvis lunastanud III järgu kaub. äritunnistuse 1934. ja 1935. aasta peale, sest Mõisaküla raudteejaama einelaud ei ole raudtee I klassi einelaud ja OMS § 449 lisa II järgukava II p. 10 järgi ei ole tarvis lunastada II järgu kaub. äritunnistust.

Maksupeakomitee põhistuse järgi on OMS § 449 lisa II järgukava III p. 12 maksmapanekuga maksvuse kaotanud sama järgukava p. 7, kuid see ei ole õige, sest siis oleks see seaduses otse väljendatud olnud. Käesoleval juhtumil ei ole ühtegi tunnust, mis nõuaks kaebaja einelaua tarvis II järgu kaub. äritunnistuse lunastamist. Kas einelaud on trahteriäri seesjoomise ja väljaviimise õigusega, sellel asjaolul käesoleval juhul tähtsust ei ole ja trahteriäride kohta säärast tunnust määratud ei ole. Siin on tegemist trahteriäriaga, nagu seda märgib õieti Maksupeakomitee, kuid trahteriäri kohta ei saa kohaldada neid seadusnorme ja tunnuseid, mis käivad hoopis teist liiki ettevõtete — alkoholiste jookide väikemüügi ettevõtete kohta (RT 1934, 46), nagu seda ekslikult on teinud Maksupeakomitee.

Lõpuks olgu tähendatud, et siin on tegemist maksuseadusega, mida ei saa laiendavalt tõlgendada. Kui seadusega on määratud, et II järgu kaub. äritunnistus tuleb lunastada kõigil raudtee I klassi jaamade einelaudadel, siis ei saa ometi seaduse tõlgendamisega seletada, et ka raudtee mitte I klassi jaamade einelaud peavad samajärgulise äritunnistuse lunastama, kui neil on õigus alkoholiseid jooke müüa seesjoomiseks ja väljaviimiseks, nagu seda siin on Maksupeakomitee teinud. Pealegi olevat tema oma einelaua tarvis lunastanud 1934. a. III järgu kaub. äritunnistuse vastava maksuinspektori juhtnõõride järgi ja äritunnistust on ka korduvalt revideeritud ning mingisuguseid nõudmisi pole varemni olnud.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Maksupeakomitee otsus käesolevas asjas tuleb tühistada.

Maksupeakomitee on õieti leidnud, et käesoleval korral on tegemist trahteriasutisega, kuid täiesti ekslikult on otsusele jõudnud, et käesoleval korral põhiärimaksu järgu kindlakstegemiseks tulnud käsitada ärimaksu käsitamise instruksiooni § 20 p. 5 ja et käesoleval korral omab tähtsuse RT 1934, 46 avaldatud seadus OMS § 449 lisa järgu III p. 12 kohta. Instruksiooni § 20 kuulub käsitamisele kaubanduslike ettevõtete suhtes, nagu see otse nähtub selle paragraafi sisust ja pealkirjast. Trahteriasutiste kohta kuulub käsitamisele sama instruksiooni § 26 ja selles toodud reeglid äritunnistuse vastava järgu kindlaksmääramiseks, nagu see nähtub selle paragraafi sisust ja pealkirjast. Instruksiooni § 26 otse nähtub, et kui kõigi trahteriasutiste suhtes tuleb iga kord selle § 26 toodud reeglite alusel kindlaks teha vastavalt OMS § 449 toodud järgukava (расписание) tunnustele äritunnistuse järk, siis on samas paragraafis p. 5 all erand tehtud jaamapuhvetite kohta ja otse ette nähtud, et I klassi raudteejaamade puhvetitel peab olema II järgu äritunnistus ja muudel jaamapuhvetitel III järgu äritunnistused, ilma et oleks tulnud arvestada veel teisi tunnuseid äritunnistuse järgu kindlakstegemiseks. See on nii määratud ka OMS § 449 2. järgukavas järk II p. 10 ja järk III p. 7, milles ka erand tehtud jaamapuhvetite kohta. Seepärast puudus käesoleval korral alus teiste tunnuste arvestamiseks äritunnistuse järgu kindlakstegemiseks. Ekslik on samuti peakomitee otsuse põhistes toodud viide OMS § 449 lisa järgu III p. 12 (RT 1934, 46), mille järgi võib III järgu äritunnistusega alkoholist jookidega kaubelda ainult väljaviimiseks. OMS § 449 lisa järgu III p. 12 eeskirjad ei käi trahteriasutiste kohta üldse, sest need on ette nähtud ainult väikemüügi, s. o. kaubanduslike ettevõtete suhtes, mitte trahteriasutiste suhtes, kuna Alkoholist jookide müügi seaduse (RT 1935, 16) § 56 järgi trahteriasutised on õigustatud müüma alkoholiseid jooke ka väljaviimiseks erilise loata.

Neil põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksupeakomitee otsus 29. aprillist 1936 tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata (t. nr. 434-II).

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6./20. novembril 1936. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 10. juunist 1936. a. Aleksander Järv'ele määratud kingimaksu vähendamise asjas.

Osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Notar J. Bergmanni juures 13. II 1936 sõlmitud lepingu järgi Emilie Järv kinkis oma mehele Aleksander Järvele „Tõno nr. 20“ talu, mis asub

Triigi vallas kinn. nr. 6433 all. 14. märtsil 1936 maksuinspektor arutas selle lepingu pealt kingimaksu määramise küsimust ja arvesse võtnud, et Pärandi- ja kingimaksu seaduse § 17 p. 1 juhatusel tähendatud talu tuleb hinnata 40 kr. \times 156,52 = 6260 kr. 80 s., ehk § 13 juhatusel 6300 kr., et sama seaduse § 14 p. 1 põhjal kingimaks 5% kõrguses teeb välja 315 kr., otsustas nõuda kingisaajalt Aleksander Järvelt kingimaksu 315 kr. Antud vastulauses Aleksander Järve volinik palus maksumääramise otsuse muuta ja kingimaksu määrata 157 kr. 50 s., seletades, et Pärandi- ja kingimaksu seaduse § 15 p. 1 alusel kuuluvat maks vähendamisele 50% võrra, kui kinkija abielust kingisaajaga on elus vähemalt kaks last. Esitatud perekonnatunnistusest nähtuvat, et Aleksander ja Emilie Järvede abielust on elus kaks last. Otsusega 25. III 1936 maksuinspektor jättis vastulause rahuldamata põhjendusel, et Pärandi- ja kingimaksu seaduse § 15 p. 1 tuleb lugeda kehtivaks ainult sama seaduse § 1 ettenähtud üleminekute puhul, kuna see, s. o. § 15 räägib ainult pärandimaksu vähendamisest. Maksupeakomiteele antud kaebuses Aleksander Järve seletas, et Pärandi- ja kingimaksu seaduse § 2 järgi olevat kinkija ja kingisaaja kohta kohaldatavad eeskirjad, mis selles seaduses ette nähtud pärandaja ja pärija kohta, mistõttu maksuinspektori seisukoht, et § 15 p. 1 on kehtiv ainult § 1 ettenähtud üleminekute puhul, olevat vastuolus § 2-ga. Seepärast palus temale kingimaksu määrata 157 kr. 50 s. Otsusega 10. juunist 1936. a. Maksupeakomitee vähendas Aleksander Järvele määratud kingimaksu Pärandi- ja kingimaksu seaduse § 15 põhjal 50% võrra.

Riigikohtule antud kaebuses Maksudevalitsuse direktor palub tühistada Maksupeakomitee otsuse ja asi saata samale peakomiteele uueks otsustamiseks, seletades: Pärandi- ja kingimaksu seaduse § 2 teises lõikes ettenähtud sõna „soodustatu“ all tulevat mõista kolmandat isikut kinkelepingus, kellele kingisaaja on kohustatud maksuma teatud summa või andma asju või õigusi, ning sõna „soodustis“ all seadus mõistvat neid summasid, asju või õigusi, mis kingisaaja on kohustatud maksuma või andma kolmandale isikule ja mis vastavad legaadi mõistele. Seda kinnitavat ka seaduse seletuskirja p. 1. Paragraaf 2 ei räägitavat aga midagi sellest, et eeskirjad, mis on maksvad pärandimaksu kohta, oleksid kohaldatavad ka kingimaksu suhtes. Seaduse § 15 nägevat ette pärandimaksu alandamist, kuid ei rääkivat sõnagi soodustistest ega soodustatust § 2 mõttes. Seaduseandja olevat teinud vahet pärandimaksu ja kingimaksu vahel. Sellepärast ka neis paragraafides, mis käivad ainult pärandimaksu kohta (§ 1, 7, 15), olevat tarvitatud sõna „pärandimaks“, ja neis paragraafides, mis käivad niihästi pärandi- kui ka kingimaksu kohta (§ 10—14, 16 jne.) — lihtsalt „maks“. Sellest selguvat, et eeskirjad, mis räägivad ainult pärandimaksust, ei olevat kohaldatavad kingimaksu suhtes. § 15 rääkivat ainult pärandimaksu alandamisest. Järelikult, seda ei saavat kohaldada kingimaksu suhtes. Seda seisukohta kinnitavat ka seaduse seletuskirja p. 11.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Pärandi- ja kingimaksu seaduse (RT 1935, 103) § 2 teine lõige ütleb, et kingi, kinkelepingu, kinkija, kingisaaja, soodustise ja soodustatu kohta on kohaldatavad eeskirjad, mis selles seaduses on vastavalt ette nähtud pärandi, testamendi, pärandaja, pärija, legaadi ja legataari suhtes. Sama seaduse § 6 järgi on otsesteks maksukohuslasteks pärija (pärandimaksu suhtes) ja kingisaaja (kingimaksu suhtes). Edasi ütleb § 15, et vara üleminekul pärandaja abikaasale alandatakse pärandimaksu 50% või 25% võrra, vastavalt selles paragraafis ettenähtud tingimustele. See paragraaf sisaldab eeskirja, mis annab teatava soodustuse pärijale kui maksukohuslasele. Sellepärast § 2 teise lõike juhatusel tuleb seda eeskirja kohaldada ka kingisaaja kui maksukohuslase suhtes. Sellele veendumusele kohus jõuab seda enam, et seadus ei näe ette kingimaksu kohta eraldi maksumäärasid, vaid § 14 järgi võetakse kingimaksu pärandimaksu kohta ettenähtud määral. Neil kaalutlustel ei vääri rahuldamist Maksudevalitsuse direktori kaebus.

Eltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksudevalitsuse direktori kaebus tagajärjeta jätta (t. nr. 487^{II}).

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. novembril/4. detsembril 1936. a.

Johannes Segel'i kaebus Riigi Maade ja Metsade Valitsuse otsuse peale 12. juunist 1936. a. Pärnu metskonna Kiviniidu vahtkonna kraavitööde ekspertiisi toimetamise küsimuses.

Osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 12. VI 1936 nr. 5154 teatas Põllutöoministeeriumi Riigi Maade ja Metsade Valitsus Johannes Segel'i volinikule, et Riigi hangete seaduse § 78 alusel ei ole võimalik Pärnu metskonna Kiviniidu vahtkonna kraavitööde ekspertiisi ette võtta, sest RHS § 78 keelab tagasi lükkamast lepingu tingimustele vastavaid esemeid ja töid, kuid käesoleval juhul pole midagi lükatud tagasi, vaid tehtud tööd on kõik vastu võetud ja tööde vastuvõtmist ja maakihtide määramist on toimetanud eriteadlastest koosnev komisjon, milleks lepingu § 7 tööandjale õiguse jättis ja millega ka Segeli volinik ise on nõustunud, sest tema viibis vastuvõtmise juures ja kirjutas vastuvõtmise aktile protestita alla.

Riigikohtule antud kaebuses palub Johannes Segel tühistada Põllutöoministeeriumi Riigi Maade ja Metsade Valitsuse otsus 12. VI 1936 ja ette kirjutada selles asjas ekspertiisi toimetada, seletades: 1) et tema on võtnud üle 10. dets. 1935 Pärnu metskonna Kiviniidu vahtkonna kraavitööd, mis esialgu oli enda peale võtnud Heino Oru 4. juulil 1935 Põllutöoministeeriumiga sõlmitud lepingu põhjal. Tööde lõpetamisel võtnud tööd vastu selleks määratud komisjon 29./30. mail 1936 koostatud aktiga, milles loendatud kraavitööde liigitus ja hulk. Kaebaja ei pidavat aktis nimetatud tööde liigitust ja hulka õigeks, sest tema arvestusel olevat kallimahinnalisi töid rohkem, kui komisjoni poolt arvestatud, ja tema olevat nõudnud RHS § 78 alusel toimetada ekspertiisi tehtud tööde liigituse ja hulga kindlaksmääramiseks. RHS § 78 nägevat küll ette ekspertiisi toimetamist ainult juhul, kui tehtud tööd lükatakse tagasi põhjusel, et need ei vasta lepingu nõuetele, kuid seaduse mõtte järgi tulevat ekspertiisi toimetada ka käesoleval juhul, sest arvestamata jäetud töid ja odavamasse liiki arvatud töid tulevat lugeda seaduse mõtte järgi tagasilükatud töödeks; 2)^a et kaebaja volinik olevat tööde vastuvõtmisel esitanud omad andmed tööde liigituse ja hulga kohta, kuid komisjon olevat jätnud vastuvaidlused tähele panemata, nõudes aktile allkirja ja seletades, et protesti võib esitada kirjalikult Riigi Maade ja Metsade Valitsusele. RHS § 99 järgi olevat ettevõtjal õigus esineda vastulausega lõpparve kohta ühe kuu jooksul ja alles selle tähtaja möödumisel muutuvat lõpparve temale kohuslikuks. Tööde vastuvõtu akt ei olevat ettevõtjale üldse kohuslik.

Asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, Riigikohus leiab:

Kaebaja Johannes Segel on Pärnu metskonnas Kiviniidu vahtkonnas toimetanud kraavide kaevamist lepingu alusel, mis sõlmitud 4. juulil 1935 Riigi Maade ja Metsade Valitsuse Metsamajanduse Büroo ja Heino Oru vahel. Lepingu § 7 on ette nähtud töötasu kaevamiste tööde eest kantmeetrite järgi, sõltuvalt maakihtidest. Samas paragraafis on ette nähtud, et maakihtide määramist toimetab tööandja. Tööde vastuvõtmine on olnud 29./30. mail 1936 ning selle juures on Metsamajanduse Büroo poolt määratud komisjon kindlaks määranud maakihid ja üksikute maakihtide ulatuse, kus kaevamist toimetatud. Töö vastuvõtmise kohta on koostatud vastav akt, millele alla kirjutanud komisjoni esimees, liikmed ja ettevõtja volinik. Viimase poolt akti mingisuguseid märkmeid ei ole tehtud. Akt on kinnitatud Riigi Maade ja Metsade Valitsuse direktori poolt 6. VI 1936 ja 8. juulil on lepingu põhjal 4. juulist 1935 ja akti põhjal 29./30. maist 1936 koostatud lõpparve. Ära kirjad aktist 29./30. V ja lõpparvest 8. juunist on ettevõtjale kätte antud 9. juunil 1936. 11. juunil 1936 on ettevõtja volinik palunud määrata ekspertiisi maakihtide määramise ja liigitamise alal, kuna maakihtide hindamine on toimetatud vaid ühekülgselt tööandja poolt ja selle tagajärjel on kallimahinnalisi töid palju vähem arvestatud. Hangete seaduse § 78 järgi võib hankija ekspertiisi korraldamist nõuda pärast ülevaatusakti kokkusead-

mist, kuid hiljemalt 3 päeva jooksul, arvates akti kinnitava ülema otsuse kättemisest hankijale. Seadus ei seo ekspertiisi korraldamise nõude avaldamist tingimusega, et hankija juba ülevaatuse akti koostamisel sellekohast soovi avaldaks või akti oma protesti sisse kannaks. Seadus piirab säärase nõude avaldamist üksnes ajalisel. § 78 räägib küll otseselt ekspertiisi korraldamisest juhtudel, kui hangitud esemed või tehtud tööd lükatakse tagasi põhjusel, et need ei vasta lepingu nõuetele. Käesoleval juhul hankija vaidleb maakihtide iseloomu määramise tulemuste vastu tööandja poolt, millest ühtlasi oleneb lepingu järgi töötasu suurus. Hankija arvab, et temalt on töö vastu võetud suuremas väärtuses, kui see tööandja komisjoni poolt tööde vastuvõtmisel arvatud. Kuigi lepingu järgi maakihtide määramine on jäetud tööandjale, ei tähenda see, et hankijal on seega üldse võetud võimalus vaielda maakihtide määramise vastu tööandja poolt, s.o. teise lepinguosalise poolt. Vaidlusi lepinguosaliste vahel ei saa lahendada lõplikult üks lepinguosalistest oma arvamuste kohaselt. Adm. menetluse seaduse § 49, 50 ja 72 põhjal asjade otsustamisel administratiivasutistes tuleb üldiselt võimaldada asjaosalistele oma õiguste kaitset ja oma vaidluste tõestamist. Hankija oli Hangete seaduse § 78 ettenähtud tähtajal käesoleval juhul nõudnud ekspertiisi korraldamist selgituseks, et tema poolt tehtud töid on suuremas väärtuses tehtud, kui tööde vastuvõtmise aktis märgitud, ja § 78 mõtte kohaselt oleks käesoleval juhul tulnud ekspertiisi korraldada, et selgusele jõuda vastuvõetud töö hulga tegeliku väärtuse üle.

Ettetoodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Riigi Maade ja Metsade Valitsuse otsus 12. juunist 1936 tühistada ja asi Põlluministeeriumile uueks otsustamiseks saata. (T. nr. 269-I.)

Nr. 29.

TSIVIL-OSAKOND.

28. jaanuaril 1936. a.

Eesti Tööliste Kinnitusühisuse voliniku vann. adv. Siegfried Bremeni kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 4. septembrist 1935. a. Jonas Daukontase nõude asjas Eesti Tööliste Kinnitusühisuse vastu 1452 krooni 40 sendi suuruse pensioni pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
A. Hellat.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et Eesti Tööliste Kinnitusühisuse voliniku vandeadv. Siegfried Bremeni kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamist.

Kaebaja ei pea õigeks Kohtukoja arvamust, kes pensioni suuruse määramisel on lähtunud seisukohast, et nõudja Jonas Daukontase töövõime enne

õnnetusjuhtumit võrdub 100%-ga, sõltumata sellest, kas nõudja töäjõud oli juba enne õnnetusjuhtumit vähenenud või mitte. Kaebaja arvates tuleks pensioni määramisel aluseks võtta ainult selle töäjõu kaotuse protsent, mis on tekkinud otse õnnetusest. Daukontase töäjõu kaotuse protsent olevat enne õnnetusjuhtumit olnud 26,5 ja õnnetuse tagajärjel olevat see tõusnud 35% peale, tähendab kostja vastutavat ainult 8,5% töövõime kaotuse piirides.

Kaebaja väited ei ole põhjendatud.

TTS § 393 ütleb, et pension arvatakse välja vastavalt töövõime kaotusele, mis peale õnnetusjuhtumit kindlaks tehtud.

Tervishoiu nõukogu poolt 1. juunil 1924. a. vastuvõetud käsitusreeglite § 8 sätib, et töäjõu nõrgenemise astme kindlaksmääramisel tunnistatakse töäjõud kuni õnnetusjuhtumini alati võrdseks 100%, kuigi ka kannatanu enne mitte täielikult töövõimeline ei olnud. Seoses selle käsitusreegliga on püütud TTS § 393 nii tõlgendada, et töövõime kaotuse kindlaksmääramisel ei ole üldse tähtsust asjaolul, kas või missugusel määral õnnetusjuhtumi läbi vigasaanu oli enne töövõimeline, sest pension arvatakse ikka ainult töövõime protsendi kaotuse järgi, mida võib tõsitada peale õnnetusjuhtumit. Kui asuda niisugusele äärmisele seisukohale, siis oleksid võimalikud juhtumid, nagu neid kirjeldab kaebaja kassatsioonkaebuses, et invaliid, kellel puudub jalg, kelle teoreetiline töäjõu kaotus on 75% ja kes kaotab kaks sõrme (töäjõu kaotus 25%), oleks õigustatud 100-protsendilist pensioni saama. See ei või seaduseandja tahe olla, sest see oleks õigustamata rikastumine ettevõtja resp. kindlustusühingu kulul. Selline tõlgendamine oleks otseses vastuolus TTS § 393. Kui TTS § 393 määrab, et pension arvatakse välja vastavalt töövõime kaotusele, mis peale õnnetusjuhtumit kindlaks tehtud, siis peab arvesse võtma töövõime kaotust, mis mitte ainult ajaliselt peale õnnetusjuhtumit ilmneb, vaid mis on õnnetusjuhtumist tingitud ja õnnetusjuhtumiga seotud. Kui ühejalaga invaliid kaotab 2 sõrme, siis ei või temale loomulikult pensioni määrata jala kaotuse eest. See juhtum ei peaks raskusi tekitama pensioni suuruse määramisel. Aga on juhtumeid, kus pensioni määramine raskusi tekitada võib, nimelt selles mõttes, kas selle määramisel lähtuda seisukohalt, et tööline on sajabrotsendiliselt terve, kuigi see tõelole ei vasta, tähendab, tuleb luua teatav fiktsioon, või jällegi asuda seisukohale, et pensioni suurus tuleb määrata ainult selle töövõime protsendi kaotuse alusel, mis õnnetusjuhtumiga seotud ja sellest tingitud on, kui niisugune asjaolu tõestatud on, nagu antud juhtumil. Viimasele seisukohale asuda ei oleks aga õige Tööstusliku töö seaduse tähenduse ja otstarbe kohaselt. Tuleb nimelt arvestada asjaolu, et tööliste tööle võtmisel nende tervislikku seisundit kindlaks ei määrata, et see ka võib olla suuri tulemusigi ei annaks, sest et ei ole sageli võimalik tõsitada, kas tööline on sajabrotsendiliselt töövõimeline, ja lõpuks võib ka mittedajaprotsendilise töövõimega (näiteks puudulik nägemine ühel silmal, mõni haigus jne) tööline sama töö ära teha, mida teeb teine tööline, kes täiesti

terve on. Lähtudes sellest olmast ja ka väitest, et Pensioni seaduse eesmärk on töölisele tagada niisugust pensioni, mis vastaks tema õnnetusjuhtumi läbi põhjustatud teenistuse kaotusele või selle vähenemisele, sest seaduse (TTS § 392 ja 393) järgi on teatav side pensioni ja töölise teenistuse suuruse ja tööjõu kaotuse vahel — pensioni protsent töölise teenistusest peab vastama töövõime kaotuse protsendile—, siis tuleb asuda seisukohale, et kui tööline isegi mõne tervisliku rikke peale vaatamata, iseäranis kui see varjatud on, suuteline on oma kohuseid täiel määral täitma ja terve inimese töö teeb, siis ka tema töövõime seisundit enne õnnetusjuhtumit 100%-le hinnatakse. See vastaks seadusandja tahtele, kes töölisele pensioni näol teatavat ekvivalenti tema reaalsest teenistusest õnnetusjuhtumi puhul anda soovis, ja ülaltoodud mõttes tuleks ka tervishoiu nõukogu käsitusreegli § 8 kohaldada.

Antud juhtumil on nõudja Jonas Daukontas aset leidnud õnnetusjuhtumi tagajärjel 35% oma tööjõust kaotanud silma vigastuse tagajärjel. Kuigi sama Daukontase silm oli, nagu väidab kostja, juba haige enne õnnetusjuhtumit ja tema töövõime kaotus võrdus 26,5%, siis ei takistanud see asjaolu nõudjat tööd tegemast ja selle eest kindlat tasu saamast, nagu Kohtukoda seda tõsitab. Õnnetusjuhtumi tagajärjel, mis iseenesest väikese protsendi lisandas olemasolevale töövõime kaotusele, on aga Daukontase üldine tervislik seisund juba tunduvalt halvenenud, sest see võrdub nüüd 35% töövõime kaotusega ja Kohtukoda oli õigustatud TTS § 393 põhjal seda tööjõukaotuse protsenti arvestama, sest õnnetusjuhtum põhjustas selle tööjõu kaotuse ja selle õnnetusjuhtumi tagajärjel on Jonas Daukontase teenistusvõime vastavalt vähenenud.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Eesti Töölise Kinnitusühisuse voliniku vandeadv. Siegfried Bremeni kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta. (Toim. nr. 277-k-1936 a.)

Nr. 30.

TSIVIIL-OSAKOND.

21. veebruaril 1936. a.

Marta-Rosalie Rõõmbergi kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 4. veebruarist 1935. a. kaebaja nõude asjas Jda Müüri ja Jaan Kesa pärandustombu vastu Jaan ja Marie Kesa vastastikuse testamendi osalises tühistamises 1.860 krooni väärtuses ja Johanna ja Paul Uudeli ja Meery Tuule nõude asjas Jda Müüri ja Jaan Kesa pärandustombu vastu 120 krooni väärtuses Jaan ja Marie Kesa vastastikuse testamendi osalise tühistamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Moks.

Asja esituse ära kuulunud, Riigikohus leidis järgmist:

Liivimaa linnaõiguse järgi valitseb abikaasadel varaühisus (BES § 79, 80 jj.). Sureb üks abikaasadest ning jätab järele lese lastega, kestab lesel edasi

varaühisus lastega, kes astuvad surnud abikaasa asemele (BES § 1822). Varaühisuse kestel kuulub lastele küll mõtteline osa üldmassist, kuid see viimane on lese valitsemisel ja kasutamisel (BES § 1825, 277, 286). Abiellub lastega lesk uuesti, siis ei ole varajagamine lastega tingimata sunduslik ja varaühisus võib edasi kesta ka pärast lese uuesti abiellumist (BES § 1828). Vara jagamise korral, kui see toimub ühel või teisel põhjusel lese ja laste vahel, peab see haarama kogu varaühisusse kuuluva massi, sellele vaatamata, mil-listest osadest ta esialgu koosnes (BES § 1829). Toimub vara jagamine ema ja kahe või rohkem lapse vahel, siis saab ema kogu varast ühe kolmandiku ja lapsed kaks kolmandikku (BES § 1831).

Käesoleval korral pärast Lilo Uudeli surma 11. XI 1889. a. jäi järele lesk Marie Uudel kahe lapsega — poja Johannese ja tütre Marta-Rosaliega — praeguse kaebajaga. Järelikult lese Marie Uudeli ja ta laste vahel jäi kestma edasi varaühisus Tartu linnas Puu t. nr. 5/7 all asuva, kinn. nr. 213-dd, kinnisvara kohta (BES § 1822). Marie Uudeli uuel abiellumisel Jaan Kesaga, lese Marie Uudeli ja ta laste vahel esimesest abielust varajagamist ei toime-tatud, mispärast senivalitsenud varaühisus lese ja ta laste vahel kestis edasi (BES § 1828). Seepärast peab järeldama, et kui Marie Uudel, teise mehe järgi Kesa, ning tema abikaasa Jaan Kesa tegid 12. VI 1913. a. vastastikuše testa-mendi kogu oma vara kohta, mille järgi see pidi peale nende mõlema surma minema üle nende abielust sündinud tütrele Ida Müürile, siis Marie Kesa varaks selle juures võis lugeda ainult seda mõttelist osa viimase ja ta esime-sest abielust sündinud laste varaühisusest, mis selle jagamisel oleks tulnud Marie Kesale, esimese mehe järgi Uudelile. Esimesest abielust sündinud laste osa kohta Marie Kesa aga ei võinud teha testamendis mingisuguseid korral-dusi, sest see kuulus lastele (BES § 1825). Seepärast Marta-Rosalie Röömberg, endise mehe järgi Maiste, sünd. Uudel, kui Marie Kesa esimesest abielust sündinud tütar, on õigustatud nõudma oma ema Marie Kesa ja võõrasisa Jaan Kesa vastastikuse testamendi tühistamist temale, Röömbergile, kuuluva vara kohta. Kohtukoda, jättes rahuldamata selle Marta-Rosalie Röömbergi nõude, on oluliselt rikkunud BES § 1822 õiget mõtet, mispärast Kohtukoja otsus ei või jõusse jääda ja tuleb tühistada.

Sellepärast Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus 4. veebruarist 1935. a. tühistada BES § 1822 rikkumise pärast ja asi Kohtukojale tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 57-k — 1936. a.).

Nr. 31.

TSIVIIL-OSAKOND.

28. veebruaril/27. märtsil 1936. a.

Jaan Pärtelsoni voliniku vann. adv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 14. veebruarist 1935. a. Jaan Pärtelsoni nõude asjas Eduard Piho, Olga Hermelini pärandustombu, Hans Pitkari, Reet Kesküla, Märt Roopa, Anna Lõhmuse, Jaan Pinti ja alaealise Meeta Lõnso vastu sundmüügi tühistamise pärast 9.140 krooni väärtuses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Jaan Pärtelson 13. novembril 1929. a. Viljandi-Pärnu Rahukogule antud nõudepalves seletab, et avalikul sundmüügil 20. aprillil 1929. a. tulnud müügiliste kostjate Eduard Piho ja surn. Olga Hermelini pärandustombu päralt olev Laatre vallas asuv „Kangro nr. 2“ talukoht, kinn. nr. 133. Selle talu eest pakkunud kõrgema hinna tema, Jaan Pärtelson. Oksjonikuulutuses oli talu suurus välja kuulutatud 183 vakamaad 24 kapp, nagu see oli märgitud ka kinnistusregistris. Pärast oksjonit selgunud aga, et talu suurus tegelikult looduses, samuti katastri andmete järgi, on kõigest 136,84 vakamaad, seega 47 vakamaad vähem, kui oli välja kuulutatud oksjonikuulutuses.

Sellise tõele mittevastava kuulutuse tagajärjel viidud nõudja talu sundmüügil müügieseme suuruse suhtes olulisse eksitusse ja tema pakkunud talu eest hinna, mida tema talu tõelist suurust teades ei oleks pakkunud. Et talu suuruse ebaõiges väljakuulutamises nõudja loeb süüdlasteks talu omanikke ja nende kreditore, kelle sissenõudmise rahuldamiseks sundmüüki peeti, sest et nad polnud talu õiget suurust oksjoni puhuks lasknud välja selgitada, siis toetudes BES § 3969, 3964, 3855, 3215, 3243, 3257 ja 3261 reeglitele, nõudja palus 20. aprillil 1929. a. peetud „Kangro nr. 2“ talukoha sundmüük tühistada kõigi tagajärgedega ja tema poolt sundmüügil sissemakstud kautsjon 1.000 kr., mis on arvatud talu ostu-hinna juurde, talle tagasi mõista.

Viljandi-Pärnu rahukogu oma otsusega 6. aprillist 1933. a. lükkas selle nõude tagasi, leides: 1) et TKS § 1854 põhjal selleks õigustatud isikud pole nõudnud „Kangro nr. 2“ talu koosseisus üleskirjutamist, mispärast TKS § 1858 järgi kohtupristav määras talu oksjonile kinnistusraamatu andmete põhjal; 2) et nõudja ise, soovides talu sundmüügil omandada, pidanud olema sedavõrd ettevaatlik, et talu suurust koha peal välja selgitada, tarbe korral tarvitades selleks asjatundja kaasabi; 3) et kostjate halb usk või kuri tahe sundmüügi toimetamisel polevat tõestatud; 4) et käesolev nõue olevat kostjate vastuväite kohaselt aegunud, sest BES § 3271 põhjal oleks see tulnud esitada 6 kuu jooksul, arvates oksjoni päevast.

Nõudja edasikaebuse põhjal tuli asi arutusele Kohtukojas.

Kohtukoda kinnitas rahukogu otsuse, leides: 1) et nõue on aegunud, sest BES § 3271 põhjal, kui ostja taotleb ostu-müügi lepingu tühistamist müügieseme olulise omaduse puuduse pärast (*actio redhibitoria*, BES § 3257, 3260), nõude esitamiseks tähtaeg kustub 6 kuu möödudes ostu-müügi lepingu sõlmimise päevast, järelikult käesoleval korral 20. oktoobril 1929. a., sest sundmüük toimus 20. aprillil 1929. a., nõue on aga kohtusse esitatud 13. novembril 1929. a. Kuigi nõudja ka erakebusega kohtupristavi tegevuse peale 27. aprillist 1929. a. palus oksjoni tühistada, mis erakeebus aga jäi tagajärjeta, siis ei saavat selle läbi aegumist katkestatuks lugeda, sest BES § 3629 nõudvat aegumise katkestamiseks vastunõude, hagi, avaldamist; 2) ei saavat kostjale, s.o. kinnisvara omanikkudele ja nende kreditoridele — sissenõudjatele ette heita petmist talu ebaõige suuruse ülesandmisega, sest talu määratud sundmüügile TKS § 1865—1888 ettenähtud erikorras; müüki ja vara üleskirjutust toimetanud kohtupristav, kellega nõudja olevatki müügi suhtes vahekorras, mitte aga kostjatega; 3) et nõudja poolt sissemakstud kautsjon 1.000 kr. polevat kostjate käes, vaid kohtudeposiidis, mispärast seda ei saavat kostjailt ka välja mõista; 4) et tulevat märkida, „kui üldse võib siin nõudekord aset leida, siis mitte käesolevate kostjate vastu“.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Jaan Pärtelsoni volinik vann. adv. R. Eliaser palub Kohtukoja otsuse tühistamist BES § 3217, 3257, 3890 p. 1, 3630, 3633 ning TKS § 339, 366, 571 p. 3 ja 711 rikkumise pärast.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus tuleb rahuldada.

1) Kõigepealt tuleb Riigikohtul käesoleva asja olude kohaselt lahendada küsimus: kes vastutab selle tagajärgede eest, kui TKS § 1854 ettenähtud isikud, s.o. võlgnik, sissenõudja või mõni hüpotekaarne kreditor ei palu kinnisvara täpset koosseisu kohtupristavil kindlaks teha ning kinnisvara selle tagajärjel TKS § 1858 põhjal sundmüügiks kirjutatakse üles selles koosseisus, nagu see on märgitud kinnistusraamatus ning kui hiljemini selgub, et kinnistusregistri andmed kinnisvara suuruse kohta pole õiged, näidates kinnisvara pindalaliselt palju suuremana, kui see on tegelikult looduses?

TKS § 1854 põhjal toimub kinnisvara üleskirjutamine oksjoniks, s.t. tema koosseisu ja muude andmete kindlaks tegemine (TKS § 1103, 1855) ainult sissenõudja, võlgniku või mõne hüpotekaarse kreditori nõudel. Kohtupristav omal algatusel seda ei tee. Järelikult, kui kinnisvara täpne koosseis ja tema tegelik suurus sundmüügiks on jäänud välja selgitamata, ilma et TKS § 1854 ettenähtud isikud seda oleksid nõudnud, siis kohtupristavit, kes toimetab sundmüüki vastava sissenõudja palvel ja talitab seejuures kinnisvara-omaniku-võlgniku asendajana seaduses kindlaksmääratud piirides (BES § 3217), selle eest vastutavaks ei saa lugeda. Sel põhjusel ei saa kohtupristavi tegevust siin paluda tühistada TKS § 1204 ja 1205 korras, sest kohtupristavi

tegevuses ei leidu seaduse rikkumist. Kinnisvara ostjal, kes kinnisvara sundmüügil omandas, olles oksjonikuulutuse põhjal kinnisvara suuruse suhtes eksituses, avaneb võimalus taotella sundmüügi tühistamist harilikus korras, kuna sundmüük omalt iseloomult osutub sarnaseks hariliku ostu-müügi lepinguga (BES § 3964), mille tühistamist võib taotella samadel alustel, nagu harilikku lepingut, erand on ainult *laesio enormis* e suhtes (§ 3969). Järelikult ka sundmüügi teel sõlmitud ostu-müügi lepingu tühistamine on võimalik müügieseme oluliste puuduste tõttu (BES § 3257, 3260, 3271), milleks võib olla vahe kinnisvara suuruses, kui viimane tegelikult osutub palju väiksemaks, kui see on märgitud kinnistusraamatus ja oksjonikuulutuses (TKS § 1858). Selline sundmüügi ja selle tagajärgede tühistamisele sihitud nõue tuleb avaldada kinnisvaraomaniku-võlgniku ja sissenõudja, ning sellega ühinenud kreditoride vastu, sest et nad olid seaduse põhjal kohustatud hoolitsema selle eest, et kinnisvara täpne suurus sundmüügiks saaks kindlaks tehtud ning et ebaõigete andmete läbi ostja ei satuks kinnisvara eest hinda pakkudes eksitusse. Et isikud, kes soovivad kinnisvara sundmüügil osta, ise peaksid enne oksjonit kinnisvara koosseisu välja selgitama, seda seadus ette ei näe. See osutuks kõrvalistel isikutel tavaliselt võimatuks, sest nad ei saa hakata võõras valduses olevat kinnisvara mõõtma ja hindama.

2) Teine küsimus seisab selles, et kas saab lugeda TKS § 3271 ettenähtud nõude suhtes aegumist katkestavaks olmaks seda, kui enampakkumisest osavõtja isik on esinenud oksjonikuulutuse suhtes erakaebusega, väites, et seal kinnisvara suurus oli ekslikult palju suuremana välja kuulutatud, kui see tegelikult oli, ja kui sellest erakaebuse asjast võtsid osa kinnisvara omanik ning sissenõudja ja sellega ühinenud kreditorid?

Sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

BES § 3633 põhjal meeldetuletamine kreditori poolt katkestab aegumise lihtvõlakohustuste suhtes. Viimaste all tuleb mõista kõiki isiklikke nõudeid, mis pole kindlustatud pandiga, vastandina nõudeile, mis tekivad asjaõiguslikkudest vahekordadest või avalikõiguslikkude normide alusel. Ka ostu-müügi tühistamise nõue — *actio redhibitoria*, — mis ette nähtud BES § 3257, 3260, 3261, 3262 jt., on omalt iseloomult lihtne nõue, mis kuulub BES § 3633 mõiste alla. Järelikult sellise nõude suhtes katkeb aegumine meeldetuletusega kreditori poolt. See meeldetuletus võib olla tehtud kirjalikult või suuliselt, s.t. tema jaoks pole erilist vormi ette nähtud (BES § 2993, 2994). Seepärast võib selliseks meeldetuletuseks olla ka kreditori poolt sundmüügi toimetuses kohtule antud erakaebus, kus ostja palus sundmüüki tühistada põhjusel, et müügieseme suurus oli oksjonikuulutuses märgitud ekslikult teissugusena, kui see osutus tegelikult. Sellist seisukohta kinnitab veel BES § 3629, kus on öeldud, et kohtulik õigusekaitse katkestab aegumise (Die Verjährung wird unterbrochen . . . durch gerichtliche Verfolgung des Anspruches . . .). Kuigi see kaebus tagajärjeta jäi põhjusel, et kohtupristavit ei võinud vastutavaks teha

ebaõigete andmete eest oksjonikuulutuses kinnisvara suuruse kohta, sissenõudja, võlgnik ja kreditorid olid aga kohtusse kutsutud ja seega neile teatavaks sai enampakkuja-ostja rahulolematuse müügieseme olulise omaduse puuduse üle, siis on nende suhtes aegumine BES § 3629 ja 3633 põhjal ikkagi katkestatud ning kui enampakkuja-ostja hiljemini esineb nende vastu sundmüügi tühistamise nõudega, siis ei saa nad vaielda selle nõude vastu sel põhjusel, et see pole avaldatud BES § 3271 ettenähtud kuuekuusel tähtajal.

Kohaldades need üldpõhimõtted käesolevale asjale, tuleb tõsitada, et Kohtukoda on leidnud, et kinnisvara omanikku, sissenõudjat ja sellega ühinenud kreditore ei saa lugeda vastutavaiks selle eest, et kinnisvara koosseis ja suurus sundmüügiks oleks täpselt ja õigelt välja selgitatud. See kohtukoja seisukoht on ekslik, nagu eespool on seletatud. Samuti ei saa õigeks pidada seda Kohtukoja järeldust, et käesolev nõue oli esitatud pärast TKS § 3271 ettenähtud tähtaega ja et seetõttu see oli kohtule esitamise momendil juba aegunud, sest Kohtukoda pole õieti tõlgendanud BES § 3629 ja 3633 mõtet, kui ta ütleb, et ostja poolt rahukogule sundmüügi tühistamiseks kohtupristavi ebaseadusliku tegevuse pärast esitatud erakaebus, mille arutamisest olid käesolevas asjas esinevad kostjad kohtukutsetega kutsutud osa võtma, ei katkestanud aegumist.

Kõigil neil põhjusil Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus tühistada BES § 3217, 3257, 3964, 3969, 3629, 3633 ja TKS § 339, 711, 1854 ja 1859 rikkumise pärast ja asi saata Kohtukojale uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 70-K/36 a.)

Nr. 32.

TSIVIL-OSAKOND.

6. märtsil 1936. a.

Hans Volasbergi voliniku vann. adv. August Rei kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 28. jaanuarist 1935. a. Nikolai Jakobsoni kinnisvara sundmüügist saadud raha jaotamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
J. Moks.

Asja esituse ära kuulanud, Riigikohus leidis, et Hans Volasbergi kaebus väärrib rahuldamist.

Nikolai Jakobsoni kinnisvara sundmüügist saadud raha jagamisel on Tallinna-Haapsalu Rahukogu rahuldanud Hans Volasbergi kasuks väljamõistetud ülalpidamisraha, mis ülalpidamise kohustus oli müüdü kinnisvara kinnistusregistri III osa koormisena sisse kantud, peale täitekulude esimeses järje-

korras, ka hüpoteekidega kindlustatud nõuete ees, põhjusel, et kinnistusregistrisse kantud ülalpidamise koormis on maasunnis (Reallast), mis raha jagamisel TKS § 1890 p. 1 ja 2 põhjal täitekulude järgi kuulub rahuldamisele esimeses järjekorras.

Kohtupalat muutis ära selle rahukogu määruse ja tunnistas Eesti Maapanga nõude, mis esimese hüpoteegiga kindlustatud, eesõigustatuks Hans Volasbergi nõude ees, mis kui kahjutasunõue kuuluvat rahuldamisele vaid peale eesõigustatud ja hüpoteekidega kindlustatud nõudmiste rahuldamist. Kohtupalat tuli järeldusele, et Hans Volasbergi ja tema abikaasa kasuks kinnistusregistrisse sissekantud ülalpidamise kohustus ei ole mitte maasunnis, vaid isiklik servituut, kuna BES § 1297 põhjal maasunnis on kinnisvaral lasuv kohustus, mis kuulub korduvalt täitmisele ja kestab lõpmatuseni (ewig), ülalpidamise koormis on vaid eluaegne, mis õigustatud isiku surmaga lõpeb ja seega pole mitte maasunnis.

Riigikohus ei saa ühineda Kohtupalati seisukohaga. BES § 1297 määratleb maakoormist kui kinnisvaral lasuvat rahalist, naturaalset või isiklikku kohustust, mis on püsiva, korduva iseloomuga (ewig wiederkehrende). Servituudi (§ 1089) ja maakoormise (§ 1297) oluline erinevus seisab selles, et servituut koormab asja ennast, mitte aga tema igakordset omanikku ega sisalda seega eneses isiklikku kohustust (§ 1094), kuna maakoormis, mis eeldab kinnisvaral lasuvat kohustust midagi alaliselt teha või anda, läheb üle kinnisvara igakordsele omanikule (§ 1305, 1306, 1298). Maakoormis võib olla seatud kas teise kinnisvara, samuti füüsilise ja juriidilise isiku kasuks (§ 1300). Maasunniseid võib kinnisvarale seada ka vastava juriidilise toiminguga (leping, testament), kuid kolmandate isikute suhtes on neil jõud ning tähtsus alles kinnisraamatuisse kandmisest peale (§ 1310). BES § 1297, 1300 ja 1310 ühisest mõttest järgneb, et maakoormiste hulka tuleb lugeda ka kinnisvarale teatava füüsilise isiku kasuks kantud koormis, mille järgi selle kinnisvara igakordne omanik peab sellele isikule kuni ta surmani maksma iga kuu alimente. Seega ei saa õigeaks pidada Kohtupalati seisukohta, nagu ei tunneks BES asjaõigusena elatuskoormist. Ei õigusta Kohtupalati seisukohta ka BES § 1297 tekst, mille järgi maakoormis on alati korduv — „ewig wiederkehrende“, sest füüsilise isiku suhtes vastav koormis, mida seadus selgesõnaliselt lubab maakoormiseks muuta, võib korduda ainult tema elu lõpuni. On aga elatuskoormis, mis vastava füüsilise isiku kasuks kantud kinnisvara kinnistusregistrisse III jao 1. lahtrisse, maakoormis, siis tuleb sellest koormisest tekkinud võla suhtes võtta tarvitusele kinnisvara sundmüügil TKS § 1890 pp. 1 ja 2 reeglid, s.t. et koormis, mis on maasunnisena kinnistusregistrisse kantud enne, kui vastavad hüpoteekidega kindlustatud võlad, osutub nende võlgade ees vanemaks ja eesõigustatuks oma koha poolest. Järelikult ka sellisest koormisest tekkinud võlad tuleb TKS § 1871 ja 1890 pp. 1 ja 2 põhjal lugeda eesõigustatuks hilisemate hüpoteekaarvõlgade ees.

Sellepärast Riigikohus otsustas: Kohtupalati määrus 28. jaanuarist 1935. a. tühistada BES § 1297, 1300, 1310 ja TKS § 1871 ning 1890 rikkumise pärast ja asi saata Kohtukojale uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 80-K/36 a.)

Nr. 33.

TSIVIL-OSAKOND.

27. märtsil/3. aprillil 1936. a.

Katta Palkmanni kassatsioonkaebus Kohtukojas otsuse peale 28. märtsist 1935. a. Aleksander Palkmanni nõude asjas kaebaja vastu abielu lahutamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus tuleb rahuldada.

Abieluseaduse § 23 ütleb: „On abikaasad kokkuleppimatuse tõttu vahetpidamata vähemalt kaks aastat lahus elanud, siis võib kumbki abikaasa nõuda lahutamist.“ Nagu nähtub selle normi sõnastusest ja mõttest, on siin abielu lahutamise põhjusena mõeldud sellist kokkuleppimatust, mis on abikaasade vahel vastastikune, ja kus nad selle tõttu ei sobi koos elama. Kuid selle normi alusel ei saa nõuda lahutust abikaasa, kes ise on üksi süüdi selles, et on tekkinud lahuselu. Näit. kui üks abikaasa elab kõlvatut elu, kohtleb julmalt oma abikaasat, rikub abielu jne. ning seega kas otseselt või kaudselt sunnib oma abikaasat enese juurest lahkuma, muutes kooselu võimatuks, siis oleks moraali ja abielu instituudi põhimõtete vastane lubada sellisele lahuselus ükskõigelt süüdi olevale abikaasale lahutust, kui teine abikaasa omalt poolt lahutust ei soovigi. Kui asuda vastupidisele seisukohale, siis tähendaks see hõlbustada abielu lahutust ühe abikaasa ükskõigsel tahtel; samuti tähendaks see seadustada perekonnaelu purustamist abikaasade poolt, kes ei soovi oma perekonnaga koos elada ja kes perekonna enda juurest ära ajavad kas otseselt vägivallega või kaudselt oma kõlvatu eluga. See tähendaks võimalust igal abikaasal abielusidemeist vabaneda, kui ta ainult kaks aastat oma teisest abikaasast oskab lahus elada, luues sellised tingimused, kus teisel abikaasal võimatu on tema juurde tagasi tulla. Sellist mõtet aga Abieluseaduse § 23 järeltada oleks ilmselt vastuolus nende moraalsete põhimõtetelega, millele on rajatud meie seaduse järgi abielu instituut (BES § 7, 8, 9) ja mida Abieluseadus millegagi pole muutnud. Käesolevas asjas kostja Katta Palkmann on väitnud, et lahuselus on süüdi nõudja Aleksander Palkmann, kellel tekkis intiimne vahekord oma naisteenijaga, mille tõttu abielunaisel osutus võimatuks elada oma mehega ühises

korteris. Kostja väidab, et tema alati nõus on minema tagasi mehe juurde, kui see teda kutsub.

Kohtukoda rahuldas Aleksander Palkmanni abielu lahutuse nõude Abieluseaduse § 23 põhjal, leides, et kuigi nõudja oleks süüdi abielurikkumises, olevat kostja selle asjaolu nõudjale andestanud, mis nähtuvat sellest, et pooled hiljemini andsid kohtule abielu lahutamiseks ühise palve Abielusead. § 30 alusel, millest naine hiljemini küll loobus, samuti olevat naine mehe juurest äraminekul mehe jätnud kättpidi jumalaga.

Nagu kaebaja põhjendatult väidab, asjaolud, mis Kohtukoda äraleppimise põhistamiseks toob, ei näita millegagi, et kostja oma mehele abielurikkumise oleks andestanud. Et abikaasad ühise palve lahutamiseks andsid, näitab ainult seda, et neil soov oli abielu lahutada, kuid põhjusil, mis ainult neile endile olid teada. On võimalik, et naist selleks mõjustas just abielurikkumise fakt mehe poolt. Vähemalt pole asjas mingisuguseid tõendusi, et naine oleks abielurikkumise mehele andestanud.

Neil kaalutlusel Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus tühistada Abielusead. § 23 ja TKS § 339 ja 711 rikkumise pärast ja asi saata Kohtukojale uueks otsustamiseks teises koosseisus. (Toim. nr. 115 — K/36 a.)

Nr. 34.

TSIVIL-OSAKOND.

27. märtsil/3. aprillil 1936. a.

1) *Anton Raud'i voliniku vann. adv. abi Meinhard Vasari ja 2) Johannes Kalmini kassatsioonikaebused Kohtukoja määruse peale 5. juunist 1935. a. Daniel Johanson* *ki kinnisvara sundmüügi asjas.*

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Sundotsusega varustatud vekslid järgi oli Daniel Johansonilt ja Aleksander Puumilt välja mõistetud Anton Raua kasuks 500 krooni kapitalvõlga ühes muude kuludega. Raud laskis täitmise pöörata D. Johansonile kuuluva ja Kehtna vallas asuvale talule „Pärnavälja”. Nagu Rapla jaoskonna kohtupristavi toimetusest näha, on Johanson teatelehe sundotsuse täitmise üle sinna juurde käiva lisa, s.o. ärakirja vekslit ja sundotsusest vastu võtnud 19. augustil 1932. a. Anton Raua nõude rahuldamiseks määrati „Pärnavälja“ talu sundmüügile ja 4. okt. 1934. a. ostis selle talu avalikul enampakkumisel Johannes Kalmin 2.013 krooni eest. Daniel Johansonil volinik vann. adv. Teemant andis Tallinna-Haapsalu Rahukogule palve, milles ta seletas, et tema volitaja pealkiri vekslil olnud välja petetud vekslid väljaandja Puumi poolt. Puum olla selle teo eest karistatud Pärnu 2. jsk. rahukohtuniku otsusega 21. dets. 1933. a. Edasi

seletab ta, et vekslil, mille põhjal talu oksjonil ära müüdi, olnud ülemine ots ära kistud. Selline veksell ei oleks võinud talu müütamisel aluseks olla ja palub seepärast rahukogu mitte kinnitada 4. okt. 1934. a. toimunud „Pärnavälja“ talu müüki. Rahukogu leidis, et kohtupristav ei oleks võinud toimetada sundmüüki rikutud akti järgi, ja määras tühistada D. Johansonini kinnisvara sundmüük, mis aset leidis 4. okt. 1934. a. Selle määruse peale andsid Kohtukojale erakaebused niihästi sissenõudja Raud kui ka talu ostja Kalmin. Kohtukoda jättis 5. juunil 1935. a. need kaebused tagajärjeta, lähtudes aga siinjuures teisest seisukohast kui rahukogu. Kohtukoda leiab nimelt, et veksell oli kohtupristavile esitamise ajal, kes sundmüüki toimetab, rikkumata seisukorras. Et veksell hiljemini rikuti, siis see asjaolu ei võivad olla oksjoni tühistamise põhjuseks. Omalt poolt õigustab Kohtukoda rahukogu määrust selle asjaoluga, et vekslivõlgnik Puum on vekslini pealekirjutajalt Johansonilt välja petnud tema nimekirjutuse vekslil ja on selle eest karistatud, mis otsus astunud seadusjõusse. Nii avanenud Johansonil võimalus sundotsust tühistada. Aga ka sundotsuse tühistamist ei pea Kohtukoda enam tarvilikuks, sest Daniel Johansonini pealkiri vekslil olevat tühine juba rahukohtuniku otsuse põhjal ja Johanson olnud õigustatud paluma oksjoni tühistamist TKS § 1180 korras ja rahukogu ka seda tühistama järelevalve korras. Erakaebajate seletuste kohta, et D. Johanson oleks võinud oma kinnisvara oksjoni ära hoida õigel ajal avaldatud kaebuste teel, leiab Kohtukoda, et siin tulevat arvestada vana, arenematut inimest, kellele seaduse mittetundmist tuleb andestada. Kohtukoja määruse peale andsid mõlemad erakaebajad kassatsioonkaebused Riigikohtule.

Asja ettekande ära kuulunud, Riigikohus leidis, et niihästi vekslijärgse sissenõudja Anton Raua kui ka talu ostja Johannes Kalmini kassatsioonkaebused tuleb rahuldada järgmistel kaalutlustel:

1) Leidis Daniel Johanson, et tema ei ole kohustatud maksma mainitud vekslini ja sundtäite järele, siis pidi ta TKS § 161¹¹ põhjal paluma tühistada sundotsust. Seda ei ole aga Johanson mitte teinud. Pärnu 2. jsk. rahukohtuniku otsusega avanes D. Johansonil võimalus sundotsuse vastu vaielda asja uuesti läbi vaatamise korras. Kuid kõige selle aja jooksul, 21. dets. 1933. a. kuni talu müümiseni 4. okt. 1934. a., ei ole Johanson selles suhtes midagi ette võtnud.

2) Ekslik on Kohtukoja arvamus, nagu oleksid veksell ja sundotsus muutunud isenesest tühiseks juba Pärnu 2. jsk. kohtuniku kriminaal-otsuse põhjal ja et Johansonil enam tarvidust ei olnud seda tühistada tsiviilkohtu korras. See osutub TKS §§ 161¹¹ ja 187 rikkumiseks. Tsiviilkohtu otsus ei saa isenesest veel mitte tühiseks kriminaalkohtu otsuse põhjal, vaid see tuleb tühistada seaduses ettenähtud korras.

3) Kui Kohtukoda leiab, et siin tuleb arvestada vana, arenematut inimest (s.o. Daniel Johansonini), kellele võib andestada seaduse mittetundmist, siis on Kohtukoda selle juures arvatavasti silmas pidanud BES § 2956 määrust. See määrus võib aga käia ainult selle seadusekogu kohta, milles ta leidub, BES kohta.

Tsiviilkohtupidamise normide mitteteadmist ja täitmata jätmist ei saa andestada ega vabandada BES § 2956 põhjal. Et käesoleval korral on tegemist TKS määrustega (§ 161¹¹ ja 1180), see on näha asjaolustikust.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Anton Raua ja Johannes Kalmini kassatsioonkaebuste rahuldamiseks Kohtukoja määrus selles asjas TKS § 161¹¹ ja 1180 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtukojale tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 249 -K — 1936. a.)

Nr. 35.

TSIVIL-OSAKOND.

24./30. aprillil 1936. a.

*Johannes Pälli kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 20. maist 1935. a.
Johannes Lepa palves Hans Lepa ja teiste talukoha väljaostuõiguse asjas.*

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Avalikul sundmüügil 16. oktoobril 1933. a. Johannes Päll ostis Viljandi-
maal Pajusi vallas asetseva „Eriko“ nr. 88-A, kinn. nr. 2114, talukoha, mis
pooles mõttelises osas kuulus võlgnikule Hans Lepale. Selle talu kaasomanik
Johannes Lepp avaldas kohtule palve seda talu välja osta BES § 939 ja 1620
põhjal. Ringkonnakohus rahaldas Johannes Lepa väljaostu-palve.

Selle ringkonnakohtu määruse peale andis Johannes Päll volinik vann.
adv. A. Jung Kohtukojale erakaebuse, leides, et ringkonnakohus olevat eba-
seaduslikult Johannes Lepa väljaostu-palve rahuldanud, sest avalikul sundmüü-
gil toimunud kinnisvara võõrandamise korral kaasomanikul polevat väljaostu-
õigust ja pealegi olevat Johannes Lepp oma teoviisiga näidanud, et ta ei soo-
vinud seda õigust kasutada. Kohtukoda on leidnud, et need erakaebaja väited
ei väärinud lugupidamist, sest et BES § 939 ja 1620 selge sõnastuse ning
mõtte järgi endises Liivimaa osas kaasomanik ei kaota oma väljaostu-õigust
ka sundmüügi korral. Ka ei leidnud Kohtukoda olevat tõestatud, et Johannes
Lepp oleks loobunud väljaostu-õigusest. Neil kaalutlusil Kohtukoda jättis
Johannes Pälli voliniku vann. adv. A. Jungi erakaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Johannes Päll palub seda Koh-
tukoja otsust tühistada, leides selle vastuolus seisvat BES § 1620, 939, 3957,
810, 812 ja 813 ning TKS § 339 reeglitega.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus ei vääri rahul-
damist.

Kaebaja väited on sihitud peamiselt sellele, et Liivimaa maaõiguse järgi kinnisvara kaasomanikul polevat väljaostu-õigust juhul, kui kinnisvara teise kaasomaniku võlgade pärast on võõrandatud avalikul sundmüügil. Kohtukoda on leidnud, et need Johannes Pälli väited on ekslikud. Riigikohus leiab, et see Kohtukoja seisukoht on õige.

BES § 1613 ja 1614 järgi väljaostu-õigus on asjaõigus, mille põhjal keegi võib omandada teise isiku poolt võõrandatud asja, kõrvaldades vastava eelisõiguse põhjal esialgse omandaja ja astudes viimase õigustesse. BES § 1615 järgi väljaostu-õigus tekib seaduse, lepingu või ükskülgsel tahteavalduse, näit. testamendi, läbi. BES § 1677 ja 939 põhjal kuulub väljaostu-õigus ka kaasomanikule juhul, kui võõrandatakse kaasomanduse hulka kuuluv kinnisvara. BES § 1620 järgi väljaostu-õiguse teostamisel pole mõju viisil, kuidas on toimunud võõrandamine, kas vabal kokkuleppel või sunniviisiliselt; sel põhjusel allub sellele õigusele ka see kinnisvara, mis on võõrandatud avalikul sundmüügil; erand on tehtud ainult endise Eesti- ja Kuramaa jaoks, kus avaliku sundmüügi juhul pole väljaostu-õigust. BES § 3965 all olev märkus omakorda juhatas sundmüügil võõrandatud kinnisvara väljaostu-õiguse suhtes BES § 1620 juurde. TKS § 1878 ütleb, et sundmüügil võõrandatud kinnisvara väljaostu-õigus lahendatakse materiaalsoiguse normide järgi. Kõigist neist mainitud seadusnormidest järgneb seega, et end. Liivimaal kaasomanikul on väljaostu-õigus kaasomanduses oleva kinnisvara suhtes, kui see võõrandatakse sundmüügil. Selle järelduse vastu ei räägi millegagi BES § 3957, mis ei lausu midagi väljaostu-õigusest, vaid määrab ainult kaasomaniku õigused sundmüügist osavõtmisel ja sundmüügi ärahoidmisest kaasomaniku-võlglaste kreditoride rahuldamise läbi.

Teine küsimus, mis selles asjas on olnud vaidluse all, seisab selles, millal kinnisvara sundmüügi korral tekib kaasomanikul väljaostu-õigus, kas hetkest, kui müüki toimetav kohtupristav on haamrilööbiga konstateerinud, et kinnisvara loetakse omandatuks selle poolt, kes pakkus kõrgeima hinna (TKS § 1054, 1160), või jälle hetkest, millal on jõustunud vastava kohtu määrus kinnisvara kinnistamise üle ostja nimele (TKS § 1874)?

Riigikohus leidis, et see küsimus tuleb lahendada järgmiselt:

TKS § 1054 ja 1160 järgi sundmüük toimub sellega, et keegi sundmüügist osavõtja pakub kõrgeima hinna. See järgneb ka BES § 3963, 3966, 3964 ühisest mõttest. Järelikult kinnisvara sundmüügi korral lõplikuks võõrandamise aktiks, mida mainib BES § 1621 ja mille sõlmimisest alates tekib väljaostu-õigus (BES § 3965 märkus, TKS § 1878), tuleb lugeda sundmüügi lõppu kõrgeima hinna pakkumisega, kuid mitte kohtumäärust, millega kinnisvara loetakse kinnistatavaks ostja nimele ja selle määruse põhjal vastava sissekande tegemist kinnistusregistri osas.

Et BES § 1613 põhjal väljaostja astub esialgse omandaja õigustesse ja võtab üle kohustused, mis ostu-müügi lepingu järgi tema kanda langesid

(§ 1623) ja peab vastava ostuhinna ühes lõivudega ja muude kuludega esialgsele omandajale tasuma, siis kinnisvara sündmüügi korral väljaostu-õiguse kasutaja peab esialgse omandaja nimele kohtusse tasuma selle ostuhinna, mis viimane sündmüügil pakkus. Kohtukoda tõsitab, et nii on see käesoleval korral olnud. Järelikult on õige Kohtukoja järeldus, et väljaostjale ei saa olla kohuslikud kokkulepped, mis pärast sündmüüki esialgne omandaja on sõlminud hüpotekaarse kreditoriga kinnisvaral lasuvate hüpoteekide tasumise kohta, sest TKS § 1874 ja 1890 põhjal tuleb hüpoteeke vastavas järjekorras tasuda sellest rahast, mis on pakutud sündmüügil ostuhinnaks.

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas:** Johannes Pälli kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 157-K/36. a.)

Nr. 36.

TSIVIL-OSAKOND.

5. mail 1936. a.

Gustav Seene kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 13. juunist 1935. a. Erik Siversi nõude asjas kaebaja, Eesti Panga Viljandi osakonna, Otsekoheste Maksude Peavalitsuse, Kaarli valla, Riigimaade Maksuameti, Viljandi Maavalitsuse, Viljandi Riigimaade Ameti 1. jsk., Johann Mossa, Peeter Kalja pärandustombu ja Jüri Kirikali vastu 2.534 krooni 92 senti pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik R. Gabrel.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis, et kostja Gustav Seene kassatsioonkaebus on põhjendatud ja väärib rahuldamist.

Nagu asjast nähtub, on Peeter Kalja päralt olnud veskikoha „Rimmo nr. XXII“ avalikust müügist saadud raha jagamise kava järgi, mis Viljandi-Pärnu Rahukogu seadusjõusse astunud määrusega 15. maist 1931. a. kinnitatud, määratud 1250000 marga suuruse nõudmise eelikindlustuse märkuse põhjal, mis nimetatud veskikoha kinnistusregistri osasse on kantud 20. detsembril 1923. a. Viljandi 1. jsk. rahukohtuniku poolt 19. detsembril samal aastal tehtud määruse alusel, 2534 krooni 92 senti väljamaksmiseks kreditorile Erik Siversile, kui viimane esitab kohtule seadusjõusse astunud kohtuotsuse selle kindlustatud nõudmise rahuldamise kohta. 2. veebruaril 1933. a. andis Erik Siversi volinik vann. adv. Artur Jung rahukogule kirjaliku avalduse, milles ta palus ülaltehendatud 2534 kr. 92 s. tema volitajale Erik Siversile välja anda kahe sündotsuse põhjal, mis Viljandi-Pärnu Rahukogu alaline liige on

teinud 11. novembril 1925. a. G. Kalja poolt Erik Siversile 15. augustil 1924. a. tähtpäevaga 15. septembril samal aastal väljaantud vekslitele 1000000 marga ja 242000 marga peale ja leiduvad kohtupristavi müügitoimetuses, seletades, et nende sundotsustega olevatki rahuldatud nõudmine, mis Viljandi 1. jsk. rahu-kohtuniku määrusega 19. detsembrist 1923. a. 1250000 marga suuruses summas eelkindlustati ja „Rimmo nr. XXII“ veskikoha müügist saadud raha jagamisel arvesse võeti. Selle palve on rahukogu oma määrusega 15. märtsist 1933. a. jätnud tagajärjeta, leides, et paluja poolt osutatud vekslid, mis välja antud alles 15. augustil 1924. a., ei või olla samad, millede alusel rahukohtunik 19. detsembril 1923. a. andis nõudmise eelkindlustuse, ja et paluja, kui ta arvab enese õigustatud olevat seda eelkindlustust osutatud vekslite suhtes kasutama, võib oma sellekohased õigused maksma panna nõude korras. Selle määruse peale Erik Siversi poolt antud erakaebuse on Kohtupalat tagajärjeta jätnud. Pärast seda on Gustav Seen, kes raha jagamise kavas järgmise kreditorina pärast Erik Siversit on märgitud, rahukogule avaldanud palve kava järgi Siversile määratud rahasumma temale, Seenele, välja anda ja rahukogu on 16. novembril 1933. a. määranud toimeus anda rahukogu alalisele liikmele täiendava jagamiskava kokkuseadmiseks vabaksjäänud raha kohta, kuid selle määruse täitmine on Kohtupalati poolt seisma pandud kuni Erik Siversi poolt Gustav Seene jt. vastu tõstetud nõudmise lõpliku otsustamiseni.

14. novembril 1933. a on Erik Sivers oma voliniku vann. adv. Artur Jungi läbi tõstnud Viljandi-Pärnu Rahukogus nõudmise Gustav Seene ja seitsme teise „Rimmo nr. XXII“ veskikoha endise omaniku Peeter Kalja kreditori vastu, samuti ka sama Peeter Kalja pärandustombu ja nimetatud veskikoha omandaja Jüri Kirikali vastu, paludes kohut „Rimmo nr. XXII“ koha avalikust müügist saadud raha jagamise kava täienduseks tunnistada, et selle kava järgi Erik Siversile määratud 2534 kr. 92 s. kuulub temale, Siversile, väljaandmisele tema poolt kohtupristavi täitetootimete nr.nr. 777 ja 778 — 1926. a. esitatud sundotsuste põhjal, mis tehtud 11. novembril 1925. a. vekslile 1000000 marga peale nr. 828 all ja vekslile 242000 marga peale nr. 827 all. Oma nõudepalves seletab nõudja volinik muu seas sõna-sõnalt järgmist: „Need kolm vekslit, millega tõendati Viljandi 1. jsk. rahukohtuniku juures nõude eelkindlustus — kogusummas 1250000 marka, tõendasid Siversi nõudmist — Rimmo veski ostuhinda, mis Kalja Siversile võlgu jäi. Kui Kalja nende asemele andis kaks vekslit — üks 1000000 ja teine 242000 marga peale, mis on esitatud kohtupristavi aktides ja Rimmo veski oksjoni raha jaotuse aktile ligi tõmmatud, siis sisaldavad need sundotsused just sellesama nõudmise kohta jõusseastunud kohtuotsust (siin sundotsusi), mille kohta anti eelkindlustus 19. detsembril 1923 aastal, sest a) kindlustati ju nõudmine, b) kindlustati ostuhind, ja see on ainult siis kustunud, kui ta tasutud on, nagu BES § 3483 juhatab. Kui vekslite asemele teised anti, siis ei ole ei võlg tasutud, ega ka nõudmine muutunud, vaid nõudmine — ostuhinna võla nõudmine, jäi endi-

seks.“ Erik Siversi selle nõudmise lükkas rahukogu tagasi põhjendusega, et nõudja ei ole kohtule esitanud otsuseid, mis oleksid tehtud nende vekslite alusel millede põhjal Viljandi 1. jsk. rahukohtunik andis temale 19. detsembril 1923. a. nõudmise eelkindlustuse. Nõudja voliniku edasikaebuse põhjal Kohtukoda tühistas rahukogu tagasilükkava otsuse ja rahuldas Erik Siversi nõudmise nõudepalve kohaselt. Kohtukoja sellekohase otsuse peale ongi antud kostja Gustav Seene poolt käesolev kassatsioonkaebus.

Nagu kaevatud otsuse põhjustest nähtub, on Kohtukoda „toimetuses leitudvate andmete ja eriti tunnistaja Schoeleri seletuste põhjal“ jõudnud järeldusele, et Erik Siversi tulevane nõudmine kolme vekslit järgi 1250000 marga suuruses üldsummas, mis Viljandi 1. jsk. rahukohtuniku poolt 19. detsembril 1923. a. kindlustati märkuse kandmisega „Rimmo nr. XXII“ veskikoha kinnistusregistri osasse, oli sama nõudmine, mis hiljemini rahuldati kahe vekslit põhjal 1242000 marga suuruses kogusummas, sest need viimased kaks vekslit, samuti kui varemini antud kolm vekslit 1250000-margases kogusummas, olnud „antud ühe ja sama nõude tõenduseks, s.o. Rimmo koha ostuhinna jää-nuse tõenduseks“, ja selles „asja tegelikus olukorras“ ei saavat midagi muuta kostja Seene vormilised ega muud vaidlused, sest „kindlustatud sai nõue, mille tõenduseks olid vekslid; kui need vekslid pärast ümber vahetati teiste vastu, mis ikkagi sama nõude tõenduseks olid antud, siis ei muutunud selle läbi nõude-kindlustus, sest rahukohtuniku määrusega on kindlustatud nõue, mitte aga „vekslid“.“

See Kohtukoja argumentatsioon on vastuolus nii üldtunnustatud jurii-diliste algmõistetega kui ka kehtivate seadustega.

Et veksel on puhtvormiline ja abstraktne võlakohustus, mis ei ole sõltuv mingist konkreetsest võlatekkimise põhjustest (*causa debendi*), siis ei saa juttugi olla sellest, et üks või teine veksel oleks antud ostuhinna jää-nuse tõenduseks, vaid kõne alla võiks tulla ainult vekslit andmine ostuhinna jää-nuse tasuks, sest kui müüja võtab ostuhinna arvel ostjalt vastu vekslit, siis selle vekslit summa võrra kustuvad BES § 3483 põhjal ostu-müügilepingust tuletuv müüja nõudeõigus ja sellele vastav ostja võlakohustus ostuhinna suhtes ja tekib nende vahel uus iseseisev võlavahekord vekslit järgi, mille iseloomu kindlaks määravad Veksliseaduse vastavad normid (§ 24 ja 27).

Veksliseaduse seisukohalt ei ole mõeldav ühe vekslit ümbervahetamine teise vastu endise võlavahekorra püsima jää-misega, vaid on võimalik ainult ühe vekslit tasumine teisega, kusjuures võlavahekord tasutud vekslit järgi müi-dugi kustub ja tasuks antud vekslit järgi uus võlavahekord tekib.

Nagu eeltoodust ilmneb, puudus antud juhul Kohtukojal igasugune alus tunnistada rahukogu alalise liikme poolt 11. novembril 1925. a. tehtud sund-otsustega rahuldatud nõudmised kahe vekslit järgi 1000000 marga ja 242000 marga peale, mis P. Kalja poolt on Erik Siversile välja antud alles 15. augustil 1924. a., samasteks nõudmisega kolme vekslit järgi 1250000 marga suuruses

kogusummas, mis juba 19. detsembril 1923. a. Viljandi 1. jsk. rahukohtuniku poolt eelkindlustati märkuse kandmisega Peeter Kaljale kuulunud „Rimmo nr. XXII“ veskikoha kinnistusregistri osasse.

Kui Kohtukoda oma otsuse põhistes tõsitab, et rahukohtuniku määrusega olevat kindlustatud „nõue, mitte aga „vekslid“,“ siis jätab ta arvesse võtmata, et igal nõudmisel peab olema oma konkreetne alus (TKS § 257 p. 4) ja et selle aluse olemasolu kahtlematus on nõudmise eelkindlustuse andmise eeltingimuseks (TKS § 1826).

Vastupidiselt Kohtukoja arvamusele ei ole ka sugugi ekslik rahukogu otsuse põhistes väljendatud seisukoht, et nõudekindlustuse märkuse kandmine kinnistusregistrisse ei anna iseenesest veel mingit eesõigust raha jagamisel ja et seda võib anda vaid kindlustatud nõudmise rahuldanud kohtuotsuse kinnistamine kohtuliku hüpoteegina, sest see seisukoht on täielikus kokkukõlas Not. seaduse § 317 ja TKS § 1890 eeskirjadega.

Leides eeltoodu põhjal, et Kohtukoda ei ole käesoleva asja otsustamisel silmas pidanud TKS § 9, 257 p. 4, 339, 366 ega 1826, BES § 3483 ja Veksliseaduse § 24 ega 27 eeskirju ja et sellepärast tema otsus ei või jõusse jääda, Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja kaevatud otsus tühistada TKS § 9, 257 p. 4, 339, 366 ja 1826, BES § 3483 ning Veksliseaduse § 24 ja 27 rikkumise pärast ja asi Kohtukojale tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 236-K — 1936. a.).

Nr. 37.

TSIVIL-OSAKOND.

22. septembril 1936. a.

K. Kriisi konkursivalitsuse esimehe ja a./s. „Ehrenpreis ja Ko“ voliniku vann. adv. Jüri Sassiani, Karl Lembergi ja teiste voliniku vann. adv. Erich Beicki ja a./s. Tartu Panga voliniku vann. adv. Otto Glasenappi kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 29. maist 1935. a. Karl Kriisi maksujõuetuks tunnistamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik A. Hellat.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis järgmist:

Määrusega 28. detsembrist 1934. a. Tartu-Võru Rahukogu jättis kinnitamata kaubanduslikul alal maksujõuetuks tunnistatud Karl Kriisi kreditoride üldkoosolekul 1. XI. 1934. a. vastuvõetud otsuse võlgniku maksujõuetuse iseloomu kindlaksmääramise küsimuses, tunnistades Karl Kriisi maksujõuetuse ettevaatamatuks, kuna ülalnimetatud kreditoride peakoosolek oli Kriisi

maksujõuetuse kuritahtlikuks tunnistanud. Selle määruse peale esitasid Kohtukojale erakaebuse konkursivalitsuse esimees ja a./s. „Ehrenpreis ja Ko“ volinik vandeadv. Jüri Sassian ja vandeadv. E. Beick ja vandeadv. abi O. Glasenapp, esimene kui Karl Lembergi ja teiste ja teine kui a./s. Tartu Panga ja teiste volinikud. Kohtukoda, arvesse võttes, et Kaub. Kp. S. § 527 järgi määrab ära võlgniku maksujõuetuse iseloomu kreditoride üldkoosolek, mitte konkursivalitsus, kes on õigustatud ainult oma arvamust maksujõuetuse iseloomu kohta esitama kreditoride peakoosolekule, ja sellepärast esineda kaebusega rahukogu määruse peale võiks ainult üks või teine kreditor, määras: Karl Kriisi konkursivalitsuse erakaebus jätta tagajärjeta.

Kohtukoja määruse peale on samad isikud kassatsioonkaebuse esitanud, milles nad väidavad, et Kaub. Kohtup. Sead. § 459, 458, 511, 512 ja 518 põhjal on konkursivalitsus kui kõikide maksujõuetu võlausaldajate volinik õigustatud maksujõuetuse iseloomu kaitsema kohtutes, ja teiseks, et Kohtukoda on läbi vaatamata jätnud nende kui kreditoride volinikkude erakaebuse, ja sellepärast paluvad Kohtukoja määrust tühistada.

Kaebajate seisukoht, et konkursivalitsus kui kreditoride volinik oleks õigustatud kohtutes esinema maksujõuetuse iseloomu küsimuste otsustamisel või kohtute määruste peale neis küsimustes kaebama, ei ole põhjendatud. Konkursivalitsus ei ole kehtiva seaduse järgi sõna tõsisel mõttes kreditoride volinik või esindaja, vaid kohtuasutis (Kaub. Kohtup. Sead. § 438). Kuigi konkursivalitsus on kohustatud kreditoride huvisid silmas pidama — ka võlgniku omi ei tohi ta hooletusse jätta — ja nende volinikuna oma käsutusse võtab maksujõuetuks tunnustatud võlgniku asjad (Kaub. Kohtup. Sead. § 459), ei tee see asjaolu konkursivalitsust kreditoride käsualuseks, kelle tegevust määrab kreditoride soov ja volitus, vaid konkursivalitsus toimib iseseisvalt ja tema tegevuse piirid ja pädevuse määrab seadus. Seepärast peab tunnustama, et konkursivalitsusel ole õigust esineda kohtutes ja viimaste otsuste või määruse peale kaevata asjades, mis ei puutu konkursivalitsuse huvidesse ja on väljaspool tema õiguste ja kohustuste piire. Niisuguste küsimuste hulka kuulub ka maksujõuetuse iseloomu kindlaksmääramine. Kui kreditorid leiavad, et nende huvid kohtuotsusega neis küsimustes rikutud on, siis võivad nad omi huve kohtutes kaitseda üldises korras, mitte aga konkursivalitsuse kaudu. Kohtukoja määrus, niipalju kui ta neile põhimõtetele vastab, on seaduspärane. Kuid Kohtukoda on määruse tegemisel lähtunud seisukohast, et rahukogu määruse peale on kaevanud ainult konkursivalitsus. Kohtukojale esitatud erakaebusest nähtub aga, et selle kaebuse on esitanud ka kreditoride volinikud, mis asjaolu väga loomulikult kahe silma vahele jääda võis, sest et konkursivalitsuse liikmed ja üksikute kreditoride volinikud on ühed ja samad isikud. Seda mitte arvesse võttes ja seda küsimust üldse mitte puudutades on Kohtukoda rikkunud TKS § 339 ja seepärast kuulub Kohtukoja määrus tühistamisele.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja määrus 29. maist 1935. a. TKS § 339 ja 712 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtukojale tagasi saata uueks otsustamiseks. (Toim. nr. 229-K/36 a.)

Nr. 38.

TSIVIIL-OSAKOND.

22. septembril/13. oktoobril 1936. a.

Abram-Heinrich-Andreas ja Marie Kraupmann'i kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 8. maist 1935. a. maksujäuetuks tunnistatud Frits Kraupmanni vannutatud hooldaja, Järva-Madise Ühispanga ja Pikalaenu Panga nõude asjas kaebajate vastu 1500 krooni pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis:

1. Pärandusele kutsutud isik on vaba omas tahteavalduses pärandust vastu võtta või sellest loobuda (BES § 2623 ja 2776). Loobumise korral astuvad tema asemele teised (BES § 3785). Tema pärandusosa langeb teiste pärijate kätte (BES § 2878, 2880, 2884), nii nagu ei oleks loobujat kui pärimisele kutsutud isikut olemaski.

2. 1916. a. 3. juuli seadus annab võlausaldajatele õiguse kõigi võlgniku tehingute vastu vaielda ja neid tühistada, kui need on võlausaldajate kahjuks. Järelikult võivad nad ka võlglaste-pärija loobumise vastu vaielda ja selle tühistamist paluda. Kuid loobumise tühistamine iseenesest ei anna pärija võlausaldajatele veel ühtegi õigust varale, mis oleks võinud kuuluda võlglastele, kui ta oleks päranduse vastu võtnud. Päranduse vastuvõtuks on vaja pärandusele kutsutud isiku jaatavat tahet pärandust vastu võtta ja seda ei anna veel tema eitava tahte tühistamine. Balti tsiviilõiguses pole normi, mis pärijaks kutsutud isiku võlausaldajatele annaks võlglaste loobumise korral võimaluse teda sundida pärandust vastu võtma. Selline norm leidub küll meie 1936. a. tsiviilseadustiku eelnõus (§ 764), kuid see pole veel omanud seadusjõudu.

3. Loobuda võidakse pärandusest ka silmakirjaks juba siis, kui pärimisele kutsutud isik oli päranduse vastu võtnud selleks ettenähtud korras (BES § 2625—2631), või jälle kaaspärijailt selle eest tasu saades. Sellised loobumised ei ole enam lubatavad ja pärija võlausaldajad, kelle kahjuks see loobumine tehtud, võivad seda tühistada ja loobuja pärandusosa peale oma nõudmisi pöörata.

4. Et käesoleval korral oleks tegemist pärandusest loobumisega Frits Kraupmanni poolt juba pärast päranduse vastuvõttu, seda ei tõsita Kohtu-

koda omas otsuses ja sellepärast ei või ka tema otsus BES § 2623 ja 2776 rikkumise pärast jõusse jääda.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja kaevatud otsus selles asjas BES § 2623 ja 2776 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtukojale tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 225-K — 1936. a.)

Nr. 39.

TSIVIIL-OSAKOND.

5. oktoobril 1936. a.

Põllutöoministeeriumi voliniku vann. adv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 15. maist 1935. a. Põllutöoministeeriumi nõude asjas Eugen Engelhardti, Ernst Bergmanni pärandustombu ja Edward Walteri vastu obligatsiooni tühistamise pärast 5000 krooni väärtuses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohunik A. Hellat.

16. II 1934 Tartu-Võru Rahukogule antud nõudes Põllutöoministeeriumi volinik seletab, et Tartumaal, Jõe rüütlimõisa ja mõisast eraldatud „Tooma-Mihkli“, kinn. nr. 955, talu omanikuks oli Maasead. jõustumisel 25. X 1919 Ernst Manteuffel, kes praegu on surnud. Toimides halvas usus, Ernst Manteuffel ja Ernst Bergmann sõlmisid 18. IV 1921 selle talu kohta ostu-müügi lepingu, mille põhjal talu 3. IX 1921 kinnistati Ernst Bergmanni nimele. Talu kuulus BES § 597 nimetatud maa-alade hulka, mistõttu Maaseaduse põhjal kuulus riigistamisele, ning Ernst Manteuffel võis seda pidada vaid *negatorum gestor'ina* kuni selle ülevõtmiseni riigile. Põllutöoministeerium, saades 1922. a. müügist teada, tõstnud Tartu-Võru Rahukogus nõude selle ostu-müügi tehingu tühistamise üle ja sel alusel tehtud sissekande kinnistusregistrist kustutamise kohta, mis rahuldati otsusega 8. IV 1924. Kuid varem — 16. XI 1922 oli Ernst Bergmann teinud kinnisvarale obligatsiooni 5000 kr. suuruses Edward Walteri kasuks, mis 18. XI 1922 kinnistati. Obligatsioon muudeti blankoks ja on praegu Eugen Engelhardti käes, kes selle 19. V 1933 esitas ministeeriumile väljamaksmiseks. Obligatsioon olevat tehtud halvas usus ja seepärast on see algusest peale tühine, mispärast ei võinud ta anda pandiõigust ei Edward Walterile ega ta õigusjärglastele, kes pidid teadma, et talu Maaseaduse maksmahakkamisel oli Ernst Manteuffeli nimel ja seetõttu Maaseaduse põhjal riigi oma. Sellepärast palub — tunnistada tühiseks nimetatud 5000 kr. suurune obligatsioon, mis 16. XI 1922 välja

antud Ernst Bergmanni poolt Edward Walteri nimele ja 18. XI 1922 ingrosseeritud „Tooma-Mihkli“, kinn. nr. 955, talule, ning see sissekanne kinnistusregistrist kustutada, kohtu- ja asjaajamiskulusid kostjate peale pannes.

Kostjad Edward Walter ja Eugen Engelhardt vaidlesid nõude vastu, seletades, et nad on teetsenud heas usus, kuni talu riigi omaks kinnistamiseni tuleb käia BES normide järgi ja et nõue on ka aegunud, sest obligatsioon kinnistatud 18. XI 1922, praegune nõue aga tõstetud 14. II 1934.

Otsusega 24. X/7. XI 1934 rahukogu rahuldas Põllutöoministeeriumi nõude, tunnistades tühiseks kõne all oleva obligatsiooni ning kustutades kinnistusregistrist selle obligatsiooni sissekande, leides asjas, et „Tooma-Mihkli“ talu müük Ernst Manteuffeli poolt Ernst Bergmannile on kohtuotsusega tunnistatud halvausuliseks, kuna mõlemad pooled teadsid, et on tegemist võõra, Eesti Vabariigile kuuluva vara müügiga, ostjal Bergmannil puudus talu kohta omandiõigus, kuigi talu tema nimele kinnistati, sest omandiõiguse kohta käiv sissekanne põhines mitteheausulisel alusel seisval ostu-müügi lepingul ja sellepärast sissekanne ise tühine. Ernst Bergmann, pantides „Tooma-Mihkli“ talu Edward Walterile, pantis viimasele mitte oma, vaid võõra kinnisvara, mis BES § 1364, 1365 ja 1584 põhjal ei loonud Walterile pandiõigust selle kinnisvara kohta. Et Edward Walter ei või rohkem õigusi edasi anda, kui ta ise omab, ei võinud tekkida pandiõigust „Tooma-Mihkli“ talu kohta Edward Walteri õigusjärglastel, kelledele obligatsiooni üle läks blankopealkirja põhjal (BES § 3476). Tähtsuseta on kostjate toetus sellele, et nad toimunud heas usus, sest obligatsioon ei ole nõudja suhtes kunagi omandanud seaduslikku jõudu. BES § 812 ja 813 tõelise mõtte järgi on kohuslikud kinnisvara omanikule vaid ikka niisugused kolmandate isikute kinnistatud õigused, mis tekkinud seaduslikul ja õiguslikul alusel, sest kinnistustoiming ei kõrvalda toimingu aluseks olnud tehingu sisulisi puudusi. Maaseaduse alusel tekkinud riigi omandiõigus on BES § 3004 märk. 2 põhjal maksev ka ilma kinnistamiseta ja pidid ka kolmandad isikud jälgima Maaseadusega loodud riigi omandiõigusi ja seda arvestama, kuid need õigused olid veel kinnistusraamatutesse sisse kandmata. Ei ole nõue ka aegunud, sest Põllutöoministeeriumil tekkis õigus ja võimalus nõuda vaieldava obligatsiooni tühistamist ja kustutamist alles pärast rahukogu 8. IV 1924 tehtud otsust, millega tühistati kinnisvara kohta tehtud ostu-müügi leping ja sellest otsusest kuni praeguse nõude tõstmiseni 16. II 1934 pole möödunud 10 aastat.

Asja kostja Eugen Engelhardti edasikaebusel läbi vaadanud, Kohtukoda leidis, et kaevatud rahukogu otsus tuleb muuta ja Põllutöoministeeriumi nõue tagasi lükata järgmistel kaalutlustel:

Praeguse nõudega Põllutöoministeerium nõuab Tartumaal, Jõe mõisast eraldatud „Tooma-Mihkli“ talule, kinn. nr. 955, Ernst Bergmanni poolt

16. XI 1922 tehtud ja 18. XI 1922 kinnistatud obligatsiooni tühistamist põhjusel, nagu oleks Ernst Bergmann, kelle nimele oli talu sel ajal kinnistatud, ja Edward Walter, kelle kasuks obligatsioon tehtud, toimunud halvas usus. Seadus nõuab ja ootab igalt kodanikult head tahet ja heausulist toimimist ega eelda kellegi suhtes paha tahet või halvausulist toimimist. Seepärast lasub nõudjal kohustus tõendada, et kõne all oleva obligatsiooni väljaandmisel toimis pahas usus mitte üksnes Ernst Bergmann, vaid ka kolmas isik Edward Walter. Praegusel korral oli „Tooma-Mihkli“ talu kinnistatud juba 3. IX 1921 Ernst Bergmanni nimele ostu-müügi lepingu põhjal 18. IV 1921. Sellepärast BES § 812 põhjal oli Edward Walter õigustatud lugema Ernst Bergmanni ka selle omanikuks, kes õigustatud tegema „Tooma-Mihkli“ talu kohta korraldusi oma äranägemise järgi ja muuseas seda ka pantima. Kas kinnisvara oli õieti Ernst Bergmanni nimele kantud, kuivõrra võis maksev olla selle sissekande aluseks olnud ostu-müügi leping ja võimalikud teised dokumendid, seda Edward Walter ei olnud kohustatud juurdlema ega saanudki seda teha, sest ta pidi piirduma ainult kinnistusregistri sissekannetega ja kinnistusraamatud temale suletud Not. sead. § 332 põhjal, seega ka dokumendid, millede põhjal talu Ernst Bergmanni nimele kinnistati. Kui Tartu-Võru Rahukogu oma otsusega 8. V 1924 tühistas „Tooma-Mihkli“ talu ostu-müügi lepingu ja kustutas kinnistusregistrist sissekande Ernst Bergmanni omandiõiguse üle, siis see hilisem toiming ei või kustutada kolmanda heausulise isiku varemomandatud õigusi selle kinnisvara kohta BES § 3016 põhjal. Seepärast seni, kuni on tõendamata Edward Walteri halb usk, ja see on tõendamata, tuleb kõnesolev obligatsioon lugeda maksvaks Edward Walteri ja ta õigusjärglaste kohta, muu seas ka Eugen Engelhardti kohta, kelle suhtes ei nähtu ka, et ta oleks omandanud selle blankoobligatsiooni isegi pärast Põllutöoministeeriumi nõude tõstmist talu ostu-müügi lepingu tühistamise üle. Sellepärast tuleb praegune Põllutöoministeeriumi nõue tagasi lükata, rahukogu otsust ära muutes, mispärast Kohtukoda, käsitades TKS § 868 ja 872 — määras: Tartu-Võru Rahukogu otsus 24. oktoobrist/7. novembrist 1934 ära muuta ja Põllutöoministeeriumi nõue tagasi lükata, pannes nõudja Põllutöoministeeriumi peale kostja Eugen Engelhardti kasuks kahe kohtuastme eest ükssada kolmkümmend üks (131) kr. kohtu- ja ükssada seitsekümmend seitse (177) kr. 76 senti asjaajamiskulusid.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et Põllutöoministeeriumi voliniku vandeadv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebus ei vääri lugupidamist.

Antud juhtumil on lahendatav küsimus, kas kinnisvarale ingrosseeritud obligatsioon, mis on välja antud isiku poolt, kes kinnistusraamatute järgi kinnistu omanikuks on märgitud, on maksev heausulise obligatsiooni saaja kui ka teiste heausuliste obligatsiooni valdajate suhtes, kuigi obligatsiooni väljaandja ei olnud õigustatud obligatsiooni kinnistule ingrosseerima, sest et kinnistu õiguslikult temale ei kuulunud.

Selle küsimuse lahendamiseks on seotud kinnistusraamatu tähtsus, nimelt, kas kolmandad heausulised isikud, kellele on avatud ja kättesaadav ainult kinnistusraamat, võivad usaldada sissekandeid kinnistusraamatus ja neist oma tegevust juhtida lasta.

BES § 812 ja 813 on väljendatud põhimõtte, et kinnisvara omanikuks on ainult see, kes niisugusena kinnistusraamatus on märgitud, ja et kuni kinnistusraamatusse sissekandmiseni ei evi kinnisvara omandaja mingisuguseid õigusi kolmandate isikute suhtes. Kuid BES § 3004 märk. 2 järgi on asjaõigused, mis on omandatud seaduse jõul, maksivad ka ilma korroboreerimata. See viimane asjaolu nagu pehmendaks eespooltähendatud BES § 812 ja 813 kategoorilist iseloomu, kuid mitte niipalju, et ta vähendaks kinnistusraamatu sissekannete tähtsust, sest koguni juhtumitel, kui omandiõigus kinnisvara peale on maksev ilma selle märkimiseta kinnistusraamatus, nagu see näiteks on ette nähtud BES § 759, 869, 2640, 855 ja 868 p. 6, siis nõuab ometigi seadus, et muudatused, mis kinnisvara omanikus aset on leidnud, kantaks avalikke raamatuisse, s. o. kinnistusraamatusse (BES § 810, 811, 855). Sellest kõigest peab järeldama, et kinnistusraamatu sissekanded üksinda on mõõtuandvad kolmandate heausuliste isikute suhtes, kui nad selgust vajavad selle üle, kes on kinnisvara omanik ja kes võib kinnisvara kohta niisuguseid toiminguid ette võtta, milleks ainult kinnisvara omanik õigustatud on. Sellel seisukohal on asunud senine kohtupraktika ka *ex Vene Senati kujul*, ega ole lubanud näiteks kinnisvara sunniviisiliselt võõrandada kinnisvara omaniku võlgade pärast, sest et kinnisvara ei olnud kinnistusraamatu järgi omaniku nimele kinnistatud, kuigi seaduse põhjal omandiõigus kinnisvara omandajale kuulus. Kui kinnistusraamatu sissekanded peavad täielikud ja ustavad olema ja see on kinnistusraamatu ainuke eesmärk, siis ei võigi teisele seisukohale asuda ja sellest järgneb, et Riigikohtu poolt alul püstitatud küsimusele tuleb jaatavalt vastata.

Käesolevas asjas on Kohtukoda ennast eelpooltähendatud põhimõttest juhtida lasknud ja on õieti kohaldanud BES § 3016. Kaebaja väited maksva reegli kohta, et keegi ei saa teisele anda rohkem õigusi, kui ta ise omab, et hüpoteekide ingrosseerimine võib sündida ainult kinnisvara omaniku poolt ja et võõrast vara ei saa pantida, ei lükka ümber Kohtukoja seisukohta kinnistusregistri sissekande kohta Ernst Bergmanni omandiõiguse üle. Asjaolu, et vaidlusaluse obligatsiooni tegemise ajal Ernst Bergmann oli kinnistusraamatu järgi kinnisvara omanikuks märgitud, õigustas Edward Walterit, kes toimis heausuliselt, nagu seda tõsitab Kohtukoda, Ernst Bergmannile obligatsioonilaenu andma. Edward Walteri suhtes ei ole Ernst Bergmann mitte võõras, nagu seda püüab seletada kaebaja, vaid seaduspärane kinnisvara omanik, kes hüpoteeke ingrosseerida võis.

Kuigi Kohtukoda ei ole eriti oma motiives ette toonud oma kaalutlusi selle kohta, et käesolevas asjas oli omandiõigus riigile üle läinud seaduse

põhjal, siis ei õigusta see asjaolu Kohtukoja otsuse tühistamist, mis lõpptulemuses õige on, sest, nagu eespool juba tähendatud, ka juhtumitel, kui omandiõigus eksproprieerimise teel uuele omanikule üle läheb, peab viimane oma õigust kinnistusraamatus märkima. Kostjate *bona fides* on Kohtukoda kaalunud ja seda küsimust kui asjaolustikku kuuluvat Riigikohus ei aruta.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Põllutööministeeriumi voliniku vandeadv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 252-K — 1936. a.)

Nr. 40.

TSIVIL-OSAKOND.

9. oktoobril 1936. a.

1) August Aleksei, Jaan Birki, Ado Jeeseri ja teiste voliniku vann. adv. Rudolf Kuuskmaa; 2) Johan Kääri, Jüri Riimanni ja teiste voliniku vann. adv. Aleksander Veinbergi; 3) Aleksander Männiku, Jaan Annikovi ja teiste voliniku vann. adv. Otto Tiefsi ja 4) maksujõuetuks tunnistatud I Vigala Piimaühisuse konkursivalitsuse esimehe vann. adv. August Tamme kassatsioonkaebused Kohtukoja määruse peale 3. juunist 1935. a. I Vigala Piimaühisuse maksujõuetuks tunnistamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohutunik T. Grünthal.

Asjast nähtub järgmist:

I Vigala Piimaühisus tunnistati Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrusega 3. maist 1930 äri alal maksujõuetuks. 4. novembril 1930 peetud kreditoride üldkoosolekul valiti selle maksujõuetu ühingu asjade likvideerimiseks konkursivalitsus. Konkursivalitsus nõudis ühingu liikmeilt ühingu puudujäägi katteks lisamaksusid nende lisavastutuse põhjal (Kooperatiivühingute ja nende liitude seadus § 51).

Ühingu liikmed August Aleksei, Jaan Birk ja teised ei olnud rahul selle konkursivalitsuse arvestusega ning neilt lisamaksu nõudmisega ja andsid konkursivalitsuse määruse peale kaebuse otse Tallinna-Haapsalu Rahukogule, paludes neid vabastada lisavastutusest ühingu võlgade eest.

Rahukogu jättis need ühingu liikmete kaebused läbi vaatamata põhjusel, et TKS § 1400 lisa III märkus 1 p. 17 põhjal, mis viitab TKS § 784—791, need kaebused oleks tulnud esitada konkursivalitsuse kaudu, mitte aga otse rahukogule.

Ühingu liikmete erakaebuse põhjal tuli asi arutusele Kohtukojas, kus kinnitati rahukogu määrus.

Nüüd on ühingu liikmete poolt antud Kohtukoja määruse tühistamiseks Riigikohtule kassatsioonkaebused, kus väidetakse, et Kohtukoja otsus seisvat vastuolus Kooper. ühingute ja nende liitude seaduse § 51, TKS § 1400 lisa III märk. 1 p. 17 reeglitega.

Riigikohus ei leia seaduslikku alust neid kaebusi rahuldada. Vastupidi kaebajate väidetele, ei leidu Kooper. ühingute ja nende liitude seaduse § 51 ega teistes selle seaduse normides reeglit, mis korraldaks küsimust, kuidas tuleb kaebus esitada konkursivalitsuse tegevuse peale; seal on kaebuse andmise tähtaeg pikendatud küll 1 kuu peale ja on öeldud, et kaebust võib tõsta selles ringkonnakohtus, kelle piirkonnas toimub maksujõuetuse menetlus. See reegel määrab ainult kohtu, kes seda kaebust peab arutama, kuid siin pole mingit erandit või kõrvalekaldumist tehtud sellest üldkorrast, kuidas tuleb kaebused esitada konkursivalitsuse määruste peale, nimelt, et konkursivalitsuse enese kaudu, nagu see järgneb TKS § 1400 lisa III märkuse 1 p. 17 ja selles viidatud TKS § 784—791, kus on selgelt väljendatud põhimõte, et kaebused konkursivalitsuse tegevuse peale esitatakse analoogiliselt erakaebustega ringkonnakohtu määruste peale, s. t. konkursivalitsuse enese kaudu, kes ühes kaebusega saadab ringkonnakohtule ka maksujõuetuse toimetuse. Pole mingisugust alust neid erandeid, mis Kooper. ühingute ja nende liitude seaduse § 51 teeb üldisest maksujõuetuse korrast, tõlgendada laiemalt, kui see järgneb selle §-i sõnastusest.

Neil kaalutlusil jäävad tagajärjeta kaebused, mis on esitatud I Vigala Piimaühisuse liikmete poolt. Mis aga puutub sama piimaühingu konkursivalitsuse esimehe kaebusse, siis on see, pärast seda kui jäävad tagajärjeta ühingu liikmete kaebused, muutunud ainetuks ja langeb sel põhjusel arutusest ära.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas:** 1) August Aleksei, Jaan Birki, Ado Jeeseeri ja teiste voliniku vann. adv. R. Kuuskmaa, 2) Johan Kääri Jüri Riimanni ja teiste voliniku vann. adv. A. Veinbergi ja 3) Aleksander Männiku, Jaan Annikovi ja teiste voliniku vann. adv. Otto Tiefi kassatsioonkaebused jätta tagajärjeta. 4) Maksujõuetuks tunnustatud I Vigala Piimaühisuse konkursivalitsuse esimehe vann. adv. A. Tamme kassatsioonkaebus jätta läbi vaatamata. (Toim. nr. 270-K/36 a.)

Nr. 41.

TSIVIIL-OSAKOND.

20. oktoobril 1936. a.

Toomas Türi volimiku vann. adv. Jaan Teemanti kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 4. septembrist 1935. a. Toomas Türi nõude asjas Johannes Mäe-umbaedi pärandustombu vastu väljatõstmise pärast 500 krooni väärtuses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikoh-
tunik A. Hellat.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et Toomas Türi voliniku vandeadv. Jaan Teemanti kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamist.

Käesolevas asjas on otsustav tähtsus küsimuse lahendamisel, kas Riigikogu poolt 19. juunil 1925 vastuvõetud Talumaade tükeldamise alammäärade muutmise seadus on maksev väikekohtade suhtes, mis olid omandatud enne selle seaduse kehtima hakkamist.

Täie õigusega toonitab Kohtukoda oma motiivides, et Maaseaduse ja Seisuste kaotamise seaduse ilmunisest peale võtab seadus oma kaitse alla ka väikekohtade pidajad eramaadel, ja Kohtukoda loendab terve rea määrusi ja seadusi, mis selle eesmärgiga on maksma pandud. Seevastu väidab kaebaja, et need seadused ei ole kohaldatavad antud juhtumil. Muidugi ei ole nad kohaldatavad, ja seda Kohtukoda ei väidagi, kuid neis määrustes ja seadustes ilmneb tendents, kuhu meie seadusandlus tüürib. Sellest seisukohast lähtudes ei või mõelda, et Riigikogu võtab 19. juunil 1925 Talumaade tükeldamise alammäärade muutmise seaduse vastu, millega tunnustatakse, et teatavatel juhtumitel ei ole maksvad Eestimaa talur. s. 1856. a. § 58 ja 208, kuid samal ajal ei kohalda seda seadust just nende maatükkide kohta, mis selle seaduse esile kutsusid, vaid loob seaduse maatükkide jaoks, millised ainult tulevikus sõlmitavate lepingute põhjal selle seaduse mõju alla sattuda võivad. Niisugune seisukoht — ja sellel asub kaebaja — ei ole kokkukõlas ei seaduse tekstiga ega Vabariigi Valitsuse seisukohaga, nagu see avaldub Vabariigi Valitsuse seletuskirjast Talumaade alammäärade osalise muutmise seadusele (II Riigikogu protokollide lisa nr. 154). Seletuskirjas öeldakse nimelt, et käesoleva seadusega kavatsetakse nõndanimetatud popsnikkudele võimalus anda nende pidamisel olevaid talumaatükke eriühikutena oma nimele kinnistada. Kuigi soovitav oleks talumaade alammäärade üldse ära kaotada, ei võiks seda praegu enne popsnikkude küsimuse lahendamist mitte veel täies ulatuses teha. Tähendab, seaduse eesmärgiks on võimaldada väikekohapidajatele kinnistada oma nimele kohti, mida nad omavad ostu- või muu lepingu põhjal, ja selleks tühistada vastavaid seaduse määrusi, mis seda takistavad, sest nad ei luba maakohti tükeldada alla kindla alammäärade. Seda

mõtet sisaldab seadus, kui ta ütleb, et „talurahvaseadustes ja määrustes ettenähtud alammäärad talumaade tükeldamise kohta ei ole maksvad neil juhtumitel, kui talumaade peal asuvad väikekohapidajad selle talumaaosas, mis kuni käesoleva seaduse maksmahakkamiseni tegelikult nende pidamisel ja kasutamisel on, omandavad ostu teel või muul viisil“.

Kohaldades 1925. a. 19. juuni seadust selles mõttes käesolevas asjas, tuleb tunnustada, et nõude esitamise ajal ei olnud maksvad Eestimaa talur. s. 1856. a. § 58 ja 208 ettenähtud kitsendused maa tükeldamise kohta Toomas Türi ja Johannes Mäeumbaedi vahel 15. oktoobril 1910. a. sõlmitud lepingu suhtes ja sellepärast ei võinud nõudja selle lepingu tühistamist nõuda, sest leping ei sisalda midagi seadusvastast.

Kohtukoja motiivid selle üle, et Toomas Türi on ka peale 1925. a. seaduse ilmumist tunnistanud võõrandatud maatuiki kostja omanduseks, on tähtsusetu asja kohta, ja sellepärast Riigikohus ei pea vajalikuks kaaluda küsimust, kas Kohtukoda niisugusele tulemusele jõudes tunnistajate öeldisi on moonutanud või mitte, nagu kaebaja väidab. Kohtukoja otsus on lõpptulemuses õige.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Toomas Türi voliniku vandeadv. Jaan Teemanti kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 285-K/36 a.)

Nr. 42.

TSIVIIL-OSAKOND.

23. oktoobril/20. novembril 1936. a.

Anna Kessleri voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 26. märtsist 1936. a. Jaan Kessleri nõude asjas Anna Kessleri vastu abielu lahutamises.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohutunik J. Moks.

Asja esituse ära kuulunud, Riigikohus leidis, et Anna Kessleri voliniku kaebus ei vääri rahuldamist.

Kohtukoda oli asja sisulisel arutusel teinud kindlaks, et kostja Anna Kessler on oma mehelt — nõudja Jaan Kesslerilt varastanud 70 kr. riigiraha ja 30 kr. mehe isiklikku raha mitte üksnes omastamise mõttega, vaid ka, et oma meest Jaan Kesslerit, kes oli politseikonstaabel, ameti alal sisse vedada. Kriminaalkohtu otsusega on Anna Kessler varguses süüdi tunnistatud ja RTS § 169 põhjal mõistetud kolmeks kuuks vangi tingimisi. Kohtukoda leidis selle asjaolu nõudja Jaan Kesslerile häbistava olevat tema teenistusliku ja seltskondliku seisundi tõttu ja kooselu kostjaga temale häda-

ohtlikuks, kui vargusele kalduva isikuga. Kas need asjaolud õigustavad nõudja Jaan Kesslerit nõudma abielulahutamist Abieluseaduse § 29 põhjal, on sisu küsimus. Kohtukoda tuli järeldusele, et kostja Anna Kessleri varguses süüdi tunnistamine kriminaalkohtu poolt ja selle varguse eest kolmeks kuuks vangi mõistmine, kuigi tingimisi, annab nõudja Jaan Kesslerile õiguse nõuda abielulahutamist Abielusead. § 29 alusel; küsimus aga, millal ja kas otsus täide viiakse, ei ole mõõtuandev Abielusead. § 29 seisukohalt. See Kohtukoja seisukoht ei ole ka vastuolus Abieluseaduse mõttega, sest kui see seadus tunnistab au teotamise abielu lahutamise põhjuseks (§ 28 p. 4), siis võib selliseks põhjuseks olla ka Kohtukoja järeldusel nõudjat häbistav, kostja poolt toimepandud vargus, mille eest kostja mõistetud vangi, kuigi tingimisi. Kui ringkonnakohus on mõnes teises asjas, mis otsus on TKS § 815 korras välja kuulutamata, asunud teisele seisukohale Abielusead. § 29 tõlgendamisel, siis võis see olla tingitud erinevatest asjaoludest.

Mis puutub Anna Kessleri voliniku väitesse, nagu oleks Jaan Kessler toorelt kohelnud Anna Kesslerit ja Jaan Kessleril enesel tekkinud lähemad vahekorrad teiste naisterahvastega, siis on Kohtukoda õieti tähendanud, et neil alustel Anna Kessler omalt poolt nõuet pole tõstnud ja praeguses asjas võib poolte õiguste selgitamine TKS § 332 põhjal toimuda ainult esitatud nõude piirides, s. o. Abielusead. § 29 seisukohalt ja kõik teised asjaolud, mis väljaspool seda, ei või arvestamisele tulla. Sellepärast võis Kohtukoda ka kõrvaldada oma läbivaatamiselt väited, mis pole ühenduses nõude aluseks pandud asjaoluga, kui asjas tähtsusetud (TKS § 366¹).

Et puuduvad TKS § 793 ja 798 põhjused kaevatud Kohtukoja otsuse tühistamiseks, siis Riigikohus **otsustas**: Anna Kessleri voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 450-K — 1936. a.)

Nr. 43.

TSIVIL-OSAKOND.

6./27. novembril 1936. a.

Rakvere Linnaomavalitsuse voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 2. oktoobrist 1935. Samuel Aisikoviči kinnisvara sundmüügi asjas.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohunik T. Grünthal.

Pikalaenu Pank kui hüpoteegiline kreditor palus Rakvere-Paide Rahu-kogu määrata avalikule sundmüügile maksujõuetuks tunnistatud Samuel

Aisikovitschi mõisamaakoha Konso nr. 21 ja talle selle kinnisvara sundmüügist saadud rahast anda rahuldust väljaspool konkurssi TKS § 1899 lisa § 22 põhjal.

Kinnisvara võõrandati sundmüügil ja et seal saadi kinnisvara eest vähem tasu, kui sellel oli Pikalaenu Panga kasuks ingrosseeritud võlga, siis rahukogu on kõik kinnisvara eest laekunud raha arvanud Pikalaenu Panga kasuks, jättes tagajärjeta Rakvere Linnavalitsuse palve arvata ostuhinnast selle linna kasuks kinnisvaral olevate maksuvõlgade katteks kr. 1.083.86, mis on tekkinud enne S. Aisikovitschi maksujõuetuks tunnistamist, põhjusel, et selline maksuvõlg TKS § 1899 lisa § 25 p. 1 ja § 36 p. 4 tuleb rahuldada konkursikorras, mitte aga väljaspool konkurssi, nagu TKS § 1899 lisa § 22 loendatud nõuded.

Rakvere Linnaomavalitsuse erakaebusel oli asi arutusel Kohtukojas, kes kinnitas rahukogu määruse.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Rakvere Linnaomavalitsuse volinik vann. adv. N. Kruuse palub seda Kohtukoja määrust tühistada, leides selle vastuolus seisvat TKS § 1890, 1899 lisa § 22, 25, 36 ning BES § 1297, 1320, 1321, 1298, 1299, 1305, 1306 ja 3967 reeglitega.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus ei vääri rahuldamist.

TKS § 1899 järgi on sama seaduse § 1400 lisa III, mis käsitab kohulikku menetlust maksujõuetuse ja võlgnikkude isikliku kinnipidamise asjus, Eestis maksev nende muudatuste ja täiendustega, mis leiduvad selle § 1899 lisas. § 1400 lisa § 12, mis seni muutmata ja täiendamata, määrab: „Sissenõudmise menetlust täitehtede järgi, mis väljendatud enne võlgniku maksujõuetuks tunnustamise üle kuulutuse avaldamist, ei jäeta seisma, kuid kõik sissenõutud ja enne seda kuulutust sissenõudjaile kätteandmata summad esitatakse ringkonnakohtule, kus alustati toimetust maksujõuetuse kohta ning antakse üle konkursitompu. Selle reegli alla ei käi hüpoteekidega ning käsipantidega kindlustatud kohustused, mis tehtud seatud korras; seesugustel kohustustel põhinevate taotluste rahuldamist ei panda seisma, kuid summa, mis nende rahuldamisest üle jääb, langeb konkursitompu“. Kokkukõlas selle reegluga määrab ka TKS § 1899 lisa § 22, et eraldi konkursimenetlusest kuuluvad rahuldamisele: 1) kinnistusraamatusse kantud pandiõigused ja 2) käsipandiga kindlustatud taotlused. Sama lisa § 14 p. 2 järgi ei ole sunduslik selliseid taotlusi konkursikorras avaldada.

Mis puutub riigi ja omavalitsuse kasuks võetavasse avalikõiguslikku laadi maksudesse, siis ei TKS § 1899 lisa § 14, 22 ega teised meil maksujõuetuse menetluse kohta maksvad normid ei näe nende suhtes ette rahuldamist väljaspool konkursikorda. Need tasutakse konkursitompu kuuluvast varast ja nimelt: a) konkursi kestel tekkinud maksud arvatakse maha ja tasutakse konkursitombust enne selle jaotamist kreditoride vahel

(§ 25 p. 1, TKS § 1899 lisa) ja b) enne konkursi avamist tasumata jäänud maksud tasutakse TKS § 1899 lisa § 36 p. 4 määratud järjekorras, kui need on tekkinud kolme viimase aasta eest, arvates konkursiavamise aastast, kuna maksud, mis on tasumata jäänud varasema aja eest, kuuluvad tasumisele juba sama lisa § 37 ettenähtud järjekorras. TKS § 1890 ettenähtud võlgniku kinnisvara sundmüügist saadud raha jaotuse kord pole rakendatav konkursi korras, sest seaduseandja on siin, nagu eespool selgitatud, võlgade tasumiseks konkursitombust määranud teise järjekorra, kui see on ette nähtud TKS § 1890 harilikust kinnisvara sundmüügist saadud raha jaotamise jaoks. Seda seisukohta ei kõiguta millegagi kaebaja poolt viidatud BES § 1298, 1299, 1305, 1306, sest siin on ette nähtud, et kinnisvaral võlgu olevad maksud on seotud kinnisvara omandiks olekuga, järelikult, kui endise omaniku konkursitombust ei jätku nende võlgnevate maksude tasumiseks, siis võib kõne alla tulla kinnisvara uue omaniku vastutus nende maksude eest, kuid sellest ei saa teha järeldust, et konkursi korral riigi ja omavalitsuse maksud, kui need pole kindlustatud hüpoteegiga võlgniku kinnisvaral, kuuluksid tasumisele väljaspool konkursi korda selle kinnisvara väärtusest, seda rohkem, et BES § 1307 eriti, kokkukõlas TKS § 1899 lisa § 25 p. 1, rõhutab, et ainult jooksvad, s. t. konkursi kestel tekkivad maksud kuuluvad konkursitombust kõigepealt tasumisele enne, kui vara jagatakse kreditoride vahel.

Neil kaalutlusil ja arvestades, et Kohtukoja määrus on kokkukõlas TKS § 1400 lisa III § 12, § 1899 lisa § 25 ja 36 õige mõttega, Riigikohus **otsustas:** Rakvere Linnaomavalitsuse voliniku vann. adv. N. Kruuse kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 313-K/36 a.)

Nr. 44.

TSIVIIL-OSAKOND.

13. novembril/15. detsembril 1936. a.

Maksujõuetuks tunnistatud a./s. Eesti Kommerts Panga likvideerimise komisjoni kaebus Kohtukoja otsuse peale 9./23. septembrist 1935. a. Elmar Kõivu nõude asjas maksujõuetuks tunnistatud a./s. Eesti Kommerts Panga likvideerimise komisjoni vastu 11.836 krooni 67 sendi pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohunik T. Grünthal.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule 17. juulil 1931 antud nõudepalves seletas Elmar Kõivu volinik vann. adv. J. Teemant, et 1930. a. augusti

lõpul Elmar Kõiv saatnud Mongoolias Ulan-Bator-Hoho linnas asuva Mongoolia Kaubandus-Tööstus Panga kaudu Vene Väliskaubanduse Panga läbi Moskvast a./s. Eesti Kommerts Panka Tallinnas 3000 dollarit selleks, et viimane pidi selle raha maksma Eesti Panka Elmar Kõivu jooksvale arvele. A./s. Eesti Kommerts Pank seda aga ei teinud, vaid avanud enese juures Elmar Kõivu loata jooksva arve ja paigutas raha sellele arvele. Vahepeal jäänud a./s. Eesti Kommerts Pank maksujõuetuks ning tema likvideerimise komisjon keelduvat raha Elmar Kõivule välja maksmast, väites, et Elmar Kõiv olevat harilik panga kreditor ja võivad rahuldust saada konkursi korras, mitte aga nõuda raha eraldamist konkursitombult. Nõudja leiab, et see seisukoht pole õige ja seisab vastuolus TKS § 1899 lisa § 11—15 ja 18 reeglitega, sest et raha polnud panka makstud mitte hoiusummana, vaid see anti ta kätte selleks, et ta selle kohe pidi sisse maksma Eesti Panka, mispärast see oli eraldatud summa, mis ei võinud minna panga omandusse; kui pank selle omavoliliselt nõudja teadmata ja nõusolekuta jättis enda kätte, avades enese juures Elmar Kõivu nimel jooksva arve, siis sellise teoviisi läbi nõudja ei võinud muutuda kostja kreditoriks, ning pole tal põhjust paluda rahuldust konkursi korras, vaid tema võib nõuda, et tema raha eraldataks konkursitombust. Sel põhjusel palus nõudja sunniviisiliselt a./s. Eesti Kommerts Panga konkursitombust eraldada tema kasuks 3000 dollarit ja see talle kätte anda; selle täitmise mittevõimaluse korral palus enesele välja mõista a./s. Eesti Kommerts Panga konkursitombult iga saamata dollari eest 377¹/₂ s., aga kogusummas 11.326 kr. ühes %%-ga.

Rahukogu lükkas selle nõude tagasi.

Nõudja edasikaebuse põhjal tuli see asi arutusele Kohtukojas, kus otsusega 9./23. septembrist 1935. a. tühistati rahukogu otsus ja Elmar Kõivu nõue rahuldati.

Kohtukoda oma otsuse põhistes leiab, et vaieldav raha ei kuulu konkursitombu koosseisu ning et seepärast TKS § 1899 lisa § 15 ja 20 põhjal nõudjal on õigus taotella selle võla eraldamist kostja konkursitombust ning talle üleandmist. Nagu nõudja poolt esitatud pankade kirjavehetusest ja telegrammidest nähtub, saatis nõudja 1930. a. 3000 dollarit Mongoolia Kaubandus-Tööstus Panga kaudu Nõukogude Venemaa Väliskaubanduse Panga läbi a./s. Eesti Kommerts Panga kätte, kes pidi selle raha instruksioonide kohaselt maksma otseteed Eesti Panka nõudja jooksvale arvele. Eesti Kommerts Pank pole aga seda ülesannet täitnud, vaid jättis nõudja raha omavoliliselt enda kätte ja avas koguni Elmar Kõivule, ilma et see seda oleks palunud, enda juures jooksva arve, kandes sellele arvele, jällegi omavoliliselt, E. Kõivu loata ning teadmata, mainitud 3000 dollarit. Et aga a./s. Eesti Kommerts Pangale kindlalt ja täpselt antud juhtnööri järgi tema kohe raha pidi edasi toimetama määratud kohta, siis ei võinudki ta

selle raha omanikuks saada, sest tähtis oli see eesmärk ja tahe, milleks nõudja raha kostja kätte saatis (BES § 2936, 3209), kuna kostja omavoliline talitus vastu nõudja täpselt väljendatud tahet ei või nõudja suhtes tähtis olla. Kuigi BES § 532, 533 järgi raha on asendatav asi ning läheb sama seaduse § 3794 põhjal vastuvõtja omanduseks, kui see pole talle üle antud luku taga või pitsati all, ning andjal on õigus tagasi nõuda vastava arvu, hulga ning väärtuses asju resp. rahasummat, kuid see reegel on rakendatav ikkagi neil juhtumitel, kus vastav leping otseselt või kaudselt üleantud asjade kasutamist eeldab (näit. hoiuleping, *depositum irregulare*, muutlaen jne.; BES § 3811—3814, 3794, 3641 jt.). Käesoleval korral poolte vahel pole aga tekkinud sellist juriidilist vahekorda, mis tingiks vaieldava raha suhtes a./s. Eesti Kommerts Pangale asenduvate asjade kohta käivate reeglite kohaselt omandiõigust. Asjas on kahtlemata kindel, et nõudjal polnud iialgi tahet oma raha anda kostja kätte mingsugusel alusel kasutamiseks. Kohtukoja arvates võiks poolte vahekorda määratella teenistuslepinguna (BES § 4172, 4173), kus a./s. Eesti Kommerts Pank vastava tasu eest pidi toimetama raha transferdi operatsiooni. Teenistusleping aga ei eelda iialgi, et ülesannet täitval teenijal oleks õigus kasutada talle usaldatud raha. Kui aga oletada, et poolte vahel polnud otsesest juriidilist vahekorda teenistuslepingu näol, siis tuleb jõuda järeldusele, et a./s. Eesti Kommerts Pank talitas nõudja asevolinikuna, substituudina, sest nõudja andis õiguse ja volituse Väliskaubanduse Pangale volitada a./s. Eesti Kommerts Panka raha edasi toimetama (BES § 4380), mispärast a./s. Eesti Kommerts Pank BES § 4381 põhjal vastutab nõudja ees normide põhjal, mis määravad volitu toimija (*negotiorum gestor*) õigused ja kohused. BES § 4390—4391 ja 4434—4448 kokkukõlalisest mõttest aga järgneb, et volitajale kuuluv vara ei lähe mingil tingimusel üle voliniku, resp. asevoliniku kasutamiseks omal nimel või omanduseks, vaid asevolinik vastutab kõige kahju eest, mis tekib tema toimingute või hooletuse läbi ning on kohustatud omanikule üle andma kogu viimasele kuuluva vara, mis leidub ta käes (§ 4447). Nii ühel kui teisel juhtumil polnud seega a./s. Eesti Kommerts Pangal mingit õigust kasutada nõudja raha ja talitada sellega oma näengu järgi. Neil kaalutlusil leidis Kohtukoda, et nõudja jäi vaieldava raha omanikuks kuni konkursi avamiseni, mispärast tal on õigus nõuda, et see raha talle eraldataks ja välja makstaks maksujõuetuks tunnistatud a./s. Eesti Kommerts Panga konkursitombust.

Maksujõuetuks tunnistatud a./s. Eesti Kommerts Panga likvideerimise komisjoni volinik vann. adv. P. Ruubel on esitanud selle Kohtukoja otsuse tühistamiseks Riigikohtule kassatsioonkaebuse, kus ta leiab, et Kohtukoja otsus seisvat vastuolus TKS § 1899 lisa § 18, 15, 20—22 ning BES § 3794 reeglitega.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus ei vääri rahuldamist.

TKS § 1899 lisa § 18 määrab vara, mis langeb konkursitompu. Selle vara hulka arvatakse kõik vara, mis BES ja teiste eraõiguslike normide põhjal kuulub võlgnikule konkursi avamise momendil, või mis hiljemini konkursi kestel tasuta temale üle läheb, samuti ka vara, mis konkursivalitsus vastava protsessiga võidab tagasi selle tombu hulka. Sama lisa § 20 määrab, et maksujõuetu naise ja laste, samuti teiste isikute õigus nõuda konkursitombust asjade eraldamist, mis selle hulka ei kuulu, määratakse kindlaks vastavate eraõiguse normidega. Seejuures selle lisa § 21 näeb ette korra, kuidas kuuluvad nende isikute nõuded rahuldamisele siis, kui võlgnik oli asja võõrandanud ja selle eest saadakse vastav väärtus rahas. Nagu järgneb seadusandlikest motiivist TKS § 1899 lisa § 18 all (vt. Gassman ja Nolcken, Položenija o preobrazovanii sudebnoi tšasti, I, lk. 265), tuleb võlgniku käes olevate asenduvate asjade suhtes suuremal ja ol toimingutel rakendusele BES § 3794, mis määrab, et kui need asjad olid antud võlgniku kätte mitte luku taga ja pitsati all, siis võlgnik muutub nende asjade omanikuks, ta võib neid kasutada ja peab andma tagasi samu asju sama hulga ja samas väärtuses. Kuid, nagu Kohtukoda õieti on põhistanud, see reegel ei või rakendusele tulla igal juhtumil, eriti mitte teenistuslepingu puhul, samuti volitu toimimise puhul, sest siin vastav isik ei tohi tema käes olevat võõrast vara kasutada, vaid ta peab selle vara vastavalt ülesandele edasi andma, nagu näit. see pidi aset leidma käesoleval juhul, kus a./s. Eesti Kommerts Pank pidi ots.eteed, nagu asjaoludest on järeldanud Kohtukoda, raha 3000 dollarit maksuma Eesti Panka nõudja arvele, seda aga ei teinud, vaid raha omavoliliselt jättis enese kätte. Eriti on Kohtukoda siin veel rõhutanud seda, et kaubandusliku tava järgi pangaoperatsioonide raha transferdi alal tuleb eraldada panga teistest operatsioonidest, näit. raha hoiule võtmisest, mispärast BES § 3794 reeglid ei saa transferdi operatsioonide suhtes tulla rakendusele. Samuti on väljaspool vaidlust see, et kostja omavoliliselt, s. o. ilma nõudja teadmata ja nõusolekuta jättis nõudja raha instruksioonide vastaselt enda kätte. Selline omavoliline ühekülgne teoviis, nagu Kohtukoda õieti põhistab, ei võinud kostjale raha suhtes anda BES § 3794 ettenähtud õigusi.

Kokkuvõttes leiab Riigikohus, et tõlgendus, mis Kohtukoda käesoleva asja otsustamisel on andnud TKS § 1899 lisa § 15, 18, 20, 21 ja BES § 3794, vastab nende normide õigele mõttele, mispärast pole seaduslikku alust seda kohtuotsust tühistada ja kassatsioonkaebust rahuldada.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas:** maksujõuetuks tunnistatud a./s. Eesti Kommerts Panga likvideerimise komisjoni voliniku vann. adv. P. Ruubeli kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 317-K/36 a.)

Nr. 45.

TSIVIIL-OSAKOND.

13. novembril 1936. a.

Kolmanda isiku Salme-Alviine Kavandi voliniku vann. adv. Rudolf Jaska kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 19. septembrist 1935. a. Juhan Kavandi nõude asjas Jaan, Aleksander ja Viktor-Eduard Kavandi pärandustompude, Ida Hageli ja Emilie Kavandi vastu 5000 krooni pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohunik J. Moks.

Juhan Kavand esitas 30. mail 1931. a. Tartu-Võru Rahukogule nõudepalve kostjate surn. Jaan Kavandi pärandustombu, Emilie Kavandi, Ida Hageli, surn. Aleksander Kavandi pärandustombu ja surn. Viktor-Eduard Kavandi pärandustombu vastu, milles seletab, et tema isa Rein Kavand (Kavald) surnud 23. detsembril 1910. a., ilma et oleks testamenti teinud oma vara kohta. Temast jäi järele Kodijärve vallas asuv „Peebu-Tanni nr. 3“ talu, kinn. nr. 1241, mis talu tema, Juhan Kavand, isa surmast saadik kui pärandit valdab, kuna teised lapsed oma isast järelejäänud pärandit vastu pole võtnud ja selleks ka tahet ei avaldanud, mispärast nende pärimisõigused BES § 2630 ja 2631 põhjal on aegunud. Sel põhjusel Juhan Kavand palus ennast kinnitada surn. Rein Kavandi (Kavaldi) ainupärijaks.

Asja arutuse kestel rahukogus ja nimelt 25. septembril 1933. a. Salme-Alvine Kavand ja Oskar-Johannes Kavand, kellest esimene on surn. Aleksander Kavandi naine ja teine tema poeg, palusid endid asjasse lubada astuda kostjate poolel, väites, et nad kui surn. Rein Kavandi pärijad esindusõiguse põhjal on käesolevast asjast huvitatud. Määrusega 25. septembrist 1933. a. rahukogu määras lubada Salme ja Oskar Kavanditel kolmandate isikutena asjast osa võtta kostjate poolel. Salme ja Oskar Kavandid volitasid samal kohtuistungil oma volinikuks selles asjas vann. adv. R. Jaska, kes hiljemini asjas on esitanud mitu kirjalikku seletust, samuti suuliselt on esinenud vaietega käesoleva nõude vastu, esitades tõendusi oma vaiete kohta. Otsusega 19./28. detsembrist 1934. a. rahukogu rahuldab käesoleva nõude.

Selle rahukogu otsuse peale esitas Kohtukojale edasikaebuse ainult kolmanda isiku Salme Kavandi volinik vann. adv. R. Jaska, kes palus rahukogu otsust tühistada põhjustel: 1) et nõudja oma varem asotsessis oli väitnud, et Peebu-Tanni talu ta valdas mitte kui pärija, vaid kinkelepingu põhjal, mis ta oli sõlminud oma isa Rein Kavandiga, mis alusel aga Juhan Kavandi nõue oli kohtus tagasi lükatud, kui tõendamata; järelikult, kui selles esimeses asotsessis nõudja ise oli väitnud, et ta talu ei valdanud kui Rein Kavandi pärija, siis ei saavat juttu olla sellest, et nõudja oleks talu

1910. a. alates pärijana hakanud valdama, mispärast ringkonnakohtu vastupidine järelalus osutuvat ebaõigeks ja vastuoluliseks nõudja enese seletusega; 2) rahukogu polevat arvestanud seda, et pärast Rein Kavandi surma tallu jäid elama tema lesk ning alles 12. XII 1919 surnud pärandijätja lesk Mari Kavand. LTS § 985 põhjal valitsenud aga mehest järelejäänud vara ühes lastega lesk, mispärast ka kaebaja mees Aleksander Kavand osutunud pärijaks, kes pärandi vastu võttis.

Kohtukoda oma otsusega 19. septembrist 1935 jättis käesoleva Salme Kavandi apellatsioonkaebuse tagajärjeta, ilma et sisuliselt oleks kaalunud väiteid, mis olid esitatud apellatsioonkaebuses, ja seda järgmistel kaalutlustel. Kohtukoda leidis, et Salme Kavand oli asjasse astunud kolmanda isikuna, kuid tema õigused ja huvid olevat sõltuvad ainult kostja surn. Aleksander Kavandi pärandustombu õigustest, mispärast tulevat lugeda Salme Kavand TKS § 663 põhjal asjasse astunuks ainult surn. Aleksander Kavandi pärandustombu abilisenä, ning seepärast Salme Kavand võivat asjas esineda ainult nende vastuväidete ja taotluste piires, mis asjas esitas surn. Aleksander Kavandi pärandustomp, kuid ta ei võivat toetuda väitele ja vaidlustele, mis on asjas esitanud teised kaaskostjad. Surn. Aleksander Kavandi pärandustomp ei olevat esinenud selles asjas mingisuguste taotlustega ning vastuvaidlustega, ega olevat palunud ka seda nõuet tagasi lükata. Pärandustombu hooldaja olevat seletanud, et tema ei tea, kas käesolev nõue on õige või mitte. Rahukogu otsuse peale, millega käesolev nõue rahuldati, surn. Aleksander Kavandi pärandustomp pole edasi kaevanud, järelikult olevat pärandustomp otsusega rahule jäänud ning TKS § 663 põhjal ei saavat kolmas isik Salme Kavand paluda rahukogu otsust tühistada, sest tema ei võivat asjas rohkem paluda, kui seda on palunud surnud Aleksander Kavandi pärandustomp.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Salme Kavandi volinik vann. adv. R. Jaska palub Kohtukoja otsust tühistada TKS § 339, 663 ja 711 rikkumise pärast. Olevat ekslik Kohtukoja järelalus, nagu oleks Salme Kavand asjasse astunud kolmanda isikuna ainult kostja surn. Aleksander Kavandi pärandustombu abilisenä, vaid tema astunud asjasse kõigi kostjate poolel ja seepärast olevat tema õigustatud esitama igasuguseid põhjendeid kõigi kostjate taotluste ja vastuvaidluste piires. Kohtukoda olevat ainult sel põhjusel jätnud Salme Kavandi vastuvaidlused ja taotlused sisuliselt kaalumata, et neid vastuvaidlusi ja taotlusi polnud esitanud surn. Aleksander Kavandi pärandustomp, millega aga Salme Kavandi protsessuaalsed õigused saanud rikutud; eriti polevat Kohtukoda arvestanud veel seda, et Salme Kavand hoiu korras oli palunud ennast kinnitada Rein Kavandi pärijaks, mispärast tema juba TKS § 4 põhjal nõudja poolt oleks tulnud kostjana kutsuda asjasse; igatahes esinenud ta aga asjas kolmanda isikuna kui isik, kes ühes teiste kaaskostjatega taotles pärimisõigust, mispärast ta olnud TKS

§ 663 põhjal õigustatud toetuma kõigile väidetele ja vaidlustele, mis olid esitanud kostjad.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus väärrib rahuldamist.

Kolmanda isiku all, kes on ette nähtud TKS § 663 ja kes võib igas asja seisundis astuda asjasse ja võtta sellest osa nõudjaga või kostjaga, tuleb mõista isikut, kellel on juriidiline huvi, et asi otsustataks ühe protsessija kasuks. Nagu juba Vene Senati poolt korduvalt oli seletatud (TKD otsused 1914/45, 1908/84, 1893/111, 1883/84, 1876/264 jt.), on huvi mõiste laiem kui õiguse mõiste ja õigus kuulub huvi koosseisu. Õigus on positiivne mõiste: kasu, hüve; aga huvi, see võib olla nii positiivne kui ka eitav mõiste, mispärast peale positiivse kasu ja hüve huvi mõiste alla kuulub ka vabanemine teatud kahjust, kohustusest. Selgitades kolmanda isiku asjast osavõtu küsimust ühe protsessija poolel, on Vene Senat asunud järgmistele seisukohtadele: selline kolmas isik kasutab asjas kõiki protsessija õigusi (TKD 1893/111, 1876/264, 1871/259), mispärast ta võib oma huvide kaitseks sooritada kõiki selleks tarvilikke kohtulikke toiminguid, mis seadus võimaldab asjast osavõtvaile isikuile, s. t. esitada tõendusid, avaldada iseseisvaid vaideid, sõltumatult sellest poolest, kelle poolel ta asjast osa võtab, kuid ainult tingimusel, et tema vaided ei oleks vastuolus selle poole enese vaiete ning taotlustega (TKD 1884/125, 1883/72); ta on õigustatud asjasse astuma igas selle seisundis, s. t. nii menetluse kestel I astmes, kui ka II astmes (TKD 1880/108, 1876/401 jt.), ta võib esitada apellatsioonkaebuse kohtuotsuse peale, kuni see pole seadusjõustunud, olgugi et ta ei võtnud osa menetlusest I astmes ja olgugi et teised asjast osavõtnud isikud on alistunud sellele kohtuotsusele (TKD 1869/13 ja 15, 1876/264 ja 442 jt.), kuid kaebuse peab ta esitama tähtajal, mis on ette nähtud poolte jaoks (TKD 1870/817, 1869/148); seejuures kolmas isik, olles selle poole abiliseks, kelle poolel ta protsessi on astunud (TKD 1897/1, 1896/99, 1891/99), toetab oma huvides selle poole taotlusi tülieseme suhtes, kusjuures ta pole takistatud oma huvide kaitseks esitama ka iseseisvaid vaideid, kuid, nagu juba tähendatud, ta vaided ei või seista vastuolus protsessi enese taotluste ja vaietega, mispärast ta ei või avaldada vastunõuet (TKD 1881/36, 1879/161), ei või astuda poolte õigustesse ega neid asendada, vaid tüli arutatakse ikka esialgsete poolte vahel, mispärast kohus ei või midagi mõista ei kolmandalt isikult ega kolmandale isikule (TKD 1897/1, 1898/30, 1896/99, 1876/189, 567). Vastavalt neile põhimõtetele võib kolmas isik, kes asjasse astub kuni lõpliku asja otsustamiseni II astmes, esitada asjas ka Riigikohtule kassatsioonkaebuse, kuigi protsessija ise pole seda esitanud (TKD 1908/84, 1876/264), sest et kohtuotsus asjas, millest kolmas isik osa võttis, omab tema suhtes kohuslikku jõudu, mispärast tema ainukeseks kohtulikuks kaitsevahendiks osutub kassatsioonkaebuse esitamine (TKD 1885/57, 1883/117 jt.).

Olles tõsitanud need seisukohad, mis on täiesti kokkukõlas meil keh-tiva tsiviilprotsessi põhimõtetega, ja üle minnes käesoleva asja juurde, leidis Riigikohus, et Salme Kavand on asjasse astunud kõigi kostjate poolel oma juriidilistes huvides, mis seisavad selles, et Salme Kavand taotleb koos kost-jatega pärimisõigusi surn. Rein Kavandist järelejäänud vara peale. Sellises olukorras on aga õige Salme Kavandi väited, et ta võis asjas, olles kõigi kostjate abiliseks, esitada kõik need väited ja vaided, mis olid esitanud kostjad ise, olgu ühiselt või ainult mõni neist. Seepärast oli kolmas isik Salme Kavand õigustatud esitama Kohtukojale ka apellatsioonkaebuse rahu-kogu otsuse peale, olgugi et kostjad ise polnud selle otsuse peale edasi kaevanud, ning Salme Kavand võis esitada omas apellatsioonkaebuses rahu-kogu otsuse tühistamiseks väiteid ja vaideid, mis ei seisnud vastuolus kost-jate vaidluste ning taotlustega. Nagu kaebaja põhjendatult väidab, olid väited, mis Salme Kavandi apellatsioonkaebuses on rahukogu otsuse vastu toodud, esitatud juba rahukogus Salme Kavandi enese voliniku kui ka kostja Ida Hageli poolt. Neil kaalutlusil ei saa õigeks pidada Kohtukoja seisukohta, mille põhjal Salme Kavandi apellatsioonkaebuses esitatud väited on jäänud sisuliselt läbi kaalumata ainult sel põhjusel, nagu oleks Salme Kavand võinud oma edasikaebuses esitada ainult neid vaideid ja taotlusi, mis esitas surn. Aleksander Kavandi pärandustomp, ja seepärast tuleb Kohtu-koja otsus tühistada.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus tühistada TKS § 339, 663 ja 711 rikkumise pärast ja asi saata Kohtukojale uueks otsusta-miseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 325-K — 1936. a.)

Nr. 46.

TSIVIIL-OSAKOND.

24. märtsil 1936. a.

Narva maksuinspektori kassatsioonkaebus Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 27. märtsist 1935. a. surnud Jaagup Soomeri (Sommeri) pärijate pärimis-õigustesse kinnitamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikoh-tunik R. Gabrel.

Asja ettekande kuulanud, Riigikohus leidis, et Narva maksuinspektori kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamist.

Kuigi BES § 771 järgi hooned moodustavad osa maapinnast, mille peal nad asuvad, ja tuleb seepärast lugeda kuuluvateks nende all oleva maa omanikule, on aga sama seaduse § 772 põhjal hoonete püstitajal õigus neid

kas ära vedada või nende eest maa omanikult tasu saada. Seega on kellegi poolt võõra maa peale püstitatud hoone kuuluvus hoonealuse maa omanikule ainult paljas puhtformaalne õiguslik vahekord (*nudum jus*), mis enesest mingit reaalsset väärtust ei kujuta. Et Pärandusmaksu seaduse § 3 järgi pärandimaksu võetakse vastavalt ülemineva pärandi väärtusele, siis puudub alus võtta seda maksu ülemineva pärandi niisuguste osade pealt, millel tegelikult mingit reaalsset väärtust ei ole.

Antud juhul on ringkonnakohus kindlaks teinud, et peale vana elumaja on kõik muud hooned pärandijätjale kuuluvale krundile ehitanud tema lesk ja tema praegune pärija oma kulul. Kuigi hooned said BES § 771 põhjal pärandijätja omanduseks tema maa peale püstitamise tõttu, seisis tema omandiõigusel nende hoonete peale vastas nende püstitajatele — lesele ja pojale — sama seaduse § 772 järgi kuuluv äravedamise või tasusaamise õigus nende hoonete suhtes. Järelikult ei kujutanud pärandijätja omandiõigus mainitud hoonete peale mingit reaalsset väärtust ja seepärast ei või ka selle väärtuseta õiguse üleminek praegusele pärijale pärandimaksu alla käia.

Vastupidine seisukoht oleks otseses vastuolus Pärandusmaksu seaduse § 2 lit. a ja § 3 õige mõttega.

Nagu eeltoodud ilmneb, on ringkonnakohus toiminud seaduspäraselt, kui ta pärandijätja lese ja tema praeguse pärija poolt püstitatud hoonete pealt pärandimaksu ei võtnud, ja seega puuduvad põhjused tema kaevatud määruse tühistamiseks.

Kaebaja arvamine, et pärija on kõnesolevad hooned püstitanud just selle talu sissetulekutega, mille krundil need hooned asuvad, ei ole millegagi tõendatud. Ringkonnakohus on vastupidiselt kindlaks teinud, et hoonete ehitamiseks on raha laenatud Jõhvi pangast ja eraisikutelt.

Nendel kaalutlustel Riigikohus **otsustas**: Narva maksuinspektori kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 247-R — 1936. a.)

Nr. 47.

TSIVIL-OSAKOND.

3./30. aprillil 1936. a.

Samuel Antoni kassatsioonkaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 19. märtsist 1935. a. kaebaja nõude asjas Hendrik Pallo vastu vekslisundotsuse tühistamise pärast 247 krooni 07 sendi väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Nõudja Samuel Anton palus tühistada Võru 2. jsk. rahukohtuniku sundotsus 28. oktoobrist 1933. a. Hendrik Pallo nõudes tema vastu pro-
testitud vekslis järgi. Nõue on rajatud asjaolule, et nõudja Samuel Anton andnud vaidlusaluse vekslis Hendrik Pallole kaeralaeu kindlustuseks. Nõudja

olevat vahepeal kaerad Hendrik Pallele tasunud, mispärast vaidlusalune veksell olewat seadusliku aluseta Hendrik Palle käes ja viimane peaks selle Samuel Antonile välja andma. Nende asjaolude tõenduseks Samuel Anton palus üle kuulata tunnistajaid ja lisada selle asja juurde üks teine samade poolte vahel lahendamisel olnud kohtuasi.

Ringkonnakohus jättis nõudja erapalved tagajärjeta, leides, et vekslit tasumist ei saavat tõendada tunnistajate läbi, kuna teise akti lisamisel käesoleva asja suhtes polewat tähtsust.

Samuel Anton oma kassatsioonkaebuses väidab, et ringkonnakohtu otsus, millega tema erapalve rahuldamata jäeti ja nõue tagasi lükati, olevat vastuolus Veksliseaduse § 33 ja TKS § 129 reeglitega.

Riigikohus leidis, et kaebus on põhjendatud.

Veksliseaduse § 33 ütleb, et vekslit järgi esitatud nõudmise vastu võib vastutaja end kaitseda ainult niisuguste vastuväidetega, mis põhinevad Veksliseaduse eeskirjadel või vastutaja ja vekslipidaja vahendituil suhtel. Nende „vahenditute suhete“ all tuleb mõista igasuguseid vahekordi, mis on vekslit suhtes selle pidaja ja vastutaja vahel ja mis võivad tuletuda kas Veksliseadusest või jälle mõnest teisest eraõiguslikust suhtest ja mida vastutaja otsese, vahenditute vahekorra alusel võib esitada vekslipidaja vastu vekslit nõude ümberlukkamiseks. Viimaste hulka kuuluvad näit. hea usu puudus vekslit omandamisel, vekslit rahatus, maksuaja edasilukkamine, kindlustusvahetord garantiivekslit juures, et veksel on antud hasartmänguvõla katteks jne.

Tekib küsimus, mil viisil vekslit järgi kohustatud isik võib tõendada neid otseseid vahekordi, mis tal on vahenditult vekslipidajaga. Nagu nähtub Vene Senati praksisest, asus see seisukohal, et neid vahekordi võib tõendada ainult kirjalikkude tõendustega, sest veksel olevat seatud korras koostatud dokument, mille sisu ei saa tunnistajate öeldisega ümber lükata, olgu siis, et vekslit vastu on avaldatud võltsimisvaidlus (TKS § 410; Vene Sen. TKD otsus 1905. a. nr. 18 jpt.).

See seisukoht, mis võis põhjendatud olla Vene protsessi ja materiaalõiguse (X k. I j.) vaatekohalt, pole rakendatav meil. Olgu kõigepealt tähendatud, et TKS § 1819 käsib TKS § 410 rakendamisel arvestada BES norme, muu seas § 2993 ja 2994, kus on öeldud, et juriidiliste toimingute välise vormi suhtes, kus seadus sõnaselgelt ei tee erandeid, ei seata üles mingisuguseid erilisi reegleid, vaid see oleneb täiesti poolte äranägemisest. Seepärast pooled võivad oma tahet toimingu sõlmimiseks avaldada suuliselt või kirjalikult, notari juures või koduselt, tunnistajate juures olles või ilma nendeta. Järelikult „vahenditute suhted“, mis on vekslipidaja ja vekslit järgi kohustatu vahel mõnesuguse toimingu näol, võivad tuletuda ka mõnest suulisest kokkulepest. Sellist kokkulepet võib aga tõendada kõigi protsessis ettenähtud tõendusvahenditega, järelikult ka tunnistajate läbi. Edasi nähtub TKS § 1902, et „seatud korras koostatud ja tõestatud aktide“ all, mis muu

seas on mainitud TKS § 106, 410, tuleb mõista avalikke akte, s. t. akte, mis on koostatud notari või mõne teise selleks seatud ametniku läbi. Veksli jaoks seadus (VS § 3, 14) seab üles kindlad vorminõuded, kuid et ta koostatakse kodusel viisil, siis TKS § 1902 mõtte järgi ei saa teda lugeda avalikuks aktiks, vaid koduseks aktiks, mis peab olema koostatud täpselt seaduses ettenähtud korras. Seejuures seadus vekslikäibe huvides on piiranud vaidlusi vekslivastu, lubades neid vaidlusi tavaliselt ainult Veksliseaduse enese eeskirjade põhjal, kuid erand on tehtud vahenditute vahekordade suhtes, mis vekslipidajal ja vekslivastu järgi kohustatuil omavahel selle vekslivastu suhtes võivad olla. Et need vahekorrad võivad põhineda mõnel eraõiguslikul toimingul, mis on suuliselt sõlmitud, siis pole takistust neid vahekordi selgitada ka tunnistajate läbi. Kui aga tunnistajate ülekuulamist mitte lubada, siis osutuks võimatuks vahenditute vahekorda, mis põhineb suulisel kokkuleppel, üldse tõendada. Olgu siinjuures tähendatud, et meie Veksliseaduse § 33 on rajatud Saksa Vekslisead. § 82, Ungari — § 92, Helveetsia — § 811 ja Itaalia — § 323 normidele (seadusandlikud motiivid Vene 1903. a. Veksliseaduse juurde). Saksa kohtud aga lubavad vahendituid vahekordi vekslipidaja ja vekslivastu järgi kohustatud isiku vahel tõendada kõigi protsessis ettenähtud tõendustega (vt. Staubi kommentaaris märkused Vekslisead. § 82 kohta). Ka meie TKS ei tee selleks takistusi.

Käesolevas asjas on vekslivastu järgi kohustatud isik Samuel Anton tunnistajate läbi tahtnud selgitada otsust vahekorda, mis tal on vekslipidaja Hendrik Palloga, väites, et võlg, mille kindlustuseks ta viimasele vekslivastu andis, on tasutud ja et seega nõudmine selle vekslivastu järgi on alusetu. Ringkonnakohtus, kes keeldus selle asjaolu kohta nõudja poolt ülesantud tunnistajaid üle kuulamast, talitas vastupidiselt Veksliseaduse § 33 mõttele.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Tartu Ringkonnakohtu otsus tühistada Vekslisead. § 33 ning TKS § 129 ja 142 rikkumise pärast ja asi saata samale ringkonnakohtule uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 294-R — 1936. a.)

Nr. 48.

TSIVIL-OSAKOND.

22. mail 1936. a.

Holger Segerlini volimiku vann. adv. Karl Pikka kassatsioonkaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 29. maist 1935. a. surnud Ksenia Segerlini testamendi asjas.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohutunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolevas asjas on lahendada küsimus: kas peab abielumees, kes Liivimaa linnaõiguse järgi testa-

mendi põhjal pärib oma lasteta naisest järelejäänud kõik vara, arvama naise pärandiks ka poole kinnisvarast, mis on omandatud Tartu linnas abielu kestel, kuigi kinnistusraamatus see kinnisvara seisab ainult mehe nimel, kuid pole märgitud, et see oleks mehe ainuvara?

Riigikohus leidis, et sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

BES § 79, 80 ja sissejuhatava artikli VIII põhjal tekib Liivimaa linnades elavate abikaasade vahel varaühisus kõigi nende vara kohta, olgu see kaasa toodud abiellu või omandatud abielu kestel kas ühiselt või kummagi poolt üksipäini. § 81 põhjal ei kuulu sellesse ühisesse: 1) maal asuvad kinnisvarad ja 2) kummagi abikaasa erivara, mis selleks määratud abielulepinguga või mis ette nähtud BES § 27. Sama seaduse § 83 põhjal mees ei või naise nõusolekuta võõrandada ega koormata kinnisvaru, mis kinnistusraamatus on naise nimel või mis nad abielu kestel ühiselt on otnud. BES § 1819 juhatab, kuidas toimub seadusjärgne pärimine abikaasade vahel Liivimaa linnaõiguse järgi juhul, kui abielu lõppes ühe abikaasa surmaga ja kui abielust ei jäänud järele lapsi. Sel juhul kuulub pärimisele vastav osa BES § 80 ettenähtud abielulisest ühisvarast. Järelikult, kui üks lasteta abikaasa pärandab teisele testamendiga kõik oma abielus muretsetud vara, siis BES § 80 ja 81 põhjal kuulub selle hulka vastav osa ka nende ühiselt muretsetud kinnisvarast, olgugi et see kinnisvara seisab kinnistusraamatus ainuüksi abielumehe nimel. Seejuures pole tähtsust BES § 812 eeskirjal, sest see peab silmas kolmandaid isikuid, mitte aga abikaasade omavahelisi vara-vahekordi Liivimaa linnaõiguse järgi.

On aga Holger Segerlin vastava osa varast pärinud oma naiselt, siis peab ta selle pealt tasuma pärandimaksu, nagu ringkonnakohus õieti põhistab.

Mis puutub vallasvara hindamisse (aktsiad ja rahad), siis pärija polnud nende kohta esitanud andmeid pärandi deklaratsioonis. Maksuinspektor esitas nende kohta vastavad tõendused. Nende tõenduste vastu pole pärija asja sisulisel arutusel vaieldnud ega millegagi näidanud, et neis esitatud andmed ei vastaks tõele. Sellise olukorra juures oli ringkonnakohus õigustatud pärandimaksu määrama maksuinspektori poolt esitatud andmete põhjal.

Neil kaalutusil Riigikohus otsustas: Holger Segerlini voliniku vann. adv. K. Pikka kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 431-R — 1936. a.)

Nr. 49.

TSIVIIL-OSAKOND.

29. mail 1936. a.

Jakob Silma kassatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 24. maist 1935. a. surnud Kristohv Silma pärandi asjas.

Eesistuja, riigikohtunik T. Grünthal, ettekandja riigikohtunik J. Moks.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et Jakob Silma kaebus ei vääri rahuldamist.

Tallinna 5. jsk. rahukohtunik kinnitas Tallinnas 15. VII 1934 surnud Kristohv (Kristjan) Silmalt järelejäänud vallasvarale ainupärijaks tema lasteta lese Lonni-Antonie Silma (BES § 1744), määrates viimasele muuseas 375 kr. pärandimaksu ning jättis tagajärjeta Jakob Silma — pärandijätja venna — pärimisõigustesse kinnitamise palve.

Ringkonnakohus tühistas rahukohtuniku otsuse Jakob Silma kohta käivas osas ning rahukohtuniku otsuse täienduseks kinnitas surnud Kristohv Silmalt järelejäänud võlanõudmiste peale, kui need peaksid olema, lese Lonni-Antonie Silma ja Jakob Silma võrdsetes osades, määrates lesele veel 2 krooni pärandimaksu. Ringkonnakohus muuseas leidis, et pärandijätja Kristohv Silma jooksva arvel pankades seisvaid summasid tuleb lugeda vallasvaraks BES § 1744 p. 2 mõttes, mis kuulub lesele.

Kaebaja Jakob Silm, paludes tühistada ringkonnakohtu otsust, väidab esiteks, et ei saavat kinnitada pärimisõigustesse võlanõudmiste peale, tingimusega, kui need peaksid olema, ja teiseks — ei saavat ka pankades jooksva arvel olevaid summasid lugeda vallasvaraks BES § 1744 p. 2 mõttes, vaid võlanõudmisteks, millest vaid pool BES § 1744 p. 3 põhjal kuulub lasteta lesele.

Mis puutub kaebaja esimesse väitesse, siis, nagu toimetusest nähtub, on küll ringkonnakohus kinnitanud kaebaja ja pärandijätja lasteta lese võrdsetes osades pärandusõigustesse võlanõudmiste peale, kui need peaksid olema, kuid see viimane lisandus ei õigusta iseenesest kaevatud otsuse tühistamist, sest see lisandus Jakob Silma huvisid kuidagi ei riiva ja otsus sisuliselt on kokkukõlas BES § 1744 p. 3 juhatusega.

Mis puutub sellesse, kas pank jooksvale arvele pärandijätja poolt makstud sularaha tuleb lugeda vallasvaraks kitsamas mõttes, mille Maaõiguse järgi lasteta lesk pärib ainuüksi (BES § 1744 p. 2), või tuleb seda lugeda võlanõudmisteks (dolgovõja trebovanija), millest Eestimaal lasteta lesk pärib vaid poole osa (BES § 1744 p. 3), siis on ringkonnakohus asunud selles

küsimuses õigele seisukohale, et pärandijätja jooksva arvel pankades seisvaid summasid tuleb lugeda vallasvaraks, mis BES § 1744 p. 2 põhjal kuulub lasteta lesele ainuüksi. BES § 1744 ei määra lähemalt, mis selle seadusnormi p. 3 tähendatud võlanõudmiste (dolgovõja trebovanija) all tuleb mõista. Kuid BES § 1731 nähtub, et seaduse mõiste järgi pärandvara hulka kuuluvate võlanõudmiste all mõistetakse eravõlakohustusi ja riiklikkude ning krediitiasutiste pabereid, tähendab nn. väärtpabereid, mis riiklikud asutised või krediitiasutised oma põhikirja alusel valitsuse loaga välja lasuvad laenude, obligatsioonide, pantkirjade, aktsiate ja teiste nimetuste all, nimelistena või ettenäitaja peale (BES § 3121). Panka jooksvale arvele antud summad ei ole aga isenesest midagi muud, kui pank hoiule antud sularaha, mida hoiuleandja on õigustatud igal ajal sularahas tagasi saama tarviduse järgi kas terves ulatuses või osade viisi. Et raha pangas hoiul pidamist ei saa viia BES § 1731 antud võlanõudmiste mõiste alla ning seadus üldse keelab lese õiguste kitsendamist (BES § 2022), siis ei või ka võlanõudmiste (dolgovõja trebovanija) mõistet laiendavalt tõlgendada lese kahjuks ning seda laiendada pank hoiule antud sularaha peale.

Neil kaalutlusil Riigikohus otsustas: Jakob Silma kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 465-R/36 a.)

Nr. 50.

TSIVIL-OSAKOND.

29. mail 1936. a.

Anna Kikuli voliniku vann. adv. Johannes Rammi kassatsioonkaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 27. maist 1935. a. firma „Vennad Lepp“ omanikkude Karl, Felix ja Eha Leppa nõude asjas Anna Kikuli ja Nikolai Mjätšikovi vastu pandiõiguse tunnustamise ja varanduse arestist vabastamise pärast 150 krooni väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis järgmist.

Juba oma otsuses samas asjas 16. märtsist 1934. a. Riigikohus seletas, et, välja arvatud eriseadustes ettenähtud erandid, meil kehtivate õigusnormide BES § 1336 ja 1469 järgi vallasvara pantimine võib toimuda ainult käsipandi näol, s. t. vallasvara üleandmisega kreditori valdusse.

Ringkonnakohus on asja teiskordsel arutusel leidnud, et käesoleval korral Nikolai Mjätšikovi ja firma „Vennad Lepp“ omanikkude vahel pandileping on sõlmitud ning et vaieldav vallasvara Nikolai Mjätšikovi

poolt pandiesemena firma „Vennad Lepp“ omanikule ka üle anti, kuid viimased olevat pandiesemed kohe jälle omanikule Nikolai Mjätšikovile andnud tagasi kasutada prekaariumi alusel (BES § 3767). Olgugi et vallasvara oli Nikolai Mjätšikovi käes viimase kreditori Anna Kikuli poolt üleskirjutatud ja aresti alla pandud võla sissenõudmiseks, tulevat see TKS § 1092 põhjal firma „Vennad Lepp“ omanikkude nõudel vabastada, sest et viimastel olevat selle vara suhtes käsipandiõigus.

Riigikohus leiab, et käesolevas asjas tuleb lahendada küsimus, kas meil kehtiva seaduse põhjal isik, kellele vallasvara on antud käsipandiks, võib sama vara anda prekaariumi alusel tagasi omanikule-pandiandjale tarvitamiseks ning valdamiseks, ilma et käsipandileping selle läbi tühistuks?

Vastus sellele küsimusele on eitav.

Seoses 1889. a. kohtureformiga muudeti seaduseandja poolt oluliselt BES norme, mis käsitlevad pandiõigust. See toimus sihiga, et kindlustada reaalkrediiti ning vältida igasuguseid kuritarvitusi pandilepingute sõlmimisel. Muuseas vallaspandi suhtes BES § 1336 ja 1469 määravad, et vallasvara võib pantida ainult käsipandina, s. t. et vastav vara antakse pandina kreditorile üle. Mingit erandit BES sellest reeglist ei tunne. Erandid on ette nähtud ainult mõnes eriseaduses, näit. Krediiduasutiste seaduses § 65 (RT 1932, 31), samuti Laevakinnitusseaduse § 5 (RT 1924, 77/78). Tekib küsimus, kas pärast 1889. a. reformi on meil üldse veel kehtivad BES § 3767 reeglid, mis määravad, et omanik võib oma asja prekaariumi põhjal vallata erandjuhul, kui tema poolt pandiks antud asi on pandipidaja poolt talle kasutamiseks tagasi antud prekaariumilepingu alusel. Riigikohus leiab, et BES sissejuhatavate artiklite XX, XVI ja XXVII põhjal tuleb sellele küsimusele vastata eitavalt. Pandiõiguse reeglid — BES § 1336, 1469, 1470, 1486 — ei jäta mingit kahtlust selles, et käsipandi vahekord tekib ainult vallasvara üleandmisega kreditori valdusse; endastmõistetavalt peab see üleandmine toimuma tõeliselt ja sel viisil, et teised võlgniku kreditorid teaksid, milline võlgniku vara on panditud ja vastavale kreditorile üle antud. Kui aga asuda seisukohale, et kreditor, saades pandieseme oma valdusse, võib selle kohe või hiljem võlgnikule tagasi anda kasutamiseks prekaariumilepingu alusel, siis oleks teistel võlgniku kreditoridel võimatu kindlaks teha, milline vara tõeliselt on panditud, kas pandivahekord on kustunud või mitte, või millises ulatuses pandiesemed vastutavad. Teiste sõnadega, sellise pantimisviisi juures oleks võimalik sõlmida fiktiivseid pandilepinguid ning soomustada võlgniku vara teiste kreditoride sissenõudmiste vastu. Kui eeldada, et BES § 3767 oleks jäänud kehtima ka pärast 1889. a. toimunud pandiõiguse reformi, siis tuleks järeldada, et see reform poleks saavutanud üldse oma sihti, vaid igasugused fiktiivsed pantimised, mis toimuksid kreditorite kahjuks ja kus võlgniku vara paberite järgi on küll panditud, kuid tegelikult tema valduses ning kasutuses, võiksid endiselt toime tulla. Selline järeldus

oleks aga risti vastu seaduseandja tahte, mis on väljendust leidnud eespoolmainitud pandiõigust normivais seaduse reeglites. Järelikult tuleb asuda seisukohale, et BES § 3767 ei kehti meil pärast 1889. a. pandiõiguse reformi. Et ringkonnakohus käesoleva nõude on rahuldanud aga just BES § 3767 põhjal eeldusel, et panditud vallasvara võib prekaariumilepingu põhjal jääda võlgniku valdusse ja kasutusse, siis ei saa käesolevas asjas tehtud kohtuotsust lugeda seaduspäraseks ning tuleb see tühistada.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Tartu Ringkonnakohtu otsus tühistada TKS § 339 ja 711 rikkumise pärast ja asi saata samale ringkonna-kohtule uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 462-R — 1936. a.)

Nr. 51.

TSIVIL-OSAKOND.

9./19. juunil 1936. a.

Tallinna linna voliniku vann. adv. Friedrich Rosenbergi kassatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu määruse peale 12. detsembrist 1935. a. Tallinna Linnavalitsuse kaebes Tallinna Ringkonnakohtu kinnistusjaoskonna ülema otsuse peale 17. augustist 1935. a.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikoh-
tunik A. Hellat.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et Tallinna linna voliniku vandeadv. Friedrich Rosenbergi kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamist.

Tallinna Linnavalitsuse majandusosakonna vahekirja põhjal 22. juulist 1935 palus notar M. Uessoni k. t. Tallinna Ringkonnakohtu kinnistusosakonda kinnistada kinnisvara kinnistu nr. 573-A all Tallinna linna nimele, kustutades kinnistusregistrist kõik märkmed ja sissekanded II jao 2. lahtris ja IV jao 1. ja 2. lahtris Sundvõõrandamise seaduse põhjal, mis antud Riigivanema k. t. poolt dekreedina 26. septembril 1934. a. ja on üllitatud „Riigi Teatajas“ 5. oktoobril 1934. a. nr. 83.

Kinnistusjaoskonna ülem jättis palve tagajärjeta, tähele pannes, et kinnistusregistri järgi kinnisvara kinnistu nr. 573-A all Tallinna alevis on koormatud võlgadega ning märkmetega nõude pööramise ja nõude kindlustamise kohta (Not. sead. § 316 pp. 2 ja 3), et esitatud sundvõõrandamise akti põhjal on palutud ülaltähendatud kinnisvara kinnistada Tallinna linna nimele vabana võlgadest ja märkmetest ja et kehtiv seadus ei näe ette nende võlgade ja märkmete kustutamist sundvõõrandamise akti põhjal. Tallinna

Linnavalitsuse kaebuse kinnistusjaoskonna ülema otsuse peale jättis Tallinna Ringkonnakohus tagajärjeta määrusega 12. detsembrist 1935. a.

Selle määruse peale on Tallinna linna volinik esitanud kassatsioonkaebuse, milles väidab, et ringkonnakohtu seisukoht ei olevat põhjendatud, sest Sundvõõrandamise seaduse § 4 (RT 1934, 83) põhjal on Tallinna linnal õigus pärast tasumaksmist kinnistada vaidlusalune kinnisvara oma nimele, et sundvõõrandatud kinnisvara eest määratud tasu kr. 4.463.78 on tasutud ja et pandiõiguste märkmete jõusse jätmine kinnistusregistris sundvõõrandatud kinnisvarale on vastuolus nii ülalnimetatud sundvõõrandamise seadusega kui ka X kõite I jao § 575—600 mõtetega ja teeks võimatuks sundvõõrandamise õiglase tasu eest. Ringkonnakohus olevat oluliselt rikkunud TKS § 129, Not. sead. § 365, VSK X k. I j. § 575—589, 593, BES § 868 märk. 1 ja Sundvõõrandamise seaduse (RT 1934, 83, 689) § 1, 2 ja 4.

Ringkonnakohtu määrus ei ole ühtegi eespoolnimetatud seadustest rikkunud, vaid on igati kokkukõlas nendega.

Nii BES kui VSK X k. on väljendatud põhimõte, et sundvõõrandamine võib aset leida ainult tingimusel, et sundvõõrandatud objekti omanik saab selle eest täieliku, õiglase ja korraliku (prilitsnõi) tasu (BES § 808 ja VSK X k. I j. § 575). See on ka loomulik, sest kui need seadused maksmata pandi, siis valitses põhimõte, et eraomand on puutumatu ja kui seda sundvõõrandada tuleb seaduses ettenähtud juhtumitel, siis igatahes ei pea omanik selle all kannatama. Seaduses ei ole otseselt väljendatud, et teised isikud peale omaniku, kellede huvisid sundvõõrandamine puudutab, täieliku ja õiglase tasu peale pretendeerida võivad, kuid on loomulik, et ka nende kohta on maksev põhimõte, et sundvõõrandamine ei või kellelegi kahjuks toimuda. Seepärast ei ole Tallinna linna volinikul alust otsida BES ja VSK X k. määrustest kinnitust oma seisukohale, et sundvõõrandamise akt üksinda juba annulleeriks kõik õigused, mis kolmandatel isikutel võõrandatud kinnisvara peale on ja mis on kinnistusregistris märgitud. Kolmandate isikute kinnistatuid õigusi kinnisvara peale kindlustab nende korroboreerimine, selles seisab kinnistusraamatute tähtsus, ja neid õigusi võib tühistada ainult seaduses ettenähtud korras, nagu see näiteks võib toimuda kinnisvara sundmüügil (TKS § 1874).

Sundvõõrandamine toimub selleks juhtumiks antud seaduse põhjal (BES § 868 p. 6) ja viimane peab sisaldama sundvõõrandamise tingimusi ja eriti eritingimusi, kui sundvõõrandamine seda nõuab (VSK X k. I j. § 576). 26. septembril 1934 antud seadus kinnisvara kinnistu nr. 573-A all sundvõõrandamise kohta määrab küll, et Tallinna linnal on õigus pärast tasumaksmist kinnistada kinnisvara oma nimele — selle õiguse vastu ringkonnakohus ei vaidle, — kuid sellest õigusest ei järgne, et kinnisvara peal lasuvad kolmandate isikute seaduslikud õigused tuleks kustutada, nagu kaebaja seda

taotleb. Tahab seadus tühistada kolmandate isikute seaduslikke õigusi, siis peab see selgelt seaduses väljendatud olema. Sundvõõrandamise seaduses kinnisvara kinnistu nr. 573-A kohta ei ole sellest sõnagi.

Ringkonnakohtu aluseta põhjend, et notar M. Uessonil puudus volitus Tallinna linna poolt sundvõõrandamise akti esitamiseks, on tähtsusetu ja ei õigusta määruse tühistamist, mis lõpptulemuses on õige.

Ülaltähendatud kaalutlusil Riigikohus TKS § 186 põhjal **otsustas**: Tallinna linna voliniku vandeadv. Friedrich Rosenbergi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 742-R/36 a.)

Nr. 52.

TSIVIIL-OSAKOND.

12. juunil 1936. a.

Albert Lukki kassatsioonkaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 21./28. maist/1. juunist 1935. a. Esmeralda Kutsari nõude asjas kaebaja vastu alimentide pärast 1080 krooni väärtuses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikoh-
tunik T. Grünthal.

Tartu 5. jsk. rahukohtuniku otsusega 26.—29. juunist 1934. a., mis Tartu-Võru Rahukogu otsusega 21. novembrist 1934. a. kinnitati, mõisteti Albert Lukkilt Magda Kutsari kasuks nende vallaslapse Esmeralda Kutsari ülalpidamisraha möödunud aja eest 26. aprillist 1924. a. kuni 26. aprillini 1934. a. kaks krooni kuus, kogusummas 240 krooni, ning arvates 26. IV 1934 kuni 29. märtsini 1941, s. o. lapse 17. eluaastani, iga kuu kohta kümme krooni, peale selle viivitusprotsendid ja asjaajamiskulud.

1934. a. 28. novembril sõlmisid Albert Lukk ja Magda Kutsar Tartu notari H. Vihalema juures kokkuleppe, mille järgi Magda Kutsar loobus 150-kroonise tasu eest Albert Luki vastu: 1) eelpoolmainitud alimentide nõudest oma vallaslapsele ja 2) oma töötasu nõudest.

7. veebruaril 1935. a. tõstis alaealise Esmeralda Kutsari eestkostja August Asmanni volinik vann. adv. Joh. Ramm käesoleva nõude Tartu 5. jsk. kohtuniku juures Albert Luki vastu, millega palus alaealise Esmeralda Kutsari kasuks välja mõista elatusraha möödunud aja eest 240 kr. ja arvates 26. aprillist 1934. a. kuni 23. märtsini 1941. a. 10 kr. kuus. Oma nõudepalves alaealise Esmeralda Kutsari volinik väitis, et kokkuleppe, millega alaealise ema loobus alimentide nõudmisest enesele, ei või kehtiv olla alaealise suhtes, vaid BES § 168 põhjal peab vallaslapse isa lapsele andma

elatist, kuni see ise suudab ennast elatada, mispärast vaestelastekohtu poolt lapse kaitseks määratud eestkostjal on õigus vallaslapsel selle isalt nõuda alimente, sõltumata kokkuleppest, millega lapse ema kergemeelselt loobus alimentide nõudmisest, sest et selline loobumine ei võiks lapse nimel toimuda muidu kui ainult vaestelastekohtu osavõtul.

Jaoskonnakohtunik lükkas nõude tagasi, leides siin tegemist olevat seadusjärgne kohtuasjaga, mille kohta ei saa teha teiskordset otsust. Nõudja edasikaebusel tuli asi arutusele Tartu Ringkonnakohtus. Ringkonnakohus otsusega 21. maist/1. juunist 1935. a. rahuldab selle nõude terves ulatuses.

Kostja Albert Lukk on andnud Riigikohtule kassatsioonkaebuse, kus palub ringkonnakohtu otsust tühistada: 1) et kuni kokkulepe tema ja Magda Kutsari vahel polevat tühistatud, ei saavat alaealisele Esmeralda Kutsarile nõuda tema käest alimente ja 2) polevat mingit alust tema käest alimente nõuda möödunud aja eest, sest laps olevat ringkonnakohtu enese järelduse kohaselt kõik aeg olnud oma ema Magda Kutsari ülalpidamisel, viimane olevat aga alimentide nõudest loobunud.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis järgmist:

BES § 168 põhjal lasub kohustus vallaslapsel anda tarvilikku raha ülalpidamiseks ja kasvatamiseks eeskätt lapse isal. See kohustus tekib isaduse mõistest. Sellest kohustusest isa loobuda ei või. Muidugi on võimalik, et isa lapse emaga või lapse eestkostjaga selle elatusraha suuruse, tasumisviisi jne. suhtes kokku võib leppida, kuid et see kokkulepe puudutab lapse huve ja saatust, siis BES § 386 põhjal selline kokkulepe vajab tingimata vaestelastekohtu osavõttu ning kinnitamist, mispärast kokkulepe, mis on sõlmitud ilma vaestelastekohtu kaastegevuseta ning kinnituseta, ei oma vallaslapse suhtes jõudu. Kui aga vallaslapse ema on sõlminud vaestelastekohtu teadmata ning kinnituseta lapse isaga kokkuleppe, millega ta üldse loobub lapsele alimentide nõudmisest lapse isalt, ja laps seeläbi võib jääda hoopis abita ja ülalpidamiseta, siis selline kokkulepe on ilmselt moraali ja seaduse vastane (BES § 168), mida seadus ei või oma kaitse alla võtta (BES § 2922, 3159, 3183, 3214) ja mis ei või takistada vallaslast oma eestkostja läbi taotella BES § 168 kohaselt elatusraha oma isalt. Et selline kokkulepe vallaslapse suhtes on algusest peale vallaslapse suhtes tühine, siis on aluseta kaebaja seisukoht, nagu peaks vallaslaps omalt poolt taotlema sellise lepingu tühistamist enne, kui ta esineb alimentide nõudmisega oma isa vastu. Seepärast on kõigiti õige ringkonnakohtu seisukoht, et kokkulepe Magda Kutsari ja Alfred Luki vahel ei võinud takistada alaealise Esmeralda Kutsari eestkostjat taotlemast alimente sellele alaealisele tema isalt Alfred Lukilt.

Kuid õige osurub see kaebaja väide, et ringkonnakohtu otsust selles osas, millega alaealisele Esmeralda Kutsarile on välja mõistetud alimendid ka möödunud aja eest, ei saa lugeda kokkukõlaliseks TKS § 129 ja 142 reeglitega. Ringkonnakohus tõsitab, et laps on kõik aeg kuni käesoleva

nõude tõstmiseni olnud oma ema ülalpidamisel, järelikult möödunud aja eest lapse eestkostja pole kulusid kandnud lapse ülalpidamiseks. Seepärast osutub ebaõigeks ringkonnakohtu seisukoht, millega lapsele ka möödunud aja eest alimendid on välja mõistetud ja mis ema enese kanda on võtnud, kuni pole tõestatud, et lapse ülalpidamiseks ka möödunud aja eest on raha kuskilt mujalt kas laenu näol või muul viisil muretsenud eestkostja.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Tartu Ringkonnakohtu otsus tühistada osas, millega alaealise Esmeralda Kutsari alimentide nõue kostja Alfred Lukki vastu on rahuldatud ka möödunud aja eest, TKS § 129 ja 142 rikkumise pärast ja selles osas asi saata samale ringkonnakohtule uueks otsustamiseks. Muus osas ringkonnakohtu otsus jätta jõusse. (Toim. nr. 520-R/36 a.)

Nr. 53.

TSIVIL-OSAKOND.

27. oktoobril 1936. a.

Max Abramsohni voliniku vann. adv. Karl Gyldenstuppe kassatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 6. detsembrist 1935. a. Max Abramsohni nõude asjas Cornelius Schwalbe vastu 546 krooni pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik R. Gabrel.

Kuulanud asja ettekande, Riigikohus leidis, et nõudja Max Abramsohni voliniku vann. adv. Karl Gyldenstuppe kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamist.

Nagu asjast nähtub, on vaidlusalune veksel nõudjale Max Abramsohnile välja antud Abram Abramsohni poolt oma nimel ja sama isik on selle veksli Max Abramsohni eest blanko-edasiandepalkkirjaga varustanud. Et temal selle pealkirja tegemiseks volitus olemas oli, seda ei ole mainitud veksli esimene omandaja Max Abramsohn eitanudki, vaid on oma käesolevat nõudmist selle veksli põhjal tehtud sundotsuse tühistamise pärast põhjendanud väitega, et antud juhul olevat veksliaandja ja esimene pealekirjutaja esitatud ühes ja samas isikus, mis end. Vene Senati tsiviildep. otsuse nr. 16 — 1899. a. järgi ei olevat lubatud. Pärast seda, kui rahukohtunik oli käesoleva nõudmise tagasi lükanud, leides, et nõudja poolt osutatud Vene Senati otsus käib juhtumi kohta, kus volinik oli veksli oma volitaja nimel välja andnud iseenesele, ja et sellepärast seda otsust ei saa käsitada käesoleval korral, kus volinik on edasiandepalkkirjaga loonud oma volitaja nimel vekslikohtus-

tuse kolmandate isikute ees, andis nõudja Max Abramsohni volinik rahukogule edasikaebuse, milles ta oma volitaja nõudmist põhjendab väitega, et vaieldav veksel ei olevat kunagi nõudja kätte saanud, vaid olevat olnud nõudja voliniku käes, kes oli ühtlasi ka selle vekslu väljaandja, ja et sellepärast kostja ei olevat mainitud vekslu omandamisel võinud olla heas usus selle kohta, et vekslu edasiandmine temale toimub selle esimese omandaja nõusolekul, mille tõttu olevat VS § 24 jõul kostja suhtes maksivad samad vastulaused, mis põhinevad VS § 16, nimelt, et veksel ei olevat jõustunud.

Selle edasikaebuse on ringkonnakohus tagajärjeta jätnud ja kinnitanud rahukohtuniku otsuse, millega Max Abramsohni käesolev nõudmine tagasi lükati.

Oma käesolevas kassatsioonkaebuses heidab nõudja volinik ringkonnakohtule kõigepealt ette eksimist TKS § 339 ja 706 vastu ja näeb seda selles, et ringkonnakohus on vaidlusaluse vekslu sisust järeldanud seda, mida tema, kaebaja, on eitanud ja millest kostja volinik oma kirjalikus seletuses on kõnelnud kui oletusest, nimelt selle vekslu üleminekut veksliaandjalt Abram Abramsohnilt esimesele omandajale Max Abramsohnile ja viimasele tema voliniku Abram Abramsohni kaudu praegusele kostjale Cornelius Schvalbele. Kõnelemata sellest, et TKS § 339 ega 706 vastu ringkonnakohus antud juhul eksida ei saanudki, kuna ta siin teotses teise astme kohtuna ja sellepärast pidi käesoleva asja otsustamisel juhtnööriks võtma vastavad normid TKS esimesest raamatust, nimelt § 129 ja 131, milledest esimene kohtule järelduste tegemiseks asja olustikust kaugelt suurema vabaduse ja võimu annab, kui TKS § 339, peab selle etteheite kohta tähendama, et kohus ei ole temale esitatud tõenduste hindamisel ega nendest järelduste tegemisel seotud poolte lahkuminevate arvamustega nende kohta, vaid peab tõenduste tähenduse ja jõu ära määrama oma sisetunde veendumuse järgi (TKS § 129). Ülaltoodud järelduse võis ringkonnakohus teha vaieldava vekslu sisust ilma seda moonutamata ja see järeldus ei sisalda midagi ebaloogilist ega seadusvastast, mispärast kaebajal ei peaks olema põhjust näha selles mõtlemisseaduste ja TKS § 366 (mõeldud on nähtavasti § 81) rikkumist.

Kaebaja toetus tema poolt ära kirjas käesoleva asja juurde esitatud Tallinna ringkonnakohtu I astme otsusele ühes teises asjas on alusetu, sest see otsus ei võinud käesoleva asja otsustamisel kuidagiviisi mõõtuandev olla, seda vähem, et see on tehtud olustiku põhjal, mis käesoleva asjaolustikust lahku läheb.

Ei sisalda midagi loogika- ega seadusvastast ka kaevatud otsuses toodud väide, et ka siis, kui oletada, et vaieldav veksel nõudja kätte ei saanudki, puudub alus käesoleva nõudmise rahuldamiseks, sest kui see veksel nõudja enese kätte ei saanud, siis on igatahes kindel, et ta sai nõudja voliniku kätte, kes asendas nõudja isikut. Kui aga nõudja volinik oma volitaja usaldust kurjasti tarvitas ja vaieldava vekslu ilma oma volitaja teadmisetä ja

nõusolekuta edasi andis omakasupüüdliku sihiga, siis on see nõudja ja tema voliniku omavaheline asi, mis kostjale kui selle vekslit praegusele pidajale korda ei lähe, sest vekslit enesest seda usalduse kuritarvitamist ei nähtu ja vekslipidaja halba usku ei eeldata. Kui nõudja seda väitis, siis pidi ta oma väidet TKS § 81 kohaselt tõestama. Et ta seda ei ole teinud, siis osutus tema käesolev nõudmine oma aluses tõestamatuks, mispärast kohus seda rahuldada ei saanudki. Seega osutub ringkonnakohtu kaevatud otsus oma lõpptulemuses igatahes õigeks ja järelikult ei ole vajadust ega põhjust seda otsust tühistada.

Nendel kaalutlustel Riigikohus **otsustas**: Max Abramsohni voliniku vann. adv. Karl Gyldenstube kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 696-R — 1936. a.)

Nr. 54.

TSIVIIL-OSAKOND.

30. oktoobril 1936. a.

Liisa Kuusemetsa kassatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 28. oktoobrist 1935. a. kaebaja nõude asjas Aleksander Pihelgase vastu 108 kr. pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikoh-
tunik T. Grünthal.

Aleksander Pihelgas üüris korteri Liisa Kuusemetsalt Tallinnas, Seebi uul. 4 ja pidi maksuma kuus üüri kr. 18. Kostja A. Pihelgas kasutanud korterit 1933. a. jaanuarikuuni, mil ta korterist välja kolinud ilma üles ütleмата. Üüriraha jäänud tal tasumata aja eest 14. VIII 1932 kuni 14. I 1933, peale selle peab ta nõudja taotlusel maksuma üüriraha ka veel 14. I—14. II 1933, sest et ta korterist välja kolis, ilma et ta seaduspäraselt üürilepingut oleks üles öelnud. Liisa Kuusemets taotleb käesoleva nõudega Aleksander Pihelga käest seda üüriraha, kogusummas 108 kr. ühes 6% a., arvates nõude esitamise päevast kuni äramaksmiseni.

Kostja vaidles selle nõude vastu, väites, et üüriraha, mis ta üürilepingu põhjal nõudjale pidi maksuma, olevat Liisa Kuusemetsa kreditoride taotlusel kohtupristavi poolt TKS § 631 ja 635 korras aresti alla pandud ja tema olevat kohustatud seda raha maksuma kohtupristavi kätte või kohtu deposiiti TKS § 1078 ettenähtud korras. Et aga tema tõesti vaieldaya üüriraha oleks maksnud kohtupristavi kätte või vastava kohtu deposiiti, selle kohta pole kostja asjas mingisuguseid tõendusid esitanud ega seda väitnudki.

Rahukohtunik lükkas Liisa Kuusemetsa nõude tagasi. Liisa Kuusemetsa edasikaebuse põhjal tuli asi arutusele Tallinna Ringkonnakohtus. Nagu ringkonnakohtus oma otsuse põhistuses tõstatab, pole kostja ka seal tõendanud, et ta üüriraha oleks kohtupristavile või kohtule tasunud, kuid kostja olevat tõestanud, et kohtupristavi poolt rahale pandud arest olevat jõus, mispärast Liisa Kuusemetsa nõuet ei saavat rahuldada, sest olevat asjas tähtsusetu selgitada, kuivõrra korralikult kostja on üüriraha tasunud kohtupristavile. Sel kaalutlusel ringkonnakohtus kinnitas rahukohtuniku otsuse.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Liisa Kuusemets väidab, et ringkonnakohtu otsus seisvat vastuolus TKS § 129, 142, 631 ning BES § 4025 mõttega, sest kohtupristavi poolt TKS § 631 ja 635 korras aresti panek üürirahale ei lõpeta üürivahekorda üürniku ja üürileandja vahel, mispärast üürnik ei vabane ka lepingukohasest üüriraha tasumisest, olgugi et ta üüri ei või tasuda üürniku enese kätte, vaid kohtupristavile või kohtu deposiiti. Seepärast aresti panek üürirahale ei võta üürileandjalt õigust nõuda üürnikult lepingu täitmist ja korralikku üüri maksmist.

Asja esituse kuulunud, Riigikohtus leidis, et käesolev kaebus tuleb rahuldada.

Asjas pole vaidlust selle üle, et poolte vahel oli üürivahekord 14. aug. 1932 kuni 14. jaanuarini 1933 ning et kostja pidi üüri maksuma 18 kr. kuus.

Kostja pole käesolevas asjas tõestanud, et ta nõudja arvel üüriraha oleks tasunud, vaid ta on käesoleva nõude vastu, millega Liisa Kuusemets taotles temalt võlgujäänud üüriraha tasumist, väinud ainult sel alusel, et üüriraha olevat kohtupristavi poolt aresti alla pandud ja seepärast ei saavat tema nõudjale üüri maksta. Ringkonnakohtus on selle kostja vaide lugenud kaaluvaks ja lükkas Liisa Kuusemetsa nõude tagasi.

Nagu kaebaja põhjendatult väidab, ei saa ringkonnakohtu otsust lugeda õigeks.

Ringkonnakohtu arvamus, nagu võiks üürnik juhul, kui kohtupristav üürileandja kreditoride nõudel üürirahale aresti paneb, üüriraha üldse mitte maksta, on ekslik, sest TKS § 636 ja 1078 põhjal tuleb sel korral üüriraha maksta kohtupristavile või vastava kohtu deposiiti. Et aresti panekuga üürirahale üürivahekord ei lõpe, siis on üürileandjal ka sel korral õigus nõuda, et üürnik tasuks korralikult tähtpäevadel oma üüriraha, kuigi TKS § 636 ja 1078 ettenähtud korras. Asjaolu, et kohtupristavi poolt üürirahale TKS § 631 ja 635 korras arest on pandud, ei õigusta üürnikku üürileandja nõude vastu vaidlema sel ettekäändel, et raha on aresti all ja seepärast tema kellelegi ei maksa enne, kuni kohtupristav tema käest nõuab, sest üürileandja võib oluliselt huvitatud olla sellest, et üürnik üüriraha TKS § 636 korras maksaks kohtudeposiiti, mis võimaldab rahuldada üürileandja kreditore. Üürnik võib üürileandja üüriraha nõude vastu väielda

ainult siis, kui ta tõendab, et ta aresti alla pandud üüriraha on maksnud kohtupristavi korralduse kohaselt üürileandja kreditoride heaks, kuid sellist asjaolu pole kostja käesolevas asjas üldse väitnud ega tõestanud.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Tallinna Ringkonnakohtu otsus tühistada TKS § 129 ja 142 rikkumise pärast ja asi saata samale ringkonnakohtule uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 722-R — 1936. a.)

Nr. 55.

TSIVIL-OSAKOND.

24. novembril/15. detsembril 1936. a.

Herbert Buschmanni voliniku vann. adv. Georg Adelheimi kassatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 11. detsembrist 1935. a. Ants Reimanni nõude asjas Herbert Buschmanni ja firma „L. Buschmann ja Co“ vastu 649 krooni pärast.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikoh-
tunik R. Gabrel.

Kuulanud asja ettekande, Riigikohus leidis, et kostja Herbert Buschmanni voliniku vann. adv. Georg Adelheimi kassatsioonkaebus väärrib rahuld-
damist.

Kaevatud otsusega on ringkonnakohus kinnitanud rahukohtuniku otsuse, millega praeguse nõudja Ants Reimanni suhtes on tühistatud kostja palvel tehtud sundotsus vekslil, mis välja antud J. Brinkmanni poolt keemia teh. Dr. chem. A. Stange osaiühisusele ja pärast protesti edasi antud notari poolt avalduse korras tõestatud pealkirjade järgi pealekirjutaja L. Ollo poolt Konstantin Roosaarele ja viimase poolt firmale L. Buschmann ja Ko, kelle ainuomanikuks on praegune kostja Herbert Buschmann. Seda oma otsust põhjendab ringkonnakohus väitega, et kostja ei kuuluvat nende isikute hulka, kes protestitud vekslile sundotsust saama on õigustatud TKS § 161³ p. 6 järgi, ja et viimane kui erinorm kõrvaldavat TKS § 161³ p. 2-ses sisalduva üldnormi tarvitamise. See väide ei leia kinnitust TKS § 161³ sisus ega sõnastuses. Mainitud paragraafi p. 6 sugugi ei kõrvalda selle pp. 1, 2, 3 ega 4 kohaldamist protestitud vekslite kohta, vaid ainult täiendab neid niivõrra, kuivõrra see on vajalik protestitud vekslite erinevuse tõttu oma õigusliku iseloomu poolest muudest TKS § 161¹ loendatud aktidest, mis sundotsuste järgi täitmisele kuuluvad. TKS § 161³ p. 6 on loendatud vaid isikud, kes peale sama paragraafi pp. 1—4 mainitute õigustatud on protestitud vekslile

sundotsust saama. Et antud juhul protestitud veksel, millele vaieldav sundotsus tehtud, on kostja kätte tulnud notari poolt avalduse korras tõestatud pealkirjade põhjal selle vekslile viimaselt pealekirjutajalt L. Ollolt, siis oli ka praegusel kostjal Herbert Buschmannil TKS § 161³ p. 2 järgi täielik õigus kõnesolevale vekslile sundotsust saada praeguse nõudja ja teiste pealekirjutajate vastu peale L. Ollo (VS § 55), samuti ka veksliaandja vastu. Asudes käesoleva asja otsustamisel vastupidisele seisukohale, on ringkonnakohtus toimunud TKS § 9 eeskirja ja sama seaduse § 161³ p. 2 ja p. 6 õige mõtte vastaselt, mispärast tema kaevatud otsus ei või jõusse jääda.

Nendel kaalutlustel Riigikohus **otsustas:** Tallinna Ringkonnakohtu kaevatud otsus tühistada TKS § 9 ja 161³ p. 2 ja p. 6 rikkumise pärast ja asi samale ringkonnakohtule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 823-R — 1936. a.)

Nr. 56.

KRIMINAAL-OSAKOND.

22. jaanuaril 1936. a.

Abram ja Jooseph Katlama kaitseja vandeadv. Elmar Andersoni kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 21. nov. 1935. a. Abram ja Jooseph Katlamade süüid. MKS § 55 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tallinna Ringkonnakohtus 21. nov. 1935. a. otsustas Tallinna 3. jaoskonnakohtunik 1935. a. 13. mai otsuse muutmiseks Abram ja Joseph Katlama't MKS § 55 põhjal karistada kumbagi 5-kuuse vangimajaga tingimisi 3-aastase katseajaga ja tasurahaga igäüht eraldi 8109 krooni suuruses ehk nende maksujouetusel igäüht vangimajja heita 1 aastaks ja 6 kuuks. MKS § 17 põhjal konfiskeerimisele kuuluv tubaka väärtus 5508 kr. suuruses sisse nõuda Abram ja Jooseph Katlamalt võrdsetes osades. Süüalustelt võtta 5 aastaks MKS § 19 põhjal õigus tööstus- ja kaubandusettevõtte pidamiseks ja juhatamiseks, mille pidamiseks Maksuseaduse kohaselt nõutakse luba.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub Abram ja Jooseph Katlama kaitsejä vann. adv. E. Anderson tühistada ringkonnakohtu otsuse tubaka konfiskeerimise ja rahatrahvi suuruse osades järgmistel põhjustel:

ringkonnakohus on ekslikult MKS § 7 ettenähtud eseme suurmüügi hinna arvanud ühes aktsiisimaksuga (5,50 kr. + 5,30 kr. = 10,80 kr.), kuna konfiskeerimisele kuuluva eseme väärtuseks tuleb lugeda selle suurmüügi väärtust ilma aktsiisimaksuta, sest ainult ilma aktsiisimaksu tasumiseta vabrikust väljalastud esemed võivad kuuluda konfiskeerimisele ja 2) aktsiisimaksu katteks on ju seaduses ette nähtud rahatrahv, mille aluseks ongi aktsiisimaksu määr. Seega võiks MKS § 17 alusel konfiskeerimisele tuleva tubaka seaduspäraseks väärtuseks olla 510 kilo pealt ikkagi ainult (5,50 kr. × 510) = = kr. 2805, mitte aga kr. 5508, nagu on leidnud ringkonnakohus. MKS § 17 ettenähtud tasuraha määramist käesoleval juhul ei saa õigeks pidada, sest süütegu kohtualuste poolt on saadetud korda endise seaduse maksvuse ajal, sest sel ajal kehtivas Tubakaseaduses konfiskeerimise asemel mingit tasuraha ette nähtud ei olnud. Lõpuks õlevat Albert Soklesi süüdistuse asjas Tallinna 7. jaoskonna kohtuniku poolt 30. aprillil 1935. a. sama 510 kilo tubakat määratud konfiskeerimisele. Konfiskeerimine võib aga tulla käsitamisele ühe ja sama eseme suhtes üheaegsete süütegude puhul ikkagi ainult üks kord ja teiskordset konfiskeerimist ei saa pidada seaduspäraseks. Ei saa õigeks pidada ka rahatrahvi määramist varjatud aktsiisimaksu kolmekordses suuruses, sest teo kordasaatmise ajal maksvuses olnud seaduse järgi oli see rahatrahv kahekordses aktsiisimaksu suuruses.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kass.-kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

MKS § 7 ettenähtud suurmüügi hinnaks tuleb lugeda eseme väärtust ühes aktsiisimaksuga, sest on keelatud turule müügile lasta esemeid, mille-delt seadus ette näeb aktsiisimaksu võtmise, ilma selle maksu tasumata. Samuti õieti on määratud kohtualustele igapäevase rahatrahvi, mis võrdub varjatud aktsiisimaksuga kolmekordses suuruses (5,30 kr. × 3 × 510) = s. o. 8109 kr. MKS maksmapanemise seaduse § 11 põhjal kohaldatakse selle eeskirja ka varem toimetusse võetud asjadele. KrS § 11 järgi peab kohus uut kriminaalseadust kohaldama otsuse tegemisel ka tegude kohta, mis saadetud korda enne uue seaduse maksmahakkamist. Käesolev süütegu oli selle kordasaatmise ajal keelatud karistuse ähvardusega. Seda arvesse võttes oli ringkonnakohus tasuraha ja rahatrahvi määramisel kohtualustele kohustatud käima kehtiva MKS järgi. Et uues kehtivas MKS ettenähtud rahatrahv kolmekordse aktsiisimaksu suuruses ja tasuraha on absoluutsed karistused, mida enam vähendada ei ole võimalik, siis on need kohtualustele määratud õieti ja õigel määral. MKS § 31 järgi Soklesi süüdistuse ajal ja temale karistuse määramisel ei või olla tähtsust käesoleva asja kohta. Neid seaduste rikkumisi, mis kass.-kaebuses ette toodud, käesolevas asjas ei leidu.

Käsitades KKS § 861 Riigikohus otsustas: Abram ja Jooseph Katlama kaitseja vann. adv. Elmar Andersoni kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 57.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. detsembril 1935. a./22. jaanuaril 1936. a.

Kaebeluse Jakob Pussi ja tsiviilnõudja Keina Vallaomavalitsuse vol. vande-adv. Artur Terrase kass.-kaebused Kohtukoja otsuse peale 25. okt. 1935. a. Jakob Pussi süüid. KrS § 545 lõike 1 ja 628 ning Oskar Tarningi süüid. KrS § 627 lõike 1 p. 1 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikoh-
tunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tallinna Ringkonnakohtu otsusega 8. maist 1935 on karistatud kohtu-
alused: 1) Jakob Puss KrS § 545 l. 1, 628, 11, 20, 53, 54 ja 61 põhjal
iga süüteo eest eraldi ja koostusel 5-aastase vangimajaga ühes KrS § 18
ja 19 mainitud õiguste kaotusega, võttes selle karistusaja arvesse tema eel-
vangistust viis kuud, 2) Oskar Tarning, Keina vallavanem, KrS § 627 l. 1,
p. 1, 11, 53 ja 66 põhjal teenistuskohalt tagandamisega. Peale selle tsiviil-
nõudja Keina Vallaomavalitsuse tsiviilnõude rahuldamiseks on Jakob Pussilt
ja Oskar Tarningilt nende ühisvastutusel välja mõistetud 3994 kr. 69 senti.
Kohtukoda 25. okt. 1935 otsustas Tallinna Ringkonnakohtu otsuse 8. maist
1935 osas, mis puutub tsiviilnõudmisse Tarningi vastu, tühistada ja Keina
Vallavalitsuse poolt Tarningi vastu avaldatud tsiviilnõudmise tagasi lükata.
Teistes osades Kohtukoda kinnitas ringkonnakohtu otsuse, jättes kohtualuste
Pussi ja Tarningi apellatsioonkaebused tagajärjeta.

Eeltähendatud Kohtukoja otsuse peale andsid Riigikohtule kassatsioon-
kaebused kohtualune Puss ja tsiviilnõudja Keina Vallaomavalitsuse volinik
vann. adv. Artur Terras.

Puss palub tühistada Kohtukoja otsuse sellepärast, et on jäetud välja
kutsumata tunnistajad, kes olid üles antud kuriteo motiivide kindlakstegemi-
seks. Ka olevat jäetud ebaõigelt rahuldamata tema taotlus tsiviilnõude vähen-
damiseks 21 kr. 44 sendi võrra ja Kohtukoda ei ole temale teatanud KKS
§ 593 kohaselt, et Oskar Tarningi kaitseja poolt oli apellatsioonkaebus antud.

Vann. adv. Terras palub tühistada Kohtukoja otsuse osas, millega
tsiviilnõudmine Oskar Tarningi vastu tagasi lükatud, järgmistel põhjustel:
Kohtukoja otsusest on näha, et juhul, kui vallavanem oleks korralikult tema
peale Arvepidamise seadusega pandud ülesandeid täitnud ning kassaseise
ja kuubilansse kontrollinud, ei oleks kuritarvitused vallasekretär Pussi poolt
üldse osutunud võimalikuks. Seega Oskar Tarning on toime pannud süüteo
ning selle tagajärjel on Keina vald saanud kahju. Kausaalne side Tarningi
süüteo ning kahju vahel on olemas, mis on aga tähtsamaks eeltingimuseks

kahju tasumiseks. Selle tõttu on kujunenud olukord, kus mõlemad kohtu-
alused toime pannes süüteo, olgugi erilise oma koosseisult, on tekitanud
kahju Keina vallale, kusjuures Tarningi poolt tekitatud kahju suurus vastab
Pussi poolt omastatud summale, kuna juba esimese tšeki kassaraamatust
mitte läbikandmine või kõige hiljem esimese kuu bilansi korralik kontrolli-
mine oleks teinud võimatuks raha omastamise. Et aga Tarning oma ameti-
kohuseid ei täitnud, siis ainult selle tõttu sai Puss omastada valla raha.
Sellest aga järgneb, et Tarningi poolt tekitatud kahju on otse seotud tema
süüteoga, mis on kokkukõlas BES § 3284 ja 3438. Kohtukoja seisukoht,
et Tarningi vastu esitatud nõue on enneaegne, ei ole kokkukõlas eespool-
tähendatud BES nõuetega ning subsidiaarset vastutust, mis oli tsiviilnõude
tagasilükkamise aluseks, BES ei tunne. Subsidiaarne vastutus, nii kuidas
see väljendatud Vene sead. X k. 1 jao § 652, ei saa seetõttu kohaldamisele
tulla käesoleval juhtumil. Et aga mõlemad kohtualused on toime pannud
süüteo ja kuna nende poolt tekitatud kahju on ühesuurune, siis oli täiel
määral õigustatud nõude esitamine mõlema kohtualuse vastu solidaarselt.
Kohtukoda on aga tsiviilnõude Tarningi vastu üldse tagasi lükanud ja seega
on võimaluse võtnud ka edaspidi Tarningi vastu nõudmisega esineda, sest
nõudeasi on kahes kohtuastmes arutatud ja seetõttu lõplikult otsustatud.
Ettetoodut arvesse võttes olevat Kohtukoda oluliselt rikkunud KKS § 3,
8, 531 ja 611 ning BES § 3284, 3438, 3440, 3444 ja 3337.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Jakob
Pussi kassatsioonkaebus tuleb tagajärjeta jätta, kuna aga tsiviilnõudja voliniku
vann. adv. Terrase kass.-kaebus väärib rahuldamist.

Kohtualuse Pussi poolt apellatsioonkaebuses ülesantud tunnistajad ja
eksperdi on Kohtukoda KKS § 603, 342 l. 2 ja 366 järgi õieti ja põhjen-
datult jätnud välja kutsumata. Kohtualuse Pussi palve vähendada tsiviil-
nõude summa 21 kr. 44 s. võrra leidis Kohtukoda olevat põhjendamatu.
Kass. korras ei ole võimalik vaielda sisuliselt asja arutava kohtu poolt kind-
lakstehtud asjaolude vastu. Süüdistaja pool ja tsiviilnõudja ei ole käes-
olevas asjas apellatsioonkaebust esitanud. Teise kaaskohtualuse poolt oma
süüdistuses apellatsioonkaebuse andmisest ei olnud Kohtukoda kohustatud
Pussile teatama (KKS § 593). Üle minnes Keina Vallaomavalitsuse kassat-
sioonkaebuse arutamisele, leiab Riigikohus: Kohtukoda on kindlaks teinud,
et otsene ainline kahju on vallale tekitatud kohtualuse Pussi poolt valla
raha omastamise läbi, kuna kohtualuse Tarningi poolt toimepandud süüteo —
ametialalise tegevusetuse — läbi vallale otsest ainelist kahju tekitatud ei ole.
KKS § 8 jõul võivad kriminaalkohtus lahendamisele tulla ainult seesugused
tsiviilnõuded, mille aineks on otsesed süüteo läbi tekitatud ainelised kahjud.
Kaudseid kahjusid, mis Tarningi teenistus-alalise tegevusetuse tagajärjel
vallal võivad tekkida tulevikus juhul, kui kohtualuselt Pussilt korda ei lähe
omastatud raha kätte saada, ei või kriminaalkohtus tsiviilnõude esitamise

nõuda. Seda arvesse võttes Kohtukoda oleks pidanud Tarningi vastu esitatud tsiviilnõude, mis ei kuulunud esitamisele kriminaalkohtus, läbi vaatamata jätma KKS § 9 l. 2 kohaselt, mitte aga tagasi lükkama, millega on kahjukannatajal võetud võimalus tsiviilkohtus oma kahju Tarningilt nõuda.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas:** Jakob Pussi kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta. Kohtukoja otsus tsiviilnõude osas Tarningi vastu tühistada ja ses osas asi anda uueks otsustamiseks Kohtukojale.

Nr. 58.

KRIMINAAL-OSAKOND.

22. jaanuaril 1936. a.

August Ruusmaa, Karl Raagi ja Valter Alandi kass.-kaebused Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 14. novembrist 1935. a. August Ruusmaa, Karl Raagi ning Valter Alandi süüid. KrS § 102 lõike I järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tartu Ringkonnakohus otsustas 14. novembril 1935, muu seas, August Ruusmaad, Valter Alandit ja Karl Raagi karistada KrS § 51 ja 102 l. 1 põhjal: Ruusmaad — kuuekuuse vangimajaga, Alandit ja Raagi — igauht neljakuuse vangimajaga.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebustes paluvad August Ruusmaa, Valter Aland ja Karl Raag ringkonnakohtu otsuse tühistada, seletades: Ruusmaa — 1) et ringkonnakohus on ebaõigelt usaldanud kaaskohtualuse Müüri rõõna, vastandina jaoskonnakohtunikule, kusjuures Müüri ei olnud ringkonnakohtusse ilmunud ja seal oma seletusi andnud, 2) et kohus on arvesse võtmata jätnud tunnistaja Põderi seletused, 3) et kohus on ebaõigeid järeldusi teinud kohtulikul uurimisel ilmnenu asjaoludest, eriti kaitseväelastele õlle ja limonaadi saatmisest ja einestamisest sõprade ja tuttavatega Petseri tuletõrjeruumis ja 4) et kohus ei ole seisukohta võtnud Raagi seletuste kohta; Aland — 1) et süüdistus tema vastu on tõestamata, 2) et käesolevas asjas on tegemist üldsõnaliste lubadustega, mis ei moodusta KrS § 102 teokoosseisu, ja 3) et kohus ei ole arvesse võtnud kõiki asjaolusid; ja Raag — et ringkonnakohus jättis ebaõigelt apellatsioonkaebuses toodud palve välja kutsuda tunnistaja Ivan Naal rahuldamata.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebused tuleb tagajärjeta jätta järgmistel kaalutlustel. Eeskätt tuleb tähendada, et ringkonnakohtu otsuse põhjustest nähtub, et kohus on asja otsustamisel arvestanud kõiki kohtulikul uurimisel ilmnunud asjaolusid ega ole neist ekslikke järeldusi teinud, vaid üksikasjaliselt ja põhjendatult oma seisukohad kõigile asjaoludele rajanud. Eriti peab ära märkima, et ringkonnakohus on ära tähendanud, millistel põhjustel tema õigustatult järeldab, et käesolevas asjas ei ole tegemist üldsõnaliste lubadustega, vaid konkreetse ainelise kui ka isikulise kasu lubamisega mõju avaldamiseks hääleõiguslikele valijatele. Seetõttu ei ole ka ringkonnakohus KrS § 102 laiemalt tõlgendanud, kui seda seaduslik teokoosseis lubab. Kuivõrra aga süüdistus üksikute kohtualuste suhtes on tõestatud, on sisuküsimus, mis KS § 5 jõul kassatsiooni korras läbivaatamisele ei kuulu. Oma apellatsioonkaebuses on Karl Raag palunud tunnistajat Naali välja kutsuda, kuid ringkonnakohtu kohtuistungil protokollist ei nähtu, et kohtualune Raag oleks eelnimetatud palvet asja arutamisel korranud. Järelikult ei ole ses küsimuses KKS § 846 olulist riket, olgugi et kohus eriti ei ole seisukohta võtnud apellatsioonkaebuses väljendatud palve kohta. Mis puutub kaaskohtualuse Müüri rõõna arvestamisse ringkonnakohtus vastandina jaoskonna kohtunikule, mida eriti rõhutab Ruusmaa oma kassatsioonkaebuses, siis leiab Riigikohus, et ringkonnakohus on ses küsimuses õieti ja seaduspäraselt talitanud. Jaoskonna kohtuniku otsuse põhjustest nähtub, et kohtunik ei ole arvestanud Müüri seletusi mitte seetõttu, et need mitteusaldusväärsed oleksid, vaid leides, et see tõendus puudulik on, sest puuduvad teised seda kinnitavad andmed. See jaoskonna kohtuniku seisukoht on täiel määral ekslik. KKS ei tunne täiuslikke ja mittetäiuslikke või puudulikke tõendusid (mis mõisted on pärit omaaegsest formaalsete tõenduste protsessist). KKS järgi võib iga tõendus olla kas usaldusväärne või mitteusaldusväärne ja ainult viimasel juhul ei või arvestada tõendust. Iga tõendus, mis sõnaselgelt ei ole kohtu poolt tunnistatud mitteusaldusväärseks, tuleb arvata usaldusväärseks ja sellele võib ja isegi peab rajama otsust. Kui nüüd ringkonnakohus arvestas kaaskohtualuse Müüri seletusi, mis antud jaoskonna kohtuniku juures ja mida jaoskonna kohtunik ei ole tunnistanud mitteusaldusväärseteks, siis oli see mitte ainult ringkonnakohtu õigus, vaid ka tema kohus, sest sellega on parandatud jaoskonna kohtuniku ekslik seisukoht nende seletuste suhtes. Ainult sel juhtumil, kui ringkonnakohus oleks otseselt teise seisukoha võtnud usaldusväärse küsimuses, oleks see ka toimuma pidanud peale vahenditute tõenduste tajumist. Kõike kokku võttes ei leia Riigikohus käesolevas asjas seaduste rikkeid, mis nõuaksid ringkonnakohtu otsuse tühistamist.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus otsustas: August Ruusmaa, Valter Alandi ja Karl Raagi kassatsioonkaebused jätta tagajärjeta.

Nr. 59.

KRIMINAAL-OSAKOND.

5. veebruaril 1936. a.

Maksudevalitsuse direktori kass.-kaebus Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 18. sept. 1935. a. August Leetsmanni süüd. Tollisead. § 420 p. 7 ja 426 p. 2 põhjal.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Rakvere Ringkonnakohtus otsustas 18. septembril 1935 kinnitada edasi-kaevatud osas Rakvere 2. jsk. rahukohtuniku otsuse 8. detsembrist 1934. a., jättes tagajärjeta Maksudevalitsuse apellatsioonkaebuse. Eelnimetatud rahukohtuniku otsusega oli, muu seas, August Leetsmann karistamata jäetud tema kaupluses 7. juulil 1934 leitud sisseveotollile alluvate välismaa tulekivide omandamise ja müügikohas müügi otstarbeks hoidmise eest, mis tulekive ei varustata tollimärkidega ja millede seaduspärane Eestisse toomine ei ole tõestatud Tolliseadustikus ettenähtud tollidokumentidega.

Kassaator Maksudevalitsuse direktor palub ringkonnakohtu otsuse tühistada MKS § 89 p. 2 rikkumise tõttu.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohtus leiab, et kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel.

Eeskätt tuleb tähendada, et ekslik on juba kassatsioonkaebuses toodud põhiväide, nagu oleks kohtupraktis ka siiaamani mõnesugustel kaalutlustel analoogilistes asjades seaduse eeskirjadest kõrvale kaldunud. Kohtud ei ole vastavate Tolliseaduste rakendamisel seaduste eeskirjadest kõrvale kaldunud, vaid nende seaduste tõelist mõtet seletanud. Iga seaduse tõlgendamisel võivad tekkida mitmesugused seisukohad nende seaduste suhtes tõlgendamisel, kuid seaduse õige mõtte seletajaks on kutsutud seadusandja ise, uue täiendava seaduse vastuvõtmise teel, ja kohtud, seaduse rakendamise puhul selle tõlgendamise teel. MKS § 89 p. 2 järgi karistatakse tollivarjamise eest isikuid, kes on süüdlased selles, et nemad müüsid, hoidsid müügiks, müügikohas või sellega ühendatud paigas või toimetasid edasimüügiks sisseveotollile alluvaid või sisseveoks keelatud esemeid, mida ei varustata tollimärkidega ning millede seaduspärane Eestisse toomine ei ole tõestatud Tolliseadustikus ettenähtud dokumentidega. Eeltoodust nähtub, et käesoleval juhtumil on tegemist tollivarjamise süüteoaga, mille puhul toodud üks süüdtõendav presumtsioon. Üldreeglina peab süüdistaja tõestama süüteo teokosseisu olemasolu tervikuna, süüpresumtsioonide olemasolul seadustes aga veeretatakse tõestuse kohustus süüalusele, kes muidu üldkorras täiesti vaikida võib, ilma et sellest tema vaikimisest järeldusi tema süüdistuse kohta teha võiks. Käesoleval juhul on süüpresumtsioon antud, kui süüdistatav ei esita

vastavaid tollidokumente. Kuid sellega ei ole seadusandja tahtnud öelda, et säärase dokumentide mitteesitamine igal juhtumil tõendab tollivarjamise süüteo olemasolu. Süüpresumtsiooni ümberlukkamiseks võib süüdistatav esitada kohtule kõiki neid tõendusasi, mis on lubatud KKS korras. Esitatud tõendusasi hinnates jõuab kohus otsusele, kas süüdistatav on jõudnud süüpresumtsiooni tema suhtes ümber lükata või mitte. Sellest on loomulikult sõltuv ka süüdi- või õigeksmõistev otsus ses asjas. Pöördudes käesoleva asja juurde tuleb tähendada, et ringkonnakohtu otsuse põhjustest nähtub (olguigi et see seisukoht ei ole sõnaselgelt väljendust leidnud), et kohus on leidnud ühe tõenduse varal (Berta Goldmanni arve 20. juunist 1934. a.) MKS § 89 p. 2 toodud süüpresumtsiooni August Leetsmanni suhtes ümber lükatud olevat. Sellele seisukohale asudes on kohus järjekindlalt ka kohtualuse ses tollivarjamises õigeks mõistnud. Tõenduste hinnang aga kuulub asja sisusse ja seetõttu ei tule KS § 5 jõul kassatsiooni korras kaalumisele. Millise seisukoha Maksudevalitsus Berta Goldmanni ja tema poolt müüdüd kauba kohta võtab, ei kuulu ringkonnakohtu kaalumisele ja ses osas on ringkonna-kohtu otsuse põhised ebaasjakohased ja üleliigsed. Lõpuks leiab Riigikohus vajaliku olevat võtta seisukohta Tollisead. § 253 l. 1 toodud eeskirja kohta, mille järgi tollikviitungid ja nende asemele välja antud tunnistused loetakse kahe aasta jooksul seaduslikkudeks dokumentideks, mis tõestavad, et need kaubad on tollitud. Et eeltoodud normist nähtub, et need tollidokumendid kaotavad peale kahe aasta möödumist oma seadusliku jõu, siis langeb ühes sellega ka ära nende dokumentide jõule rajatud süüpresumtsioon MKS § 89 p. 2 järgi. Sellest järgneb, et kaupade suhtes, millede suhtes on tõestatud, et nad viibisid Eestis üle 2 aasta, ei saa üldse rajada süüdistust MKS § 89 p. 2 põhjal, vaid tuleb käsitusele võtta sellekohased üldnormid (näit. § 89 p. 1). Kõike kokku võttes Riigikohus leiab, et käesolevas asjas ei leidu MKS § 89 p. 2 riket.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Maksudevalitsuse direktori kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 60.

KRIMINAAL-OSAKOND.

12. veebruaril 1936. a.

Maksudevalitsuse direktori erikaebus Kohtukoja määruse peale 23. dets. 1935. a. Alfred Seimanni süüdist. TS § 419 p. 1, 420 p. 7, 430 p. 2 ja t. järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Kohtukoda määras 23. detsembril 1935. a. Alfred (Albert) Seimanni kohta kriminaaljälitamine käesolevas asjas KKS § 17 p. 2 põhjal

KrS § 69 p. 2 ja MKS § 37 — 2 1. ettenähtud aegumise tõttu lõpetada.

Riigikohtule esitatud erikaebuses palub Maksudevalitsuse direktor Kohtukoja määruse tühistada, leides, et käesolev asi ei ole aegunud, sest Seimanni leidmatuse puhul on kriminaaljälitamine tema vastu Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrusega 1. juulist 1926. a. seisma pandud kuni tema leidmiseni, mis aset leidis alles 1935. a. sügisel, järelikult tuleb see aeg KrS § 72 põhjal maha arvata aegumise tähtajast.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et erikaebus tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel. KrS § 72 järgi juhtumitel, kui seaduse järgi kriminaaljälitamise alustamine on võimatu enne asja otsustamist tsiviilkohtus või alustatud asja edasijamine või kohtuotsuse täitmine seaduslikkudel alustel seisma pandud, ei arvata tsiviilkohtu asjaajamise aega ega seaduslikku seisakut aegumise tähtaja hulka. Sellest normist nähtub, et aegumise seisak võib tingitud olla kas vajalikust tsiviilkohtu prejaditsiaalotsusest või aga kriminaaljälitamise või kohtuotsuse täitmise seismapanekust seaduslikkudel alustel. Esimene neist juhtumitest — aeg, mis on vajalik tsiviilkohtu otsuse saamiseks, näit. KrS § 566 rakendamisel — ei tekita mingisuguseid lahkarmusi. Vaieldavam aga on teine juhtum — kriminaaljälitamise või kohtuotsuse seismapanek seaduslikkudel alustel. Tekib küsimus, mida siinkohal mõista seismapaneku all seaduslikkudel alustel. Vaadeldes kehtiva KKS norme, kus ette nähtud kriminaaljälitamise peatamine või kohtuotsuse täitmise edasilükkamine (KKS § 17, 25, 296, 318, 688, 751 ja 801), nähtub, et säärase peatamise ja edasilükkamise alusteks on kaht liiki erinevaid põhjusi: õiguslikud (näit. KKS § 25 ja 688 pp. 3 ja 4) ja faktilised (näit. KKS § 296 ja 688 pp. 1, 2, 5 ja 6). Õiguslike põhjuste suhtes võiks öelda, et need on tingimusetä hädavajalikud nähtused vastavate süüteo liikide jälitamise puhul ja säärastel juhtumitel kriminaaljälitamise peatamine või otsuse täitmise edasilükkamine ei ole sõltuv asja arutavast kohtust ega ka süüalusest ses asjas. Faktilised põhjused aga on sõltuvad niihästi süüdlasest (näit. endavarjamine) kui ka kohtuvõimudest (näit. varjaja mitteavastamine), ja oma iseloomu tõttu juhuslikud. Selle lahkliikkuse tõttu on õigustatud ka erinev aegumise suhtumine mõlemate peatamise ja edasilükkamise põhjuste liikide kohta. Riigikohus leiab, et õiguslikud kriminaaljälitamise peatamise ja kohtuotsuse edasilükkamise põhjused toovad enesega kaasa aegumise seisaku, faktilised põhjused aga ei puuduta aegumist. Teissugune seisukoht faktiliste peatamise ja edasilükkamise põhjuste suhtes tühistaks peaaegu täielikult aegumise mõiste ja selle rakendamise võimalused, sest üle jääks võib-olla ainult aegumise alusena pikaldane asjaajamine kohtutes, mis nähtus aga hästikorraldatud kohtute organisatsioonis üldse ei või esineda. Kõigil eeltoodud põhjustel leiab Riigikohus, et Kohtukoda on käesoleva asja aegumise tõttu õieti lõpetanud.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 333 Riigikohus **määras**: Maksudevalitsuse direktori erikaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 61.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11./25. märtsil 1936. a.

Isak Citron'i kaitseja vandeadv. Hans Martna kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 1. veebr. 1936. a. Isak Citroni süüd. KrS § 123 ja 361 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja Riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tallinna Linnavalitsus vahekirjaga 11. märtsist 1935 palub Tallinna 2. jsk. politseikomissari võtta majaomanik J. Citron kohtulikule vastutusele ehitusmääruse § 1, 2, 8, 15, 18, 25, 27, 50, 51 ja 75 rikkumise eest ja nõuda loata teostunud ning juuresoleval joonisel näidatud ehitiste lammutamist. Linnavalitsus seejuures seletab järgmist: majaomanik I. Citroni palvel linnavalitsus kinnitas 13. juunil 1919. a. nr. 784 all projekti üheksa kivist laohoone ehitamiseks tema krundile Narva m. ja Kreutzwaldi uuli nurgal nr. 44/1. Sellele laohoonele on hiljemini linnavalitsuse loata ja ilma kinnitatud projektita ehitatud peale teine kord ja hoone on ehitatud pikemaks. Juurdeehitus asetseb üle linnaplaanis ettenähtud uuli- ja ehitusjoone. Peale selle on õuel asetsevale puuehitisele ehitatud juurde segaehitis (kuur ja katusealune) pappkatusega ja puukuur ning naaberkrundi piirile on ehitatud puust katusealune pappkatusega. Tallinna 2. jaoskonna politseikomissar saatis juurdluse Tallinna 7. jaoskonnakohtunikule, paludes Isak Citroni vastutusele võtta KrS § 361 põhjal ühes KrS § 25 ettenähtud tagajärgedega. Tallinna 7. jaoskonnakohtunik 12. juunil 1935. a. otsustas Isak Citroni süüdi tunnistada KrS § 361 põhjal, kuid asja aegumise puhul teda vabastada karistusest, KrS § 25 põhjal Isak Citroni kohustada 1 kuu jooksul, arvates otsuse seadusjõusse astumisest, lammutama Narva maantee ja Kreutzwaldi uuli nurgal nr. 44/1 krundil ehitatud teine kord kiviehitisele ja pikendatud osa, niisama õuel puuehitisele juurde ehitatud segaehitis (kuur ja katusealune) pappkatusega ja puust kuur ning naabrikrundi piirile puust katusealune pappkatusega, selle mittetäitmisel toimetada lammutamine politsei abil kaebealuse arvel. Tallinna Ringkonnakohus, läbi vaadates käesoleva asja I. Citroni kaitseja vann. adv. H. Martna edasikaebuse puhul, otsustas

muuta Tallinna 7. jaoskonnakohtuniku otsuse 12. juunist 1935. a. ja Isak Citron tunnistada süüdi KrS § 123 ja 361 järgi, kuid isiklik karistus temale KKS § 856 järgi määramata jätta. Ehitusseaduse § 209 korras kohustada Isak Citron 3 kuu jooksul, arvates käesoleva otsuse seadusjõusse astumise päevast, Tallinnas, Narva maantee ja Kreutzwaldi tän. nurgal nr. 44/1 asuval krundil olevaid ehitisi viima kokkukõlla 14. juunil 1919. a. ja 12. aug. 1920. a. kinnitatud ehitusprojektidega, s. o. 1) lammutama kahekordsel laohoonel teine kord ja pikendatud osa (järk vastu krundi piiri Kreutzwaldi uulil), 2) õue keskele ehitatud puust kuur ja katusealune ühes segaehitisega, 3) vastu Kreutzwaldi tän. ehitatud katusealune ja 4) krundi vastaspoolisel osal ehitatud katusealune, selle mittetäitmisel lammutamine toimetada politsei abil ja süüaluse Citroni kulul.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub Isak Citroni kaitseja vann. adv. Hans Martna tühistada ringkonnakohtu otsuse KrS § 1, 11, 25, 26, 71, 123 ja 361 ning KKS § 536, 537 ja 806 rikkumise pärast, seletades: 1) ringkonnakohtu seisukoht, et KrS § 361 ettenähtud süüteo (loata ehitamine) suhtes aegumine algab alles süüteo tagajärgede kõrvaldamisega, on ekslik. Vahetpidamata vältev süütegu võib kesta ainult niikaua, kui kaua kestab karistuse ähvardusel keelatud tegu, s. o. praegusel korral ehitamine, 2) ei ole kaalutud tõendus selle kohta, millal ehitamine tegelikult lõppes, 3) ei ole alust Citroni süüditunnistamiseks KrS § 123 alusel ja ekslik olevat ringkonnakohtu arvamine, et ehitiste lammutamise nõudmine politsei poolt oli seaduslik, 4) ei ole alust käesolevas asjas Ehitusseaduse § 209 (RT 1931, 104) kohaldamiseks ja et tõestuse kohustus, et kohtualune süütu on, olevat ebaõigelt tema peale pandud.

Asja esituse ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebus väärib rahuldamist.

Ringkonnakohtu seisukoht, et KrS § 361 ettenähtud süüteo — loata ehitamise — suhtes aegumine algab alles süüteo tagajärgede kõrvaldamisega, on ekslik. KrS § 71 süüteo suhtes, mis koosneb mitmest teost, arvutatakse aegumine viimase teo kordasaatmise päevast ja vahetpidamata vältava süüteo suhtes — selle lõpu päevast. On selge, et vahetpidamata vältav süütegu võib kesta ainult niikaua, kui kaua kestab karistuse ähvardusel keelatud tegu, s. o. praegusel korral ehitamine, kui ehitamist lugeda vahetpidamata vältavaks teoks. Kui aga ehitamist lugeda mitmest teost koosnevaks, siis tuleb muidugi ehitamise aegumist arvutada KrS § 71 esimese osa kohaselt. Kui oletada, et aegumise tähtaeg algab alles süüteo tagajärgede kõrvaldamisega, siis see võiks viia, nagu seda kassaator õieti tähendab, mitmele absurdsele tulemusele, nagu näiteks süütegu võib edasi kesta pärast süüdlase surma. Kuigi loata ehitamise süütegu ise aeguda võib, ei aegu aga kohustus kõrvaldada selle süüteo tagajärgi, sest KrS § 26 järgi kohustus kõrvaldada süüteo tagajärjed

KrS § 25 ulatuses ei aegu, ehk küll süütegu ise võib aegunud või lõpetatud olla. Kui asuda ringkonnakohtu seisukohale, siis ei oleks üldse mõtet olnud lahutada süüteo aegumist tagajärgede kõrvaldamise kohustuse aegumisest, nagu see KrS § 26 ja 25 väljendatud on. Süüteo — loata ehitamise — tagajärgede kõrvaldamist käsitleb veel Ehitusseaduse § 209. Oma sisult on see paragraaf laiem kui KrS § 25, sest viimane haarab ainult osa Ehitusseaduse § 209 („kahjulik avalikule julgeolekule või rahva tervisele“). Ehitusseaduse § 209 (RT 1931, 104) — loata ehitamise tagajärgede kõrvaldamise osas — on rakendatav vaid süüdimõistva kohtuotsuse puhul, muudel juhtudel võib taotella selle rakendamist tsiviilkohtus (§ 209 2. lõige). Kassaatori seletus, nagu ei oleks Ehitusseaduse § 209 enam kehtiv, sest ta olevat kaotatud 10. veebr. 1935. a. kehtima hakanud KrS § 25, ei pea paika, sest § 209 ei ole kriminaalseadus ja peale selle on ta eriseadus ja laiem KrS § 25, sest KrS § 25 oma sisult ei kata täielt Ehitusseaduse § 209. On õige kassaatori seletus, et käesolevas asjas politsei nõue lammutada ehitised ei olnud kohtualusele kohuslik, mille mittetäitmisele järgneb karistus KrS § 123 järgi. Isegi siis, kui loata ehitamise tagajärjed tuleb kõrvaldada kohtuotsuse põhjal, ei arvata nende tagajärgede mittekõrvaldamist karistatavaks teoks, vaid tagajärjeks oleks ainult süüteo tagajärgede kõrvaldamine süüaluse kulul Ehitusseaduse § 7¹ alusel. Ringkonnakohus, mõistes kohtualuse süüdi politsei poolt esitatud lammutamise nõude mittetäitmisel KrS § 123 järgi, on sellega rikkunud tähendatud paragraafi. Väärib tähelepanu ka kassaatori seletus, et Ehitusseaduse § 209 kui materiaalseadus on kehtiv ainult tuleva aja peale ja temal ei ole tagasiulatuvat jõudu peale nende juhtude, kus seaduses eneses on määratud, et tema jõud laiendatakse välja kuulutamisel eelkäiva aja peale. Arvesse võttes seda, oli kohtul tarvilik arvesse võtta tõendus, millal on ehitatud kohtualuse poolt vaidluse all olevad ehitised. Kassaatori seletus tõendite esitamise kohuse kohta on käesoleval korral ekslik ja ringkonnakohtu seisukoht õige, sest Tallinna linna ehitusmääruste järgi oli ehitiste püstitamiseks tarvis linnavalitsuse luba ja kui kohtualune mõne ehitise püstitanud on, siis on tema kohustatud ametivõimude küsimuse peale loa esitama või tõendama, et temal luba oli. Eeltoodut arvesse võttes ei või ringkonnakohtu otsus KrS § 25, 26, 123 ja 361, Ehitusseaduse § 209 ja KKS § 806 rikkumise pärast jõusse jääda.

Käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Tallinna Ringkonnakohtu otsus 1. veebr. 1936 tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 62.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18./25. märtsil 1936. a.

Kahjukannataja Paul Saare voliniku vandeadv. Osvald Eineri erikaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 5. veebr. 1936. a. Anna Kannuluiki süüüd. KrS § 235 ja 534 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikoh-
tunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tartu Ringkonnakohus otsustas 5. veebruaril 1936. a. Valga 2. jaos-
konnakohtuniku otsuse 2. septembrist 1935. a. muuta ja asjatoimetus Alma
Kannuluiki süüdistuse asjas KrS § 235 ja 534 järgi KrS § 69 p. 2 ja KKS
§ 17 p. 2 põhjal ära lõpetada.

Kassaator kahjukannataja Paul Saare volinik vann. adv. Osvald Einer
palub ringkonnakohtu otsuse tühistada, leides, et kohus ei olnud õigustatud
käesolevas asjas asjatoimetust lõpetama.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ring-
konnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel.

KrS § 11 järgi tuleb karistatavust kõrvaldav aegumise tähtaeg välja
arvata selle seaduse järgi, milline soodsamaks osutub süüdlasele. Seetõttu
on õige, et ka käesolevas asjas, kus süütegu aset leidis enne KrS maksma-
hakkamist, võib rakendada KrS § 69 eeskirju. Käesoleva asja käigu kohta
tuleb tähendada, et süütegu on toime pandud 29. oktoobril 1922. a. ja
Valga 2. jsk. rahukohtunik on esimese sisulise kohtuotsuse ses asjas teinud
20. märtsil 1923. a. Sellest tuleb järeldada, et isegi sel juhtumil, kui nüüd
tagantjärele rakendada KrS § 69 p. 2, tuleb tunnustada, et 20. märtsil
1923. a. katkes seaduslikult kohtuotsuse tegemise aegumine käesolevas asjas.
Katkenud aegumine aga ei liigu kunagi enam edasi, vaid aegumise katke-
mine on lõplik selle aegumise liigi suhtes. Oluline on vaid, et katkemine
sellel hetkel seaduspäraselt toimus, nagu see ka käesolevas asjas aset on
leidnud. Et Riigikohus asja uuendamisel hiljemini selle 1923. a. 20. märtsi
otsuse tühistas, ei muuda asja, sest selle otsuse asemele astub nüüd uus
jaoskonnakohtuniku otsus, mis täiel määral asendab tühistatud rahukohtuniku
otsuse. Teisele seisukohale asumine aga tähendaks peaaegu täielikult asja
uuendamise võimaluse eitamist. Järelikult on ringkonnakohus käesolevas
asjas rikkunud KrS § 69, mispärast ka selle otsus jõusse astuda ei või.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Tartu
Ringkonnakohtu otsus 5. veebruarist 1936. a. tühistada ja asi anda uueks
otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 63.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. märtsil/13. mail 1936. a.

Kilingi-Nõmme Alevivalitsuse voliniku J. Toodu erikaebus Viljandi Ringkonna-kohtu esimehe määruse peale 13. veebr. 1936. a. Pauline Tombergi, Agnes Rümmeli, Hermine Johanson, Salme Renniti ja Liisi Hiobi süüd. RNS § 29 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, Riigi-kohtu prokurör R. Räägo.

13. veebruaril 1936. a. jättis Viljandi Ringkonnakohtus Kilingi-Nõmme Alevivalitsuse voliniku J. Toodu kassatsioonkaebuse Riigikohtule edasi saatmata põhjustel: 1) et KKS § 865 ja 828 ettenähtud tähtaeg kassatsioonkaebuse esitamiseks lõppes 23. dets. 1935. a., 2) et Kilingi-Nõmme Alevivalitsuse voliniku J. Toodu kass.-kaebus oli antud postile 2. veebr. 1936. a., seega pärast seaduses ettenähtud tähtaja möödumist, 3) et Kilingi-Nõmme Alevivalitsus esineb käesolevas asjas küll kahjusajana, kuid mitte KKS § 953 ettenähtud järelevalve administratiivvõimuna, kellele kohus peaks *ex officio* saatma ärakirja kohtuotsusest ja kelle kohta tuleks edasikaebuse tähtaega arvata KKS § 955 kohaselt ärakirja kättesaamise päevast.

Kilingi-Nõmme Alevivalitsuse volinik J. Toodu palub Viljandi Ringkonnakohtu määruse 13. veebr. 1936. a. tühistada, sest Aleviseaduse § 96 p. 2 ja 9 põhjal on alevivalitsuse ülesandeks järelevalve maksude sissetuleku ja sundmääruse täitmise üle, ja et käesoleval juhtumil on löbustusmaks korraldatud sundmäärusega, siis olevat alevivalitsus kahtlemata õigustatud selle täitmise järele valvama, ja seepärast olevat tal ka KKS § 953 ja 955 ettenähtud õigused, muu hulgas ka õigus saada kohtuotsuse ärakirja ja selle peale edasi kaevata.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Kilingi-Nõmme Alevivalitsuse voliniku J. Toodu erikaebus tuleb rahuldada.

KKS § 953 põhjal on administratiivvõimu esindajad õigustatud jaoskonnakohtule alluvais asjus esinema süüdistajaina nende järelevalvele alluvas piirkonnas kordasaadetud süütegudes, millega on rikutud nende järelevalve ala kohta käivaid seaduse või sundmääruse eeskirju. KKS § 954 l. II järgi on administratiivvõimu esindaja, kelle poolt ei ole süüdistust esitatud, õigustatud omal algatusel igas protsessistaadiumis asjasse süüdistajana juurde astuma ja kõiki süüdistaja õigusi kasutama. KKS § 955 järgi on administratiivvõimu esindajal muu seas õigus saada ilma nõudmiseta ärakirju õigeksmõistvast kohtuotsusest, mis tehtud ilma tema (adm.-võimu esindaja) osavõtuta, kusjuures säärasel juhul loetakse administratiivvõimu esindajal

õigeksmõistva otsuse peale edasikaebuse tähtaeg ärakirja kättesaamise päevast. Vabariigi Valitsuse poolt 12. apr. 1920. a. Ajutise valitsemise korra § 12-a põhjal vastuvõetud ja Linnade ja alevite maksuseaduste muutmise ja täiendamise kohta käiva seaduse § 3 p. 1-a ja p. 7 põhjal on alevivalitsustel õigus lõbustusmaksu võtta ja selle maksu võtmise lähema korra ja viisi sundmäärustega kehtima panna (RT 1920, 61/62). Need linnadele ja alevitele kuuluvad õigused leiavad kinnitust ka Riigikogu poolt 21. märtsil 1922. a. vastuvõetud Lõbustusmaksu muutmise seaduses (RT 1922, 44). Sundmäärus lõbustusmaksu võtmise kohta Kilingi-Nõmme alevis on alevivolikogu poolt vastu võetud 30. jaan. 1928. a. ja Riigi Teatajas 1928, 47 avaldatud. Käesolevast toimetusest selgub, et selle sundmääruse § 3 rikkumise pärast oli 3. juunil 1932. a. süüdistus tõstetud Naiskodukaitse Saarde jaoskonna vastu. Edasi asjatoimetusest selgub, et oma otsusega 6. juunist 1934. a. on Riigikohus tunnustanud, et Kilingi-Nõmme Alevivalitsus on käesolevas asjas süüdistaja, et alevivalitsus on ka oma süüdistajaõigusi tarvitanud seeläbi, et ta Pärnu II jsk. rahukohtuniku otsuse peale esitas apellatsioonkaebuse ja et käesolev süüdistusasi on Viljandi Ringkonnakohtu poolt 6. dets. 1935. a. lõpetatud ilma Kilingi-Nõmme Alevivalitsuse esindaja juuresolekuta. Seega siis oli käesoleval juhtumil rikutud Kilingi-Nõmme Alevivalitsuse järelevalve ala kohta käivad sundmääruse eeskirjad (KKS § 953), alevivalitsus astus asjasse süüdistajana juurde apellatsioonkaebuse esitamisega (KKS § 954) ja kohtuotsus oli tehtud alevivalitsuse esindaja seljataga (KKS § 955), mispärast kohus oli kohustatud Kilingi-Nõmme Alevivalitsusele *ex officio* saatma kohtuotsuse ärakirja, talle edasikaebuse tähtaega lugema määruse ärakirja kättesaamise päevast ja Kilingi-Nõmme Alevivalitsuse voliniku kass.-kaebusele käigu andma.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Viljandi Ringkonnakohtu määrus 13. veebr. 1936. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule.

Nr. 64.

KRIMINAAL-OSAKOND.

20. mail 1936. a.

Kahjukannataja ja tsviilnõudja Tõnis Saare kass.-kaebus Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 10. veebr. 1936. a. Osvald Innusaare süüd. KrS § 514 l. 1 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Rakvere Ringkonnakohus otsustas 10. veebruaril 1936. a. Järva-Jaani jaoskonnakohtuniku otsuse 14. juunist 1935. a. tühistada ja Osvald Innusaar

tema vastu tõstetud süüdistuses kohtulikult õigeks mõista, jättes läbi vaatamata tema vastu tõstetud tsiviilnõudmise. Eelnimetatud jaoskonnakohtuniku otsusega oli Osvald Innusaar karistatud KrS § 514 — 1. I põhjal kahekümnekroonise rahatrahviga ehk selle mittemaksmisel seitsme päevase arestiga. Tsiviilnõudmise rahuldamiseks oli jaoskonnakohtunik otsustanud sisse nõuda Innusaarelt Tõnis Saare kasuks kuuskümmend krooni.

Kassaator kahjukannataja Tõnis Saar palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS § 844, 846, 828, 8, 809, 806 ja 858, Jahiseaduse § 26 ja Koerte registreerimise ja maksustamise seaduse ja selle elluviimise määruse rikkumiste tõttu, leides: 1) et tema õigused olid ebaõigelt kitsendatud, sest et temale õigeaegselt ei teatatud kohtu määrusest asja apellatsiooni korras arutada, 2) et ringkonnakohus on käesolevat asja ekslikult arutanud apellatsiooni korras ja 3) et ringkonnakohus on ebaõigelt tõlgendanud hulkuva koera mõistet.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel. Toimikust nähtub, et Tõnis Saar oli jaoskonnakohtunikule esitanud käesolevas asjas tsiviilnõudmise 200 krooni suuruses summas, kuid hiljemini, enne asja arutamist jaoskonnakohtuniku juures, oli seda oma nõudmist vähendanud 100 krooni peale. Jaoskonnakohtunik on tsiviilnõudmise selles ulatuses läbi vaadanud ja selle rahuldanud 60 krooni suuruses summas. Karistusena oli käesolevas asjas määratud 20 krooni rahatrahvi ehk 7 päeva aresti. Eeltoodud andmed vastavad § 809 toodud seaduslikele eeldustele, millede puhul loetakse jaoskonnakohtuniku otsus lõplikuks ja edasikaebus on võimalik vaid kassatsiooni korras. On ükskõik, kas tsiviilnõudmine algselt oli esitatud alla või üle 100 krooni suuruses summas, oluline on vaid asjaolu, et asja jaoskonnakohtuniku poolt otsustamise momendiks esitatud kahjutasunõue ei ulatuks üle 100 krooni. Asudes eeltoodud küsimuses teisele seisukohale on ringkonnakohus rikkunud KKS § 809 ja 861. Mis puutub kassaatori väitesse hulkuva koera mõiste ebaõigesse tõlgendamisse, siis ei kuulu see praegusel juhtumil Riigikohtus kassatsiooni korras läbivaatamisele, sest käesolev asi tuleb kassatsiooni korras läbivaatamisele ringkonnakohtus. Arvesse võttes, et ringkonnakohtu ekslik seisukoht asja arutamise korra kohta põhineb ka selle määrusel 20. detsembrist 1935. a., tuleb ka nimetatud määrus valve korras tühistada.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 ja KS § 250 Riigikohus **otsustas:** Rakvere Ringkonnakohtu otsus 10. veebruarist 1936. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus. Valve korras tühistada sama ringkonnakohtu määrus 20. detsembrist 1935. a.

Nr. 65.

KRIMINAAL-OSAKOND.

20./27. mail 1936. a.

Otto Halleri, Roman Hesse, Valter Hoerschelmanni, Nikolai Pilar-Pilchau, Richard Kochi, Johannes Boströmi, Kurt Moritzi, Otto de Vriesi, Paul Armseni, Arved Harpe, Nikolai Dehni, Emil Musso, Oskar Speeri, Leo Middendorffi, Alfred Valteri, Friedrich Steinvandi, Herbert Peterseni, Hans Schulmanni, Artur Nottbecki, Valter Maurachi, Ernst Maydelli ja Verner Stillmarki kaitsjate v. adv. Siegfried Bremeni, Valdemar Bocki ja Otto Pukki ning Georg Adelheimi kass.-kaebused Kohtukoja otsuse peale 14. veebr. 1936. a. Otto Halleri, Roman Hesse ja teiste süüd. KrS § 112¹ l. 2 p. 2 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohutunik K. Saarmann, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kohtukoda otsustas 14. veebruaril 1936. a. mõista KrS § 11, 112¹ l. 2 p. 2 ja 14 põhjal vangimajja: Otto Haller — üheks aastaks, Roman Antropoff, Johannes Boström ja Emil Musso — kaheksaks kuuks, Nikolai Pilar-Pilchau, Kurt Moritz ja Hans Schulmann — kuueks kuuks, Richard Koch, Herbert Petersen ja Ernst Lingen — neljaks kuuks, Otto de Vries, Roman Hesse, Valter Hoerschelmann, Georg Adelheim, Paul Armsen, Arved Harpe, Nikolai Dehn, Oskar Speer, Leo Middendorf, Alfred Valter, Friedrich Steinvand, Ernst Maydell, Artur Nottbeck, Valter Maurach ja Verner Stillmark — kaheks kuuks. KrS § 27 ja 28 põhjal kohtualused Antropoff ja Lingen vabastada neile mõistetud karistuse kandmisest tingimisi kolmeaastase katseajaga.

Kassaatorid kohtualuste Otto Halleri, Roman Hesse, Valter Hoerschelmanni, Nikolai Pilar-Pilchau, Richard Kochi, Johannes Boströmi, Kurt Moritzi, Otto de Vriesi, Paul Armseni, Arved Harpe, Nikolai Dehni, Emil Musso, Oskar Speeri, Leo Middendorffi, Alfred Valteri, Friedrich Steinvandi, Herbert Peterseni, Hans Schulmanni, Artur Nottbecki, Valter Maurachi, Ernst Maydelli ja Verner Stillmarki kaitsesjad vann. adv. Siegfried Bremen, Valdemar Bock ja Otto Pukk, ja kohtualune Georg Adelheim paluvad Kohtukoja otsuse tühistada Põhiseaduse § 4 ja 9, 1906. a. ajutiste määruste ühingute ja liitude kohta, 1917. a. 12. aprilli määruse ühingute ja liitude kohta, E. A. V. seaduse 19. novembrist 1918. a., 1926. a. seaduse ühingute ja liitude kohta, UNS § 124, KrS § 11, 27 ja 112¹ ja KKS § 365, 426, 427, 531, 536, 552 ja 612 rikkumiste tõttu, leides: 1) et UNS § 124 ei olnud süüteo kordasaatmise ajal kehtiv ja Kohtukoja vastupidine seisukoht on ekslik, 2) et kohus on ebaõiged järeldused teinud kohtulikul uurimisel

ilmnenud asjaoludest, eriti aga asjas esinevatest dokumentidest, 3) et Kohtukoja arvamine, nagu oleksid kohtualuste koondisel kõik tunnused, mis nõutavad ühinguks ja nende liitude seaduse § 1 järgi, et säärast koondist tunnustada ühinguks, on ekslik ja vastuolus sama seaduse § 1 mõttega, 4) et Kohtukoda on ebaõigelt vastu võtmata jätnud esitatud väljavõtte Riia ringkonnakohtu otsusest, 5) et Kohtukoda on ebaõigelt vastu võtmata jätnud esitatud ajalehe „Deutsche Zeitung“ numbrid, 6) et Kohtukoda ei ole arvestanud esitatud dokumente Pilar-Pilchau, Dehni, Halleri, Hoerschelmanni, Kochi, Maydelli ja Valteri kohta, 7) et kohus on ebaõigelt lahendanud karistumäärade küsimused ja 8) et kohus on ebaõigelt rakendamata jätnud tingimisi karistuse kandmisest vabastamise instituudi kõigi kohtualuste suhtes, välja arvatud kohtualused Antropoff ja Lingen.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebused tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel.

I. Olulisemaks kassatsioonkaebustes toodud väiteks osutub kassaatorite seisukoht, et UNS § 124 ei olnud kohtualustele inkrimineeritava teo kordasaatmise ajal kehtiv. Et selles küsimuses selgusele jõuda, tuleb vastust leida kahele küsimusele: 1) millistel tingimustel tuleb seaduspäraselt kehtivuse omandanud Kriminaalseadus kustunuks tunnustada ja 2) kas säärased tingimused olid antud UNS § 124 suhtes inkrimineeritava teo toimepanemise hetkel? Eeskätt tuleb tähendada, et Kriminaalseaduse jõu kaotuse suhtes tuleb vahet teha kahe nähtuse vahel: kriminaalseadus võib vormiliselt kehtivuse kaotada (mille tõttu muidugi ka Kriminaalseaduse jõud sisuliselt kustub), ja Kriminaalseadus võib ainult sisuliselt jõuetuks muutuda, ilma et seda vormiliselt kustunuks võiks tunnustada. Oluline vahe nende mõlema nähtuse vahel seisab selles, et esimesel juhtumil hiljemalt sellekohane tegu karistatavaks võib muutuda vaid uue kriminaalseaduse kehtimahakkamise tõttu, teisel juhtumil aga teatavatel eeldustel endine, sisuliselt jõu kaotanud kriminaalseadus uuesti oma jõu omandada võib, ilma et vaja oleks uut kriminaalseadust luua. Kriminaalseadus kaotab vormiliselt oma jõu: 1) kui seadusandja oma sellekohast tahet otseselt väljendab, seega kui nn. äramuutmise seadus kehtima hakkab, 2) kui kriminaalseadus oli tähtajalisena antud ja seaduses tähendatud tähtaeg saabunud, 3) kui kriminaalseadus oli antud teatava sündmustiku välteks (näit. sõjaaegsed seadused) ja seaduses otseselt tähendatud sündmustik on möödunud, ja 4) kui endise kriminaalseaduse kõrval on kehtima hakanud uus kriminaalseadus, millise dispositivosa täiel määral katab endises kriminaalseaduses kirjeldatud teokoosseisu. Vaieldavaks osutub küsimus, kas ka uue põhiseadusliku normi kehtimahakkamine kustutab vormiliselt ainekohase kriminaalseaduse. Näib õigem olevat seda juhtumit järgmisse kriminaalseaduse jõu kaotuse gruppi paigutada. Kriminaalseaduse sisulise jõukaotuse suhtes tuleb eeskätt tähendada, et selle puhul tuleb vahet teha kahe kriminaalseaduse tüübi vahel: 1) kriminaalseadused,

millede dispositiivosad toovad täieliku teokoosseisu kirjelduse, ja 2) kriminaalseadused, millede dispositiivosad on nn. blankotüüpi, s. t. dispositiivis ei ole kirjeldatud konkreetne teokoosseis, vaid seadusandja on piirdunud ses osas viitega mõnele väljaspool kriminaalõiguse valdkonda antud seadusele, millest tuleb ammutada blankodispositiiviga kriminaalseadusele teokoosseisu. Juhtumid, mil kriminaalseadus kaotab sisuliselt ja sagedasti — vaid ajutiselt jõu, ilma et seda kriminaalseadust ka vormiliselt kustunuks võiks tunnistada, on järgmised: 1) kui blankodispositiiviga kriminaalseaduse algseadus vormiliselt kehtivuse kaotab ja 2) kui mõni uus väljaspool kriminaalõiguse valdkonda asuv seadus kehtivuse omandab, millega see tegu seaduspäraseks tunnistatakse, milline moodustas antud kriminaalseaduse teokoosseisu. Viimase juhtumi kohta tuleb tähendada, et selle vahekord kriminaalseadusega võib kolmesugune olla: 1) väljaspool kriminaalõiguse valdkonda antud seadus võib laiema ulatusega olla, kui kriminaalseadus, mille tõttu kriminaalseadus ainult mõne erijuhtumi haarab teise seadusega normeeritud üldkoosseisust, sel puhul tuleb kriminaalseadus tunnistada eriseaduseks, võrreldes teise seadusega, ja kriminaalseadus ei kaota ka sisuliselt oma jõudu, 2) väljaspool kriminaalõiguse valdkonda antud seadus võib kitsama ulatusega olla kui kriminaalseadus, mille tõttu jällegi kriminaalseadus ei kaota üldiselt oma jõudu ka sisuliselt, vaid ainult nende üksikute, teises seaduses kirjeldatud juhtude suhtes tuleb tunnustada nende seaduspärasust, või teisiti ainult nende üksikjuhtumite kohta on kõrvaldatud teo seadusvastasus, teised, kriminaalseaduses kirjeldatud teod aga jäävad edasi karistatavateks, 3) väljaspool kriminaalõiguse valdkonda antud seaduse teokoosseis katab täpselt kriminaalseadusega karistatavaks tunnistatud teokoosseisu. Ainult viimasena-kirjeldatud juhtum kuulub täiel määral kriminaalseaduse sisulise jõu kaotuse nähtuste hulka. Kuid ka siin on tegemist ainult säärase väljaspool kriminaalõiguse valdkonda antud seadustega, mis otseselt teatavat tegu käsivad või lubavad, või aga keelavad, mis kriminaalseadusega on keelatud või aga kästud. Lõpuks peab tähendama, et kriminaalseaduse sisulise jõukaotuse juhtumite hulka võiksid kuuluda ka nn. *desuetudo* juhtumid, kuid ses küsimuses on Riigikohus juba otsusega 19. juulist 1935. a. (toim. nr. 15 — 1935) eitava seisukoha võtnud, mispärast on üleearne selle küsimuse juures siinkohal eriti peatuda. Pöördudes, peale kõige eeltoodu nüüd küsimuse juurde, kas oli UNS § 124—2 j. p. 2 juba enne 1. veebruarit 1935 oma kehtivuse kaotanud, Riigikohus leiab õige olevat sellele küsimusele eitavalt vastata järgmistel kaalutlustel. UNS § 124—2 j. p. 2 on seaduspäraselt kehtivuse omandanud 1906. a. Et see norm 1906. ja 1935. a. vahemikul vormiliselt oma jõudu kaotanud ei ole, on vist ilma pikema põhistuseta selge, sest see norm ei olnud ei tähtjaline ega ka teatava mööduva sündmustiku puhul antud, ei leidu seadusandluses UNS § 124 äramuutmise seadust, ja ei leidu, samuti, peale 1906. a. uut kriminaalseadust,

mille dispositiivosa täiel määral kataks UNS § 124—2 j. p.2 oma. Ja viimaks isegi asudes seisukohale, et põhiseaduslik norm on võimeline vormiliselt kustutama kriminaalseadust, ei või seda põhilausest käesoleval juhtumil rakendada, sest meie Põhiseaduses ei leidu normi, mis oleks vastukäiv UNS § 124—2 j. p.2 toodud kriminaalseadusele (eriti ei või seda tõendada Põhiseaduse § 18 kohta). Kassaatorid on küsiteldavas küsimuses asunud vastu- pidisele seisukohale, leides, et Vene Ajutise Valitsuse määrus ühingute ja nende liitude kohta 12. aprillist 1917. a. muutis vaikivalt ära 1906. a. 4. märtsi ajutised määrused ühingute ja liitude kohta, ja ühes viimastega ka UNS § 124. See seisukoht on ekslik UNS § 124—2 j. p.2 suhtes, sest nimetatud kriminaalseadus ei ole isegi blankotüüpi dispositiooniga ja seega sõltuv algseadusest, vaid täiesti iseseisva teokoosseisuga, mis on kirjeldatud kriminaalseaduses eneses, ja seetõttu ka täiesti iseseisva jõuga kui kriminaal- õigusse kuuluv norm. Seepärast on ka ükskõikne selle kriminaalseaduse jõule, kas see ainuüksi korraldas üht erijuhtumit ühingute olemasolu alal, või aga see küsimus leidis käsitlemist ka mõnes ainekohases administratiiv- õiguse valdkonda kuulvas seaduses, nagu seda olid 1906. a. 4. märtsi ja 1917. a. 12. aprilli määrused ühingute ja nende liitude kohta. Iga kriminaal- seadus on eeskätt kriminaalõiguse valdkonda kuuluv norm, mitte aga mõni lisand vastavat ainet käsitlevale seadusele teisest õigusvaldkonnast. Juba ülal oli tähendatud, et seadused teistest õigusvaldkondadest võivad kriminaal- seaduse sisulist jõudu kitsendada (nende erijuhtumite seadusvastasust kõrval- dades) või ka ajutiselt kaotada, jättes puutumata kriminaalseaduse vormilise kehtivuse. Selle kõige tõttu osutub ekslikuks ka kassaatorite üldseisukoht ses küsimuses, et juhtumil, kui muudes seadustes antud keelunormid oma jõu kaotavad, kaotab oma jõu ka kriminaalseaduses, kui selle dispositiivses osas leidub keelunorm, mis oli antud ka vastavas teises seaduses, mis oma jõu on kaotanud, sest ühegi teise õigusvaldkonda kuuluva seaduse saatus ei ole seotud ainekohase kriminaalseaduse saatusega, igaüks neist võib täiel määral iseseisvat elu elada. Mis puutub lõpuks väitesse, et meie kriminaal- seadustiku eelnõusse ei ole üles võetud UNS § 124, kusjuures eelnõu motii- vides on tähendatud, et UNS § 124 käib Põhiseaduse vastu, siis on siin- kohal tegemist vaid eelnõu väljatöötajate arvamusega, mida kuidagi siduvaks ei või tunnistada, seda enam, et seadusandja on silmanähtavalt teisele seisukohale asunud, kodifitseerides KrS, enne selle maksmahakkamist, § 112¹, mille 2. j. p. 2 vastab UNS § 124—2. j. p.2. Samasugusele eitavale seisukohale, nagu UNS § 124—2. j. p.2 vormilise jõukaotuse suhtes, tuleb asuda ka selle kriminaalseaduse sisulise jõu kaotuse küsimuses. Jättes kõrvale juh- tumi, kus kriminaalseadus esineb blankotüüpi dispositiivosaga, mis tüübile ei vasta UNS § 124—2. j. p. 2 dispositiivosa, võib kaalumisele tulla vaid küsimus, kas 1917. a. 12. aprilli määrused ei kaotanud, kas või ajutiselt, UNS § 124—2. j. p.2 jõu sisuliselt. Kuid ka seda ei või õigeaks võtta, sest

käesoleval juhtumil, võrreldes 1917. a. 12. aprilli määrusi UNS § 124—2. j. p. 2, peab otsusele jõudma, et siin on tegemist väljaspool kriminaalõiguse valdkonda antud seadusega, mis kannab üldseaduse iseloomu, võrreldes UNS § 124—2. j. p. 2, või teisiti, UNS § 124—2. j. p. 2 on eriseadus võrreldes 1917. a. 12. aprilli määrustega, mispärast need määrused ka puutumata jätsid UNS § 124—2. j. p. 2, kuna seadusandja otsesõnaliselt teisele — vastupidisele seisukohale ei ole asunud. Järelikult olid rahukogu ja Kohtukoda seaduspäraselt toimunud, rakendades — esimene — UNS § 124—2. j. p. 2, ja teine — KrS § 112¹—2. j. p. 2, sest inkrimineeritava teo kordasaatmise hetkel oli kehtiv UNS § 124—2. j. p. 2.

II. Kohtukoja otsuse põhjustest nähtub, et kohus on asja otsustamisel arvestanud kõiki kohtulikul uurimisel ilmnenud asjaolusid ega ole neist ebaõigeid järeldusi teinud, mispärast ka sellekohased kassaatorite väited aluseta on. Kohtukoda on oma otsuse põhjustes üksikasjaliselt ja põhjendatult ära näidanud, mispärast käesolevas asjas otsusele jõuda tuleb, et Balti Vendlus moodustas ühingu, mis taotles poliitilisi sihte ja oli juhitud välismaalt. Seisukohad, mis Kohtukoda on võtnud Balti Vendluse sisu suhtes, arvestades sealjuures ka kõiki teisi ilmsiks tulnud asjaolusid, ei ole ebaloogilised, nagu seda katsub väita eriti kohtualune Adelheim omas kassatsioonkaebuses. Kohtukojal puudus seaduslik alus käesoleva süüteo teokoosseisu selgitamisel arvestada ainuüksi Balti Vendluse põhikirja, seda tõlgendades, otsekuvi oleks käesoleval juhul tegemist mingisuguse eraõigusliku küsimuse lahendamisega eraõigusliku lepingu alusel. Edasi tuleb tähendada, et KKS § 420 jõul on kohtulik uurimine kriminaalkohtus üldreeglina suuline, mis korras ainult mõningad, seaduses eriti tähendatud erandid on lubatud. See tõttu osutub ka üldreegliks tõenduste esitamine kriminaalkohtule tunnistajate näol, ja ainult võimatus sel kujul tõendusi esitada võib vajaduse ja lubatavuse luua tõendusi teisel, seaduses ettenähtud kujul esitada. Sellepärast on kriminaalkohus mitte ainult õigustatud, vaid ka kohustatud tõenduste vastuvõtmisest loobuma, kui need on esitatud kujul, mis kokkukõlas ei ole sel puhul võimaliku suulisuse printsiibi teostamisega.

Neil kaalutlustel on Kohtukoda õigelt ja seaduspäraselt jätnud ajalehe „Deutsche Zeitung“ numbrid ja väljavõtte Riia ringkonnakohtu otsusest vastu võtmata. Mis puutub karistusmääradesse, siis on Riigikohus juba korduvalt seletanud, et KrS süsteemi kohaselt ei vaja karistusmäärade valik sisulise kohtu poolt erilist põhjustust, kui see on toimunud vastava süüteo suhtes ettenähtud seaduslikkuse piirides. Üksikud karistusmäärad süüdlastele on tingitud sisulise kohtu õiglustundest seaduslikkuse piirides, millel ei ole midagi ühist administratiivõigusliku diskretsioonivõimuga või suvaga. Ei nõua aga karistusmäär üldse erilist põhjustust, siis ei või seda nõuda ka üksikute tõenduste, käesoleval juhul dokumentide suhtes, mis esitatud peamiselt karistusküsimuse lahendamise puhuks. Samuti ei või nõuda sisuliselt

kohtult, et see kaaludes tingimisi karistuse kandmisest vabastamise instituudi rakendamise küsimust, ja otsustades seda küsimust ühel või teisel viisil üksikute süüaluste suhtes, neid omi seisukohti eriliselt ja üksikasjaliselt peaks põhistama, sest KrS § 27 tingimisi karistuse kandmisest vabastamise rakenduse aluseks võetud nõue, et seda vahendit võib tarvitusele võtta vaid siis, kui see kohtu arvamuse järgi viib süüaluse parandamisele, nõnda et ta edaspidi enam ei andu kuritegevusele, kuulub lahendamisele kohtuniku siseveendumuse alusel.

Kõigist eeltoodud kaalutlusist tuleb järeldada, et käesolevas asjas ei leidu ülalnimetatud seaduste rikkeid. Seetõttu puuduvad ka küllaldased põhjused Kohtukoja otsuse tühistamiseks.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Otto Halleri, Roman Hesse, Valter Hoerschelmanni, Nikolai Pilar-Pilchau, Richard Kochi, Johannes Boströmi, Kurt Moritzi, Otto de Vriesi, Paul Armseni, Arved Harpe, Nikolai Dehni, Emil Musso, Oskar Speeri, Leo Midden-dorffi, Alfred Valteri, Friedrich Steinvandi, Herbert Peterseni, Hans Schulmanni, Artur Nottbecki, Valter Maurachi, Ernst Maydelli ja Verner Stillmarki kaitsjate vann. adv. Siegfried Bremeni, Valdemar Bocki ja Otto Pukki ning Georg Adelheimi kassatsioonkaebused jätta tagajärjeta.

Nr. 66.

KRIMINAAL-OSAKOND.

3./10. juunil 1936. a.

Tallinna linna voliniku vandeadv. Friedrich Rosenbergi kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 7. apr. 1936. a. Mart Kontrami süüd. KrS § 380 p. 1 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikoh-tunik R. Koemets, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tallinna 5. jsk. politseikomissar, saates juurdluse Tallinna 5. jaoskonna-kohtunikule, palub võtta Mart Kontrami vastutusele KrS § 380 alusel selle eest, et tema ei ehitanud Kristiine heinamaal Sääse tän. oma hoonestatud krundi juurde avalikku sõiduteed, nagu seda nõuab Tallinna ehitusmääruse § 16 ja 102. Jaoskonnakohtunik leides, et kehtivate seaduste järgi avaliku sõidutee ehitamine linnas ei kuulu majaomanikkude kohustuste hulka, et Tallinna ehitusmääruse § 16 ja 102 (RT 1932, 59) ei ole kokkukõlas Linna-seaduse § 9, mis lausub, et linnakodanikele ei või peale panna makse, kohustusi ja koormatisi muidu kui seadusandlikul teel, ja et kohtualune

Kontram ei ole kohustatud täitma sundmääruse eeskirju, mis pole kokkukõlas kehtivate seadustega, mõistis Kontrami tema vastu KrS § 380 p. 1 põhjal tõstetud süüdistuses kohtulikult õigeks. Tallinna Ringkonnakohus, ühinedes jaoskonnakohtuniku otsuse põhistes toodud kaalutlustega, kinnitas jaoskonnakohtuniku otsuse, jättes Tallinna linna voliniku vann. adv. Fr. Rosenbergi apellatsioonkaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub Tallinna linna volinik vann. adv. Fr. Rosenberg tühistada ringkonnakohtu otsuse KKS § 806, KrS § 380 ja Linnaseaduse § 63 p. 7 märkuse 2 ja 108 p. 3 rikkumise pärast, seletades: 1) Linnaseaduse § 63 p. 7 järgi sõidutee ehitamise kohustus lasub *majaomanikkudel* ja Tallinna linnavolikogu poolt vastuvõetud Tallinna linna ehitusmäärus (RT 1932, 59) on täiesti kokkukõlas kehtivate seadustega. Ka Linnaseaduse § 108 p. 3 põhjal võivad linnavolikogu anda sundmäärusi uulitsate ehitamise kohta, ja 2) ei ole arvesse võetud asjaolu, et käesoleval juhul on tegemist tänavaga, mis asub väljaspool linna ehitusrajooni, kus hoonestamine võib toimuda ainult Ehitusmääruse § 16 ettenähtud tingimustel, s. o. peale seda kui on ehitatud sõidutee või juurdepääsutee. Et kohtualune on asunud krundi hoonestamisele, siis on tema kohustatud ka sõidutee valmis ehitama, nagu seda temalt on nõutud.

Asja esituse, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Linnaseaduse § 9 järele ei või linnaelanikkudele peale panna mingisuguseid makse, koormatise või kohustusi muidu, kui seaduseandlikul teel. Sama seaduse § 109 järgi linnavolikogu poolt koostatud sundmäärused ei või millegi poolest seista vastuolus kehtivate seadustega. Kassaatori väide, nagu lasuks Linnaseaduse § 63 p. 7 ja selle juurde märkuse 2 ning 108 p. 3 põhjal avaliku sõidutee ehitamise kohustus linnas *majaomanikkudel*, ei ole õige, sest nendes paragraafides ei ole öeldud, et niisugune kohustus *majaomanikkude* peale pannakse. Küll nähtub § 63 p. 7 märkus 2-est, et kõnnitee ehitamise kohustus lasub *majaomanikkudel*, kuid sõidutee kohta seda pole väljendatud. Samuti Linnaseaduse § 108 p. 3 ei anna linnavolikogule õigust sõidutee ehitamise kohustust *majaomanikkude* peale panna. Eeltoodut arvesse võttes on õige jaoskonnakohtuniku ja ringkonnakohtu seisukoht, et Tallinna ehitusmääruse § 16 ja 102 ei ole kokkukõlas Linnaseaduse § 9, mis pärast kohtualune ei olnud kohustatud neid täitma. Ringkonnakohus on arutanud seda asjaolu, et käesolevas asjas on tegemist juhuga, kus krunt asub väljaspool ehitusrajooni, kuid siiski linna administratiivpiirkonnas. Ei ole olemas ka seadust, mis väljaspool ehitusrajooni paneks avaliku sõidutee ehitamise kohustuse vastava krundiomaniku peale.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus otsustas: Tallinna linna voliniku vann. adv. Friedrich Rosenbergi kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 67.

KRIMINAAL-OSAKOND.

21. oktoobril 1936. a.

Aleksander Kampus'e kaitseja vandeadv. Eugen Reiali kass.-kaebus Viljandi Ringkonnakohtu otsuse peale 4. juunist 1936. a. Aleksander Kampus'e süüdi. KrS § 277 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikoh-
tunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Viljandi Ringkonnakohus, otsusega 4. juunist 1936, kinnitas Põltsamaa jaoskonnakohtuniku otsuse 29. aprillist 1936. a. osas, milles Aleksander Kampus on karistatud KrS § 277 põhjal 20-kroonise rahatrahviga või selle mittemaksmisel 5-päevase arestiga.

Kassaator Aleksander Kampuse kaitseja vann. adv. Eugen Reial palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS § 806, KrS § 277 ja BES § 4339 jt. rikkumiste tõttu, leides: 1) et on tõestamata asjaolu, nagu oleneks „21“ mängus võit või kaotus üldtuntult juhusest, 2) et on selgitamata jäänud, kas mängiti ainult omakasupüüdliku sihiga, 3) et ringkonnakohus on aluseta Kampuse süüdi mõistnud mängu toimepanemises, 4) et kohus on ebaõigelt tõlgendanud KrS § 277 toodud „ruumide andmise“ mõistet.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel. Küsimus, kas „21“ mäng on hasartmäng, ja seega keelatud, kuulub asja sisusse, mille tõttu see küsimus, KS § 5 jõul, kassatsiooni korras läbivaatamisele ei kuulu. Sealjuures peab tähendama, et sisulisel kohtul oli lubatav, arvestades koha-likke olusid, tunnistada mängu reeglid ja iseloomu üldtuntuks. Ringkonna-kohtu otsuse põhistes leiduv lause „A. Kampuse poolt säärase mängu toi-mepaneku ja selleks mänguks oma ruumide tarvitada laskmine, kuigi see tarvitada laskmine (andmine) on sündinud tasuta ja luba küsimata, luges ringkonnakohus KrS § 277 — 1 lõikes ettenähtud üleastumiseks“ — on ekslik ega ole kokkukõlas sama otsuse resolutiivosaga, milles on tähendatud, et jaoskonnakohtuniku otsus Aleksander Kampuse kohta on kinnitatud, ja seega Kampus süüdi mõistetud vaid keelatud hasartmängu tarbeks oma ruumide andmises. Kuid see viga otsuse põhistes ei ole oluline, sest see on paran-datud resolutiivosa tekstiga, mis mingisuguseid kahtlusi esile ei kutsu, et tegemist on süüdimõistmisega ühes süüteos ja nimelt ruumide andmises (kokkukõlas jaoskonnakohtuniku otsusega). Ei ole ringkonnakohtu otsus ka ebalooiline Kampuse suhtes, kuigi teised kaardimängijad on õigeks mõis-

tetud, sest KrS § 277 järgi on karistatav ruumide andmine ja mängu toimepanemine (s. t. organiseerimine), mitte aga osavõtt mängust. Kui kohus leidis (käesoleval juhul — jaoskonnakohtunik), et tõendamata on, kes mängu toime pani, ja seetõttu kedagi selles süüdistuses süüdi ei tunnistanud, ei takistanud see asjaolu ei jaoskonnakohtunikku ega ka ringkonnakohtu A. Kampust süüdi mõistmast ruumide andmises keelatud hasartmängu tarbeks. Lõpuks peab tähendama, et KrS § 277 ettenähtud „ruumide andmise“ all tuleb mõista mitte ainult otseselt, sõnades väljendatud lubamist, vaid ka vaikiivat nõusolekut, eriti kui see väljendub ruumide peremehe osavõtus mängust. Seega ei ole ka ses küsimuses ringkonnakohtus ekslikule seisukohale asunud. Järelikult ei leidu ringkonnakohtu otsuses ülalnimetatud seaduste rikkeid.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas:** Aleksander Kampuse kaitseja vann. adv. Eugen Reiali kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 68.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11./18. novembril 1936. a.

August Eidiku kass.-kaebus Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 3. juunist 1936. a. August Eidiku süüdi. KrS § 557 lõike 1 p. 2 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Rakvere Ringkonnakohtus kinnitas Väike-Maarja jaoskonnakohtuniku otsuse 14. dets. 1935. a., millega kohtualune August Eidik on KrS § 557 l. 1 p. 2 põhjal karistatud 2-kuuse vangimajaga.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub August Eidik tühistada ringkonnakohtu otsuse KrS § 557 l. 1 p. 2 ja KKS § 14, 806 ja 824 rikumise pärast, seletades: 1) et käesolevas asjas puuduvad KrS § 557 l. 1 p. 2 ettenähtud süüteo tunnused. Müüjal oli täielik võimalus tšekki kontrollida ja läbi lugeda ja tutvuda kokkuleppe-tšeki sisuga. Seda asjaolu, et tema, kohtualune, tšekki kahjukannatanule ette ei olevat lugenud, ei saa temale süüks panna, sest tema kui lepinguosaline ei olnud kohustatud seda tegema. Ringkonnakohtu väide, et 20% mahaarvamine ei ole olnud poolte kokkuleppes, on ekslik ja vastuolus asjaoludega. Ringkonnakohtus oleks pida-

nud tõendusena hindamisele võtma kauba konjunktuuriandmed, milledest oleks otseteed selgunud sealihha eluskaalu täielik turuhind ja ära langenud tehingu kahjulikkus ning süüteo küsimus üldse. 2) Tunnistaja Elfriede Verneri on ringkonnakohus jätnud ebaõigelt üle kuulamata. Kohus ei ole arvesse võtnud kõiki asjaolusid, neid kaalunud ega hinnanud ja on teinud asjaoludest ebaõiged järeldused.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kass.-kaebus tuleb rahuldada.

Ringkonnakohus leidis kannatanu ja tunnistajate seletustega tõestatud olevat, et kohtualune Eidik kauples kahjukannatanult sea, lubades 45 senti sea eluskaalu kilogrammist. Et sea eluskaalust kuuluks veel mingisugune protsent mahaarvamisele, sellest kokkuleppet poolte vahel polnud. Ostumüügi kohta kirjutas kohtualune vastava tšeki või ostu-müügi lepingu, milles kokkuleppe tingimused märgitud pidid olema, ja laskis kannatanul sellele tšekile, mis ostja saab, ilma ette lugemata alla kirjutada, mida kannatanu ka tegi. Juurdluse juures olevatest tšekkidest nähtub, et peale kokkulepitud ostu-müügi tingimuste on tšekkidele märgitud, et 20% arvatakse sea eluskaalust maha. Et säärast tingimust poolte kokkuleppes polnud, see tingimus on kohtualuse kui ostja kasuks ja kannatanu kui müüja kahjuks ning sisse kantud lepingusse ilma kannatanu nõusolekuta ja teadmata, sisaldab kohtualuse Eidiku tegevus kasusaamise sihiga kannatanu Kompil avatlemist pettuse abil astuma viimasele kahjulikku varanduslikku tehingusse, mis kuriteona on KrS § 557 l. 1 p. 2 põhjal karistatav.

Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu poolt eespool kindlakstehtud asjaoludes ei leidu KrS § 557 l. 1 p. 2 koosseisu. Selle paragraafi järgi on nõutav, et kannatanu oleks kohtualuse poolt avateldud kahjulikku varanduslikku tehingusse pettuse läbi. Käesoleval juhul ringkonnakohtu otsusest ei nähtu, milles seisis kohtualuse poolt petlik tegu, millega ta kannatanu kahjulikku tehingusse avatles. Kannatanud Kompil on müügitšekile vabatahtlikult alla kirjutanud ja kohus ei ole konstateerinud, et kohtualune Eidik oleks mingisuguse pettuse või kavaluse abil kallutanud teda tšekile alla kirjutama. Ei nähtu ka asjaoludest, et kannatanul ei olnud võimalik tšekki kontrollida ja läbi lugeda või et ta üldse lugeda ei osanud. Niisugusel asja seisukorral ei olnud võimalik kohtualust KrS § 557 l. 1 p. 2 järgi karistada. Peale selle ei pea Riigikohus enam vajalikuks teiste kassatsiooni ajendite kohta seisukohta võtta.

Seepärast ja KKS § 861 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Rakvere Ringkonnakohtu otsus 3. juunist 1936. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 69.

KRIMINAAL-OSAKOND.

21. oktoobril/2. detsembril 1936. a.

Aleksander-Edmund Kinkmanni kaitseja vandeadv. August Peeti kass.-kaebus Kohtukoja otsuse peale 21. august. 1936. a. Aleksander-Edmund Kinkmanni süüd. KrS § 574 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohutunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Kohtukoda otsusega 21. aug. 1936. a. kinnitas Tallinna Ringkonnakohtu poolt kohtualusele Aleksander Kinkmannile mõistetud karistuse muudatusega — lisada sellele KrS § 574 l. V ettenähtud tagajärjed. Tähendatud ringkonnakohtu otsusega oli A. Kinkmannile määratud karistus KrS § 574, 11, 53, 20 ja 61 põhjal 8 kuud vangimaja ühes KrS § 18 ja 19 ettenähtud õiguste kaotamisega. Peale selle Kohtukoda otsustas tsiviilnõudmise osas ringkonnakohtu otsuse tühistada ja tsiviilnõudmised läbi vaatamata jätta.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub Aleksander Kinkmanni kaitseja vann. adv. August Peet. tühistada Kohtukoja otsuse KKS § 601, 610, 611, 612 ja 584 ning KrS § 574, 69 ja 11 kui ka NS § 1707 ning RNS § 180² rikkumise pärast, seletades: süüdistusakti kohaselt on A. Kinkmannile esitatud süüdistus NS § 1707 järgi. See NS paragraaf on kehtivuse kaotanud 1932. a. RNS § 180² muutmisega, mida ka kinnitavat hiljemini kehtima hakanud KrS § 574 redaktsioon. Kui see nii on, siis Kinkmanni tegude kohta pärast 1. veebr. 1932. a. ei ole üldse enam kohaldatav NS § 1707. Karistuse määramine Kinkmannile ja aegumise küsimus oleks tulnud lahendada RNS § 180² l. 1 selle 1932. a. redaktsiooni kohaselt, mitte aga NS § 1707 piires, nagu seda on teinud ringkonnakohus ja Kohtukoda, RNS § 180² (1932. a. redaktsioonis) ja KrS § 574 ettenähtud süütegude koosseis erineb RNS § 180² (vana redaktsioon) ühenduses NS § 1707 ettenähtud koosseisust, mis nõuab veel rea tunnuste kindlakstegemist, mis aga polnud kohtuliku juurdluse aineks ringkonnakohtus. Lähtudes seisukohalt, et KrS § 574 viimane lõige oma iseloomult on lisakaristus, on Kohtukoda tegelikult suurendanud Kinkmannile karistust, mida ta aga ei olnud õigustatud tegema, sest puudus avaliku süüdistaja protest ringkonnakohtu otsuse vastu.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kass.-kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

NS § 1707 näeb ette RNS § 180² ettenähtud süüteo kordamise juhtu ja ka kordasaatmist „äriajamise kujul“ (v vide promõsla). NS § 1707 ei ole otseselt ära muudetud ja kehtis KrS maksmahakkamiseni, s. o. kuni

1. veebr. 1935. a. RNS § 180² — 1932. a. redaktsioon ei ole vastuolus NS § 1707 koosseisuga ja oma sisult ei kata viimase sisu. Seetõttu seni kui RNS § 180² ise ei näe ette oma koosseisus kordamist või äriajamise kujul kordamist — ei puuduta RNS § 180² teissugune redaktsioon NS § 1707 kehtivust. On õige Kohtukoja seisukoht, et asjaolust, et NS § 1707 ja RNS § 180² tekstid avaldati mõlemad 1912. a. „svodnoje prodolzenije“², ei saa kuidagi järeldada, et RNS § 180² redaktsiooni hiljemini muutmine enam ei võimaldanud NS § 1707 kohaldamist, sest viimase sõnastusest ei nähtu, et ta lahutamatu seotud oleks olnud RNS § 180² tekstiga 1912. a. redaktsioonis. Ringkonnakohus on oma otsuse põhistes konstateerinud, et Kinkmann teotses äriajamise sihiga ning varjas ülikõrgete protsentide võtmist seega, et liigkasulised protsendid laenude pealt arvas vekslite kapitaalsummade hulka. Sellega on ringkonnakohus konstateerinud kohtualuse Kinkmanni tegevuses NS § 1707 ja RNS § 180² koosseisu nende paragraafide 1912. a. redaktsioonis, ja seepärast temale on õieti määratud karistus KrS § 11 ja 574 l. 1 põhjal. KrS § 574 l. V ettenähtud liigkasu protsentidest ilmajäämine ning liigkasu kohustuse tähtaja pikendamine on lisakaristused KrS § 22 mõtte järgi. See paragraaf nimetab otseselt lisakaristuseks kõiki neid, mis määratakse KrS eriosa üksikutes paragraafides eriti ettenähtud kordadel. Kohtukoja poolt selles küsimuses ettetoodud kaalutlused on täitsa õiged. Tegelikult Kohtukoda Kinkmannile karistust suurendanud ei ole, sest Kohtukoda on ainult ringkonnakohtu poolt KrS § 574 l. 5 järgi rahuldatud tsiviilnõudmisi kvalifitseerinud teisiti, nimelt lisakaristusena.

Seepärast ja käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Aleksander-Edmund Kinkmanni kaitseja vann. adv. August Peeti kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 70.

KRIMINAAL-OSAKOND.

2. detsembril 1936. a.

Erasüüdistaja Abram Haitini voliniku eraadv. Aleksander Jõeääre kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 1. okt. 1936. a. Isak Berkoviitši süüüd. UNS § 531 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohutunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tallinna Ringkonnakohus otsustas 1. oktoobril 1936. a. Isak Berkoviitši süüdistuses Abram Haitini laimamises kohtu poolt õigeks mõista.

Kassaator erasüüdistaja Abram Haitini volinik eraadvokaat Aleksander Jõeäär palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS § 531 ja 552 ning KrS § 498 ja 268 p. 3 rikkumiste tõttu, leides: 1) et kohus on ekslikule seisukohale asunud, nagu ei sisaldaks lause „varga bande ja selle peamees“ eneses laimamist, vaid sõimu, ja 2) et kohus on ekslikult seisukohale asunud, nagu ei oleks erasüüdistaja palunud kaebalust vastutusele võtta ka lause puhul „tema võib dokumentaalselt tõendada, et kaebaja perekond ja kaebaja on tema varandust omandanud ja selle läbi on tema kahju saanud“.

Asja esituse ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel.

Ringkonnakohtu on õieti leidnud, et Haitin, nagu see nähtub erasüüdistusest, on palunud Berkovitši vastutusele võtta vaid lause puhul „Haitinite perekond on varga bande või varga kamp ja mina, Abram Haitin, olevat selle varga bande või kamba peamees“. Erasüüdistuses toodud lisalauset „sama tunnistaja ees samal korral on kaebalune minu kohta ka muud laimu levitanud“ ei või võtta süüdistusena, sest see on liialt ebamäärane ja süüdistusena võetuna annaks see võimaluse süüdistuse ulatust hiljemini peaaegu piiramata laiendada, mis aga on lubamatu. Erasüüdistaja poolt esitatavas kaebuses tuleb süüdistus täpselt formuleerida, eriti aga teotamiste puhul tuleb üksikasjaliselt ära tähendada, milliseid lauseid või sõnu erasüüdistaja enda kohta teotavaks peab. Õige on ka ringkonnakohtu seisukoht, et sõnad „varga bande ja selle peamees“ iseenesest ei sisalda eneses teatava konkreetse sündmustiku kirjeldust, võivad aga küll auriivavad olla ja seega moodustada auhaavamise teokoosseisu. Asjaolu, et teatav sõna igapäevases kõnes vastab sisuliselt teatava süüteo subjekti nimetusele, ei muuda iseenesest veel seda sõna konkreetse sündmustiku või teo kirjelduseks, seega ka mitte laimamiseks. Riigikohus leiab vajaliku olevat käcsoleva asja puhul seisukohta võtta auhaavamise ja laimamise teokoosseisude kohta, eriti aga nende teokoosseisude piiritlemise küsimuses. § 494 ettenähtud süüteo (auhaavamise) teokoosseisuks on tahtlik teise isiku haavamine teda või tema perekonnaliiget häbistava kohtlemise või avalduse kaudu. § 498 ettenähtud süüteo teokoosseisuks aga on tahtlik teise isiku laimamine teda häbistava asjaolu avaldamise kaudu. Sellest nähtub, et auhaavamise teoks on häbistav kohtlemine või häbistav avaldus, laimamise teoks aga — häbistava asjaolu avaldamine. Jättes siinkohal kõrvale kohtlemise kui auhaavamise tunnuse, tuleb eeltoodust järeldada, et auhaavamise moodustab häbistav avaldus, laimamise aga — häbistava asjaolu avaldamine. Kahtlemata on kitsam toodud mõistetest asjaolu avaldamine, mispärast viimase äramääramine üheaegselt ka piirtab laimamist auhaavamisest. Asjaolu all tuleb mõista mingisugust konkreetset sündmustikku, milles laimatu esineb subjekti või objektina, antud vastava tegevuse kirjeldus, tegevuse aeg ning koht (kuigi umbkaudselt). Toodud tunnused on hädavajalikud, mitte ainult sellepärast, et nad kuuluvad

asjaolu mõistesse, vaid alles nende tunnuste olemasolu võimaldab laimamisele iseloomustavat protsessuaalset toimingut — tõelikkuse tõendamist (*exceptio veritatis*). Viimasest aga, omakorda, järeldus, et säärast avaldust, mis ei võimalda tõelikkuse tõendamist, või oma ebamäärasuse tõttu ei lase end haarata konkreetse sündmustiku mõiste alla, ei moodusta ka asjaolu avaldamist, seega ei või ka laimamise, küll aga auhaavamise tunnuseks olla. Üldse peab tähendama, et kahtluse korral avalduse suhtes tuleb tunnustada auhaavamise, mitte aga laimamise olemasolu. Kõige selle tõttu tuleks auhaavamise avaldustena võtta mitte ainult nn. sõimusõnad (s. o. sõnad, millel isegi iga-sugune mõte puudub, kuid mis on käsitatavad teatavas ümbruses teise isiku häbistamise väljenduseks), vaid ka teist isikut häbistavad etteheited, häbistavad ettepanekud, häbistavad hinnangud (näit. varas, kelm) jne.

Pöördudes tagasi käesoleva asja juurde, Riigikohus leiab, et selles ei leidu ülaltähendatud seaduste rikkeid.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Era-süüdistaja Abram Haitini voliniku eraadvokaat Aleksander Jõeääre kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 71.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. novembril/9. detsembril 1936. a.

Tsiviilnõudja Emma Roose voliniku vandeadv. Artur Terrase kaebus Kohtukoja määruse peale 21. sept. 1936. a. Aleksander-Edmund Kinkmanni süüid. KrS § 574 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikoh-tunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Kohtukoda, määrusega 21. sept. 1936. a., jättis tagajärjeta tsiviilnõudja Emma Roose voliniku vann. adv. Artur Terrase palve anda tema volitajale kass.-kaebuse esitamiseks vaesusõigus.

Riigikohtule antud erikaebuses palub E. Roose volinik vann. adv. A. Terras tühistada tähendatud Kohtukoja määruse, seletades, et KKS § 718 järgi on tsiviilnõudjal igal tingimusel vaesusõigus. Peale selle Kohtukoda ei ole võtnud arvesse, et politsei poolt E. Roosele antud tunnistuses on tähendatud, et viimasel puudub võimalus tasuda 50 kr. kass.-kautsjonit. Kohtukoja seisukoht, et E. Roose võib kautsjonit maksta, on ebaõige. Asja-olu, et kui isik mingit ametit oskab, ei tähenda veel sugugi, et ta ka tege-likult sellest niipalju sissetulekuid saab, et võib tasuda 50 kr. suurust kauts-jonit.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et erikaebus tuleb tagajärjeta jätta.

KKS § 718 põhjal tsiviilnõudjal on igal tingimusel vaesusõigus ainult kohtulõivu, mitte aga kassatsioonkaitsjoni maksmisel. Riigikohtu Üldkogu seletus 1932. a. nr. 1 ei ole enam kohaldatav, sest hiljemini, 1935. a. on vaesusõiguse osas TKS muudetud ja täiendatud ning samal aastal hakkas kehtima uus KKS, milles leidub § 718. Kohtukoda, hinnates esitatud tunnistust, leidis, et Emma Roose nii vaene ei ole, et ei jõua tasuda kassatsioonkaitsjonit. Kohtukojal oli õigus asjaoludest niisugust järeldust teha.

Seepärast ja käsitades KKS § 619 ja järgm. Riigikohus **otsustas**: Tsiiviilnõudja Emma Roose voliniku vann. adv. A. Terrase erikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 72.

KRIMINAAL-OSAKOND.

9. detsembril 1936. a.

Kahjukannatanu kütiseltsi „Viboane“ voliniku vandeadv. Aleksei Lelle kass. kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 1. okt. 1936. a. Gustav Rea ja Voldemar Uferbach'i süüd. KrS § 586¹ jt. järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tallinna Ringkonnakohus, otsusega 1. oktoobrist 1936. a., kinnitas Keila jaoskonnakohtuniku otsuse 12. veebruarist 1936. a., millega Gustav Rea ja Voldemar Uferbach on õigeks mõistetud süüdistuses KrS § 586¹, 245 p. 1 ja 469 järgi. Kassaator kahjusaaaja kütiseltsi „Viboane“ volinik vann. adv. Lelle palub ringkonnakohtu otsuse tühistada Jahipidamise seaduse § 2 p. 1 ja 31. ning KKS § 756, 717, 531 ja 806 rikkumiste tõttu, leides: 1) et kohus on ekslikult tõlgendanud Jahiseaduse § 2 p. 1, 2) et kohus on ebaõigelt täiendavalt üle kuulamata jätnud tunnistajad Birke ja Kokk'a, ja 3) et kohus on ebaõiged järeldusi teinud tunnistajate Birke ja Kokk'a seletustest.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel. Ringkonnakohtu otsuse põhjustest nähtub, et kohus asja otsustamisel on arvestanud kõiki kohtulikul uurimisel ilmnenuid asjaolusid ega ole neist ekslikke järeldusi teinud. Mis puutub eriti kohtu seisukohta, et maa-ala ühes roostikuga on neile (kohtualustele) jahipiirkonnana renditud kuni lahtise veeni mereäärsete krundiomanikkude poolt, siis nähtub põhjustest, et säärase järelduse on kohus

teinud mitte ainult tunnistaja Kokk'a seletustest, vaid eeskätt tunnistajate Boris ja Artur Seplingi ja Krimsi seletustest, tunnistaja Kokk'a seletusi on vaid täiendavalt eelnimetatud tunnistajate seletustele kasutatud. Ei nähtu põhjustest, et kohus oleks ebaõigeid järeldusi teinud ka tunnistaja Birke seletustest. Tunnistajate Kokk'a ja Birke täiendavalt üle kuulamata jätmiseks oli kohus õigustatud KKS § 846 jõul. Olgugi et kohus on nimetatud tunnistajate väljakutsumise palve tagasi lükanud, põhistades seda väitega, et nende poolt tõestatavad asjaolud ei kuulu uuesti ilmsiks tulnud asjaolude hulka, ei leidu selles olulist § 846 riket. Ka Jahiseaduse § 2 p. 1 on kohus õieti tõlgendanud, sest selle seaduse sõnastusest nähtub, et üldreeglina (erandid on toodud sama paragraafi pp. 2—4) kuulub jahipidamise õigus riigile ühe kilomeetri laiuses lahtises veevöös merel, arvates rannast või roostikust, kusjuures roostiku all, käesoleva seaduse otsese mõtte järgi, tuleb mõista vaid seda, mis asub rannaäärses vees. Seega tuleb roostiku olemasolul rannaäärses vees ühekilomeetrilist piiri arvata vaid sellest kohast, kus roostik lõpeb. Järelikult ei leidu käesolevas asjas ülaltähendatud seaduste rikkeid.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas:** Kahjukannataja kütiseltsi „Viboane“ voliniku vann. adv. Aleksei Lelle kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 73.

KRIMINAAL-OSAKOND.

16. detsembril 1936. a.

Kahjukannataja Johannès Maasku kass.-kaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 10. okt. 1936. a. August Sisas'i süüid. KrS § 318¹ järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tartu Ringkonnakohus otsustas 10. oktoobril 1936. a. August Sisas'i süüdistuses KrS § 318¹ järgi kohtulikult õigeaks mõista. Kassaator kahju-saaja Johannes Maasik palub tühistada ringkonnakohtu otsuse KrS § 318¹, 502 jt., KKS § 806, 808, 812 jt. ja Kõlvatu võistluse seaduse § 3, 7, jt. rikkumise tõttu, leides: 1) et kohus on ekslikud järeldused teinud tunnis-tajate seletustest, 2) et kohus ei ole arvestanud kõigi kohtulikul uurimisel ilmnenud asjaolusid, 3) et kohus on ekslikult tõlgendanud KrS § 318¹ ja Kõlvatu võistluse seaduse § 3, 7 jt. ja 4) et kohtuotsuses leiduvad lahenda-mata vastuolud.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel.

Tuginedes Kõlvatu võistluse vastu võitlemise seaduse § 7, on KrS § 318¹ l. 1 ette nähtud kaks algteokoosseisu: 1) tahtlik võistluse sihiga ebaõigete teadete andmine või levitamine teisele isikule kuuluva ettevõtte kohta, mis võib kahju tuua sellele ettevõttele, ja 2) tahtlik võistluse sihiga õigete teadete andmine või levitamine teisele isikule kuuluva ettevõtte kohta teades, et säärane teade võib tuua sellele ettevõttele kahju, mis võrdlematult suurem teate tähtsusest, ja ilma et erilised kaaluvad asjaolud oleksid sundinud süüdlast selleks teoks. Lähtudes neist teokoosseisudest oleks ringkonnakohus otsuse põhistes õigeksmõistmise puhul otseselt ära tähendama pidanud, milline või millised teokoosseisu tunnused puuduvad (mõistes siinkohal teokoosseisu tunnuste seas ka materiaalõiguslikku süüd). Ringkonnakohus on aga oma otsuse põhistes sääraselt ebamäärase sõnastuse andnud, et võimatu on selgusele jõuda, millistele alustele rajas kohus õigeksmõistva otsuse. Muuseas tuleb tähendada, et käesoleva süüteo teoks on teadete andmine või levitamine. Järelikult on objektiivse teokoosseisu suhtes ükskõikne asjaolu, kes käesolevas asjas esineva ajalehe-artikli koostas, sest viimaselt toodud nähtus ei kuulu teokoosseisu. Edasi tuleb tähendada, et põhistes tähendatud seisukohast, et kohtualune väga ettevaatlikult toimetas, ei saa järeldada, kas kohus seega eitas tahtluse olemasolu või mitte. Ringkonnakohus tähendab põhistes, et käesolevas asjas ei ole kõlvatu võistlusega tegemist. Kõlvatu võistlus on samanimelise seaduse ja KrS § 318¹ kohaselt liiginimetus tervele reale, oma teokoosseisude järgi õige lahkuminevatele süütegudele. Seetõttu ei või seda nimetust üksinda tarvitada, ilma et sealjuures lähemalt oleks ära tähendatud, milline üksik süüteo teokoosseis käsitusele on võetud. Iga otsuse põhisest, olgu see süüdi- või õigeksmõistev, peab selgesti nähtuma, millist süüteo teokoosseisu on kohus asja otsustamisel kaalumisele võtnud; piirdumine vaid KrS paragraafi numbriga (otsuse põhistes, mitte resolutsioonis) on lubamatu. Kõigil neil kaalutlustel on ringkonnakohus käesolevas asjas oluliselt rikkunud KKS § 858 ja 812, mispärast otsus ka seadusjõusse astuda ei või. Kassatsioonkaebuses toodud väidete suhtes, nagu ei oleks kohus arvestanud kõiki asjaolusid ja tunnistajate seletustest ekslikke järeldusi teinud, ei ole võimalik põhiste puudulikkuse tõttu praegusel korral seisukohta võtta.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Tartu Ringkonnakohtu otsus 10. oktoobrist 1936. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 74.

KRIMINAAL-OSAKOND.

16. detsembril 1936. a.

Tõnis Rand'i erikaebus Kohtukoja määruse peale 26. okt. 1936. a. Jaan Kallase ja Eduard Kriki süüd. KrS § 557 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Kohtukoda, läbi vaadanud Tõnis Randi voliniku vann. adv. E. Andersoni kaebuse Tallinna Ringkonnakohtu 2. jsk. abiprokuröri määruse peale Jaan Kallase ja Eduard Kriki vastu tõstetud süüdistuse KrS § 557 põhjal eeluurimisele mittepööramise pärast, 26. oktoobril 1936. a. määras Tõnis Randi voliniku vann. adv. Elmar Andersoni palve asja eeluurimisele pööramise kohta jätta tagajärjeta. Riigikohtule esitatud erikaebuses palub Tõnis Rand Kohtukoja määruse tühistada ja Kohtukojale ette kirjutada saata käesolev asi KrS § 51 ja 557 ettenähtud süüteo tunnuste olemasolu tõttu eeluurimisele.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohtus leiab, et erikaebus tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel.

Tõnis Randi algkaebusest, mille tema avaldusena esitas 29. mail 1936. a. Tallinna Ringkonnakohtu 2. jsk. abiprokurörile, nähtub, et Rand süüdistab Hilda ja Jaan Kallast ja Eduard Kriki kelmuses ja 4500 krooni omandamises järgneva teokoosseisu tõttu. 1931. a. oktoobrikuul ilmunud tema, Randi, juurde Hilda Kallas ja seletanud, et tema mees Jaan Kallas ja Eduard Krik kavatsevad sooritada väga tulutoova ärioperatsiooni, mis kestab ainult mõni kuu, kuid toob 25—50% kasu. Ka Jaan Kallas ja Eduard Krik kinnitanud Randile, et nendel on suur ärioperatsioon teostamisel. Selle operatsiooni teostamiseks ei jätkuvat nendel oma summadest ja seepärast olevad nad nõus ka teda, Randi, osanikuks võtma, kui tema omad rahad sellesse mahutab. Olles mõjustatud Hilda ja Jaan Kallase ja Eduard Kriki avatlusest, andnud Rand 2. novembril 1931. a. eelnimetatud operatsiooni jaoks Jaan Kallase ja Eduard Kriki kätte 4500 krooni. Hiljemini on Jaan Kallas ja Eduard Krik Randile seletanud, et ärioperatsioon on teostamata jäänud, ega ole Randile temalt saadud rahasummat tagasi andnud. Eeltoodust teokoosseisust on Kohtukoda õieti järeldanud, et käesolevas asjas puudub KrS § 557 ettenähtud süüteo teokoosseis, sest puudub kelmusele oluline pettus. Pettuse all, KrS § 557 mõttes, tuleb mõista tahtlikku, sihiga endale või teisele varanduslikku kasu saada, tõelude vassimist tõeliste faktide moonutamise või olematute faktide ettetoomise kaudu. Fakt on aga igasugune nähtus, mis tajutav on või oli (olevikus või minevikus). Järelikult ei kuulu fakti

mõiste alla, muuseas, ka tulevikus võimalikud nähtused, nagu käesolevas asjas — eelseisev tulutoov ärioperatsioon, mis, Randi kaebuse kohaselt, kallutas Randi 4500 krooni andmisele Kallasele ja Krikile. Eitades põhjendatult KrS § 557 ettenähtud kelmuse teokoosseisu, Kohtukoda toimus seaduspäraselt, kui ta jättis tagajärjeta Randi palve asja eeluurimisele pöörata. Järelikult puudub ka seaduslik alus Kohtukoja määruse tühistamiseks.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 333 Riigikohus **määras:** Tõnis Randi erikaebus jätta tagajärjeta.
